

- Волинська обласна рада
- Управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації
- Волинський національний університет імені Лесі Українки
- Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж технологій, бізнесу та права Волинського національного університету імені Лесі Українки»
- Первинна об'єднана профспілкова організація Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж технологій, бізнесу та прав Волинського національного університету імені Лесі Українки»
- Наукове товариство здобувачів освіти ФКТБП ВНУ імені Лесі Українки

МОЛОДЬ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
XVIII МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ*

Луцьк
«Надстир'я»
2025

УДК 33 (477) (06)
М 75

*Рекомендовано до друку Методичною радою
Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий Коледж технологій,
бізнесу та права Волинського національного університету
імені Лесі Українки» (Протокол № 2 від 17.02.2025)*

До збірника включені тези доповідей здобувачів освіти на XVIII Міжнародній студентській науковій конференції «Молодь як стратегічний потенціал розбудови національної економіки» у яких висвітлені актуальні проблеми і перспективи розвитку менеджменту та економіки, запропоновані шляхи вдосконалення фінансової та маркетингової політики, підвищення мовленевої компетенції майбутніх фахівців, вирішення глобальних і регіональних екологічних проблем сучасності.

*Матеріали публікуються в авторській редакції.
Відповідальність за науковий рівень тез доповідей,
обґрунтованість висновків, достовірність результатів,
наявність плагіату несуть автори.*

ISBN 978-617-8438-07-4

© Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки», 2025.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Бабич Софія, Мельничук Яна ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ І ЕТНОФЕСТИВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ.....	12
Басок Вікторія та Сорока Юлія КРИЇВКА В СЕРЦІ УКРАЇНИ: ПОВЕРНЕННЯ ДО ІСТОРІЇ.....	14
Ботошан Кароліна СОБОР РІЗДВА ХРИСТОВОГО У М. ВОЛОДИМИРИ – КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ВОЛИНІ.....	16
Ващук Максим ІСТОРІЯ ЛУЦЬКОГО ХРЕСТОВОЗДВИЖЕНСЬКОГО БРАТСТВА: УТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	18
Вишневська Анна, Ніжник Марія ПАРК ІСТОРИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ «ОСТВИЦЯ».....	22
Воробей Вікторія ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ: ТРАГІЧНІ НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	24
Гречко Владислав СВЯТО-УСПЕНСЬКИЙ КАФЕДРАЛЬНИЙ СОБОР У М. ВОЛОДИМИРИ – ПАМ'ЯТКА АРХІТЕКТУРНОГО МИСТЕЦТВА....	26
Грисюк Олена, Грисюк Ольга ЦЕРКВА РІЗДВА ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ У СЕЛІ ПОЛИЦІ КАМІНЬ-КАШИРСЬКОГО РАЙОНУ – ПАМ'ЯТКА АРХІТЕКТУРИ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ.....	28
Гусак Андрій ЯК СТВОРИТИ БРЕНДУ УСПІШНЕ ІМ'Я?.....	31
Дирда Соломія НОВІТНІ СЛЕНГІЗМИ – МОВНЕ ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..	34
Дулєпова Дарина БАТАЛЬЙОН СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ «ЛЮБАРТ»: УТВОРЕННЯ, РОЗВИТОК, ДІЯЛЬНІСТЬ.....	37
Єрмоленко Максим ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ШТАБ «АНГАР» – СИМВОЛ ЄДНОСТІ ТА НЕЗЛАМНОСТІ УКРАЇНЦІВ.....	40
Єрофеєнко Неоніла ДМИТРО КОЦЮБАЙЛО – ГЕРОЙ УКРАЇНИ ДА ВІНЧИ.....	42
Зайчук Анна НІЛ ХАСЕВИЧ: МИТЕЦЬ, ЯКИЙ ВІДТВОРЮВАВ ІСТОРІЮ.....	45
Іванова Ірина ВОЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.....	47

Каневський Богдан	
РОЛЬ ПАВЛА ЧУБИНСЬКОГО В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ.....	50
Ковальчук Вікторія	
КУЛЬТУРНІ НАДБАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.....	52
Кочерга Владислав	
БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ І РЕЛІГІЙНЕ ПИТАННЯ	
В УКРАЇНІ СЕРЕДИНИ XVII СТ.....	55
Кропива Софія	
УКРАЇНЦІ ТА РОСІЯНИ ІСТОРИЧНО – НЕ «БРАТНІ НАРОДИ»!.....	58
Луц Владислав Андрійович	
РОЛЬ ЮРІЯ СТЕЛЬМАЦУКА У ФОРМУВАННІ	
З'ЄДНАНОЇ ГРУПИ «ЗАВИХОСТ».....	60
Мазур Ігор	
ПОСТАТЬ ДАНИЛА БРАТКОВСЬКОГО	
У СУСПІЛЬНО-РЕЛІГІЙНОМУ ЖИТТІ ВОЛИНИ	
ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ XVII – ПОЧАТКУ XVIII СТ.....	63
Мартинюк Софія	
ДЕНИС ПРОКОПЕНКО – КОМАНДИР «АЗОВУ».....	66
Миколайчук Денис	
ГУМАНІТАРНІ НАУКИ: РОЛЬ У ФОРМУВАННІ	
ІДЕНТИЧНОСТІ ТА СВІТОГЛЯДУ.....	69
Мішура Карина	
БУДИНОК «СЛОВО» – ТРАГЕДІЯ	
«РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ».....	71
Овчарук Олександра	
ВКЛАД ЛЕВКА ЛУК'ЯНЕНКА У ВІДНОВЛЕННЯ	
НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ.....	73
Павленко Поліна	
ПЛАНУВАННЯ РОЗВИВАЮЧИХ ЗАВДАНЬ	
У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	
З УРАХУВАННЯМ ОСВІТНІХ І ВИХОВНИХ ЦІЛЕЙ.....	75
Палівода Анастасія	
ІГОР ЗІНИЧ ТА ОЛЕКСАНДР ДОРОШЕНКО:	
ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ ЗАХИСНИКІВ.....	78
Панасюк Ангеліна	
ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО	
ЕКОНОМІЧНОГО ДИСКУРСУ ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	80
Панасюк Ангеліна	
ІВАН ФРАНКО ЯК РЕДАКТОР, ДОСЛІДНИК	
ТА РЕФОРМАТОР УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ.....	83
Пасічко Ольга	
РЕЛІГІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АФАНАСІЯ БЕРЕСТЕЙСЬКОГО.....	86
Савченко Ксенія	
ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИЙ ОСЕРЕДОК М.РІВНЕ	
XIX СТ. ІСТОРІЯ ВУЛИЦІ 16 ЛИПНЯ.....	88

Сименович Анна	
КЛИЧНИЙ ВІДМІНОК:	
ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.....	91
Смик Вікторія	
ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ	
У ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА.....	94
Харитоновна Соломія	
ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА У ТОРЧИНІ.....	97
Цихович Богдана	
ЯК СФОРМУВАЛАСЬ УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ?.....	98
Чернюк Артем	
МОВА ВІЙНИ.....	101
Щегельська Марія	
РОЛЬ ДИСИДЕНТІВ У ЗДОБУТІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ.....	104
Щегельська Марія	
МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ САМОПІЗНАННЯ В РОМАНІ	
ЮРІЯ ЯНОВСЬКОГО «МАЙСТЕР КОРАБЛЯ».....	106
Яковець Іванна	
ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА:	
ХАРАКТЕРНІ РИСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ.....	108

СЕКЦІЯ 2. СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ

Бойко Богдан	
ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛ	
У УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	111
Вільчинська Анастасія, Колодич Арсеній	
ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ	
ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВОЇ ЯКОСТІ	
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ.....	113
Лавренюк Дарина	
СТЕРЕОТИПИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	116
Палій Олександра	
«ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ:	
ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА СТРАТЕГІЯ ВІДНОВЛЕННЯ»....	118
Поліщук Олександра, Синюк Ольга	
НАУКА БЕЗ МЕЖ: ІСТОРІЇ УСПІХУ ЖІНОК	
У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ.....	120
Стрільчук Вікторія	
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ	
В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВІЙНИ.....	123
Хотинська Іванна	
ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ:	
ПІДТРИМКА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ (ВПО) НА	
ПРИКЛАДІ ЛУЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ (ЛТГ).....	125

СЕКЦІЯ 3.УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Valeriia Bardas	
FUNKCJONOWANIE SYSTEMU BANKOWEGO W POLSCE.....	129
Julia Serwatka	
ISTOTA I ZNACZENIE RENTOWNOŚCI W ANALIZIE FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTWA.....	132
Martyna Ujma	
ISTOTA I ZNACZENIE PŁYNNOŚCI FINANSOWEJ W ANALIZIE FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTWA.....	135
Боднар Ангеліна	
ФІНАНСУВАННЯ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС.....	137
Боднарчук Олександра	
ПРИРОДА ЦИКЛІЧНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	141
Василечко Анна	
ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ АУТСОРСИНГУ У СФЕРІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	144
Висоцька Катерина	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....	146
Власюк Валерія	
СУТНІСТЬ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ.....	149
Давидюк Софія	
ЕКОНОМІКА ПІД ТИСКОМ: ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	152
Друзь Катерина	
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	154
Дубова Валерія	
БАНКІВСЬКА СПРАВА: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ.....	157
Ковальчук Вікторія	
БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ.....	160
Крицька Дарія	
ДОКУМЕНТУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	162
Матвеев Ілля	
МІЖНАРОДНИЙ ФРАНЧАЙЗИНГ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ.....	165
Мішура Карина	
ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	167
Нечипорук Анастасія	
СТРАТЕГІЧНІ КАРТИ В УПРАВЛІННІ РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	169
Панасюк Ангеліна	
УКРАЇНСЬКА ФІНАНСОВА НАУКА.....	172

Петрова Галина НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	174
Петрова Галина КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ: РЕГУЛЮВАННЯ, РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	177
Потапюк Владислава ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ОБЛІКУ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ.....	179
Стефанюк Вадим СТАНОВЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОКАЗНИКИ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	183
Стречен Марія ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА РОЗВИТОК НЬЮ-ЙОРКСЬКОЇ ФОНДОВОЇ БІРЖІ.....	185
Сушицька Єлизавета ПОДАТКОВИЙ АУДИТ.....	188
Чернета Дарина ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК КЛЮЧ ДО УСПІХУ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ.....	191
Чернета Дарина БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ В УКРАЇНІ.....	194
Ярошик Віталіна ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	196
Ярошик Віталіна УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ ВІЙНИ: БАР'ЄРИ, РИЗИКИ ТА ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	199

СЕКЦІЯ 4.ТОВАРОЗНАВСТВО ТА ЛОГІСТИКА

Воробей Вікторія ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛЯ – ВСІ ЗА І ПРОТИ.....	201
Іщук Поліна ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ КАНЦЕЛЯРСЬКИХ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ.....	203
Карась Стефанія ГАРБУЗ, ЯК ОРГАНІЧНА СИРОВИНА ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ!.....	206
Крапостін Дмитро ЕКОУПАКОВКА – УПАКОВКА МАЙБУТНЬОГО.....	208
Кухтей Владислав КРАФТОВИЙ СИР, ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ЕКСПОРТ НАШОЇ КРАЇНИ!.....	211
Малюк Вікторія СИР – РЕАЛІЗМ НА ПРОДУКТОВИХ ПОЛИЦЯХ.....	213

Матвеева Марина	
УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАНЬ.....	216
Токарчук Юлія	
ЛОГІСТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ.....	218
Шуляк Анастасія	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПЛАСТИКОВИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ, АЛЬТЕРНАТИВИ ІМПОРТУ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ВИРОБНИЦТВА.....	221

СЕКЦІЯ 5.ПРАВО

Веніславська Анна	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	224
Вітковська Софія	
ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....	226
Климюк Луїза	
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ....	228
Мацей Марія Анна	
ДЕМОКРАТІЯ ЯК ФУНДАМЕНТ СУСПІЛЬНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ.....	230
Овчарук Олександра	
ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	233
Пахолок Юлія	
РОЛЬ ОМБУДСМЕНА В УМОВАХ ВІЙНИ.....	235

СЕКЦІЯ 6.БІОЛОГІЯ ТА ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

Бойко Богдан	
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ КОСМОСУ.....	238
Бондарчук Анастасія, Карпа Олександра	
ПАНСЬКИЙ ШЛЯХ: ІСТОРІЯ ТА ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШЛЯХТИ В ЮЗЕФІНІ.....	240
Герук Анастасія	
ЕНЕРГЕТИЧНІ НАПОЇ: ВПЛИВ НА ОРГАНІЗМ ТА МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ СПОЖИВАННЯ.....	243
Мець Ірина	
ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ВОДИ З РІЗНИХ ДЖЕРЕЛ НА ПРОРОСТАННЯ НАСІННЯ КВАСОЛІ МЕТОДОМ БІОІНДИКАЦІЇ.....	245
Мирончук Ірина, Кондратюк Дарина	
ГЕОГРАФІЧНІ ТОПОНІМИ У ПОЕЗІЯХ ШЕВЧЕНКА.....	248

Мосурук Анастасія ВПЛИВ СТАНУ ПОВІТРЯ ЖИТЛОВИХ, НАВЧАЛЬНИХ ПРИМІЩЕНЬ НА КОГНІТИВНІ ЗДІБНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА ЇХ ЗДОРОВ'Я.....	251
Семенюк Влада,Шупеня Юля «БАНАНОВІ РЕСПУБЛІКИ». ТИПОВІ ОЗНАКИ ТА СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК.....	253
Швед Юлія ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ КАРТОПЛІ В УМОВАХ ПРИСАДИБНОГО ГОСПОДАРСТВА.....	256
Яковець Іванна БЕЗДРОТОВА ПЕРЕДАЧА ЕНЕРГІЇ.....	257

СЕКЦІЯ 7. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА

Гавула Анна МАТЕМАТИКА В ЕКОНОМІЦІ.....	261
Гришко Вікторія ЗОЛОТИЙ ПЕРЕРІЗ В СКУЛЬПТУРІ ТА ЖИВОПИСІ.....	264
Захарчук Анастасія МАТЕМАТИКА В 3Д- МОДЕЛЮВАННІ.....	266
Захарчук Софія МАТЕМАТИКА ТА ФОТОГРАФІЯ.....	269
Конкіна Вікторія МІСЦЕ «ЗОЛОТОГО ПЕРЕТИНУ» В КОМПОЗИЦІЯХ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ.....	271
Мінчук Роман, Оліферук Іван ПРОМИСЛОВО – ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РІВНЕНЩИНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ОДИНИЦІ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА НА ОСНОВІ ГЕНЕАЛОГІЧНИХ РОЗВІДОК.....	273
Палівода Анастасія СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЩО ДОЗВОЛЯЮТЬ ПЕРЕЖИТИ БЛЕКАУТ.....	276
Полякова Поліна ПОКАЗНИКОВА ФУНКЦІЯ ЯК МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ РЕАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ.....	279
Цихович Богдана «МАТЕМАТИКА В ШТУЧНОМУ ІНТЕЛЕКТІ».....	281

СЕКЦІЯ 8. ВИРОБНИЦТВО, ХАРЧОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

Анашкін Денис СУЧАСНЕ ВІДНОШЕННЯ ДО ХАРЧОВИХ ДОБАВОК.....	284
Бойко Вікторія Сергіївна, Демчук Анастасія В'ячеславівна ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУХНІ В НОВИХ ІНТЕРПРИТАЦІЯХ ТА СУЧАСНИХ ТRENДАХ.....	288

Бондарець Дарина, Крук Аліна ТАЄМНИЦІ ПІДЗЕМЕЛЛЯ ЛЮБОМИРСЬКИХ.....	291
Вовчанчин Юлія, Іванова Юлія ЗАЛИШКИ ПЕЙЗАЖНИХ ПАРКІВ НА РІВНЕНЩИНІ ТА ВОЛИНІ СТВОРЕНІ ДІОНІСІЄМ МІКЛЕРОМ.....	293
ДЕЙНА Анастасія ДОБРА, ЧИСТА ТА ЧЕСНА ЇЖА ДЛЯ ВСІХ: ЯК SLOW FOOD ФОРМУЄ КРАЩЕ МАЙБУТНЄ.....	295
Денисюк Ольга «КОРОНА ВІТОВТА» – РЕСТОРАН ДЛЯ СПРАВЖНИХ КОРОЛІВ...	299
Задоя Євген СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ПРИГОТУВАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУЛІНАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	302
Злодюжко Анна СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАДАННЯ ПОСЛУГ БАРМЕНА.....	305
Ковалюк Вікторія та Сімончук Катерина ПАНСЬКІ МАЄТКИ ПОЛІССЯ.....	308
Кряжкова Дар'я 7 ПРИНЦИПІВ ХАССП, ЯК СПОСІБ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ.....	310
Мичка Анастасія, Негода Андрій МОДЕРНІЗАЦІЯ ЧАЮ В НАШОМУ СЬОГОДЕННІ.....	312
Наумова Карина МОЖЛИВОСТІ SMM У РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ.....	314
Поварчук Вікторія, Марков Антон МАРКЕТИНГ В УКРАЇНСЬКІЙ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ.....	316
Поліщук Юрій, Шахрайчук Назар НОВІТНІ РОЗРОБКИ ТА ІННОВАЦІЇ В ЇЖІ ЗМІНЮЮТЬ НАШ РАЦІОН.....	320
Радіонов Олександр ФУД-ДИЗАЙН: МИСТЕЦТВО В ТАРИЛЦІ.....	323
Степанчук Микола, Трум Володимир КУЛІНАРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ.....	325
Токарчук Віктор СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЧНІ РІШЕННЯ ДЛЯ КУЛІНАРНОЇ ОБРОБКИ ПРОДУКТІВ У ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.....	330

СЕКЦІЯ 9. ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я ТА БЕЗПЕКА

Воробей Вікторія ЯДЕРНИЙ ТЕРОРИЗМ, ЕКОЦИД І ВІЙНА: РУЙНУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ.....	332
Гаврилюк Юліана ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я ТА БЕЗПЕКА	334
Іщук Ліза ПРОБЛЕМА НОРМУВАННЯ БІЛКА В СПОРТИВНОМУ ХАРЧУВАННІ.....	336

Колб Вікторія ДОСЛІДЖЕННЯ АНТИДОПІНГОВИХ ПРАВИЛ І АНТИДОПІНГОВОГО КОНТРОЛЮ В СУЧАСНОМУ СПОРТІ. ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДОПІНГУ В УКРАЇНІ.....	339
Ліщук Софія ЗАСТОСУВАННЯ МАСАЖУ ПІСЛЯ СПОРТИВНИХ ЛЕГКОАТЛЕТИЧНИХ ТРАВМ.....	342
Максимова Софія ЗНАЧЕННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗМІЦНЕННІ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	344
Подолець Анастасія БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ.....	346
Селедець Юлія-Єлисавета СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ.....	348
Сергійчук Уляна «САМООЦІНКА ЗДОРОВ'Я УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ».....	351
Стернічук Марія ВІДНОВЛЕННЯ ФУНКЦІЙ ОРГАНІЗМУ УЧНІВ У СПЕЦІАЛЬНІЙ МЕДИЧНІЙ ГРУПІ.....	353

**СЕКЦІЯ 10 МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ**

Забокрицька Анастасія ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ В ІТ ПРОСТОРІ.....	357
Марія Анна Мацей ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЖАРТІВ І КУЛЬТУРНИХ ВІДСИЛОК АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ.....	360
Мороз Дмитро РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ» У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ...	362
Продоус Ангеліна АРОМАТИ ЯК КУЛЬТУРНІ МАРКЕРИ КРАЇН СВІТУ.....	365
Фесик Анастасія, Люлька Анастасія В УКРАЇНІ КРАЩЕ ЯК ЗА КОРДОНОМ	368

1. ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Бабич Софія, Мельничук Яна,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*
**Наукові керівники: Шевчук
Катерина, Колодич Юлія,**
*викладачі наукових туризмознавчих
дисциплін, спеціалісти вищої
кваліфікаційної категорії*

ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ І ЕТНОФЕСТИВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ

Бурхливі етнічні процеси початку ХХІ ст. переконливо свідчать, що етнокультурні взаємини й взаємозв'язки є досить важливими в життєдіяльності сучасних держав і народів, а етнокультурні проблеми не втратили своєї значущості та актуальності й сьогодні. Актуальність цієї теми значна, що викликано активізацією процесу «етнічного ренесансу», зокрема, української нації.

Рівень культурного розвитку доцільно використовувати для створення сучасного іміджу конкретного регіону, наприклад – Полісся, Волині чи Західного регіону.[2] Культура регіону здатна викликати у потенційних туристів сильний спонукальний мотив до мандрівки, адже збереження культурного надбання і його раціональне використання мають вирішальне значення для залучення туристичних потоків і збереження популярності конкретного туристичного напрямку.

До одного з сучасних видів туризму вчені відносять «етнографічний» або «етнокультурний». Однією з активних форм безпосереднього залучення іноземних туристів в країну або вітчизняних туристів у регіони є організація фестивальних дійств, фольклорних свят тощо.

Фестивальний туризм – це широка гама культурно-пізнавальних турів, які організуються для відвідин національних і міжнародних ярмарків і виставок, спортивних змагань, серед яких особливе місце займають всесвітні олімпіади. [3] Організація етнофестивального туризму – це складне явище, в якому переплітаються потреби і реальна діяльність людей, природні, технічні і економічні процеси.

В Україні популярними стали фестивальні тури: етнокультурні (етнографічні, національних культур, фольклорні, етномистецькі

тощо.); мистецькі (естрадні, театральні, циркові, музичні, гумору та сатири); гастрономічні (винні, кавові, чайні, пивні, медові, вареникові, сирні, баношові, ріпові тощо); історичної реконструкції (рицарські турніри, теренові ігри, анімаційні ігри – «жива історія»); музичні (джазу, класичної музики, фольк- і етномузики, автентичної музики, хорових колективів тощо); професійні свята (вівчарів, ковалів, лісорубів, виноградарів, пасічників, рибалок, авіаторів, байкерів, кобзарів і лірників тощо); спортивні (лижні, водні, із спортивного орієнтування, спелеотуризму, техніки туризму та екстремальних видів спорту тощо). [3]

В Західному регіоні України є ряд фестивалів, які займають гідне місце у туристичній індустрії та є візитівкою регіону. Наприклад:

– Патріотичний фестиваль «Бандерштат» – фестиваль справжнього українського духу.

– Фестиваль «Lutsk Food Fest», гастрономічний найсмачніший фестиваль заходу України.

– «Ніч у Луцькому замку» – щорічний арт-фестиваль на території історико-культурного заповідника «Старий Луцьк», який здобув популярність та міжнародне визнання.

– Міжнародний джазовий фестиваль «ART JAZ» на Волині, який об'єднує різні жанри мистецтва в темі джазової музики.

– Фестиваль автентичної кухні «МАЦИК», що відбувається у День Європи у Рівному, об'єднує презентацію регіональних автентичних страв, кулінарних майстер-класів та фольклорної творчості Полісся.

– Змагання «Ostrog Trail» одна із найвизначніших подій Рівненщини, унікальність якої полягає в поєднанні спортивного орієнтування та екстремальних гонок, створюючи випробування, яке вимагає не лише фізичної витривалості, а й розумової готовності.

– Музичний фестиваль «Тарас Бульба» – справжнє музичне свято, що несе з собою не лише різноманіття жанрів, а й патріотичний заряд та глибокий зв'язок з українською культурою. Ця подія, втілення духу та традицій, виявляється справжнім магнітом для яскравих артистів та тисяч прихильників національної музики.

– Фестиваль ковальського мистецтва «Металеве серце України», який щорічно проходить у серці Рівного та об'єднує любителів мистецтва, шанувальників традицій та прихильників ковальської справи.

– Гуцульська бринза – фестиваль на честь першого українського продукту, якому призначено географічний захист.

Серед національних фаворитів є фестивалі, які щорічно проходять у Львові. Це Фестиваль шоколаду, фестиваль пива, фестиваль кави та чимало інших.

Знаковість всіх фестивалів полягає в їхній здатності об'єднувати людей, надихати на творчість та розширювати горизонти сприйняття культури.

Список використаних джерел:

1. Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство / Київ, Знання, 2016.

2. Чеховська Л.Я., Сіренко Р.Р. Основи краєзнавчо-туристичної діяльності: навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2017.

3. Шандор Ф.Ф., Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму: підручник. – К.: Знання, 2020.

Басок Вікторія, Сорока Юлія,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*
**Наукові керівники: Шевчук
Катерина, Колодич Юлія,**
*керівники туризмознавчих дисциплін,
викладачі вищої кваліфікаційної
категорії*

КРИЇВКА В СЕРЦІ УКРАЇНИ: ПОВЕРНЕННЯ ДО ІСТОРІЇ

Тижні, а іноді й місяці без сонячного світла. Обмаль харчів, без змоги нормально помитися. Неминуча смерть, якщо станеться облава. Таким був побут українських повстанців у криївках. Попри це, вони гідно долали труднощі підземного життя. А дехто примудрився просто в бункері вивчати іноземні мови та писати програмні праці.

Криївка, що в перекладі з української означає «схованка» або «таємне місце», стала символом боротьби, незламності духу та героїзму українського народу під час визвольних змагань. Це підземне приміщення, майстерно приховане в лісах або селах, використовувалося вояками Української повстанської армії (УПА) як укриття від переслідувачів і для організації спротиву в умовах постійної загрози.

Криївки були ключовим елементом партизанської тактики УПА. Вони слугували не лише місцем прихистку, але й оперативними штабами, де планували операції, зберігали зброю, продукти харчування, медичні матеріали й друкували підпільну пресу. Часто ці схованки будували в глибині лісів, а іноді й прямо під хатами селян, які підтримували повстанців. Будівництво криївки вимагало виняткових навичок конспірації та знань про архітектуру. Сховища були добре замасковані, мали запасні виходи, вентиляційні отвори та часто обладнувалися пастками для ворогів. Повстанці проводили в цих схованках багато часу, навіть місяцями. Це було надзвичайно важко як фізично, так і морально: відсутність свіжого повітря, обмеження в рухах, брак їжі та постійне напруження через страх викриття. Однак саме ці труднощі загартовували бійців, виховували силу волі та стійкість духу. Криївка — це більше, ніж просто схованка. Це символ нескореності українського духу, сповнений патріотизму й любові до Батьківщини. Повертаючись до цієї сторінки історії, ми відновлюємо зв'язок із нашими предками, які боролися за право України бути вільною.

Криївка в сучасному світі: символ боротьби та адаптація в сучасності. Історичні криївки, які колись слугували захисними схованками для повстанців, сьогодні перероджуються у багатофункціональні символи минулого і сучасності. Їхнє значення зберігається як частина культурної спадщини, але також вони здобули нове місце у нашій повсякденності та національному самоусвідомленні. Криївка як символ захисту у війні з початком сучасної агресії проти України багато хто по-новому задумався над роллю криївок у захисті життя. В умовах бойових дій, коли безпека стає критично важливою, виникає необхідність будівництва укриттів. Нові «криївки» постають у вигляді бомбосховищ, підземних комплексів чи навіть укриттів у міських будинках, які нагадують історичні схованки. Сьогоднішні військові формування, особливо в умовах партизанських операцій на тимчасово окупованих територіях, також потребують прихованих баз та оперативних пунктів, які можна порівняти з криївками УПА.

Криївка нагадує про важливість єдності, адаптації до екстремальних умов і рішучості боротися за свої права. У сучасному контексті криївка стала більше, ніж просто фізичним укриттям. Вона трансформувалася в символ незламності, здатності народу вистояти перед будь-якими викликами.

Список використаних джерел:

1. Літопис УПА. – Т. 38: Петро Й. Потічний. Архітектура резистансу: криївки і бункри УПА в радянських документах / Відп. ред. П. Й. Потічний. – Торонто; Львів: Вид-во «Літопис УПА», 2002. – 430 с.
2. Українська Повстанська Армія. Історія нескорених / Відп. ред., упоряд. В. В'ятрович; Авт. кол.: Р. Грицьків, І. Дерев'яний, Р. Забілий, А. Сова, П. Содоль. Центр досліджень визвольного руху; Український інститут національної пам'яті. – Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2007.

Кароліна Ботошан,

Комунальний заклад загальної середньої освіти «Заборольський лицей № 32 Луцької міської ради»

Науковий керівник: Ніна Василенко,
учитель історії, спеціаліст вищої категорії

СОБОР РІЗДВА ХРИСТОВОГО У М. ВОЛОДИМИРІ – КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ВОЛИНІ

Дослідження історичних аспектів створення та культурної значимості Собору Різдва Христового є дуже **актуальним** завданням. Упродовж століть він переходив від одного чернечого ордену до іншого, змінював конфесії та назви, поки зрештою не став головним храмом Православної церкви України. У цьому контексті Собор Різдва Христового є дуже важливим культурним об'єктом Волині.

Собор є унікальним, оскільки під килимом при вході у церкву знаходяться дверцята у підземелля, які з'явилась там віднедавна: у 2014 році з благословення владики відкрили парадний вхід у підземну церкву Покрови Пресвятої Богородиці, який до цього часу був забетонований.

Мета публікації – дослідити, узагальнити історію та визначити значимість Собору Різдва Христового, який є культурною спадщиною Волині.

У результаті дослідження з'ясовано, що Собор Різдва Христового розташований на вулиці Миколаївській 20, неподалік від місцевого історичного музею у м. Володимирі. А почалося все у

1718 році, коли волинська каштелянка Ядвіга Загоровська спроварила до міста місію Ордену єзуїтів, а староста Гнат Садовський з дружиною у 1755 році заклали єзуїтський костел. Його будівництво тривало довгих 15 років [3].

У 1762 році місія єзуїтів отримала статус монастиря, а в 1770 році костел було освячено і названо храмом Серця Ісусового, пізніше – костелом Розіслання Апостолів. Однак вже через три роки Папа Римський XIV видав брєве *Dominus ac Redemptor*, яким скасував орден єзуїтів, а всі заклади ордену на території Польщі і Росії зачинив. Костел та монастир при ньому передали греко-католицькому ордену отців-василіян [2].

У 1840 році цей орден у Володимирі переходить у православ'я, православним стає і костел. Інтер'єр храму перебудовують під потреби православної церкви. З 1891 року він був резиденцією володимирських православних єпископів [3]. Але у 1921 році після приєднання Волині до Польщі костел знову передають римо-католицькій церкві, він стає парафіяльним. Римо-католицька парафія діяла в ньому до 1945 року [1].

Під час Другої світової війни вибух бомби пошкодив північну ризницю та презбітерій. Після війни парафію ліквідували, костел взяли під охорону як пам'ятку архітектури. Із 1983 року тут розпочалися ремонтно-реставраційні роботи, а з настанням незалежності у 1991 році храм передали православної громаді. Нині тут діє Кафедральний Собор Різдва Христового Православної церкви України.

За якістю будови, архітектурними деталями та проектом колишній костел, нинішній собор, називають однією з найоригінальніших і найдосконаліших пам'яток пізнього бароко на Волині. Але це не єдина особливість Серця Ісусового. Під храмом є великі підземелля, які, подекують, колись з'єднувалися підземним ходом із Успенським собором. Так це чи ні, поки що не можна сказати достеменно [2].

Собор Різдва Христового – одна з найяскравіших церков древнього Володимира. Це велична будівля з прекрасною бароковою архітектурою більше подібна на царський палац із оглядовими вежами, ніж на традиційну церковну споруду. Храм як із середини так із зовні заворожує своєю висотою та архітектурою.

Таким чином, Собор Різдва Христового є значимим культурним об'єктом, який дозволяє зберегти та відтворити історію та церковний

дух. Він не тільки зберігає церковну спадщину, але й відіграє важливу роль у вихованні молодого покоління та розвитку релігійної свідомості. Важливо зазначити, що Собор Різдва Христового у м. Володимирі є важливим об'єктом для туристів, які цікавляться історією та культурою України.

Список використаних джерел:

1. Собор Різдва Христового URL: <https://volodymyr.travel/listing/sobor-rizdva-hrystovogo/> Дата звернення: 12.09.2024.
2. Собор Різдва Христового у Володимирі-Волинському: храм, підземелля та дзвінниці. URL: <https://bug.org.ua/news/volodymyr/sobor-rizdva-hrystovoho-u-volodymyri-volynskomu-hram-pidzemellya-ta-dzvinnytsi-188166/> Дата звернення: 16.09.2024.
3. Собор Різдва Христового. Володимир-Волинський. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/66408_sobor-rozhdestva-iezuitskiy-kostel.htm Дата звернення: 21.09.2024.

Максим Ващук,

Комунальний заклад загальної середньої освіти «Заборольський ліцей № 32 Луцької міської ради»

Науковий керівник: Ніна Василенко,
учитель історії, спеціаліст вищої категорії

ІСТОРІЯ ЛУЦЬКОГО ХРЕСТОВОЗДВИЖЕНСЬКОГО БРАТСТВА: УТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ

Актуальність теми зумовлена дослідженням пам'яток України аби розширити знання про історичне минуле свого краю. **Мета публікації** полягає у вивченні історії виникнення, діяльності Луцького Хрестовоздвиженського братства.

У **результаті дослідження** з'ясовано, що Луцьке Хрестовоздвиженське братство – релігійно-просвітницьке та церковно-доброчинне об'єднання православної спільноти Волині, засноване близько 1617 р. Ця дата зафіксована в першому документі організації – «Каталозі», куди були внесені імена засновників. Такими

передусім були духовні особи: ієромонах Григорій (у миру – Герасим Микулич), ігумен Чернчицького монастиря, він же й став ктитором братства; Мойсей Ілкович Соловицький, священник Дмитріївської церкви, яка належала до найстаріших православних храмів міста Луцька; отець Іван Вознесенський Яровицький; ієромонах Чернчицького монастиря Ісакій Борискович, який перед тим, у 1602–1605 рр. очолював Дерманський релігійно-культурний осередок, організований князем Василем-Костянтином Острозьким; священник Іван; ієромонах Паїсій Мостицький; Іоанн Горіанович, священник чернчицький; Гавриїл, священник тратепський, пресвітер храму святої Живоначальної Трійці. Серед названих духовних осіб було чимало таких, які були пов'язані з Чернчицьким монастирем, який знаходився на землях князів Острозьких у околицях Луцька. Його ченці відмовилися приймати унію. Сам же монастир став оплотом православ'я в місті [1].

Оскільки в той час польська влада вважала законною в Київській митрополії східного обряду лише унійну церкву, ініціатори створення Луцького братства спершу домоглися королівського дозволу (датований 2 лютим 1619 р.) на відбудову погорілого шпиталю (притулку для хворих і немічних), яким мала опікуватися їхня організація. Потому, 1 вересня цього ж року, 46 шляхтичів і духовних осіб, називаючи себе «старшими братчиками», доручили «молодшим братчикам» – міщанам Луцька – займатися повсякденними справами, насамперед спорудженням школи, церкви і монастиря [2].

Окрім духовенства, до «Каталогу» були вписані особи шляхетського стану. Це – князь Теодор (Федір) Святополк-Четвертинський; Михайло Гулевич-Воютинський, чашник землі волинської; Олександр Зубинецький, мостовничий луцький; Криштоф Єловицький та ін.

Братство, як інституція, офіційно було визнане в 1619 р. Саме цього року 20 лютого польський король Сигізмунд III видав грамоту братчикам. У ній, зокрема, писалося: «...під час сильної пожежі в нашому місті Луцьку, що була недавно, старовинна тутешня руська богодільня згоріла повністю, і вона, не маючи ніяких засобів бути знову відбудованою, не може доглядати ні бідних релігії своєї, ні мати належних харчів... Бачачи, що ця справа достойна і спасенна, на таке братство, яке веде за собою добрі діла, даємо згоду, і ту згорілу старовинну руську богодільню, яка є в Луцьку, зі всім, що до неї належить, для нагляду, вжитку й благочестивого покровительства на

всі віки віддаємо, дозволяючи їм ту богодільню знову побудувати і церкву зі школою...» [1].

Від часу заснування братству були даровані значні пожертви. Це нерухомість, капітал, готівка, борги, дорогоцінні вироби, богослужбові книги тощо. До 1648 року братство отримало майже 100000 злотих. Братство на початку створення отримало 4 двори в Луцьку, ділянки в селах. Найбільшу пожертву склав грек Олександр Мозеллі, який користувався покровительством польських королів. Він заповів 72830 злотих. Крім того, він подарував певну кількість рухомого майна – карети, вози, зброю тощо. Маючи такі статки, братство вело активну економічну діяльність. Купувало і продавало нерухомість, давало гроші в борг та брало капітал на зберігання, тримало в посесії маєтки. У 1634 році Галшка Гулевичівна записала 1000 злотих частково на добудову храму. А в 1641 році за старання Мозеллі був отриманий привілей від короля Владислава IV на будівництво мурованого шпиталю. Гроші, надані Олександром, частково пішли на будівництво. У 1647 р. двоповерхове приміщення було збудоване і тут розмістилися шпиталь, школа, келії, бібліотека та друкарня. У 1635 році Сильвестр подарував братству друкарню [3].

Маючи значні ресурси, братство розгорнуло активну діяльність на підтримку православ'я. У дослідників є підстави припускати, що саме братство є автором гучних політичних акцій на Волині, Галичині та Холмщині першої половини XVII століття, адже у них були задіяні такі провідні члени братства як Лаврентій Древинський, Афанасій Пузина та інші. Впродовж 1630-х років була збудована мурована Хрестовоздвиженська церква.

При братстві діяв шпиталь, адже саме на благодійній діяльності братства загострювалася увага при його створенні. За привілеєм короля Сигізмунда III братству дозволялося будувати шпиталь замість Руського шпиталю біля Лазарівської церкви, яка згоріла у 1619 році. У 1647 році було збудоване приміщення, в якому розмістився шпиталь, а також келії, школа. Друкарська діяльність братства була практично відсутньою. У 1628 році, коли братство ще не володіло власною друкарнею, воно посприяло виходу невеликої книжки «Лямент по отцю Івану Василевичу». Однак після 1635 року, коли братство мало власне друкарське обладнання та фінансові ресурси для книгодрукування, справа обмежилася виходом у світ лише однієї книжки у 1640 році – «Апостоли і Євангелія». Отже,

друкарня випустила лише одну книгу, а загалом за сприяння братства було надруковано всього дві книги. Діяльність установи також припинялася у зв'язку з нападом студентів єзуїтської колегії. Вони вчинили погром, значна кількість поліграфічного знаряддя була пошкоджена. Почала діяти десь з 1626 року. Її було створено завдяки матеріальній підтримці друкарів ієродиякона Сильвестра та ієромонаха Павла Домжив-Лютковича. Для ведення справ у бібліотеці (тобто на посаду бібліотекаря) та в архіві обиралися чи сам ігумен, чи досвідчений братчик. Історія зберегла прізвище та ім'я одного з бібліотекарів, який при описі книжок зазначав, окрім назви, іноді місце та час надходження книги, – Філарета Городельського, що завідував справами бібліотеки Луцького братства в 1640–1653 рр. При братстві діяла школа, яка гуртувала навколо себе православне міщанство Луцька. У часи розквіту школа була провідною серед інших братських шкіл. Її статут був зразком для інших братських шкіл. Тут викладали граматику, піїтику, риторику, діалектику, арифметику, богословські предмети, церковний спів. Учні школи брали участь у публікаціях, які випускалися братською друкарнею. Окрім міщан та синів шляхти у школі навчалися бідні діти, які збирали милостиню [2].

В 1709 р. луцький владики Діонісій Жабокрицький прийняв унію, а луцька кафедра після певної боротьби в 1711 р. переходить до уніатів. Саме братство близько 1730 р. після прийняття останніми братчиками унії припинило своє існування [4].

Отже, Луцьке братство стало вагомим для об'єднання громади та збереження національних цінностей, культурної спадщини, релігійної ідентичності. Його діяльність сприяла розвитку освіти, духовності та громадянської самосвідомості на Волині. Братчики не лише захищали права православних, але й заклали підґрунтя для подальшого розвитку національної культури та просвітницьких рухів.

Список використаних джерел:

1. Кралюк П. Луцьке Хрестовоздвиженське братство: генеза і функціонування. URL: <https://www.pravoslaviavolyni.org.ua/stattia/408-lutske-khrestovozdvyzhenske-bratstvo-heneza-i-funktsionuvannia/> Дата звернення: 14.09.2024.
2. Луцьке_Хресто-Воздвиженське_братство.
L: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> Дата звернення: 19.09.2024.
3. Луцьке Хрестовоздвиженське братство. URL: <https://esu.com.ua/article-59451> Дата звернення: 23.09.2024.

4. Луцька братська школа: Просвітницька та культурна спадщина України. Інформаційний портал «Репортер». URL: <https://reporter.zp.ua/lucka-bratska-shkola-l-uk.html> Дата звернення: 22.09.2024.

Вишневська Анна, Ніжник Марія,
Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій
Наукові керівники: Шевчук
Катерина, Колодич Юлія, *викладачі*
туризмознавчих дисциплін, спеціалісти
вищої кваліфікаційної категорії

ПАРК ІСТОРИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ «ОСТВИЦЯ»

Рівне, одне з найзатишніших міст Західної України, славиться не лише своєю багатю історією та культурними надбаннями, а й мальовничими природними ландшафтами. Одним із таких особливих місць є парк історичної реконструкції «Оствиця». Цей куточок поєднує в собі природну красу, історичну атмосферу та сучасний підхід до організації відпочинку.

Розташований на мальовничому березі Басівкутського водосховища, парк «Оствиця» став важливим туристичним об'єктом не лише для мешканців Рівного, а й для гостей з усіх куточків України. Це місце створено з метою відродження історичної спадщини нашого краю, зокрема культури Київської Русі. Завдяки унікальній концепції, парк є не просто зоною відпочинку, а й культурно-освітнім майданчиком, де відвідувачі можуть поринути в атмосферу далекого минулого.

Назва «Оствиця» має глибоке історичне коріння. Вона походить від назви річки, яка колись протікала поблизу цих земель, нагадуючи про стародавні часи, коли природа й людина співіснували в гармонії. Створення цього парку стало результатом натхненної праці ентузіастів, які прагнули зробити історію доступною для кожного, об'єднавши її з красою природи.

Головною ідеєю парку є збереження та популяризація історії Київської Русі через реконструкцію побуту, ремесел і звичаїв наших предків. З моменту відкриття парк став популярним місцем

проведення сімейного відпочинку, освітніх екскурсій і масштабних фестивалів. Головною родзинкою «Оствиці» є відтворення елементів культури Київської Русі. Тут можна побачити дерев'яні човни-довбанки, які нагадують ті, що використовувалися у X–XII століттях, майстерно реконструйовані майстрами. Особливою популярністю користується реконструкція «Ладьї» – традиційного слов'янського човна, що дає змогу відчувати дух подорожей наших предків.

Щороку в «Оствиці» проводяться різноманітні історико-культурні заходи, фестивалі та тематичні події. Одним із найвідоміших є фестиваль «Історичний Рівне», який переносить відвідувачів у середньовіччя. Учасники, одягнені у реконструйовані костюми, демонструють стародавні ремесла, бойові мистецтва та побут Київської Русі. Це не лише захопливе видовище, а й унікальна нагода доторкнутися до історії.

Парк також пропонує численні можливості для активного відпочинку. Тут облаштовані місця для прогулянок, велосипедні доріжки, зони для пікніків. Водойма поруч додає особливого шарму – відвідувачі можуть покататися на човнах або насолоджуватися краєвидами біля води. Чисте повітря, мальовничі краєвиди та гармонія природи приваблюють тих, хто шукає спокою та відновлення.

Особливу увагу «Оствиця» приділяє екологічному вихованню. У парку організовують освітні програми для дітей та молоді, спрямовані на популяризацію екологічної свідомості та бережливого ставлення до природи. Відвідувачі мають змогу дізнатися більше про рослинний і тваринний світ місцевості, а також про важливість збереження природних ресурсів.

Не менш важливим аспектом є розвиток інфраструктури парку. Завдяки спільним зусиллям громади та місцевої влади, «Оствиця» постійно вдосконалюється: встановлюються нові лавки, дитячі майданчики, освітлення. Це робить парк комфортним та привабливим місцем для відпочинку сімей, молоді та літніх людей. «Оствиця» – це більше, ніж просто парк. Це символ любові до рідної землі, історії та природи. Вона об'єднує покоління, надихає на творчість та наповнює кожного, хто сюди завітає, відчуттям гармонії та радості.

Тож якщо ви хочете відчувати дух стародавньої Русі, насолодитися красою природи та провести час з користю, обов'язково завітайте до парку «Оствиця» у Рівному. Це місце, яке залишає незабутні враження та дарує натхнення.

Список використаних джерел:

1. Створення Парку історичної реконструкції «Городище «Остриця» на Басовому Куті | КУПА ПРИГОД (укр.). Архів оригіналу за 23 жовтня 2020. Процитовано 29 вересня 2020.
2. Прищепа, Богдан (2016). Погоринські міста X–XIII ст (українська) . Рівне. с. 297.
3. Остриця. Відновити давньоруське городище у Рівному. Ukrainer. 7 лютого 2022.

Вікторія Воробей,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Лідія Бардюк,
*викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач –
методист*

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ: ТРАГІЧНІ НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Російсько-українська війна – це осередок порушення прав як людини, так і дитини. Висвітлення даних подій є кроками до створення справжнього демократичного суспільства та надійного захисту майбутнього України – дітей.

Офіційно діти отримали свої права не так давно, а доти були захищені тільки правами людини. Діти були наділені правами 20 листопада 1989 року після прийняття Конвенції ООН про права дитини та факультативного протоколу до Конвенції про права дитини під час збройних конфліктів (2000, ратифікований Україною у 2004 році). [1]

Прийняття цих документів зобов'язує країн-учасниць виконувати обов'язки щодо захисту прав дитини в умовах війни.

В свою чергу Росія збройним нападом на Україну позбавила їх багатьох прав, зокрема головного права – на життя (стаття 6 Конвенції ООН). В Україні внаслідок обстрілів та інших бойових дій постраждали 2270 дітей, загинуло – 589 дітей, понад 1681 отримали поранення різного ступеня тяжкості. Найбільше жертв налічують: Донецька – 598, Харківська – 459, Херсонська – 187,

Дніпропетровська – 190, Київський – 133, Запорізька – 154 і Миколаївська – 117 області. [2]

Також Росією була порушена стаття 11 Конвенції ООН про права дитини. З України на територію РФ було примусово вивезено близько 4 тисячі дітей-сиріт з метою знищення їх ідентифікації як окремої нації, що є порушенням статті 8 про збереження індивідуальності і громадянства. За даними уповноваженої президента України з прав дитини та дитячої реабілітації всього до Росії з окупованих територій України незаконно депортували близько 14 тисяч дітей, при цьому повернути назад до України вдалося поки що лише 125 дітей. [3]

Війна забрала можливість отримувати освіту та медичне обслуговування дітям, адже збройними силами Росії було знищено близько 300 освітніх закладів (порушення статті 28 про право на освіту), ушкоджено близько 1619 медзакладів та 214 зруйновано без можливості реконструкції. Таким чином у дітей забрано право на користування послугами системи охорони здоров'я (стаття 24 Конвенції ООН). Найбільше постраждали медичні заклади Сходу України, та дитяча лікарня «Охматдит» у Києві.

Під час російсько-української війни зафіксовано численні випадки сексуального насильства, включаючи злочини проти дітей. Станом на 11 серпня 2023 року, Офіс Генерального прокурора України зареєстрував 225 випадків сексуального насильства, скоєного російськими військовими, з яких 13 стосуються неповнолітніх (12 дівчат та 1 хлопець).

Діти є однією з найбільш уразливих груп населення під час будь-якого збройного конфлікту, зокрема й російсько-української війни. Вони зазнають як фізичних, так і психологічних травм, стикаються з фізичною небезпекою та травмами, вимушеним переселенням. Багато сімей змушені залишати свої домівки через бойові дії, стаючи внутрішньо переміщеними особами або біженцями за кордоном. Втрата дому, друзів, звичного способу життя викликає стрес і почуття втрати у дітей.

Висновок: Російська Федерація порушує всі права дитини на міжнародному рівні. Вважаю, що вона, та всі причетні до злочинів, повинні понести юридичну відповідальність за скоєне. Україна, як держава-учасниця Конвенції ООН, зобов'язана забезпечувати ці права навіть у складних умовах війни, включаючи захист постраждалих дітей, їхню реабілітацію та забезпечення доступу до основних послуг.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]//Вільна енциклопедія.- Режим доступу <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%>
2. [Електронний ресурс]//Офіційний веб-сайт Укрінформ.-Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3926130-rosiani-vbili-v-ukraini-589-ditej.html>
3. [Електронний ресурс] //Офіційний веб-сайт Радіо Свобода.- Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rosija-usynovlennya-ukrajinskyh-ditej/32242855.html3/>

Владислав Гречко,

Комунальний заклад загальної середньої освіти «Заборольський лицей № 32 Луцької міської ради»

Науковий керівник: Ніна Василенко,
учитель історії, спеціаліст вищої категорії

**СВЯТО-УСПЕНСЬКИЙ КАФЕДРАЛЬНИЙ СОБОР
У М. ВОЛОДИМИРІ – ПАМ'ЯТКА АРХІТЕКТУРНОГО
МИСТЕЦТВА**

Актуальність теми зумовлена важливістю об'єктивного дослідження Свято-Успенського кафедрального собору, поглибленням знань про пам'ятки історії рідного краю. **Мета роботи** полягає у вивченні історії виникнення, діяльності храму в м. Володимирі шляхом аналізу джерел.

У результаті дослідження з'ясовано: першим храмом був кам'яний собор в ім'я Успіння Пресвятої Богородиці, споруджений, за переказами, святим рівноапостольним князем Володимиром незабаром після прийняття ним християнства. Храм цей був освячений першим Володимир-Волинським єпископом Стефаном і служив усипальнею для володимирських удільних князів. Але від цієї найдавнішої пам'ятки православ'я на Волині, що зруйнувалася ще до татарського нашестя, залишилися тільки залишки фундаменту – це місце називається в народі «Стара катедра» [1].

Замість цього історичного храму, удільний князь Мстислав Ізяславович, згодом великий князь Київський, побудував в 1160 році

новий прекрасний храм, присвятивши його також Успінню Пресвятої Богородиці. (перша згадка – у Никонівському літописі) [4].

Величний собор, відомий також під назвою Мстиславів храм, був своєрідним центром духовного та громадського життя на Волині: тут брали шлюб високопоставлені особи, підписувались відповідні угоди на міждержавному рівні, розміщувався центр православної, а згодом у XVIII ст. – греко-католицької єпархії. В усипальницях храму знайшли вічний спочинок князі: Мстислав Ізяславович (його будівничий), Всеволод Мстиславович, Василько Романович та інші видатні особи.

Архітектурною особливістю церкви є те, що її створено за типом шестистовпного одноверхого храму (так побудована Кирилівська церква у Києві). Отже, напрошується висновок, що зодчих було запрошено з київських земель. Стіни храму було розписано фресковим живописом, а підлогу вимощено різнокольоровою керамічною плиткою [2]. Загальні архітектурні форми вважаються простими і лаконічними, а сам вигляд храму був монументальним.

За свою багатовікову історію Успенський собор багато разів був розграбований, спустошений і зруйнований воїнами монголо-татарської орди хана Батия, польських, татарських та інших військ. Але кожного разу разом з усім містом Свято-Успенський собор піднімався з руїн і попелу та у всій красі знову тріумфував своєю величчю. Один з чергових періодів спустошення храму пов'язаний з міжконфесійною боротьбою між уніатською і православною церквою. У 1596 році єпископ Володимира Іпатій Потій прийняв унію, Свято-Успенський собор став уніатським храмом.

У 1683 році собор дуже сильно постраждав від пожежі, що охопила все місто. Відновлення храму відбулося тільки в 1753 році, коли візантійська архітектура колишнього собору була перероблена уніатами на латинський манер. З 1772 року почалось запустіння Успенського собору, його почали використовувати в якості «казенного» магазину (склад), а до 1829 року храм взагалі перетворився на суцільну руїну, після того як обвалилися купол і склепіння [3].

Отже, за свою майже тисячолітню історію собор Успіння Пресвятої Богородиці пережив чимало – храм розорили татари й охоплювали пожежі, його прикрашали золотом і розстрілювали з гармат, в ньому звершували богослужіння та влаштовували склади. Періоди розквіту змінювалися роками запустіння й розрухи. Проте святиня зуміла вистояти та зберегти свою велич. Варто зазначити, що це єдиний храм на території Волині, що дійшов до нас із часів Київської Русі.

Список використаних джерел:

1. Історія Успенського кафедрального собору URL: <https://xn--80a3aeu4czas.xn--j1amh/kafedralnyj-sobor/> Дата звернення:10.09.2024.
2. Успенський кафедральний собор URL: <https://drymba.com/uk/1034973-uspenskyu-kafedralnyu-sobor-volodymyr-volynskyy> Дата звернення:10.09.2024.
3. Успенський собор у Володимир-Волинському. URL: https://anga.ua/sights/uspenskyi_sobor_u_volodymyr-volynskomu.html Дата звернення:16.09.2024.
4. Свято-Успенський кафедральний собор (Собор Успіння Пресвятої Богородиці) URL: <https://www.criv.org.ua/uk/node/36> Дата звернення:18.09.2024.

Олена Грисюк, Ольга Грисюк,
Комунальний заклад загальної середньої освіти «Заборольський лицей № 32 Луцької міської ради»
Науковий керівник: Ніна Василенко,
учитель історії, спеціаліст вищої категорії

**ЦЕРКВА РІЗДВА ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ
У СЕЛІ ПОЛИЦІ КАМІНЬ-КАШИРСЬКОГО РАЙОНУ –
ПАМ'ЯТКА АРХІТЕКТУРИ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ**

Вивчення історії храму від моменту будівництва і до сьогодення є **актуальним**, адже розкриває нам особливості архітектури, непоборність віри народу попри будь-які перепони. Збереження і дослідження таких пам'яток архітектури сприяє формуванню цілісної картини життя наших предків, труднощів, які вдалося пережити народу і вижити, не втративши віру.

Мета нашої публікації – дослідити, узагальнити історію храму Різдва Пресвятої Богородиці та визначити його значимість як пам'ятки архітектури місцевого значення.

У результаті дослідження з'ясовано, що церква в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці збудована в 1825 р. коштом пані Ратанської, парафіяльного священника і парафіян [4, стр.289].

Приміщення церкви дерев'яне, на кам'яному фундаменті, з такою ж дзвіницею. У 1863 р. Церква була оббита дошками, покрита бляхою

і пофарбована. Має форму неправильного хреста, одноверха. У 1896 р. пофарбована і оточена новою огорожею. Дзвіниця збудована окремо від церкви, біля воріт. Іконостас у храмі має два яруси, встановлений парафіянами у 1863 р. У віттарі на східній стіні за престолом розташована чудотворна ікона Пресвятої Богоматері з Богодитятком на руках [1].

У ході дослідження було опитано жителів села. З'ясувалося, що під час будівництва церкви в маєтку пана під час копання траншеї для фундаменту церкви було знайдено рештки людей, які були досить високими. За почутим від нашої співрозмовниці, прадідусь якої був одним із тих, хто споруджував цей храм, розмір частини ноги викопних решток від ступні до коліна сягав розміру усієї довжини ноги тодішнього будівельника [2]. Кожен брус, з якого збудована церква, був вирізьблений руками, що потребувало не аби-якої сили [3].

Церква славилася своєю дзвіницею. Відлуння дзвону, який скликав парафіян на службу, було чути у навколишніх селах на відстані 10-ти кілометрів.

Дзвіницю за часів радянської влади було зруйновано за наказом голови колгоспу (тому, хто наважиться це зробити був обіцяний новий трактор), дзвін зник і подальша доля його була невідома [3].

Церква також мала славу чудодійної, тому бачила у своїх стінах паломників, які шукали зцілення від хвороб та захисту у Бога. Проте дізнаємося, що святиню якимось чином осквернили і вона втратила свої цілющі властивості. Ці події відбувалися ще на початку ХХ ст., тому їх достовірність підтвердити неможливо [2].

З опрацьованих джерел стає зрозуміло, що у храмі була чудотворна ікона, яка зцілювала від хвороб. Проте пан із сусіднього села Воєгоще захотів поцупити її. 12 злодіїв прийшли у Полиці аби викрасти ікону, але вона нікому не давалася до рук. Лише один майстер зумів зняти її зі стіни. Людям було сказано, що якимось чином вона сама перейшла у сусіднє село. Проте усе скоро з'ясувалося і ікону повернули назад, але свої чудодійні властивості вона втратила [4, стр. 290].

До 1962 року храм повністю функціонує за своїм призначенням. Але з 1962 року радянська влада забороняє проводити богослужіння. Ікони та все начиння з церкви люди розбирають по домівках, де воно зберігалось довгий період. Після цього під час грози церква, не дивлячись на існуючий громовідвід, спалахує від удару блискавки. Горить купол церкви. Люди самотужки гасили пожежу і вогонь не перекинувся на стіни храму, які збереглися до наших днів.

Радянська влада, яка всіма можливими способами боролася з християнством, робить у приміщенні храму склад колгоспу, де зберігають і продають сіль. Зі слів пані Ганни, яка на той час була продавчиною, ні на стінах, ні у віттарі ікон не було. Була лише книга із записами про вінчання [2].

У 1989 році, коли відбуваються демократичні зміни, релігія виходить із заборони, діяльність церкви повністю відновлюють. Серед відбудовників були і ті, хто брав участь у руйнуванні храму. Активні парафіяни збирали у людей по селу усе, що збереглося (ікони та інше начиння). Згідно даних, у 60-х рр. ХХ ст. у Луцьк на реставрацію до владики було завезено старе Євангеліє, проте на прохання прихожан церкви так і не було повернуте. І жодні спроби його повернути результату не принесли [3]. На місці зруйнованої дзвіниці була збудована нова, за таким же проектом. Це був єдиний на той час храм на чотири прилеглі села.

Орієнтовно у 2019-2020 рр. було замінено дерев'яну підлогу церкви, яка існувала ще з часів її створення. Під час робіт під підлогою було виявлено людські рештки. Місцевий священник здійснив над ними чин перепоховання на місцевому кладовищі. Невідомо, чиї це були останки [2].

Отже, дослідження церкви Різдва Пресвятої Богородиці в с. Полиці на Волині вказує на її історичну важливість та архітектурну цінність. Зведена в 1825 році, вона належить до найдавніших пам'яток архітектури Волині. Ця церква входить до переліку пам'яток містобудування та архітектури місцевого значення. Пам'ятка охороняється законом і державою, будь-яке пошкодження карається законодавством. Таким чином, церква є важливим архітектурним та історичним об'єктом рідного краю.

Список використаних джерел:

1. Дерев'яні церкви Західної України. URL:<http://decerkva.org.ua/vol/polytsi.html> Дата звернення: 16.09.2024.
2. Опитано Бусько Г. П., 1960 р. н., с. Іваномисль Камінь-Каширського району Волинської області, 18.09.2024.
3. Опитано Гуменюк М. О., 1940 р. н., с. Іваномисль Камінь-Каширського району Волинської області, 18.09.2024.
4. Историко-статистическое описание церквей и приходовъ Волынской Епархіи. Н. И. Теодоровичъ. Том V. Ковельській уезд. Почаевъ, 1903. 559 с.

Гусак Андрій,
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*
Науковий керівник: **Людмила
Шадловська,** *викладач української мови
та літератури Фахового коледжу
технологій, бізнесу та права ВНУ імені
Лесі Українки, спеціаліст I категорії*

ЯК СТВОРИТИ БРЕНДУ УСПІШНЕ ІМ'Я?

Неймінг – це комплекс робіт, пов'язаних зі створенням звучних і точних назв, що запам'ятовуються, для компаній, товарів та послуг. Покупець в першу чергу звертається до торгової марки як до гарантії якості, тому її назва грає важливу роль у маркетинговій політиці.

Неймінг дуже схожий на процес вибору імені для дитини. Але якщо з людськими іменами правила диктують звичаї, мода та родина, то для вибору назви бренду діють інші принципи.

Найпопулярнішими методами неймінгу є:

Асоціативний. В цьому випадку назва буде асоціюватися з об'єктом, якістю, явищем. Наприклад, бренд побутової хімії «Чистюня», молочні продукти «Простоквашино».

Описовий. Назви цього типу легко передають сенс послуги чи продукту компанії. До прикладу, манікюрний салон «Nail Studio», – назва відразу говорить, про що це, але не несе за собою емоції чи асоціації бренду. Іншими прикладами такого типу назв можуть бути «General Motors», «Майстерня шоколаду», «Приправка».

Метафоричний. Такі назви краще диференціюються на тлі інших, викликаючи певні асоціації.

Прикладами таких назв можуть бути «Apple», «Мій Двір», «Farm Fresh».

Вигаданий. Багато з вигаданих назв побудовані на латинських, грецьких, або інших іноземних словах та модифіковані так, щоб якнайкраще зобразити індивідуальність бренду. «Херох» та «Kodak» – це яскраві приклади брендів із вигаданими назвами, що зуміли побудувати монументальний капітал.

Акронім. Аббревіатури у неймінгу використовуються давно і досить широко — усі ми чули про «KFC», «IBM», «UPS» чи «DHL». Не дивлячись на те, що широка аудиторія може не знати розшифрування цих назв, вони стали обличчям сильних та відомих на весь світ брендів.

Еталонний. Це свого роду плагіат. Коли назву підбирають під лідера ринку. Класичний приклад – Panasonic. Інший приклад еталонного методу – назви, які схожі з країнами, які вважаються еталонними для продукту. Так часто називають бренди взуття на італійський манер – Mario Bruni, Carvari, Carlo Pazolini.

Географічний. Географічні назви наповнюють бренд усіма історичнокультурними асоціаціями, що стосуються регіону його походження. Тут далеко йти не треба, в Україні полюбляють використовувати такий неймінг: «Львівські плячки», «Микулинецьке пиво», «Житомирські Ласощі», «Банк Львів», «Волинські солодощі».

Неймінг за ім'ям засновника або на честь відомої особистості Це – невмируща класика. Зі світових брендів ми усі знаємо «Ford», «Mc`Donalds», «Toyota», «Jack Daniel`s», або з місцевих «Арсен». Такий підхід чудово відображає, що за брендом стоїть людина, династія, або історія персоналії.

Іменний. Використання імені засновника у назві. Найчастіше його використовують для лікарів та науковців. Наприклад, «Клініка Загурського», «Медичний центр лікаря Цюха»

Особистісний. Коли якусь ознаку або предмет пишуть на манер імені людини: вікна Viknar`off, Немирофф, Благофф.

Хороші назви відображають ідею продукту, легко читаються та запам'ятовуються. Існує три успішних приклади неймінгу.

1. WhatsApp – додаток для спілкування. «Англійське What`s up! (як справи?) – надпопулярна фраза, яка асоціюється з початком невимушеної дружньої розмови. Application – додаток, застосунок.

2. Tesla – прямий посил до фізика Ніколи Тесли. Він не просто дослідник всього, що пов'язано зі струмом. Він ще й революціонер, людина, яка випередила свій час. Чи не ідентична історія у цих автомобілів?

3. «Варвар» – крафтове пиво для поціновувачів цього напою, які знають, що пиво варять. А крафтове пиво варять малими партіями ВарВар. А ще це асоціація з вікінгами, які знали смак життя та веселощів [2; с. 11].

Немає якихось спеціальних затверджених правил для створення назв компаній, товарів або торгових марок. Але протягом останнього

століття, коли маркетинг стає все більш значущим як практична наука, вдалося виділити основні помилки, які допускають у наймінзі:

1. Назви-описи не завжди бувають вдалі: комп'ютерний магазин – також занадто загальна назва для магазину з продажів та обслуговування комп'ютерної техніки.

2. Повне копіювання вже існуючого бренду або назви компанії може привести до накладення штрафних санкцій, так як це є порушенням закону. Але при цьому абсолютно не забороняється створювати назви, які викликають у потенційних споживачів асоціації з відомими існуючими брендами.

3. Вінегрет з алфавіту. Наприклад, назва «ЦБСВЯ» явно ні про що не говорить цільовій аудиторії, погано запам'ятовується і не звучить, якщо спробувати вимовити аббревіатуру вголос.

4. Деяким компаніям при виході на ринки інших країн необхідно продумати багато нюансів. Щоб уникнути плутанини або непорозумінь іноді маркетингологам доводиться міняти назви, підлаштовуючи їх під розмовну мову тієї країни, в яку експортують товар: Є легенда, що Chevrolet Nova погано продавався на ринку однієї з латиноамериканських країн через те, що поіспанськи «no va» означає «не їде». Це призвело до вимушеного перейменування автомобіля для цього регіону Автомобіль Mitsubishi Pajero на ринку Іспанії представили, як Mitsubishi Montero, так як на місцевому жаргоні слово «Pajero» читається як «пахеро» і означає «онаніст». У Фінляндії автомобіль Лада Калина відомий під назвою Lada 119. Таке перейменування пов'язане з тим, що слово Kalina перекладається з фінського як тріск, гуркіт, деренчання і стукіт. Польська фірма-виробник модного жіночого одягу «Урода» в Україні не сприймається так, як хотілося б власнику бізнесу. Тому фірмі довелося змінити назву для експорту товарів [2; с. 9].

Як бачите, немає недоречних чи «поганих» імен. Але є назви, в яких не продумана подальша стратегія їх використання й просування. Тому варто приділяти увагу не лише творчій, а й аналітичній складовій процесу. У такому тандемі ім'я вашої компанії житиме довго.

Список використаних джерел:

1. Струтинська І. В. Бренд-менеджмент: теорія і практика. Тернопіль: Принт-офіс, 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/7116/6/>
2. Navchalno_metodychnyj_pidruchnyk.pdf

3. Чаплінський Ю. Б., Іліка Г. П. Наймінг: суть, основні складові та правила створення успішного наймінга підприємства / Ю. Б. Чаплінський,

4. Г. П. Іліка / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=75812>

5. Штовба О. В. Товарний брендинг в маркетинзі та комунікативному менеджменті: навчальний посібник Вінниця: ВНТУ, 2014. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/280873566_Tovarnij_brending_v_marketinzi_ta_komunikativnomu_menedzmenti.

Соломія Дирда,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права ВНУ імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Інна Данилюк,

*викладач української мови та
літератури, спеціаліст вищої категорії,
старший викладач*

НОВІТНІ СЛЕНГІЗМИ – МОВНЕ ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Безперервний розвиток суспільства, перетворення в різних сферах життєдіяльності людини, нові історичні умови існування та соціальні відносини сприяють появі інноваційних слів і значень, що відображають нові факти життя соціуму [1]. Неологізми – складний і неоднорідний масив лексики; категорія історична. У сучасній лінгвістиці існують різні тлумачення науковців щодо лексичних інновацій. Останнім часом лексичні інновації перебувають у полі особливої уваги мовознавців, серед яких Т. Бевз, Т. Коць, Л. Лисиченко, С. Лук'яненко, Д. Мазурик, Л. Мартинова, О. Муромцева, І. Самойлова, О. Сербенська, Л. Ставицька, О. Стишов, О. Тараненко, Л. Філюк та ін.

Новотвори «кодують» різноаспектну інформацію про особливості життя певної епохи. Їхня кількість зростає у переломні періоди розвитку суспільства, яким для України стала російсько-українська війна 2022 р. Мовні інновації закумулювали в собі весь спектр емоцій

українського народу до агресора, його політичних поплічників у Європі та світі, а також ставлення українців до бездіяльності та пасивності переважної більшості росіян. Як потужний засіб боротьби із загарбниками українці використовують «мовний щит», який допомагає ідентифікувати окупантів за допомогою кодових слів.

Російсько-українська війна кардинально змінила життя багатьох людей, викликала шквал негативних емоцій, змусила знайомитися з тими реаліями, які переважна більшість мирного населення України не знала, займатися тими видами робіт, які не були раніше у сфері їхньої професійної зацікавленості.

Потрібно зазначити, що під час повномасштабної війни спостерігаємо надзвичайно стрімкий процес виникнення та закріплення нової лексики, порівняно з мирним часом. Протягом декількох днів може з'явитися стільки ж нових слів, скільки в інші часи з'являлося протягом місяців. Це можна пояснити особливою увагою людей до подій, із якими не стикалися раніше і які викликають цілий спектр бурхливих емоцій: обурення, гнів, осуд, смак перемоги.

Розглянемо найпопулярніші приклади неологізмів в англійській мові, які виникли протягом 2022 р. на тлі розв'язаної росією війни проти України. Найекспресивнішими неологізмами, пов'язаними з тематикою сучасної війни, виявилися ті, що характеризують й описують ворога. Одним із найпопулярніших неологізмів стало слово *rushism* (ra shism) – рашизм, новий термін, який подано як «російський варіант нацизму». Неологізм утворено шляхом поєднання слів *russia* та фашизм. Іншим прикладом є пов'язана з попереднім неологізмом лексична одиниця *rushist* (*rashist*) – рашист (російський фашист). Ця лексична інновація виникла в результаті поєднання слів «російський», «расистський» і «фашистський». Яскравим неологізмом стало слово *orcs* – орки: лексична інновація створена за аналогією з потворами, які фігурують у трилогії «Володар кілець» Джона Толкіна, що акцентує на тому, що ворогів не вважають за людей. Стосовно інших дієслів заслуговує на увагу неологізм *chornobaites* – чорнобаїти, що утворився від *Chornobaivka*. Обидві лексичні інновації з'явилися в англійському сленгу як запозичення з української. І це не дивно, адже феномен, пов'язаний з українським селом Чорнобаївка, у якому силами ЗСУ російські війська були розбиті понад двадцять разів, перетворився на мем-сарказм над ворогом у всесвітній мережі. Нове дієслово *chornobaites* також набуло

поширеного вжитку як глузування над тими, хто повторює ті самі помилки й отримує той самий незадовільний результат, тобто «наступає на ті самі граблі» [2].

Високою продуктивністю відрізняються також нові англomовні слова й терміни в геополітичній сфері, які з'явилися на тлі повномасштабної війни. Наприклад, *macronite* – макроніти, відоме дієслово, яке можна тлумачити як «бути дуже стурбованим, але насправді відмовлятися допомогти». Слово з'явилось унаслідок розчарування через бездіяльність президента Франції щодо російського вторгнення в Україну. Лексичне новоутворення *Shoiguing* – шойгувати також набуло популярності в англomовному світі. Слово виникло у зв'язку з виступами російського міністра оборони Сергія Шойгу, який постійно удає, що «все йде за планом» на тлі очевидного провалу ворога як на полі бою, так і в усіх інших сферах. Неологізм набув значення «з пафосом удавати, ніби все добре, коли насправді, справи йдуть дуже погано».

Англійські лексичні інновації, які виникли на тлі повномасштабної війни, утворилися переважно через наповнення новим змістом уже наявних слів. Майже всі вони є запозиченнями з української мови. Поширення таких неологізмів в англomовному світі свідчить про популяризацію українського дискурсу не лише на рівні мови, а й мислення.

Окреслюється група новотворів топонімічного походження на позначення незламності українського народу, стійкості та мужності – боротися, знищувати ворога, зокрема: відірпінити (походить від назви міста Ірпінь), перегостомелити (від назви міста Гостомель).

Мовотворчість українського народу у період російсько-української війни 2022 р. вражає своєю проникливістю, дотепністю, мудрістю та сарказмом. Особливо показовими є фразеологізми, пор.: у погріб під гради – коли виходу немає; як Кім у вихідний – дуже старанно працювати; як з Миколаєва на Одесу – коли щось не отримується; як долар у росії – дуже дорогий; не будь москалем! – не будь поганцем!; як Київ за три дні – ніколи (аналог коли рак на горі свисне); закопати банки в землю – переживати злидні; завести трактор – найнеочікуваніший аргумент у будь-якому діалозі. Застосування засобів для боротьби, яких ніхто не очікує; затрідні / за три дні – поставити собі нереальні плани та щиро вірити в їх успіх; мамкувати – не виконувати простих дій задля збереження власного життя, ін.

Війна неминує породжує загибель військових і мирного населення. Бойові втрати агресора, як і сам процес, номіновано в українській мові лексемами задвухсотити, затрьохсотити, присвітити (завдати втрат ворогові: поранити чи ліквідувати), Е-могила – українська державна програма зі знищення рашистських загарбників.

Мовним маркером російсько-української війни 2022 р. стали новотвори, які закумулювали в собі весь спектр емоцій українського народу до агресора, його політичних поплічників у Європі та світі, а також ставлення українців до бездіяльності та пасивності переважної більшості росіян.

Список використаних джерел:

1. Стратулат Н.В. Інноваційна лексика як результат соціальних умов мовного існування (на матеріалі тлумачного словника української мови в 20-ти томах) / Н. В. Стратулат // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство). – 2014. – Вип. 6. – С. 207

2. Бойко Олеся. Абетка повномасштабної війни: які слова ввійшли в ужиток і чому. Mode of access: <https://chytomo.com/abetka-rovnomasshtabnoi-vijny-iaki-slova-vviihly-v-uzhytok-i-chomu/>

Дарина Дулепова,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Вікторія
Дяченко, викладач, спеціаліст другої
категорії, доктор філософії**

**БАТАЛЬЙОН СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ «ЛЮБАРТ»:
УТВОРЕННЯ, РОЗВИТОК, ДІЯЛЬНІСТЬ**

«Добровольці — рушійна сила та цвіт Української нації. 10 років тому ми стали в стрій, щоб дати відсіч ворогу. Сьогодні ж ми й надалі продовжуємо мужньо захищати нашу Батьківщину та гордо нести титул Українського добровольця» – такими словами у День українського добровольця привітав військовослужбовців командир 5-го батальйону спеціального призначення «Любарт» 12 бригади

спеціального призначення «Азов» Національної Гвардії України Вадим Крикун. Істинність цих слів розуміє сьогодні кожен українець адже саме воїни доброї волі в Україні стали на захист держави у 2014 та 2022 роках.

Прикладом добровольчого військового формування, яке було створено на Волині з початком активної фази російсько-української війни у лютому 2022 року є батальйон спеціального призначення «Любарт».

Після початку повномасштабного російського вторгнення в Луцьку було сформовано окремий загін спеціального призначення «Любарт», який мав діяти в структурі територіальної оборони Волині. До його складу увійшли переважно ветерани АТО, ветерани полку «Азов», футбольні фанати, члени націоналістичних громадських організацій «Національний Корпус», «Національний Альянс», «Centuria». Підрозділ названий на честь волинського князя, останнього самостійного правителя Галицько-Волинської держави Любарта Гедеміновича. Очолює зазначене військове формування Вадим Крикун (позивний – Янки), начальником штабу є Андрій Дяченко (позивний – Хорват) [1].

У червні-липні 2022 року загін спецпризначення виконував бойові завдання на Запоріжчині та Донеччині, зокрема у боях за с. Нескучне та с. Велика Новосілка. Протягом півтора місяця бійці «Любарта» успішно виконували бойові завдання на південно-східному напрямку. За цей час на рахунку спецпризначенців успішні бої, кілька десятків ліквідованих ворогів, захоплений в полон ворожий офіцер. На ротацію військовослужбовці у липні 2022 року повернулися без втрат.

Взимку 2022 -2023 років загін брав участь у боях за м. Бахмут. Влітку 2023 року спецпідрозділ «Любарт» виконував спеціальні завдання біля села Козачі Лагері. В ході операції зі звільнення української землі на одній з важких ділянок фронту героїчно загинули четверо бійців ОЗСП «Любарт»: Роман Кужель (позивний – Ворон), Вадим Бельський (позивний – Аркан), Ігор Стасюк (позивний – Джокер), Руслан Карпюк (позивний – Бєлий). Воїни продовжували вести бій навіть будучи важкопораненими.

12 лютого 2024 року 12-та бригада спеціального призначення «Азов» повідомила, що підрозділ «Любарт» долучається до складу бригади як п'ятий батальйон спеціального призначення [2].

Влітку 2024 року батальйон вів бої в Серебрянському лісництві на Кременському напрямку. За результатами кількомісячних успішних боїв у лісах під Кременною більше двох десятків бійців 5

батальйону «Любарт» 12 бригади «Азов» отримали державні та відомчі нагороди. Міністр внутрішніх справ України Ігор Клименко, командувач Національної гвардії України бригадний генерал Олександр Півненко та командир 12-ої бригади «Азов» полковник Денис Прокопенко особисто вручили воїнам нагороди. За ведення успішних боїв на Кременському напрямку азовці отримали нагрудні знаки «За відвагу в службі» та «За доблесну службу»[3].

Крім безпосередньої участі у бойових завдань щодо захисту територіальної цілісності та незалежності нашої держави бійцями та ветеранами «Любарту» організовуються лекції та вишколи для цивільних. Під час проведення цих заходів учасників ознайомлюють з основами військової справи: поводження зі зброєю та особливостями вогневої підготовки, пілотуванням дронів, тактичною медициною. Також, батальйон висвітлює свою діяльність на офіційних сторінках у соціальних мережах Instagram, Facebook та YouTube-каналі. Окреслені напрямки діяльності бійців та ветеранів «Любарту» є надзвичайно важливим в умовах трансформації українського суспільства в умовах воєнного стану.

Становлення, розвиток та історія формування добровольчих батальйонів є надзвичайно важливим і актуальним напрямком для сучасних дослідників. У цьому контексті високою мотивацією та професіоналізмом вирізняється сформований на Волині 5-й батальйон «Любарт» 12-ї бригади спеціального призначення «Азов» Національної гвардії України, який протистоїть противнику на полі бою у ході російсько-української війни та, безумовно, є прикладом героїчного протистояння агресору.

Список використаних джерел:

1. Волиняни організували новий спецпідрозділ «Любарт» URL: <https://lutsk.rayon.in.ua/news/493098-volinyani-noviy-organizovali-spetspidrozdil-lyubart> (дата звернення: 17.01.2015).

2. Бійці окремого загону «Любарт» з Луцька увійшли до складу бригади НГУ «Азов» URL: <https://suspilne.media/lutsk/683230-bijci-okremogo-zagonu-lubart-z-lucka-u-vijsli-do-skladu-brigadi-ngu-azov/> (дата звернення: 17.01.2015).

3. Вели бої у лісах під Кременною: бійців луцького «Любарта» відзначили державними нагородами URL: <https://vsn.ua/news/veli-boyi-u-lisah-pid-kreminnoyu-biytsiv-lutskogo-lyubarta-vidznachili-derzhavnimi-nagorodami-46527> (дата звернення: 17.01.2015).

Єрмоленко Максим,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу
та права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Ольга Кузьмич,
*викладач історії та суспільствознавства,
кандидат історичних наук*

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ШТАБ «АНГАР» – СИМВОЛ НЕЗЛАМНОСТІ УКРАЇНЦІВ

Українське суспільство вже довгих десять років потерпає від жорстокої агресії з боку росії, яка на початку 2022 року переросла в повномасштабне вторгнення.

За цей час життя українців докорінно змінилось. Постійні обстріли, повітряні тривоги, вимушене покидання домівки та багато інших негативних чинників стали справжнім випробуванням для багатьох людей.

Однак, усі ці проблеми дуже об'єднали українців, мотивуючи їх ставати на захист своєї країни та допомагати їй боротись із ворогом.

Люди, які не взяли зброї до рук, допомагають наближати перемогу в інший спосіб. Благодійність в Україні дуже розвинулась, а до волонтерства долучились мільйони українців.

Волонтерська допомога стала для українців одним із способів виявити свою підтримку та відданість Україні та народу під час війни. Ця діяльність була та є вже не тільки засобом вияву громадянської позиції, як це відбувається зазвичай у мирний час, а й способом зробити свій внесок у відстоювання незалежності держави. Адже смертельна небезпека окупації та подальшого поневолення спонукає людей діяти негайно.

Волонтерський штаб «АНГАР» — це благодійний фонд, заснований у лютому 2022 року в Луцьку, з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Ініціаторкою створення штабу стала Ольга Валянік, яка об'єднала навколо себе небайдужих волинян, зокрема представників креативних індустрій: фотографів, відеографів, театралів та літературознавців.

Очільниця волонтерського штабу «Ангар» та колишня акторка «Гармидеру» Ольга Валянік розповідає, що вранці 24 лютого вона зателефонувала до керівниці театру «Гармидер» Руслани Порицької і запропонувала почати волонтерити у мистецькому просторі. Почула згоду.

Спочатку штаб розташовувався в приміщенні театрального простору «ГаРМІдЕр», що й дало назву організації.

Основною метою «АНГАРУ» є підтримка Сил безпеки та оборони України. За час своєї діяльності фонд зібрав понад 11 мільйонів гривень, які були спрямовані на закупівлю необхідного обладнання та техніки для військових, зокрема автівок тактичної медицини, радіоелектронної боротьби, старлінків, FPV-дронів та іншого.

Діяльність «АНГАРУ» стала символом незламності української нації, демонструючи силу об'єднання громадян задля підтримки своєї країни у важкі часи.

Волонтерський штаб «АНГАР» продовжує свою активну діяльність, підтримуючи українських військових, переселенців і всіх, хто постраждав від війни. З моменту заснування команда штабу адаптується до нових викликів, знаходячи все більш ефективні способи допомоги.

Зараз «АНГАР» постійно оголошує нові збори та активно рекламує й поширює їх у соціальних мережах. Та, за словами Олі Валянік, відповідно до стратегії фонду, їхніми сталими донаторами є локальні бізнеси з Луцька. За понад два роки свого існування команда волонтерського штабу «АНГАР» напрацювала різноманітні підходи та шляхи збору коштів на допомогу Силам оборони України. Одним зі способів, який штаб використовував на початках, був подієвий фандрейзинг. Згодом у фонді почало бракувати ресурсів на проведення таких офлайн-заходів. Однак на допомогу прийшли небайдужі лучани, які підхопили цю ініціативу.

Головні напрями роботи «АНГАРУ»:

Збір коштів та закупівля необхідного для фронту. Волонтери регулярно організовують збори на автомобілі, тактичну медицину, дрони, засоби зв'язку та інше критично важливе обладнання.

Гуманітарна допомога. «АНГАР» допомагає внутрішньо переміщеним особам, надаючи продукти харчування, одяг та предмети першої необхідності.

Комунікація та взаємодія з військовими. Штаб напряду співпрацює з підрозділами ЗСУ, щоб оперативно реагувати на їхні потреби.

Організація благодійних заходів. Для збору коштів штаб проводить благодійні концерти, аукціони, ярмарки, тематичні зустрічі та інші події, що об'єднують громаду.

Волонтерський штаб став не просто місцем, де збирають допомогу, а справжнім символом єдності та незламності українців.

Відомий проєкт «Ангарська гільза» є своєрідний символ, який нагадує донаторам про приналежність до спільної важливої справи. Це справжня гільза на дерев'яній підставці із логотипом «Волонтерський штаб Ангар» є не лише знаком подяки, а й підтвердженням того, що кожен внесок має значення.

Діяльність фонду висвітлюється у ЗМІ, а команда штабу постійно шукає нові способи залучити більше людей до підтримки українських захисників.

Штаб «АНГАР» продовжує працювати та надихає інших долучатися до спільної справи – боротьби за свободу та незалежність України.

Список використаних джерел:

1. <https://suspihne.media/lutsk/270445-najvazse-zaraz-ak-pracue-odin-iz-najbilsih-volonterskih-centriv-u-lucku/> .
2. <https://theukrainians.org/angar/> .
3. Інтерв'ю з Ольгою Валянік.

Неоніла Єрофєєнко,

Комунальний заклад загальної середньої освіти «Заборольський лицей № 32 Луцької міської ради»

Науковий керівник: Ніна Василенко,
учитель історії, спеціаліст вищої категорії

ДМИТРО КОЦЮБАЙЛО – ГЕРОЙ УКРАЇНИ ДА ВІНЧИ

Актуальність теми зумовлена тим, що найболючішою проблемою сучасності є російсько-українська війна, наслідки якої відображаються у меморіальних комплексах, відгукуються болем та смутком в українських родинах. **Мета роботи** полягає у дослідженні життєвого шляху та військової діяльності Дмитра Коцюбайла, визначенні його внеску у боротьбі за незалежність, суверенність, територіальну цілісність Української держави.

Дмитро Іванович Коцюбайло народився 1 листопада 1995 року в селі Задністрянському, нині Бурштинської громади Івано-Франківського району Івано-Франківської області України.

Закінчив Бовшівську загальноосвітню школу, Івано-Франківський професійний будівельний ліцей. Дмитро навчався в Івано-Франківську на художника. Його позивний «Да Вінчі» пов'язаний саме з талантом – він гарно малював [2].

У юні роки Дмитро захоплювався і мистецтвом, і археологією, і спортом. Дмитрове захоплення малюванням не було ні для кого таємницею. Мама Героя України Оксана Коцюбайло згадує, що її колеги ніколи не питали: «Як там твій Діма?» – а натомість казали: «Як там твій Да Вінчі?» [3]. У будинку своєї бабусі хлопець створює власний музей: вибирає куточок, де збирає старовинний посуд, годинники, різні електроприлади тощо. Частина цих експонатів тепер зберігається в музеї Бовшівської гімназії, яка сьогодні носить ім'я свого знаменитого випускника.

Як і всі підлітки Дмитро мав плани й мрії, але тут розпочався Майдан. 18-річний майбутній Герой вирушив до Києва. Спершу він хотів просто подивитися на Майдан, мовляв, що там і як, але згодом відчув, що там його місце. Через два тижні повернувся додому, щоб скласти іспити, а тоді – знову на Майдан до Києва [3]. Після Революції Гідності росія окупувала Крим і почала вторгнення на Донбас. Дмитро вирішив кинути навчання і піти захищати Україну. Разом з іншими добровольцями його спочатку відправили в навчальний центр «Десна», а звідти – на Донеччину. 18-річного Дмитра призначили керівником відділення і спочатку він керував діями 10 товаришів по службі, багато з яких були старшими за нього. У 21 рік став наймолодшим командиром 1-ї штурмової роти ДУК. Воював у битвах за Карлівку, Піски та Савур-Могили. У 2017 році Дмитро отримав звання Народний герой.

1 грудня 2021 року у залі Верховної Ради президент Володимир Зеленський вручив Дмитру Коцюбайлу орден «Золота Зірка» – нагороду, яку отримують Герої України. Дмитро став першим добровольцем, який ще за життя отримав найвищу державну нагороду [2].

На четвертому році війни в Авдіївці Дмитро знайомиться з Аліною Михайловою, волонтеркою добровольчого медичного батальйону «Госпітальєри», яка пропонує Да Вінчі допомогти з ліками для його підрозділу. За словами Аліни, це було кохання з першого погляду. Відтоді пара стає нерозлучною.

Російське широкомасштабне вторгнення Дмитро Коцюбайло і його добровольчий підрозділ зустріли поблизу Щастя Луганської

області. Потім вони перемістилися на Криворізький напрямок, згодом на Харківщину і після цього на Луганщину та Донеччину. Дмитро брав активну участь у деокупації Харківської області. Минулого літа 27-річний «Да Вінчі» став військовослужбовцем Збройних Сил України, отримавши первинне звання – молодший лейтенант.

7 березня о п'ятій ранку Коцюбайло виїхав на бойові позиції батальйону «Вовки Да Вінчі», який він очолював, поблизу Бахмута. Знав, що зазвичай росіяни розпочинають обстріли з самого ранку [1].

Цього разу обстріл, який розпочався пізніше, застав Да Вінчі біля спостережного пункту. Дмитро наказав бійцям сховатися в укритті, сам чекав коло входу, аби переконатися, що всі в безпеці, розказує його заступник – капітан Юрій Капустяк, позивний Капуста. Коли Да Вінчі вже збирався зайти в укриття, біля нього розірвалася мінометна міна, один з уламків влучив у шию. «Я – трьохсотий», – встиг сказати Да Вінчі [3]. 7 березня 2023 року Коцюбайло загинув у битві за Бахмут.

9 березня 2023 року відбулося прощання з Дмитром у Бовшеві та Бурштині, наступного дня, 10 березня, відбулося прощання в Києві. Тисячі українців прощалися з Дмитром на Майдані. Віддати останню честь прийшли президент Володимир Зеленський і вище військове керівництво України: головнокомандувач Валерій Залужний, начальник ГУР Кирило Буданов, міністр оборони Олексій Резніков і бригадні генерали ЗСУ [1]. Дмитра поховано на Аскольдовій Могилі.

Отже, Дмитро Коцюбайло – відомий український доброволець, учасник російсько-української війни, який доклав багато зусиль у боротьбі з ворогом, віддав своє життя за Україну, за її незалежність і свободу, за щасливе майбутнє молодого покоління. Це перший доброволець, який ще за життя отримав найвищу державну нагороду – звання «Герой України».

Список використаних джерел:

1. Історії незламних героїв України. URL:<https://gluzd.org.ua/articles/istorii-nezlamnykh-heroi-ukrainy-dmytro-da-vinchi> Дата звернення: 22.09.2024.
2. Дмитро Коцюбайло. URL:<https://uk.wikipedia.org/wik> Дата звернення: 22.09.2024.
3. Дмитро Коцюбайло (Да Вінчі). URL:<https://24tv.ua/dmitro-kotsyubaylo-da-vinchi> Дата звернення: 22.09.2024.

Зайчук Анна,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*
**Наукові керівники: Шевчук
Катерина, Колодич Юлія,**
*викладачі туризмознавчих дисциплін,
спеціалісти вищої кваліфікаційної
категорії*

НІЛ ХАСЕВИЧ: МИТЕЦЬ, ЯКИЙ ВІДТВОРЮВАВ ІСТОРІЮ

Ніл Хасевич — видатний український художник-графік і поліграфіст, який залишив незабутній слід в історії українського мистецтва ХХ століття. народився 25 листопада (12 листопада за старим стилем) 1905 року в селі Дюксин на Волині, нині Деражненська сільська громада, Рівненський район, Рівненська область. Він навчався в майстерні Василя Леня в Рівному. 1925 року склав екстерном іспит і здобув атестат Рівненської гімназії. А з 1925 до 1926 року працював помічником іконописця. Гроші, отримані від французької залізничної компанії як компенсацію за нещасний випадок, використав на навчання у Варшавській академії красних мистецтв, виражаючи свої патріотичні переконання через графіку. Його творчість не лише відображала естетичні і художні тенденції того часу, а й сприяла розвитку української національної ідеї.

Від початку своєї кар'єри Ніл Хасевич працював у жанрі графіки, створюючи плакати, листівки, брошури та інші поліграфічні матеріали, які мали на меті підтримку боротьби за незалежність України. Він був одним із найбільш продуктивних художників цього напрямку, працюючи у складних умовах нацистської та радянської окупації. Його роботи вражали силою виразу, символікою та патріотичним змістом, що ставало важливим елементом в боротьбі за свободу та незалежність.

Особливість творчості Хасевича полягала в його вмілому поєднанні народних мотивів з модерністськими формами. Він активно використовував українську символіку, зокрема образи козаків, тризуба, соколів, що мали велике значення в націоналістичному контексті. У його графіці яскраво виражено прагнення до відродження національної ідентичності, а також прагнення до боротьби за незалежну Україну. Багато його робіт стали

символами національної боротьби і відображенням етапів історії України.

Додому Ніл Хасевич повернувся художником, твори якого вже експонувались в галереях Варшави, Берліну, Праги, Рівного, Львова. Особливо йому вдавались екслібриси – книжкові знаки, робота над якими вимагає як особливої уваги автора до пластичних засобів, так і до внутрішнього, духовного світу власника бібліотеки. І нині екслібриси Ніла Хасевича притягають фантазією й виразним авторським почерком.

Художника Ніла Хасевича можна назвати арт директором Організації українських націоналістів він займався візуальним стилем ОУН і створював графічну пропаганду, до руху опору він приєднався у 1943 році і створив величезну кількість гравюр переховуючись в лісах і криївках.

Ніл Хасевич не лише залишив величезний спадок у вигляді своїх графічних робіт, але й став символом боротьби за гідність і свободу України. Його творчість мала великий вплив на наступні покоління митців, а також на розвиток українського графічного мистецтва. Після його загибелі в 1952 році, його ім'я стало символом незламної української нації, яка через мистецтво виражала свою боротьбу за свободу.

Список використаних джерел:

1. Головна. Головна. URL: <https://mue.etnolog.org.ua/> (дата звернення: 21.01.2025).

2. Учасники проєктів Вікімедіа. Хасевич Ніл Антонович – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Хасевич_Ніл_Антонович (дата звернення: 21.01.2025).

3. Хасевич Ніл – Бібліотека українського мистецтва. Бібліотека українського мистецтва. URL: <http://surl.li/zjflpg> (дата звернення: 21.01.2025).

Ірина Іванова,
Ковельський фаховий медичний коледж
Науковий керівник: Неоніла Сачук,
викладач історії та суспільних
дисциплін, спеціаліст вищої категорії

ВОЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Друга світова війна поклала початок одному з найтрагічніших періодів в історії українсько-польських відносин. На момент початку Другої світової війни й нападу гітлерівської Німеччини на Польщу українське населення перебувало в пригнобленому стані. Шовіністична політика міжвоєнної Другої Речі Посполитої була спрямована на культурну, соціальну, економічну та релігійну дискримінацію українців. Тому під час німецько-польської війни українці не виявляли великої лояльності до Польської держави.

Попри те, що в лавах Війська Польського проти нацистів сумлінно воювало близько **120 тис. мобілізованих українських солдатів**, Західну Україну охопили повстанські виступи, організовані ОУН. Майже 8 тис. членів ОУН за підтримки тисяч селян-симпатиків взяли участь у виступах у 183 населених пунктах. **Тоді вперше в Другій світовій війні було проведено каральні акції проти українських сіл польськими військовими.**

Після того, як Німеччина окупувала Україну, **нацистська адміністрація проводила політику «поділяй і пануй».** На жаль, це їй дуже часто вдавалося. Конфлікт почав набирати обертів..

Внаслідок кривавих розправ **тисячі українців змушені були рятуватися втечею на Волинь.** Так відомості про знищення поляками українців дісталися до райхскомісаріату «Україна».

Керівник місцевої окупаційної адміністрації Ерїх Кох був відомий своєю українофобією і здійснював надзвичайно жорстоку окупаційну політику. *«Нам треба домогтися, щоб поляк при зустрічі з українцем хотів його вбити, і щоб українець, побачивши поляка теж горів бажанням його вбити»*, — так висловив формулу своєї політики райхскомісар Поряд із цим нацисти перекинули з Генерального губернаторства близько **6 тис. бійців поліцейських батальйонів, укомплектованих поляками.** На Волині навесні **1943 року відбулася ескалація міжетнічного конфлікту.** Польська поліція брала участь у німецьких каральних акціях проти українців (напр. село Дермань, 30 травня 1943 року), польське підпілля Армія Крайова готувало плани відновлення довоєнної

польської влади в Західній Україні, а щойно створена Українська повстанська армія розпочала антинацистське повстання. Роз'ятрені чутками про антиукраїнські погроми на Холмщині й Підляшші українські повстанці ліквідували найактивніших колабораціоністів з числа поляків. Часто при цьому страждали їхні родини.

Провід ОУН декілька разів ініціював перемовини з польським підпіллям про припинення боротьби, але кожного разу на заваді ставало **небажання поляків зректися українських земель.**

Багато українських істориків вважають, що значною мірою саме така позиція поляків, а не радикальний націоналізм ОУН(б) та керованої нею УПА, стала головною причиною проведення повстанцями збройних акцій проти польських колоній та сіл у 1943–1944 роках. Адже етнічні чистки поляків раніше не планувалися оунівцями, а стали **прямим наслідком розвитку подій уже під час німецько-радянської війни.** Таке припущення підтверджує, зокрема, відсутність фактів масового знищення поляків у Кам'янець-Подільській, Вінницькій, Житомирській, областях, де у 1943–1944 роках загони УПА були доволі активними. Однак, як стверджується, у цьому регіоні поляки не становили загрози державницьким прагненням українців, оскільки **не претендували на включення зазначених земель до складу повоєнної Польщі.**

Із лютого 1943 року антипольські акції охопили східні повіти Волині. Від середини літа й особливо восени 1943 року польські бази самооборони організовували напади на осередки й боївки УПА, а також походи на українські села задля поповнення свого продовольчого забезпечення. Зрозуміло, що від подібних дій страждало українське цивільне населення.

З початком 1944 року польсько-український конфлікт поширюється спершу у прикордонні з Волинню райони Галичини, а згодом і далі на південь. З наближенням німецько-радянського фронту підпілля АК активно готувалося до повстання з метою **відновлення контролю над українськими землями, що входили до складу Польщі до війни (акція «Буря»).** Це суперечило планам командування УПА, тому взаємна боротьба продовжилася з новою силою.

Тема «Волині» – найбільш дискусійна та така, яка сильно розділяє два народи. Кожна зі сторін дискусії говорить лиш голосом «жертви», не прагнучи зрозуміти, що жертва теж може бути й злочинцем. Україна не може відокремитись від історії та вшанування УПА чи ОУН, у яких кінцевою метою було здобуття незалежності

України. Польща ж, говорячи про відповідальність українців, прагне змусити Україну відмовитись від вшанування УПА та ОУН, яких звинувачує у волинських злочинах. І основний спір тепер опирається саме на ці два ключові моменти.

Проблемою цих дискусій ще й є той факт, що тема Волині і досі потребує ретельних і позбавлених політичного забарвлення наукових досліджень, адже у ній й надалі залишається багато недосліджених моментів. Зокрема, залишаються відкритими питання щодо кількості жертв волинських злочинів і суті та існування самого наказу від українського керівництва УПА на знищення мирного польського населення. Безперечно, сильним кроком України буде офіційне визнання того, що в нашій історії є не лише героїчні моменти, а приклади, коли українці чинили злочини.

Варто відкрито говорити про конкретні відділи, конкретних людей, які чинили такі злочини проти мирного населення. Засудження злочинних дій окремих відділів УПА за участі представників ОУН, не може заперечити всю історію боротьби цих організацій за незалежну Україну. В історії не лише є чорно-білі сторінки, але й часто до них додаються різні кольори і ускладнюють однозначне оцінювання подій. Українські президенти свого часу не раз говорили про волинські злочини, але завжди уникали конкретики у своїх заявах, якраз саме це і найбільше закидає польська сторона українській. Польща очікує, що з вуст українського президента чітко пролунає спіч, що за волинські злочини проти цивільного населення відповідає УПА та ОУН. Але і Польща має усвідомити той факт, що сучасна Україна не зможе заперечити історію боротьби УПА та ОУН за незалежну українську державу і не відмовиться від вшанування цієї боротьби. Також, Україна очікує, що в Польщі перестануть вбивства цивільних українців називати «відплатними акціями», а чітко перейдуть до риторики, що це такий самий злочин без пом'якшувальних елементів та виправдань.

Тож, щоб дискусія таки переросла у рівноцінний діалог, обидві сторони мають зробити крок назад і відійти від риторики лиш жертви. Такий крок зможе скерувати вже сам діалог до конструктиву. А ще – минуле не може перекреслити теперішнього і жодним чином не повинно впливати на сучасність, враховуючи виклики, з якими маємо справу щоденно. Польська підтримка (на різних напрямках) офіційного Києва, під час повномасштабної війни Росії проти України, має велике значення для української влади та суспільства. Польща показала, що є надійним та добрим союзником України. Значно простіше здобувати перемоги на східному фронті, коли маеш

надійного партнера на західних кордонах країни Трагедія війни – один з таких викликів. Не варто політикам робити історичну тематику елементом передвиборчих кампаній, особливо тему, яка викликає так багато емоцій і переживань.

Список використаних джерел:

1 Попович О. Польсько-український діалог: історія та сучасність.URL:

<https://www.istpravda.com.ua/articles/2023/06/17/162812/>

2. Польсько-українські відносини в період Другої світової війни.URL: <https://studentam.net.ua/content/view/5694/84/>

3. Українсько-польські протистояння в 1939 – 1947 роках.URL: <https://www.adm-km.gov.ua/?p=7695>

Богдан Каневський,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Ольга Кузьмич,
*викладач історії, к. і. н., спеціаліст
першої категорії*

РОЛЬ ПАВЛА ЧУБИНСЬКОГО В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

Сьогодні життя та діяльність Павла Платоновича Чубинського є актуальними. Він багато зробив як етнограф, фольклорист, економіст, статист, демограф, картограф, бібліограф, бібліотекознавець, правознавець, соціолог, перекладач, режисер, педагог, видатний громадський діяч.

Павло Платонович Чубинський народився 15 січня 1839 р. в м. Бориспіль. Закінчив другу київську гімназію, пізніше навчався в петербурзькому університеті на юридичному факультеті. Повернувшись в Україну у 1861 р., П. П. Чубинський брав активну участь в громадському житті та почав вивчати різні аспекти традиційно-побутової культури українців. Він публікувався в першому українському громадсько-політичному літературно-художньому часописі «Основа» [3]. Зазначимо, що у 1860-х роках П. П. Чубинський належав до числа „хлопоманів-культурників», які

організували недільні школи для селян, були зацікавлені в зростанні національної свідомості та розуміли необхідність створення українознавчих осередків. Саме це стало причиною заслання вченого до Архангельської губернії, хоча звинувачення не були достатньо обґрунтованими.

П. П. Чубинський – автор поезії „Ще не вмерла Україна» (1862 р), що з мелодією Михайла Вербицького пройшла утиски царської й радянської систем. Пісню забороняли, спалювали текст, за її виконання розстрілювали або відправляли на заслання, за неї помирали борці за незалежність України [2, 239]. Але пісня пройшла випробування, вижила серед народу і утвердилася Державним Гімном суверенної України. Сьогодні Гімн України є важливим національним символом і під час боротьби з російською окупацією.

У 1869–1870 рр. П. П. Чубинський повертається в Україну, так як очолив етнографічно-статистичну експедицію. Завдяки його активній діяльності було зібрано сім томів, у дев'яти книгах „Праці етнографічно-статистичної експедиції у Західно-Руський край», які видано впродовж 1872–1878 рр. За обсягом зробленого, за новизною підходів його праці з етнографії не мали аналогів у тогочасній науці. Як свідчив Михайло Драгоманов, дослідження Павла Чубинського вивели українську етнографічну науку на передові позиції [1, 126]. Велика заслуга Павла Чубинського в тому, що саме він започаткував в Україні систематичне дослідження народної культури, розробив чітку програму збирання, обробки та публікації етнографічних матеріалів. Його напрацювання було високо оцінено. Так, у 1873 р. вчений здобув Золоту медаль російського географічного товариства, в 1875 р. відзначений на Міжнародній виставці в Парижі (Франція), а 1879 р. П. П. Чубинський отримав Уваровську премію Петербурзької академії наук [3].

Значна роль П. П. Чубинського й в організації й діяльності Південно-Західного відділу російського географічного товариства (1873–1876 рр.). Вчений став управителем справ товариства. Йому ж було надано почесне право виступити з промовою, в якій фактично виклав основні наукові завдання нового осередку. П. П. Чубинський входив до наукового активу, обирався до складу різнопрофільних комісій Відділу (географічних, статистичних та ін.), що є свідченням великої ерудиції вченого. Також завдяки його зусиллям було організовано й проведено одноденний перепис населення Києва 1874 року. Після закриття Відділу П. П. Чубинського вислано з

України, без права повернутися. Завдяки клопотанню друзів у 1879 р. він дуже хворим повернувся на батьківщину і мешкав тут останніх 5 років свого життя до 1884 р. Похований вчений у м. Бориспіль [3].

Отже, нині існує потреба в дослідженні життєвого і творчого шляху Павла Платоновича Чубинського, вивченні та популяризації його наукового доробку.

Список використаних джерел:

1. Зиль А. „Сила чорноземна наш Чубинський». Наука і культура. Україна. Київ: Т-во „Знання», 1989. Вип. 23. С. 122–127.

2. Чибирак С. Постать Павла Платоновича Чубинського в радянській та українській історіографії. Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. Рівне: РГДУ, 2009. Випуск 15. С. 237–241.

3. Шип. Н. А. Чубинський Павло Платонович [Електронний ресурс]. Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2013. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Chubynskyj_P (останній перегляд: 28.01.2025).

Ковальчук Вікторія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Юлія Дедера,

*викладач циклової комісії української та
іноземної філології, спеціаліст I
кваліфікаційної категорії*

КУЛЬТУРНІ НАДБАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Культурна спадщина українського народу є надзвичайно багатою. Вона включає в себе унікальні традиції, народне мистецтво, архітектуру, літературу, музику і ремесла, що сформувалися під впливом історичних, географічних і соціальних факторів. **Метою наукового дослідження є вивчення культурних надбань України та**

важливості національної ідентичності. Особлива увага приділяється вивченню основних елементів української культури: фольклору, традицій і звичаїв, літературі, музиці, мистецтву. Українська культура збагачується протягом тисячі років, а кожен історичний етап залишає яскравий слід на всіх аспектах. Протягом століть український народ зберігав свою ідентичність, навіть в умовах зовнішніх загроз і культурних асиміляцій.

Однією зі складових культурної спадщини це — фольклор. Це збірки народних казок, пісень, переказів і легенд, які передаються від найстарших до найменших, тобто, від покоління до покоління. Справжнім дзеркалом душі народу — є народні пісні, які виконуються на святах у колі близьких людей. Зазвичай, у них оспівується кохання, любов до природи, історію, яка показує тривалу та героїчну боротьбу народу за свободу. Окрім цього, українці присвячували багато пісень певним святам: колядки, щедрівки, веснянки. У них люди величали народження Христа, прихід весни, вдалий кінець збору врожаю. Також передавалися звичаї та традиції. Святкування Різдва, Великодня, Івана Купала — це свята, що мають певні обряди та символіку, пов'язану з природою та віруваннями українців. Наприклад, на Різдво співають колядки та готують 12 страв, головним атрибутом столу є кутя. А ось на Великдень — паска та фарбовані яйця, якими полюбляють битися за святковим столом. Такі звичаї є дуже цінними для нашого народу, адже саме вони і створюють атмосферу свята.

Література та мистецтво відіграють важливу роль у формуванні культурної спадщини та народної ідентичності. Українська література почала розвиватися ще в той час, коли країна перебувала в складі інших держав. Іван Котляревський своїм твором «Енеїда» відкрив нову еру української літератури. Тарас Шевченко став символом української нації. У своїх творах він розповідає про страждання українців, закликає до боротьби за свободу і гідність. Шевченко вмів не тільки показати біль свого народу, а й оспівати його силу і мужність. Леся Українка також спонукала боротися за рівноправність жінок і за права українців у цілому. Іван Франко, який був не лише поетом, а й науковцем, багато писав про соціальні проблеми та важливість розвитку країни. Крізь тисячоліття письменники нашої держави возвеличували важливі соціальні питання, які торкалися українського народу. Часто тогочасній владі були не до вподоби правдиві твори деяких авторів, через що їх карали...

Українське мистецтво розвивалося в різних напрямках. Однією з найвидатніших художниць була Катерина Білокур, яка прославилася

своїми унікальними картинами. Її картини, створені в жанрі натюрморту і пейзажу, захоплюють глибиною опрацювання деталей і гармонією фарб. Катерина Білокур, яка не має художньої освіти, домоглася світового визнання завдяки своїй щирій любові до природи і таланту. «Краса природи, нескінченна кількість відтінків на пелюстках квітів, гра світла і тіні у прохолоді левад – усе це невідступно «ходило за мною», писала художниця, і примушувало малювати». Її роботи, такі як «Цар-колос» і «Букет квітів», стали символом українського народного мистецтва. Її роботи показують красу і багатство українських земель. Народне мистецтво є невід'ємною частиною української культури, яка зберігає традиції та майстерність предків. До нього належать вишивка, гончарство, ткацтво, різьблення по дереву та писанкарство. Наприклад, вишивка не лише прикрашала одяг і побут, а й служила оберегом. Її візерунки та кольори залежали від регіону й мали символічне значення. Гончарство дарувало не лише практичний посуд, а й декоративні вироби. Особливо відома кераміка з Опішні з яскравими орнаментами. Писанкарство, мистецтво розпису великодніх яєць, зберегло стародавні символи життя, сонця й родючості.

Музика — невід'ємна частина української культури. Народні пісні, танці та мелодії передають радощі та труднощі, з якими стикаються люди. Яскравим прикладом є «Щедрик « Миколи Леонтовича. Музика супроводжує українців у святкових ритуалах, урочистостях та повсякденному житті. Основою для розвитку національної професійної музики стала різнобічна діяльність Миколи Лисенка, який створив класичні зразки творів у різних жанрах (зокрема 9 опер, фортепіанна й інструментальна музика, хорова і вокальна музика, переважно на слова українських поетів, у тому числі Т. Шевченка). Український театр також має багаті традиції. Одним з перших зразків національної драматургії є п'єса Івана Котляревського «Наталка Полтавка». Цей твір, сповнений народного гумору, співучості та життєвої мудрості, став основою українського театрального мистецтва. Разом з п'єсами Івана Карпенка-Карого, такими як «Мартин Боруля», вона відображає життя і цінності українців, їх ідеали, мрії і боротьбу за справедливість.

Отже, культурна спадщина нашого народу є дуже багатою та різноманітною. Варто не лише пам'ятати про неї, а й оберігати та збагачувати її. Культурне середовище, яке нас оточує найбільше впливає на формування особистості та народної ідентичності.

Список використаних джерел:

1. Мистецтво (рівень стандарту, профільний рівень) : підручник для 10-11 кл. закладів загальної середньої освіти / Л. М. Масол. — К.: Видавничий дім «Освіта», 2018
2. Українська література : підручник для 9-го кл. загальноосвітніх навчальних закладів / Олена Міщенко — Київ : Генеза, 2017.
3. Українська література (рівень стандарту) : підручник для 10 кл. закладів загальної середньої освіти / Авраменко О. М.; Пахаренко, В. І. Київ : Грамота, 2018.
4. https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_культура
5. <https://www.radiosvoboda.org/a/bilokur-chudozhnytsya-10faktiv/30988342.html>
6. <https://artmuseum.kh.ua/vistavki/postijni-ekspoziczii/ukrayinske-narodne-mistetstvo.html>
7. https://uk.wikipedia.org/wiki/Українська_музика
8. https://vue.gov.ua/Культурна_спадщина_України

Владислав Кочерга,

Київський фаховий коледж туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Алла Синяченко,
Викладач історії, спеціаліст вищої категорії

БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ І РЕЛІГІЙНЕ ПИТАННЯ В УКРАЇНІ СЕРЕДИНИ XVII СТОЛІТТЯ

Анотація. Наукова розвідка присвячена аналізу конфесійної політики гетьмана Війська Запорозького Богдана Хмельницького.

Проаналізовано політичний курс гетьманського уряду по відношенню до православної та католицької церков, з'ясовано позиції уніатської конфесії. Виокремлено позицію гетьмана щодо мусульманства.

XVII ст. стало важливим етапом в історії творення української національної держави. Тогочасний державотворчий процес в Україні був тісно пов'язаний з конфесійним розвитком, оскільки національно-релігійне життя було однією з головних складових частин і ознак національно-визвольних змагань [2, с.1]. Міжконфесійні відносини

стали у ці часи важливим політичним елементом і важелем, що часто визначав долі народів.

Аналіз джерел свідчить, що Хмельницький не сприймався сучасниками, як затятий борець за православ'я чи іншу віру. Ми знаємо, що молодим він навчався в Львівській єзуїтській колегії, що могло схилити його до католицизму. До того ж його сім'я, зокрема батько Михайло Хмельницький, були тісно пов'язані з польськими шляхтичами і певною мірою потрапляли під їх культурний вплив. У самого Богдана були куми-католики, наприклад Михайло-Станіслав Кричевський був його вірним соратником.

Після битви під Цецорою в 1620 р. Богдан потрапив у турецький полон, і імовірно прийняв іслам, як стверджують османські літописці тієї доби, а саме Мустафія Наїма в творі «Гусейнові сади у викладі подій Сходу та Заходу» [4].. Автор повідомляє що гетьман будучу у полоні навернувся в іслам.

Це показує несподівану сторону історії, і змушує нас замислитись про істинну віру Хмельницького. Але таку поведінку можна виправдати тим, що гетьману потрібно було знати і дотримуватись традицій тих правителів, до яких він їздив на зустріч. Це звичайний, практичний підхід до справи, що свідчить нічого іншого, окрім того, що Хмельницький був не поганим дипломатом. А його ставлення до віри, до якої завгодно – нейтральне, або швидше терпиме, виходячи з політичної доцільності.

Протягом всього середньовічного періоду церква і релігія займали визначальні позиції у житті людей. Зокрема, приналежність до народу визначалася часто за релігійною ознакою. Тому не дивно, що жителі українських земель в католицькій Речі Посполитій прагнули здобути як національну, так і релігійну незалежність.

В умовах національної революції та формування держави українська православна церква, що діяла на територіях під контролем гетьмана, здобула статус державної релігії. На початку війни, коли політичні та суспільні орієнтири ще не були чітко визначені, православна церква стала важливим культурно-ідеологічним і соціально-організуючим чинником, який об'єднував різні елементи визвольного руху.

Сам гетьман, коли вступив у Київ, і зрозумів, що справа виходить за рамки власної помсти польській шляхті, які пограбували хутір Суботів, щоб підтвердити повноту своєї влади використовував гасла захисту православної віри: «Визволю з лядської неволі руський

(український) нарід увесь! Попереду воював я за свою шкоду і кривду, тепер воюватиму за нашу православну віру» [3, с. 303].

До цього моменту він покладався на бажання і вимоги козащини, а національна справа для Хмельницького не виходила поза релігійну справу, котрою теж не знати чи дуже він цікавився, бо не бачимо, щоб він стояв у близьких відносинах з київськими кругами [3, с. 302].

Гетьман розглядав українську православну церкву як національну церкву, яка була важливим атрибутом української державності, суттєвим чинником в її розбудові.

Позицію православного духовенства не можна охарактеризувати однозначно. Вища ієрархія хоч і підтримувала політику Б. Хмельницького та його уряду, навіть впливала на формування політичної ідеології, але займала більш виважену та помірковану позицію щодо подій в Україні. Це було зумовлено, насамперед, необхідністю управляти митрополією, підтримувати нормальне функціонування церкви в умовах війни. Вища ієрархія мала дотримуватись компромісу у відносинах з польською владою і з гетьманським урядом. Адже не завжди і не всюди козаки могли захистити монастирі чи духовенство, які і після перемоги Хмельницького утискалися католиками, польськими магнатами і шляхтичами, що повернулися до своїх володінь.

Такими захисниками позиціонували себе уніати. Маючи зв'язки і лояльне ставлення зі сторони польської влади, уніатська церква могла захисти простих людей від утисків. Проте уніати, як окрема сторона, що різко виступали проти козацтва, бо розглядала козацтво лише як деструктивний елемент у суспільно-політичних процесах України, не допомагали укріпити Хмельницькому свої позиції, особливо на непідконтрольних козакам територіях. Козацтво ж зберігало вірність принципу, виробленому ще на початку століття та остаточно утвердженому при Сагайдачному, що передбачав безкомпромісну боротьбу проти уніатської церкви [2, с. 13]. Тому не дивно, що коли козаки набрали політичної сили в Києві після 1636 р. не було жодної уніатської парафії [2, с. 13].

Країна, що дісталася Хмельницькому, велику частину XVII ст. переживала розкол у релігійних відносинах між православною і уніатською церквою. Ми побачили, що хоч і біографія Богдана Хмельницького доволі туманна і непередбачувана, і він не відзначався сучасниками як «поборник Божий», він був ефективним політиком, що користувався всілякими політичними важелями, які могли б забезпечити стабільність новоствореної держави, а релігія була таким важливим важелем в українському суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Барабаш Т. Богдан Хмельницький. Харків, 2015.
2. Візер С. Роль православної та уніатської церков у національно-визвольному русі в Україні у 1596 – 1686 рр. Київ, 2004.
3. Грушевський М. Ілюстрована історія України. Репринтне видання. Київ, 1990.
4. Кралюк П. Релігійність Богдана Хмельницького. https://risu.ua/religiynist-bogdana-hmelnickogo_n83932 (дата звернення: 10.01.2025)

Софія Кропива,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Катерина
Мирончук, викладач історії**

УКРАЇНЦІ ТА РОСІЯНИ ІСТОРИЧНО – НЕ «БРАТНІ НАРОДИ»!

Впродовж століть між українцями та росіянами розвивалися напружені та суперечливі відносини, які нам свідчать про те, що ці народи не варто вважати «братніми». Історичні факти свідчать про те, що українці та росіяни завжди мали різні шляхи розвитку, культурні відмінності та політичні амбіції.

По-перше, в 1830-х роках українська і російська культури розвивалися в одному напрямку. Росія розглядала українську культуру як свою. Її цілями було формування літературної мови, писання підручників, зокрема з історії і тому подібне – автоматично це спрямувало б на реалізацію таких завдань і в українській культурі. Однак їхнє співіснування ставало далі не можливим, головним фактором 1830-х років є прискорене вичленування української культурної ідентичності з загальноруського потоку, уособленням цих змін, стали нові українські діячі, зокрема Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш і Тарас Шевченко, які мали спільну рису – патріотизм. Це свідчить про те, що історія вказує на неможливість об'єднання української та російської культури [1, С.30].

Вже у другій половині ХІХ століття, українці розпочали формування своєї національної ідентичності, що викликало

суперечність з російською імперією. Націоналізм українців зростав, це було відповіддю на спроби росії перешкодити розвитку української культури, мови та історії. Почали з'являтися нові культурні та національні течії, зокрема кирило-мефодіївське братство, які намагалися створити українську автономію під час Української Революції 1917 р., це свідчить про суттєву різницю в політичних цілях та напрямках українців та росіян. Їхня боротьба за незалежність і суверенітет була по-суті протистоянням загарбницькій політиці росії [1, С. 29-32].

Важливим фактором є репресії та насильницька асиміляція, яку українці пережили під час російського правління, особливо в радянську та сталінську епохи. Московія активно намагалася знищити українську національну ідентичність. Масові репресії, Голодомор 1932-1933 років – це все прояви насильства, яке російська влада використовувала для підкорення українців. Такий жахливий підхід росії до України свідчить не лише про культурні, а й політичні відмінності та протистояння, де кожен національний рух сприймався як загроза.

Як зазначає Леонід Зашкільняк, цей процес засновувався на низці міфів та ідеологем, базовим із яких залишався усталений з російськоімперських часів конструкт «трьох братніх східнослов'янських народів» – росіян, українців, білорусів, в якому всі вони протиставлялися «загниваючому Заходу з його «капіталізмом» і католицтвом» [2, С. 28].

Вже в наш час, після здобуття незалежності України 1991 році, продовжує існувати ця прірва між Україною та росією, що свідчить про відсутність «братських» відносин. Після Революції Гідності 2014 року та усіх дій російської агресії, ця прірва стає дедалі глибшою. Ця тема все більш набуває актуальності, зважаючи на сучасні реалії. Війна, анексія Криму, насильство та катування українських військових в полоні та жорстокі напади – яскраве підтвердження не просто неприязні, а ворожнечі. Важливо розуміти, що ці події не мають «прощення», і наслідки цих конфліктів будуть відчуватись ще довго.

Отож, аналізуючи усі події та розвиток відносин між українцями та росіянами, все доводить до висновку про те, що ці народи мали, мають і будуть мати різні шляхи, історичну та сьогоденну неприязнь та непорозуміння, що й не дозволяє говорити про братську та дружню єдність між ними. Це не просто політичні конфлікти, це боротьба за суверенітет і право вибору власного майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Грицак Я. Нариси з історії України: формування української модерної нації XIX-XX ст. Київ: Генеза, 2000. 249 с. URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Hrytsak_Yaroslav/Narys_istorii_Ukrainu.pdf (Last accessed: 22.01.2025)
2. Зашкільняк Л. Історичні міфи і стереотипи та міжнаціональні відносини в сучасній Україні. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. 472 с.
3. URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Zbirnyk_statei/Istorychni_mify_i_stereotypy_ta_mizhnatsionalni_vidnosyny_v_suchasni_Ukraini.pdf (Last accessed: 27.01.2025)

Владислав Луц,

Комунальний заклад загальної середньої освіти «Заборольський лицей № 32 Луцької міської ради»

Науковий керівник: Ніна Василенко,
учитель історії, спеціаліст вищої категорії

РОЛЬ ЮРІЯ СТЕЛЬМАЩУКА У ФОРМУВАННІ З'ЄДНАНОЇ ГРУПИ «ЗАВИХОСТ»

Юрій Стельмащук («Кайдаш», «Рудий») був членом ОУН (Б) – організації українських націоналістів, яка ставила собі за мету створення самостійної і незалежної України. Він був щирим патріотом. Стельмащук Юрій Олександрович ріс у сім'ї, де панував національний дух боротьби, що в майбутньому відзначився великим організаторським хистом: вмів добирати, керувати і з'єднувати людей різних за віком, освітою та політичними переконаннями.

Ю. Стельмащук відіграв важливу роль у національно-визвольному русі українського народу у середині XX ст. Він був організатором відділів УПА в Волинській і Берестейській областях, командиром загону «Озеро», ВО «Турів», Західної ВО «Завихост». Також Стельмащук займав посаду заступника крайового провідника ОУН на Волині.

Мета роботи – висвітлити процес формування воєнної округи «Завихост», визначити роль «Кайдаша» у діяльності цієї з'єднаної групи.

У результаті дослідження з'ясовано, що у жовтні 1944 року Ю. Стельмашука була призначено керівником ВО «Завихост» (назва округи, найімовірніше, взята від назви міста Завихост, розташованого в південно-західній Польщі, на річці Вісла). ВО «Завихост» утворилося внаслідок реорганізації підрозділів УПА. Групи ВО «Заграва», ВО «Турів» і ВО «Тютюнник» були переформовані у з'єднання груп (ЗГ) «33» (Західна ВО «Завихост») і ЗГ «44» (Східна ВО), які діяли відповідно на території північно-західної і північно-східної ГО (Генеральної округи). Вона охоплювала Західний край північно-східних українських земель (ПСУЗ): Берестя, Ковель, Луцьк [1].

До складу ЗГ «33» («Завихост») входило 6 бригад та інші підрозділи чисельністю 1300-1500 осіб [2, с.117]. Їх очолювали: командир «Максим Дубовий» (Іван Литвинчук) та «Кайдаш» (Юрій Стельмашук). Варто зазначити, що бригади діяли у ВО «Завихост» у 1944-1945 рр. Намічений штатний план бригади передбачав її поділ на загони з відділами та підвідділами. Остаточо чисельний стан кожної бригади становив від 200 до 400 вояків, а це фактично сила куреня, в якому дві чи три бойові сотні.

У ВО «Завихост» Стельмашук відіграв ключове значення, оскільки був керівником цього угруповання. Боротьба Української повстанської армії – складова Українського визвольного руху, під час якого активно діяв «Рудий». На «Кайдаша» покладалась велика робота: реорганізація загонів УПА, підготовка до майбутніх боїв, встановлення контролю над прилеглими територіями, розробка плану нападу і оборони.

Після призначення «Рудий» повертався зі своїми людьми в Камінь-Каширський, але по дорозі 27 грудня 1944 під час зіткнення охорони штабу із загonom Внутрішніх Військ на хуторі Яма Рафалівського району Рівненської області загинув начальник штабу З'єднаних груп № 33 сотник Олекса Громадюк («Голубенко»), на його місце був призначений «Яворенко». Саме з ним «Кайдаш» відправив все листування і людей. Він разом з 60 бійцями повернувся в Камінь-Каширськ до «Дубового» [4, с. 362].

В цей період у Володимирецьких лісах, в с. Великі Луки було проведено нараду крайового активу ОУН, де були присутні: крайовий провідник «Дубовий», його перший заступник «Рудий», організаційний референт «Криlach», референт СБ «Петро». На цій нараді вирішувалося питання реорганізації УПА – призначення людей, розподіл країв, план роботи. Стельмашук, як командир з'єднання «Завихост» повинен був перейти в підпілля і готуватися до майбутніх боїв.

Після наради «Дубовий» поїхав перевіряти Львівську область, а «Рудий» повинен був поїхати на перевірку Волинської, Пінської та Брест-Литовської областей, але 15 січня 1945 він захворів на тиф. А вже 27 січня 1945 був затриманий енкаведистами на околицях с. Яйно (тепер с. Піщане Камінь-Каширського району Волинської області).

З повідомлення по ВЧ заступника наркома внутрішніх справ УРСР Т. А. Строкача М. С. Хрущову від 13.02.1945 р. ЦК КП(б): «Проводячи чекістсько-військову операцію по очищенню від бандитизму північних районів Рівненської і Волинської областей, 26 січня 1945 року в районі сіла Яйно Камінь-Каширського району Волинської області підрозділом 3-го батальйону 169 СП внутрішніх військ НКВД під командуванням заступника командира роти старшого лейтенанта Савінова виявлена банда, з якою зав'язався бій. У результаті бою 17 бандитів було убито і один захоплений в полон. Останній виявився командуючим об'єднаної групи УПА «Заграва» і «Турів» і першим заступником крайового провідника ОУН «Рудий» – Стельмащук Ю. О., 1920 р. н., уродженець села Коршів Сенкевичівського району Волинської області. У 1939 році, будучи нелегалом, біг до Німеччини, звідки повернувся на Західну Україну в 1941 році на початку війни і займав ряд керівних посад в ОУН і УПА. У момент затримання «Рудий» був хворий на тиф. Крім того, був поранений, у зв'язку з чим допитувати його було неможливо» [3, с. 213].

Після кількох допитів Стельмащука відправили у Київ. Де 6 серпня 1945 року Військовий трибунал НКВД Київської області під час закритого судового засідання виніс вирок розстріляти Стельмащука. Вирок було виконано 5 жовтня 1945 року. Цього дня, у віці 25 років Ю. Стельмащука розстріляли в Лук'янівській тюрмі. На жаль, місце поховання невідоме.

Отже, Юрій Стельмащук все своє життя боровся за незалежність України. Його патріотизм і вірність національним ідеалам, мужність перед обличчям смерті – найвищий прояв героїзму і незламності духу. Юрій Стельмащук відіграв ключову роль у створенні ВО «Завихост». Будучи керівником цієї з'єднаної групи він мав у розпорядженні 1300–1500 осіб.

Список використаних джерел:

1. «КВАЗІЕНЦИКЛОПЕДІЯ ОУН-УПА» Стельмащук Юрій – «Рудий». URL: <http://oun-upa.org.ua/encyclopaedia/s.html> Дата звернення: 08.09.2024.

2. Марчук І. Формування та структура УПА-Північ. Українська Повстанська Армія у боротьбі проти тоталітарних режимів. Голова

редакційної колегії Ярослав Ісаєвич, упорядник і відповідальний редактор Юрій Сливка (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України). Львів, 2004. С.111-120.

3. Матеріали та документи Служби безпеки ОУН (б) у 1940-х рр. Упоряд.: О. Є. Лисенко, І. К. Патриляк. К.: Ін-т історії України НАН України, 2003. 254 с.

4. Патриляк І. К. Встань і борись! Слухай і вір...: українське націоналістичне підпілля та повстанських рух (1939-1960 рр.). Центр дослідження визвольного руху. Львів: Часопис, 2012. 592 с.

Ігор Мазур,

Комунальний заклад загальної середньої освіти «Заборольський лицей № 32 Луцької міської ради»

Науковий керівник: Ніна Василенко,
учитель історії, спеціаліст вищої категорії

ПОСТАТЬ ДАНИЛА БРАТКОВСЬКОГО У СУСПІЛЬНО-РЕЛІГІЙНОМУ ЖИТТІ ВОЛИНИ ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ XVII – ПОЧАТКУ XVIII СТ.

Актуальність цієї теми полягає у тому, що Данило Братковський є малодослідженою постаттю в українській історії. Пояснюється це незначним інтересом українських учених до історії Галичини і Волині другої половини XVII – початку XVIII ст.

Мета роботи – дослідити та узагальнити біографічні відомості про Данила Братковського, визначити його роль у суспільно-релігійному житті Волині.

Данило Братковський (бл.1642 р. – 15 листопада 1702 р.) – громадський, суспільно-політичний діяч, дипломат, поет, борець за православ'я. Святий ПЦУ.

Походив із давнього українського шляхетського роду, представники якого проживали на Поділлі (Брацлавщині) та Волині. Батько Данила Богдан був брацлавським скарбником, старостою Луцького православного братства.

Данило здобув освіту в Києво-Могилянській академії. Навчався разом із С. Гурком (С. Палієм). У 1660-х рр. продовжив навчання в Італії. Здобута освіта вплинула на діяльність (від 60-х рр. XVII ст.),

добре знав латинську та інші мови, історію стародавнього світу. Після повернення король Ян II Казимир призначив його на посаду секретаря польського посольства в Москві [3].

Обстоював права православних на шляхетських сеймиках Київщини та Волині. 1699 р. з ініціативи Данила Братковського православна шляхта Київського та Волинського воєводств склала петицію, у якій вимагала надання гарантій православним віросповіданням, і передала документ польському королю Августові II. Через конфлікт із волинською шляхтою Данило був змушений перебраться до Львова. У пошуках підтримки серед православних верств населення на Правобережжі намагався нав'язати контакти з Лівобережною Україною, зокрема, за свідченням літопису С. Величка, 1700 р. їздив до Батурина, де зустрічався з І. Мазепою. На зворотному шляху Данила затримали і ув'язнили в м. Олиці. Після звільнення навесні 1702 контактував із С. Палієм у Фастові, зокрема, брав участь у раді правобережної козацької старшини про початок повстання на Правобережжі. Підготував відозву до православних. У жовтні 1702 р. його затримала шляхта з текстом відозви та компрометувальним листуванням. Після тривалих тортур за ухвалою військового суду Данила Братковського стратили у Луцьку. 1705 р. діти Данила були оголошені поза законом [3].

Участь Братковського у суспільно-релігійному житті слід оцінювати з урахуванням особливостей його духовного світу, складовою частиною якого були релігійна, національна, станова та регіональна свідомість. Передусім необхідно пам'ятати, що Данило Братковський належав до шляхти – політичного народу Речі Посполитої, а відтак найвищою чеснотою для себе (принаймні до переходу на бік повстанців Семена Палія) вважав вірність королю. Як шляхтич і громадянин польсько-литовської держави він був носієм польської світської культури, але водночас належав до числа ревних сповідувачів православ'я. Саме релігійна свідомість (ототожнення себе часткою православного світу) була стрижнем його духовного життя [4]. Цікаво, що належність до ревних прихильників православ'я практично не вплинула на характер віршів та епіграм Братковського, які мали релігійний характер.

Він часто звертався до теми про сутність гріха, про умови спасіння людської душі, про любов до ближнього, причому автор вирішував ці питання в дусі гуманізму, не пов'язуючи благочестивість людини з належністю її до якоїсь конкретної християнської конфесії. Характерним у цьому випадку є вірш Данила Братковського «Нові палаци», у якому автор застерігає сучасників від надмірного

захоплення матеріальними благами, закликаючи замість турботи про будівництво кам'яниць і палаців згадати про тих, хто потребує допомоги [4].

Данило Братковський, як щирий патріот православної церкви, ставився різко негативно до унії та уніатів. У цьому полягала специфіка релігійної свідомості певної частини представників православного шляхетства Волині зазначеного періоду. Вони готові були толерувати римо-католиків і протестантів, але уніатів не сприймали принципово.

Відомо, що король надіслав окреме запрошення луцьким братчикам із проханням взяти участь у люблінській нараді. Цілком зрозуміло, що в тогочасних політичних реаліях вони не могли проігнорувати ініціативу короля. Водночас члени братства за участю Данила Братковського вжили заходів для недопущення прийняття рішень в Любліні, які б суперечили інтересам православної церкви. На згадану зустріч були обрані авторитетні та впливові представники православного шляхетства Волині – житомирський хорунжий князь Вацлав Четвертинський, київський чашник Андрій Гулевич-Піддубецький та сам Данило Братковський – підстолій брацлавський. Така позиція луцьких братчиків зіграла важливу роль у зриві наради в Любліні, яка відкрилася 26 січня 1680 року.

Активна участь Данила Братковського у захисті прав православної церкви поєднувалася з дуже непростими стосунками з православним духовенством та Луцьким православним братством, до складу якого він входив. Саме з Братковськими на початку 80-х років XVII ст. пов'язана серія скандалів у Луцькому братстві, які засвідчили суперечливі взаємини в його середовищі. Так, 25 травня 1682 року братські старости Томаш Гуляницький та Олександр Ступницький виступили з двома протестаціями проти Богдана і Данила Братковських, які дають можливість окреслити коло проблем, що склалися навколо них [2, с. 98].

На рубежі 1681-1682 років між Луцьким братством та родиною Братковських стався великий конфлікт, який розкрив непрості та суперечливі стосунки серед різних груп братчиків. Опонентами Братковських в суді виступили підчаший вілкомірський Дмитро Жабокрицький (майбутній Луцький єпископ), князі Юрій та Андрій Пузини, Ян Баковецький, Олександр Балабан, Олександр Ступницький і Томаш Гуляницький. Документи свідчать, що згадані особи від початку 80-х років і аж до кінця XVII ст. включно контролювали Луцьке братство, виконуючи роль його провізорів. Натомість Братковські (Богдан і Данило) хоча і залишилися

братчиками, але надалі вже не згадуються серед його активних членів [4]. Проте є всі підстави припускати, що навіть у цей час Данило Братковський не поривав зв'язків із православною Волиною.

Отже, Данило Братковський відіграв велику роль в історії православної церкви на Волині другої половини XVII – початку XVIII ст. Активний і темпераментний, освічений та наділений літературним талантом, щиро намагався підтримати православ'я в різних сферах своєї діяльності – на сеймиках, під час «Люблінської наради», безпосередньо в маєтках, які перебували у його володінні.

Список використаних джерел:

1. Борек П. Нові матеріали до біографії Даниеля Братковського. Від Києва до Риму. З історії відносин Республіки Польща зі Святим Престолом та Україною. Білосток, 2012. С. 1103-1118.

2. Бірюліна О. Волинський шляхтич і український поет Данило Братковський Луцьке Хрестовоздвиженське братство. Історія та відродження. Луцьк, 2013. С. 93-102.

3. Братковський Данило. URL:<https://encyclopedia.com.ua/entry>
Дата звернення: 18.09.2024.

4. Михайло Довбищенко. Данило Братковський у суспільно-релігійному житті Волині останньої третини XVII – початку XVIII ст. URL: <https://www.pravoslavivvolyni.org.ua/stattia/435-danylo-bratkovskiyi-u-suspilno-relihiinomu-zhytti-volyni-ostannoii-tretynny-xvii-rochatku-xviii-st/> Дата звернення: 21.09.2024.

Мартинюк Софія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Дяченко
Вікторія, викладач, спеціаліст другої
категорії, доктор філософії**

ДЕНИС ПРОКОПЕНКО – КОМАНДИР «АЗОВУ»

Незламні, нескорені, неспинні – легендарні! – саме так можна охарактеризувати воїнів батальйону «Азов», які надлюдськими зусиллями утримували територію заводу у знищеному ворогом м. Маріуполь впродовж 86 днів. Вони повністю виконали наказ

відтягнути на себе сили росіян й дали змогу українській армії перегрупуватися. Оборона цього міста подарувала критично важливий час для того, щоб сформувати оборонні рубежі та резерви. Готовність боротися за Батьківщину до останнього, не жаліючи ні себе, ні ворога — стійкість та незламність «азовців» вразили увесь світ. Обличчям, голосом міста блокадного міста для українців і світової спільноти став командир «Азову» – Денис Прокопенко з позивним «Редіс».

Народився Денис Прокопенко 27 червня 1991 року у м. Київ. Юнак рано втратив батька і, вочевидь, шукав сильної чоловічої опори у спортивних товариствах: серйозно займався єдиноборством та бігом. Уже в студентські роки став одним із ультрас команди «білосиніх» — футбольного клубу «Динамо» (Київ). Там отримав своє прізвисько «Редіс», яке більше не змінював. Великий вплив на Дениса мав дідусь — карел, який воював проти «совітів» у фінській війні. Зовні юнак схожий на своїх предків — високий, світловолосий, блакитноокий. Ненависть дідуся до росіян, через яких він втратив усіх рідних, була такою великою, що передалася внукові. Редіс казав, що продовжує війну свого дідуся, його справу.

Попри своє серйозне захоплення спортом, Денис Прокопенко пішов вчитися на викладача англійської та німецької у Київський національний лінгвістичний університет, але після закінчення вишу працювати за фахом не пішов. У 22 роки подався добровольцем на війну.

Боєць із позивним Редіс став командиром полку Азов у 2017 році. Про нього кажуть: «людина на своєму місці. Побратими Прокопенка поважають і вважають за честь воювати під його командуванням на металургійному комбінаті «Азовсталь»». Він брав участь у боях за оборону Мар'їнки, Ілловайська, Широкине, Маріуполя та багатьох інших військових операціях.

Потрапивши до «Азову», хлопець узявся за освоєння гранатомета. Згодом керівники помітили його лідерські риси й довірили командування. Спочатку — взводом, потім — ротою, і вже невдовзі — батальйоном. За три роки, у 2017-му, 26-річний Редіс став наймолодшим командиром Окремого загону спеціального призначення «Азов».

У 2022-му полк став міццю оборони Маріуполя та «Азовсталі». Понад 80 днів «азовці» та суміжні підрозділи чинили потужний спротив армії рашистів. Ворог кидав у жорстоку атаку все що мав, але азовці вистояли. 20 травня 2022 року з метою збереження життів Верховний Головнокомандувач наказав припинити оборону

Маріуполя. Полк виконав своє завдання. Втім, «азовці» не склали зброю перед окупантами, а вкотре показали свої найвищі ідеали звитяги, мужності та честі: усі бійці з «Азовсталі» перед виходом віддавали зброю своєму командирю Прокопенку, а він тиснув їм руку і дякував за службу.

На останньому відео з «Азовсталі» вкрай виснажений «Редіс» сухо констатує факти, які змусили його бійців вийти з комбінату. Але згадуються його слова з перших відеозвернень, коли облога тільки почалася: »Я пишаюся кожним воїном, який б'ється за Україну, кожним, хто вибрав битву замість утечі! Цей день наш, Україна належить нам: сміливим, справжнім та вірним, що обирають чесність і мужність!».

За бойову діяльність Денис Прокопенко отримав кілька державних нагород. А ще запам'ятався тим, що на День Незалежності у 2019-му, під час вручення ордена Богдана Хмельницького III ступеня, не виконав військового привітання президента. Це спричинило фурор в інтернеті і було сприйняте як демарш перед Зеленським. Однак потім «азовці» пояснили, що за статутом ЗСУ честь віддають лише військовим, а не цивільним. У березні 2022 року Прокопенкові Денису Геннадійовичу присвоєно звання Героя України з врученням ордена «Золота Зірка». У той час Денис Прокопенко був «голосом «Азовсталі»», який надихав побратимів.

В липні 2023 року до України повернули Дениса і ще чотирьох командирів оборони «Азовсталі», яких після звільнення з російського полону у вересні минулого року за домовленостями з РФ мали утримувати в Туреччині до кінця війни.

На даний час підполковник Денис Прокопенко відповідає за підготовку особового складу підрозділу «Азов» у Гвардії наступу. Він повністю інтегрований у процес, входить у курс справ, надолужує той час, поки його не було [1].

«Сьогодні мужність має ім'я, і це ім'я – Україна. У мужності є обличчя – це обличчя українців і українок, які протистоять російській агресії. Сьогодні Україна сильна, тому що вся нація бореться за кожную вулицю, за кожен дім. Ви подарували надію всім нам. Слава країні європейських героїв. Слава Україні!» – сказала Президент Європейського Союзу Урсула фон дер Ляєн у зверненні до Європейського парламенту. Тож пам'ятаймо, шануймо і цінуймо кожного воїна нашої держави, адже саме вони ті, хто виборюють для України і нас незалежність в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Хмельницька В. Денис «Редіс» Прокопенко – біографія героя «Азову». ТСН.ua. URL.: <https://tsn.ua/ukrayina/denis-redis-prokopenko-biografiya-geroya-azovu-2163406.htm>.

Миколайчук Денис,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Редчук Павло,
викладач фізичної культури

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ: РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА СВІТОГЛЯДУ

Гуманітарні науки є основою розуміння людської культури, історії та суспільних процесів. Вони відіграють ключову роль у формуванні критичного мислення, осмисленні історичних подій, релігійних вірувань, мовних явищ і культурних традицій. Дослідження в межах цих наук допомагають людині визначити своє місце в суспільстві, усвідомити власну ідентичність і зрозуміти закономірності розвитку цивілізацій.

Історія та археологія: від минулого до сучасності

Історія вивчає події, що сформували сучасний світ, дозволяючи аналізувати тенденції розвитку суспільств, їхні успіхи та помилки. Археологія, у свою чергу, досліджує матеріальні свідчення минулих епох, розкриваючи особливості життя та культури давніх цивілізацій. Разом ці дисципліни дають змогу не лише краще зрозуміти історію людства, а й прогнозувати майбутні суспільні зміни. В Україні історична наука відіграє важливу роль у формуванні національної пам'яті та громадянської свідомості, адже через дослідження минулого ми краще усвідомлюємо власну ідентичність та традиції.

Філософія та релігієзнавство: пошук істини та сенсу життя

Філософія сприяє розвитку аналітичного мислення, допомагає осмислювати світ, моральні й етичні принципи. Вона навчає людину критично оцінювати інформацію та робити свідомий вибір.

Релігієзнавство досліджує різні системи вірувань та їхній вплив на культуру, соціальні відносини й поведінку людини. Разом ці науки формують світоглядні основи особистості та сприяють міжкультурному діалогу. У сучасному глобалізованому світі розуміння релігійної різноманітності та філософських концепцій є необхідним для ефективної комунікації та вирішення суспільних конфліктів.

Культурологія та українська філологія: збереження національної ідентичності

Культурологія досліджує форми культурного вираження, зокрема мистецтво, літературу, традиції та символи, які формують суспільну свідомість. Українська філологія, своєю чергою, займається вивченням мовної та літературної спадщини, що є основою національної ідентичності. В умовах глобалізації та інформаційних впливів ці дисципліни допомагають зберегти культурну самобутність, а також сприяють популяризації української мови та культури у світі. Вивчення мови та літератури дозволяє глибше зрозуміти духовний світ нації та її історичний досвід.

Висновки

Таким чином, гуманітарні науки відіграють надзвичайно важливу роль у розвитку суспільства та особистості. Вони допомагають людині усвідомити власне місце у світі, зрозуміти минуле, аналізувати сучасність і прогнозувати майбутнє. Завдяки історії, археології, філософії, релігієзнавству, культурології та українській філології ми не лише вивчаємо різні аспекти людського буття, а й отримуємо цінні орієнтири для подальшого розвитку. Вивчення цих дисциплін сприяє збереженню національної спадщини, формуванню громадянської відповідальності та гармонійному розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Грицак Я. Минуле у майбутньому. Київ: Критика, 2019.
2. Риклін Є. Філософія релігії: історія та сучасність. Харків: Видавництво ХНУ, 2020.
3. Масенко Л. Мова і нація. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2018.

Мішура Карина,

*Відокремлений структурний підрозділ
Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки*

Науковий керівник: Кузьмич Ольга,
*викладач циклової комісії історії та
суспільствознавства, викладач першої
категорії, кандидат історичних наук*

БУДИНОК «СЛОВО» – ТРАГЕДІЯ «РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ»

Історія України ХХ століття має багато трагічних сторінок, пов'язаних з репресіями радянської влади проти української інтелігенції. Однією з найтрагічніших є доля мешканців будинку «Слово» – споруди у Харкові, де проживала значна кількість українських митців. Будинок «Слово» став уособленням трагедії «Розстріляного відродження» – етапу масових репресій проти українських діячів культури, які опинилися під тиском сталінського режиму.

Радянський Союз на початку 1920-х років проводив політику українізації. В містах збільшувалася кількість шкіл, де викладали українською, активно розвивалися театри, література. Харків став не тільки столицею УРСР, а також центром відродження української культури.

Метою створення будинку «Слово» стало прагнення об'єднати поетів, письменників, акторів, художників в одному місці. Казали, що це сприятиме їх творчості. Виникла «ініціативна» група письменників, які підтримували цей проєкт, та допомагали з реалізацією. Туди ввійшли Ю. Войцехівський, А. Любченко, О. Слісаренко, П. Панч, С. Пилипенко та Остап Вишня. 25 грудня 1929 року – було закінчене будівництво, у 1930 році будинок було заселено [1].

Будинок «Слово» став справжнім осередком культурного життя. У його стінах народжувалися видатні твори, проводилися літературні зустрічі та обговорення. Мешканці цього будинку були провідниками модернізму та новаторських ідей українського мистецтва. Саме тут Микола Хвильовий створював свої відомі твори, Лесь Курбас ставив театральні вистави, а Павло Тичина писав вірші.

Згодом ця творча свобода почала привертати зайву увагу з боку радянської влади. Письменники, митці потрапили під контроль спецслужб, які шукали в їх творах «антирадянські» настрої, прояви націоналізму. Будинок став пасткою, де неможливо щось приховати, звідки неможливо втекти.

Наприкінці 1920-х років, Сталін змінив свою політику, згорнувши українізацію, проголосивши розвиток української культури – націоналістичним рухом проти Радянської влади. У 1930-х роках почалися арешти мешканців будинку «Слово» [2].

Спочатку будинок літераторів став символом відродження, піднесення, але згодом це місце перетворилося на трагедію у чотирьох стінах. Однією з перших жертв репресій став Микола Хвильовий, який у травні 1933 року, протестуючи проти репресій і Голодомору, наклав на себе руки. Багато інших митців були заарештовані за фальшивими звинуваченнями [3].

Ці репресії стали початком трагічного періоду історії України, який пізніше отримав назву «Розстріляне відродження». Було знищено не лише талановитих митців, а й саму ідею української культурної автономії.

Будинок «Слово», «Розстріляне відродження» – відображають складний шлях українського народу, його прагнення творити та належати самим собі. Будинок «Слово» є унікальним явищем в історії України, який об'єднує епоху культурного піднесення та його трагічного кінця. Його історія вчить нас цінувати свободу творчості, пам'ятати про жертви минулого та працювати над збереженням національної спадщини.

Список використаних джерел:

1. Будинок «Слово». Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/Будинок_»Слово». (дата звернення: 07.01.2025).

2. Когут А. Стріла в будинок «Слово». Продовження нескінченності. Історична правда: [сайт]. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2024/08/1/164150>. (дата звернення: 08.01.2025).

3. Будинок «Слово», Хвильовий та Розстріляне відродження в історіях Віри Агеевої. BBC News Україна: [сайт]. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cp44vregnrzo.amp>. (дата звернення: 08.01.2025).

Олександра Овчарук,
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»
Науковий керівник: Павло Велемець,
викладач циклової комісії історії та
суспільствознавства, спеціаліст*

ВКЛАД ЛЕВКА ЛУК'ЯНЕНКА У ВІДНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Людина, чиє ім'я стало символом незламності Українського Духу, вірності своїй меті й відданості Україні – Левко Лук'яненко. Батько української незалежності, автор Акту проголошення незалежності України, а також дисидент, політичний і громадський діяч, колишній політв'язень.

«Україна буде самостійною» – замість підпису, у кутку написав Левко Лук'яненко в документі-зреченні своїх поглядів. 27 років концтаборів та заслань, 450 днів у приміщеннях камерного типу та карцерах, 23 тисячі кілометрів етапу, 3 замаху на життя, 45 протестних голодувань – його шлях до проголошення незалежності України [1].

«Я дав обітницю небу – здобути Україні волю», – відома цитата Левка Лук'яненка, який народився в символічний для України день – 24 серпня 1928 року в с. Хрипівка, що на Чернігівщині. З раннього дитинства багато читав, на собі відчував, який пригнічений і знедолений український народ і зрозумів, що нема нічого понад національні інтереси. Після поїздки у відпустку додому в 1950 році, де побачив нужденність, безвихідь і приниження земляків, юнак дійшов висновку, що треба боротися за незалежну Україну і цьому слід присвятити життя. Для досягнення цієї мети необхідно дійти до вершин влади в державі, а оскільки влада зосереджена в руках партії, то треба просуватися по партійній лінії. Необхідно здобути вищу освіту.

В Україні помирили з голоду, а він безпомічно спостерігав, як через Баден ешелони везуть українську пшеницю в Європу. «То було велике обурення і несправедливість, яку я усвідомлював поступово. Врешті, вирішив, що піду шляхом Северина Наливайка – буду боротися за самостійну Україну. Я тоді став і поклявся перед небом. Був звичайний день – нічого не сталося.

Земля як крутилася, так і продовжила крутитися. Але клятву я витримав» [2].

Левко Лук'яненко один із засновників Української робітничо-селянської спілки, в якій виступав за конституційне відокремлення України від СРСР. Бо саме Україною жив Левко Григорович усе своє довге і непросте життя, її майбутнім переймався до останнього подиху. Мужній патріот завжди наголошував: «Тих, хто іде проти системи, завжди не багато, але вони перемагають» [3].

Як лідер дисидентського руху, у 1990 році став народним депутатом та очолив Українську республіканську партію, беручи участь у розробці Декларації про державний суверенітет. У 1991 році, після путчу в Москві, Левко Лук'яненко був серед ініціаторів проголошення незалежності України. Свідченням цього є створена разом з Леонтієм Сандуляком чернетка Акту проголошення незалежності – написана у звичайному зошиті, вона стала документом епохального значення.

Саму назву документу – «Акт» – було обрано свідомо, оскільки слово «закон» здавалося надто буденним для такого історично важливого рішення. Цей факт підкреслює, що історія твориться не лише в пишних залах, але й у звичайних умовах, завдяки наполегливості та відданості своїй справі.

Акт проголошення незалежності України – це всього одна сторінка тексту, але вона містить у собі величезний зміст і значення. Ключові слова Акту, зокрема «Територія України є неподільною і недоторканою», набули особливої актуальності в умовах сучасної російсько-української війни. Вони стали символом боротьби за територіальну цілісність та суверенітет України [4].

Наостанок додам слова Левка Григоровича Лук'яненка, які є актуальними сьогодні: «Все життя я бачив себе однією з ланок у ланцюжку боротьби за незалежність України. Я для себе вирішив, що взяв прапор боротьби за незалежність України з рук УПА і повинен пронести його стільки, скільки зможу. Це і була моя місія. Будьте сміливі, покладайтеся на долю і не бійтеся смерті. А найбільше любіть свій край, своїх батька й матір, любіть Україну. За парканом не сховатися. Особисте щастя і добробут можливі тільки в щасливій, захищеній і шанованій Батьківщині. Творець на нашому боці. Майбутнє України залежить від нас».

Таким чином, Левко Лук'яненко став символом боротьби за незалежність України, пройшовши через роки репресій, концтаборів і політичного тиску, але не зрадивши своїм переконанням. Його внесок

у проголошення незалежності, лідерство в дисидентському русі та невтомна праця заради України в ті складні часи залишаються прикладом незламності та патріотизму для сучасників.

Список використаних джерел:

1. Артимишин П. Батько української незалежності. Левко Лук'яненко 24.08.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <https://localhistory.org.ua/rubrics/photo/batko-ukrayinskoji-nezalezhnosti-levko-lukianenko/> (дата звернення 10.01.2025).

2. Судакова Н. Левко Лук'яненко. Вічний революціонер 07.07.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <https://www.pravda.com.ua/articles/2018/07/7/7177986/> (дата звернення 10.01.2025).

3. Штогрін І. «Вони намагалися зробити все, щоб нас зламати». Розмова з Левком Лук'яненком 07.07. 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <https://www.radiosvoboda.org/a/28104513.html> (дата звернення 10.01.2025).

4. Богдан О. Яким був перший рік нашої незалежності? 10 фото, на яких твориться історія 20.08.2024 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <https://shotam.info/yakym-buv-pershyy-rik-nashoi-nezalezhnosti-10-foto-na-iaakykh-tvorytsia-istoriia/> (дата звернення 10.01.2025).

Павленко Поліна,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва Дніпровського
державного технічного університету»*

**Науковий керівник: Сезоненко Г. О.,
викладачка суспільних та соціально –
гуманітарних дисциплін**

**ПЛАНУВАННЯ РОЗВИВАЮЧИХ ЗАВДАНЬ
У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
З УРАХУВАННЯМ ОСВІТНІХ І ВИХОВНИХ ЦІЛЕЙ**

Як відомо, особистість у психологічному плані характеризується взаємодією інтелектуальної, емоційної і мотиваційної сфер, які постійно взаємозбагачуються.

Цю особистість потрібно враховувати при організації системи навчання мови, спрямовуючі всі її компоненти на розвиток інтелекту, сили, волі, емоцій і мотивів учіння здобувачів освіти.[1]

Правильно визначити, спланувати і реалізувати розвиваючі завдання допоможуть нам освітні завдання, які зумовлюються змістом навчального мовного матеріалу. Аналіз цього змісту показує, що при вивченні тем різного ступеня складності наявні неоднакові можливості для розвитку учнів, а тому потрібно застосовувати спеціальні прийоми навчання з урахуванням специфіки змісту мовного матеріалу. Так, теми підвищеної складності дають змогу розвивати розумові здібності здобувачів освіти, їх пам'ять і увагу шляхом застосування логічних операцій аналізу, порівняння, абстрагування, а також багаторазовим повторенням навчальної мовної інформації і способів діяльності в стандартних умовах. Теми середньої складності дають змогу розвивати інтелект здобувачів освіти створенням проблемних ситуацій, розв'язання проблемних завдань. Нарешті, теми, що не викликають труднощів для засвоєння, створюють можливість розвивати повну самостійність мислення здобувачів освіти [2].

Пропонуючи здобувачам освіти завдання з урахуванням зони найближчого розвитку і домагаючись виконання їх, ми тим самим сприяємо розвитку їхніх вольових якостей. Адже студентам у цьому разі доводиться долати труднощі в навчанні, виявляти наполегливість, тренуючи силу волі, виробляти вміння у досягненні певних успіхів. Отже, інтелектуальна і вольова сфери розвитку особистості перебувають у повній відповідальності) [3].

Слід мати на увазі, що в навчальному мовному матеріалі є і такі теми, які дають можливість формувати емоційну і мотиваційну сфери розвитку здобувачів освіти.

Одні з них (наприклад, відомості про лексичні розряди слів, типи словосполучень, частини мови, типи речень та ін.) дають можливість показати виразні засоби мови для створення емоційної обстановки, емоційного настрою студентів; інші (наприклад, відомості про норми правопису, стилістичне вживання синтаксичних категорій у мовленні і т. д.) створюють базу для розкриття мотивів вивчення української мови, пробудження інтересу до рідної мови, показу його значимості у розв'язанні актуальних життєвих завдань (наприклад, підвищення культури усного писемного мовлення). [4]

Важливо підкреслити, що всі названі сфери, характерні для розвитку особистості у психологічному плані, здійснюються в

тісному взаємозв'язку в системі навчання мови. Але при вивченні конкретної лінгвістичної теми, залежно від специфіки і змісту, одна з тем (або кілька) може знайти домінуюче положення; інші ж відіграють допоміжну роль [2].

Отже, при плануванні навчального матеріалу конкретної лінгвістичної теми необхідно прогнозувати залежно від специфіки її змісту і способів діяльності розвиток сфер особистості в тісному взаємозв'язку, враховуючи домінуюче положення однієї з них або кількох. При цьому потрібно враховувати виховні завдання в системі навчання мови, тобто те, які моральні якості заплановано виховати. Отже, розвиваюча мета визначається на основі освітньої і виховних цілей[4].

Слід, відзначити, що побудова чіткої системи цілей навчання привертає увагу багатьох учених різних країн. Нині найбільшого поширення набула класифікація навчальних цілей, створена американським психологом Б. Блумом, який виділяє їх узагальнені види (категорії) і послідовні рівні (ієраргію). Запропонована класифікація становить практичну цінність, оскільки користуючись нею, викладач, зможе певною мірою співвідносити по ходу навчання реальний результат із запланованою навчальною метою[4]. Розглядаючи навчальні цілі як важливу дидактичну категорію, має вагоме значення для отримання потрібної результативності навчання.

Отже, зміст світоглядної роботи на уроках мови слід тісно пов'язувати з вивченням лінгвістичного матеріалу. Формуванню діалектико -матеріалістичного світогляду, а також вихованню кращих моральних якостей студентів сприяє практична спрямованість викладання української мови, зв'язок навчання з життям, мотивація пізнавальної діяльності[4].

Список використаних джерел:

1. Дороз В. Ф. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах : навчальний посібник / В. Ф. Дороз. – Київ : Центр учбової літератури, 2021. – 386 с.
2. Кучеренко І. Технологічний аспект вивчення української мови. Дивослово. 2018. № 6. С. 9–15
3. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2000. 368 с
4. Плиско К. М. Принципи, методи і форми навчання української мови (Теоретичний аспект) : навчальний посібник.- Х: Основа, 1995.- 240 с.

Анастасія Полівода,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Вікторія
Дяченко, викладач, спеціаліст другої
категорії, доктор філософії**

ІГОР ЗІНИЧ ТА ОЛЕКСАНДР ДОРОШЕНКО: ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗАХИСНИКІВ

«Вони вистояли! Не витримав бетон!» – так в Україні говорять про оборонців Донецького аеропорту. Їх називали «кіборгами», віддаючи належне тій знятості, з якою вони вісім місяців утримували непристосований для оборони об'єкт під постійними обстрілами, відбиваючи атаку за атакою. Оборона донецького летовища тривала 242 дні – з 26 травня 2014 року до 22 січня 2015 року. Українські воїни довели всьому світові, що вони сильніші за бетон, а їхня незламність у боротьбі за незалежну Україну є найміцнішою фортецею. Незалежність нашої держави сьогодні носить імена тих, хто віддав найцінніше – своє життя у цій боротьбі.

Одним із оборонців Донецького аеропорту є «кіборг» Ігор Вікторович Зінич (06.09.1989 – 20.01.2015) – молодший сержант медичної служби Збройних Сил України, Герой України.

Народився Ігор Зінич у містечку Рокитне на Київщині. Закінчив місцеву школу № 3, а згодом Білоцерківський медичний коледж. Після строкової служби повернувся працювати в Рокитнянську районну лікарню. З початком війни на сході України добровільно долучився до оборони країни як медичний брат госпітального відділення 80-ї окремої аеромобільної бригади.

З 17 грудня 2014 року Ігор перебував у Донецькому аеропорту. У найтяжчі дні боїв перед підривом нового терміналу проросійськими силами він, ризикуючи власним життям, рятував поранених, попри безперервні обстріли та власні поранення. За час своєї служби він добровільно пройшов чотири ротації, рятуючи поранених під шквальним вогнем. За свою самовідданість та героїзм побратими називали його «Псих», адже він боровся за кожне життя до останнього [1].

Побратим військовослужбовця, командир взводу окремого аеромобільного батальйону, лейтенант Андрій Лісничук згадує: «...Наш дорогий товариш Ігор Зінич не дарма отримав свій позивний «Псих». В надскладних ситуаціях, коли було дуже моторошно, під час запеклих боїв та обстрілів він завжди був веселим та жартував. Це інколи навіть дивувало, але підбадьорювало всіх захисників аеропорту. А щодо професійних навичок «Психа» — важко повірити, що фельдшер за спеціальністю в таких умовах міг робити навіть складні, в плані лікарської майстерності, операції. А все ж таки на тому, якщо можна так сказати, операційному столі, де зазвичай ми їли, – він справді творив дива. В нього був талант від Бога...»[2].

Загинув Ігор Зінич 20 січня 2015 року. Йому було всього 25 років. Після загибелі Ігоря, у жовтні 2015 року, Президент України Петро Порошенко присвоїв йому звання Героя України посмертно.

Ігор Зінич є символом відваги та самопожертви серед медиків на війні, а його подвиг завжди буде прикладом для майбутніх поколінь.

У книгу пам'яті полеглих за Україну на завжди вписано ім'я Олександра Дорошенка. Він був простим хлопцем із маленького села на Черкащині. До початку військової агресії працював з батьками на місцевій фермі. Коли Росія вторглася в Україну в 2014 році, Олександр разом з кількома друзями вирішив, що не може стояти осторонь. Хоч вони не мали військового досвіду, але розуміли, що країні потрібна їхня допомога. Олександр записався до лав армії добровольцем і незабаром опинився на сході України. Його перший бій був у лютому 2015 року, в районі Донецького аеропорту, де у той час велися запеклі бої.

Знаючи те, що від нього залежить життя товаришів, Олександр виявляв неймовірну витримку. Вдень і вночі він працював у складних умовах, організовуючи евакуацію поранених, підтримуючи зв'язок і координуючи дії групи. Не маючи серйозного військового досвіду він навчився як поводитись з технікою і зброєю, стаючи все більш кваліфікованим бійцем.

Олександр пройшов через безліч важких боїв, отримав кілька поранень, але кожного разу повертався на передову і продовжував службу до кінця 2017 року, коли отримав важке поранення і був змушений повернутися додому. Однак, навіть у мирному житті, він не покидав своїх побратимів — допомагав родинам загиблих, організовував благодійні акції і підтримував зв'язок з військовими.

Історія Олександра Дорошенка нагадує нам, що герої — це не завжди ті, чії імена звучать з екранів телевізорів або стають

символами боротьби. Часто це звичайні люди, які своїми щоденними вчинками змінюють хід подій. Їхній героїзм полягає у готовності пожертвувати собою заради інших, у стійкості перед обличчям небезпеки та у вірності своїй землі.

Історії Ігоря Зіника та Олександра Дорошенка важливі для того, щоб зрозуміти справжню ціну свободи. Вони мотивують, надихають і нагадують, що кожен із нас здатен зробити свій внесок у спільну боротьбу. Навіть якщо герої залишаються невідомими для широкого загалу, їхній подвиг назавжди закарбовується у серцях тих, хто поруч, і в історії нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Зінич Ігор Вікторович. Книга пам'яті полеглих за Україну.
URL: <https://memorybook.org.ua/9/zinych.htm> (дата звернення: 25.01.2025).

2. «Кіборги» називають «Психа» героєм. Спогади про побратима.
URL: <https://web.archive.org/web/20180429201808/http://na.mil.gov.ua/19053-kiborgi-nazivayut-psixa-geroyem> (дата звернення: 25.01.2025).

Панасюк Ангеліна,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Ольга Устянчук,
*викладач англійської мови, спеціаліст
вищої категорії*

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ДИСКУРСУ ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ

На сучасному етапі розвитку лінгвістики термін «дискурс» набув значного поширення. Він був введений американським лінгвістом З. Харрісом у 1952 році і визначався ним як «послідовність речень, написаних однією (або більше) людиною в певній ситуації, пов'язаних контекстом або ситуацією» [1]. У 70-х роках ХХ століття з'явилися численні дослідження, які чітко розмежували поняття «дискурс» і «текст», які раніше вважалися синонімічними. Дискурс

почали розглядати як «текст у поєднанні з ситуацією», тоді як текст визначався як «дискурс без ситуації» [2, с. 31].

Сьогодні існує два основні підходи до розуміння дискурсу: у широкому сенсі це комунікативна подія, що відбувається між учасниками спілкування в певних часових і просторових контекстах під час усного або письмового, вербального чи невербального спілкування; у вузькому сенсі дискурс розглядається лише як вербальна реалізація комунікації (письмова чи усна).

Економічний дискурс охоплює комунікативні події, що відображають цінності та норми економічного життя, і може бути розглянутий у широкому та вузькому сенсах. У вузькому сенсі він представлений економічними текстами в суспільному та культурно-історичному контекстах. Формування економічного дискурсу залежить від конкретної сфери економіки, що визначає його стратегії, форми, стиль взаємодії та структуру текстів. В межах економічного дискурсу виділяються професійні підкатегорії, такі як промислово-економічний, фінансово-економічний, торговельно-економічний, економіко-теоретичний та економіко-статистичний дискурси, кожен з яких має свої жанри, наприклад, загальноекономічні тексти, економічну документацію, рекламу, ділову телефонію та наукові економічні тексти.

У процесі сприйняття, розуміння та співвіднесення з мовними засобами мови, на яку виконується переклад, важливу роль відіграють наші знання з фахових дисциплін (у даному випадку – економіки) та достатній рівень розвитку рецептивних лексичних навичок, а також уміння обґрунтовано здогадуватися про значення термінологічних одиниць, які складають основний корпус економічного дискурсу.

Згідно з вимогами до перекладу, він може бути повним, еквівалентним, адекватним, з особливим акцентом на термінологічні одиниці, або ж фрагментарним, неповним, з точним викладом лише окремих, найбільш важливих частин [3].

Ключовою рисою наукового тексту є значний обсяг термінів. Терміни взагалі і терміни економічного дискурсу зокрема є однозначними, вони не мають емоційного забарвлення і не залежать від контексту. Найпростішим способом перекладу термінів є пошук словникового еквіваленту. Такі універсальні економічні терміни як *market* – ринок, *investment* – капіталовкладення, *job* – робота, *taxes* – податки, *monetary policy* – монетарна політика мають повні еквіваленти в українській мові. Наступний спосіб – це переклад за

допомогою пошуку варіантного відповідника. Він використовується тоді, коли термінодиниця має декілька відповідників і потрібно відібрати той, що підходить до певного контексту. Наприклад, *audit* може перекладатися як «аудит», «перевірка» або «ревізія»; *benefit* – як «користь», «пожиток», «прибуток». Одним з найпоширених способів перекладу економічного терміна є метод транскодування, тобто політерна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу, наприклад: *manager* – менеджер; *business-process* – бізнеспроцес; *capital* – капітал; *check* – чек. Наступним прийомом є калькування. Калькування економічних термінів може бути повним або частковим, часто супроводжується елементами транскрипції або транслітерації, поєднується з формальноструктурними змінами, які визначаються нормами мови перекладу. Наприклад, *applied microeconomics* – прикладна мікроекономіка, *investment company* – інвестиційна компанія; *limited liability* – обмежена відповідальність; *indirect tax* – непрямий податок. Коли однослівний термін не може бути адекватно перекладений відповідно до норм української мови, використовують описовий переклад. Цей метод дозволяє максимально точно передати значення слова у випадку, якщо словникового відповідника немає. Проте, він має суттєвий недолік – призводить до нагромодження тексту та збільшення його обсягу. Наприклад, *accounts payable* – кошти, які компанія заборгувала за товари чи послуги; *debt financing* – фінансування шляхом залучення позикових коштів. Іноді в перекладі економічних термінів використовуються такі лексичні прийоми, як конкретизація та генералізація. Конкретизація – це трансформація, при якій термін з більш широким значенням передається в мові перекладу терміном з вузьким значенням. Генералізація, в свою чергу, полягає в заміні терміна вихідної мови, що має вужче значення, на термін мови перекладу з більш широким значенням. Цей прийом застосовується в таких випадках: а) коли конкретне найменування предмета є незрозумілим для адресата; б) коли воно є зайвим у даному контексті; в) коли загальне значення є більш прийнятним з точки зору стилістики. У процесі перекладу економічних термінів також використовуються прийоми вилучення та додавання, які спрямовані на усунення зайвих елементів з позиції цільової мови або надання уточнень відповідно до тексту розглядаються методи перекладу, зокрема вилучення та модуляція. Вилучення не є прийнятним, якщо воно порушує адекватність перекладу, особливо у

випадках, коли йдеться про дублюючі елементи або мовні норми мови перекладу. Модуляція, або смисловий розвиток, є менш поширеним методом, що полягає у заміні перекладеної одиниці на логічно пов'язане з нею слово або словосполучення.

Отже, найбільш розповсюдженими лексичними прийомами перекладу економічних англійських термінів є пошук словникових відповідників, транскодування, калькування, додавання і описовий переклад.

Список використаних джерел:

1. Harris Z. S. Discourse analysis // Language. 1952. Vol. 28, P. 1–30.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Текст і текстова комунікація в аспекті перекладу» для магістрантів спеціальності 035 «Філологія», спеціалізації 035.04 «Германські мови та літератури (переклад включно)» усіх форм навчання / укл. : М. О. Кузнецова. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 88 с.
3. Кияк Т. Міжкультурна комунікація, дискурс та переклад / Т. Кияк // Актуальні питання іноземної філології. 2015. № 2, С. 83–91.

Панасюк Ангеліна,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Кузьмич Ольга,
*викладач історії, кандидат історичних
наук*

ІВАН ФРАНКО ЯК РЕДАКТОР, ДОСЛІДНИК ТА РЕФОРМАТОР УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ

У 1886 році Іван Франко обговорював ідею реформування Товариства з О. Кониським, спираючись на досвід Краківського товариства. Він вважав, що реформоване Товариство стане осередком інтелектуального життя українців під імперською владою, акцентуючи на важливості виховання молодих науковців. У 90-х роках ХІХ століття в Україні відбувалися дискусії щодо реформ, ускладнені політичними суперечностями. Франка не прийняли до Товариства через його політичні погляди, але він активно працював

над його статутами, зосереджуючи увагу на наукових дослідженнях. Після отримання докторського ступеня він прагнув викладати у Львівському університеті, але зіткнувся з політичними перешкодами. Переїзд М. Грушевського до Львова сприяв активізації його наукової діяльності в Науковому товаристві ім. Шевченка.

У 1898 році відзначали 100-річчя нової української літератури та 25-річчя творчої діяльності Франка, що стало початком його плідної співпраці з Грушевським і Гнатюком. Іван Франко активно займався видавничою діяльністю, зокрема в «Літературно-науковому вістнику», публікуючи численні наукові роботи. Він високо оцінював праці Грушевського, хоча не завжди погоджувався з їхнім стилем. Спільні обговорення між ними сприяли розвитку української науки. Франко зробив значний внесок у шевченкознавство, досліджуючи творчість Тараса Шевченка в контексті світової літератури, зокрема в роботі «Розбір «Наймички» Тараса Шевченка». Його наукова спадщина охоплює різні галузі, а участь у виданні «Записок НТШ» стала основою для подальших досліджень [1].

Іван Франко значно вплинув на розвиток української наукової мови, зокрема завдяки своїй діяльності в Науковому товаристві імені Шевченка (НТШ). Починаючи з 1897 року, він обіймав посаду редактора «Записок НТШ», активно визначаючи теми досліджень та видавничі плани. Франко також очолював етнографічну комісію, редагуючи «Етнографічний збірник» та «Матеріали до українсько-руської етнології». Його дослідження охоплювали народні звичаї, обряди, мистецтво та господарську діяльність, а також він організовував експедиції, результати яких публікував у своїх статтях.

Як член археографічної комісії з моменту її створення в 1896 році, Франко активно брав участь у виданні «Жерел до історії України-Руси» та опублікував п'ять томів «Апокрифів і легенд з українських рукописів». Його зацікавленість апокрифами була зумовлена спадщиною М. Драгоманова, а публікація цих праць стала важливим внеском у дослідження літературних і релігійних текстів. Крім того, Франко працював у математично-природописно-лікарській комісії НТШ, сприяючи систематизації української термінології в галузі природознавства.

У 1913 році Іван взяв участь у дискусії щодо перетворення НТШ на Академію наук, хоча ставився до цієї ідеї обережно через обмежені наукові ресурси. До 40-річчя своєї літературної діяльності та 100-річчя з дня народження Шевченка Франко підготував кілька

проектів, але більшість з них не були реалізовані через початок Першої світової війни. У своєму останньому заповіті він передав рукописний архів і бібліотеку НТШ, вважаючи їх «частиною національного скарбу» [2].

Іван Франко, відомий своєю самокритичністю, у листах згадував про труднощі творчого процесу та своє виховання. Він визнавав, що виростав без належної підтримки, відчуваючи себе чужим серед людей. Незважаючи на це, Франко не оминав самокритики, вважаючи свою поезію «Великдень» лише слабкою спробою, що не мала для нього значної цінності.

Франко також мав глибоке розуміння соціальних процесів та важливості економічної стабільності для розвитку нації. Він вважав, що «Коли стан економічний плохий, то говорити про поступ, науку — пуста балаканка» (Лист до Ольги Рошкевич, 20 вересня 1878). На його думку, революція повинна була бути культурною, науковою і політичною, а не обов'язково кривавою: «Я переконаний, що велика всесвітня революція поволі рознесе теперішній порядок, а настановить новий» (Лист до Ольги Рошкевич, 20 вересня 1878).

Франко також активно займався перекладами, зокрема він переклав поему Гейне «Німеччина», яку вважав одним з найвизначніших творів світової поезії: «Я сам, попри інші роботи, перероджу велику поему Гейне «Німеччина», котра належить до найкращих творів німецької і всесвітньої поезії» (Лист до Ольги Рошкевич, 14 серпня 1878). Він також підкреслював важливість жінки в українській літературі, зазначаючи, що «жінці у нас тепер легко досягнути в літературі поважне місце, раз тому, що вона виступить перша, а по-друге й тому, що у нас ще занадто глибоко вкорінений звичай «преклонятися перед жінчиною»» (Лист до Ольги Рошкевич, 21 квітня 1877) [3].

У своїх роздумах він не лише творив, але й активно формулював концепції, що стосувалися майбутнього України, зокрема соціальних і економічних перетворень, які мали призвести до значних змін у суспільстві. Він вплинув на розвиток української науки, літератури та культури, підтримуючи науковців і підкреслюючи важливість економічної стабільності та революційних змін через культуру і науку.

Список використаних джерел:

1. Гнатюк М. ІВАН ФРАНКО В НАУКОВОМУ ТОВАРИСТВІ ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА ТА ПОЗА НИМ URL:

<https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitogliad/svit-2023-18-5/svit-5-2023-gnatyuk-06.pdf> (дата звернення: 22.01.2025).

2. Сабат Г. Літературно-мистецька академія «Країна Франкіана». URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/158444/19-Sabat.pdf?sequence=1> (дата звернення: 22.01.2025).

3. Франко Іван Якович. URL: [https://w.wiki/Cos\\$](https://w.wiki/Cos$) (дата звернення: 22.01.2025).

Ольга Пасічко,

Комунальний заклад загальної середньої освіти «Заборольський ліцей № 32 Луцької міської ради»

Науковий керівник: Ніна Василенко,
учитель історії, спеціаліст вищої категорії

РЕЛІГІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АФАНАСІЯ БЕРЕСТЕЙСЬКОГО

Актуальність роботи зумовлена важливістю дослідження діяльності відомого православного релігійного діяча Афанасія Берестейського. **Мета дослідження** – дослідити та узагальнити біографічні відомості про Афанасія Филиповича.

На жаль, мало маємо біографічних даних про дитячі та юнацькі роки Афанасія. Дата народження невідома, припускають, що десь у 1592–1595 рр. Спочатку навчався у місцевій братській школі, а пізніше перейшов до школи віденської, що мала характер школи вищої, яку він і закінчив. Юнак був дуже талановитий, і легко навчався богословських наук, які глибоко сприйняв. Дуже добре знав свою «руську» мову, а також мову латинську, грецьку, церковнослов'янську та польську. Добре знав і історію свого народу [1]. Закінчивши науки «церковно-руські», Афанасій мусив думати про своє майбутнє. У той час було звичним, що шляхтичі віддавали своїх синів на виховання до магнатів, і, певне Афанасій цю школу теж пройшов.

Трохи пізніше на молодого юнака звернув увагу великий литовський канцлер Лев Сапіга, який узяв його до свого двору. Усі жорстокі події, коли православні церкви сам уніатський митрополит звав «синагогами», а сам папа жорстокого мучителя оголосив «блаженим», переповнили душу Афанасія Филиповича великим завзяттям боронити свою православну церкву. Тоді він покинув будинок канцлера Льва Сапіги і вирішив стати

монахом, тобто, присвятити своє життя Богові. Молодий юнак пішов у православне місто Вільно, в якому відбувалися заколоти уніатів.

Місто залишалося центром завзятої боротьби проти унії. І тут Афанасій Филипович вступив до православного Свято-Духівського монастиря, а 1627 року прийняв і чернецтво. Почалася в Афанасія нова доба його життя – служіння Богові. Він цілком віддався релігійній діяльності, постійно виступав проти унії та католицизму, за що його арештували та посадили до Варшавської в'язниці. Після звільнення жив у Межигірському монастирі під Києвом, був під захистом Петра Могили.

Але незабаром Афанасія покликали назад. Межигірський Ігумен, прощаючись з Афанасієм, дав йому таку монашу науку: «Брате Афанасію! Бережи принаймні оці три засади, необхідні для монаха: перше – слухайся старших, друге – суворо бережи церковні устави, і третє – бережися розмов з жінками. Коли все це, за Божою допомогою, збережеш, то спасешся, і будеш потрібний на службу Церкві Христовій» [1]. У 1632 році Афанасій повернувся до Вільно, де його висвятили на ієромонаха.

Афанасій був творчою людиною, писав полемічні твори. Найвідомішим твором є «Даріуш» (Щоденник), що являє собою своєрідне з'єднання полемічної антиуніатської публіцистики з автобіографічним оповіданням. Також у доробку А. Филиповича є праці, що відображали його реакції на сучасні події, перш за все критику Берестейської унії та її наслідків: «Пояснювальна записка суду духовної консисторії» (1643 рік), «Новини», «Фундамент непорядку костелу римського», «Приготування на суд», «Порада побожна», «Про фундамент церковний», численні супліки до короля та впливових державних та церковних діячів Речі Посполитої [2].

Афанасій разом з Петром Могилою протестував на сеймі Речі Посполитої проти утисків православних церков (1638 рік). А 21 серпня 1641 року протестував проти «наїзду» на православну церкву в Сокалі з боку унійного владики Методія Терлецького. Під час його управління Луцько-Володимирською єпархією багато православних шляхтичів заснували нові монастирі, школи і друкарні. За деякими відомостями, весною 1648 року підтримав повстання гетьмана Богдана Хмельницького. Афанасій є автором опису єпархіального собору в Луцьку і противник унійних прямувань у 1630-х рр.[2]. Також він один із найбільших противників Берестецької унії.

Протягом 1644-1645 рр. Афанасій неодноразово звертався до короля та чиновників щодо захисту віри та інтересів свого монастиря. У 1645 р. його знову заарештували та відправили до Києво-Печерської лаври, де він знаходився як ув'язнений. Згодом церковний суд під головуванням Інокентія Гізеля виправдав Филиповича [2].

Проте 5 вересня 1648 р. за звинувачення у протидії унії його замучили лютою смертю. Гайдук, який дістав наказ вистрілити Афанасію в голову, побачив відвагу Афанасія, упав на коліна і попросив пробачення та благословення. Св. Афанасій пробачив і благословив. Гайдук двічі вистрілив Святому в голову, але мученик стояв, опираючись на сосну. Тоді його живого кинули в могилу. Святий повернувся лицем до неба, склав навхрест руки на грудях і випрямив ноги. Його так і закопали живцем [3].

Отже, Афанасій був відомим релігійним діячем. Як прихильник православної церкви виступав за її канонічність. У своїх творах розглядав релігійні проблеми полемічного характеру, виступав проти уніатської церкви.

Список використаних джерел:

1. Святий Афон і Україна. URL: <https://www.facebook.com/share/p/wc5fES59vzGnz6he> Дата звернення: 10.09.2024.

2. Афанасій Филипович. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/> Дата звернення: 08.09.2024.

3. Афанасій Берестейський. URL: https://uahistory.com/wp-content/uploads/2019/09/Aphanasiy_of_Brest.jpg Дата звернення: 16.09.2024.

Савченко Ксенія,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*
**Наукові керівники: Шевчук
Катерина, Колодич Юлія,**
*викладачі туризмознавчих дисциплін,
спеціалісти вищої кваліфікаційної
категорії*

ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИЙ ОСЕРЕДОК М.РІВНЕ ХІХ СТ. ІСТОРІЯ ВУЛИЦІ 16 ЛИПНЯ

*Мої суцвіття, биті холодами,
ви добру зав'язь все-таки дали.*

Ліна Костенко

Мало хто знає про походження назви вулиці 16 липня. Але кожен свідомий українець знає, як протягом усієї історії України, наші землі відбирали, а нашу національність і гідність хотіли зруйнувати. Вулиця

16 Липня в Рівному отримала свою назву на честь важливої події в історії нашої держави – проголошення Декларації про державний суверенітет України, яке відбулося 16 липня 1990 року. Цей документ став першим кроком до відновлення незалежності країни. Навіть прості назви вулиць міст, приховують під собою набагато більше ніж ми думаємо, нашу історію, яку ми всі повинні знати.

Саме тому здобувачі освіти Рівненського фахового коледжу інформаційних технологій вирішили ознайомити містян та гостей міста з старовинною вулицею та проводять безкоштовно екскурсії для всіх бажаючих в місті Рівне.

Екскурсія – це колективний похід до музеїв, театрів, історичних пам'яток з метою ознайомлення. Вони є ефективними у вихованні тому що, люди отримують інформацію не тільки на словах, а й бачать все на власні очі, переживають емоції, їм краще запам'ятовується інформація. Як наголошує народна мудрість «Краще раз побачити ніж сто раз почути». І проводячи екскурсії здобувачі освіти ставлять на меті формувати національну свідомість, любов до рідного краю, свого народу, прищеплення шанобливого ставлення до культури, забезпечити духовну єдність поколінь.

Поглибити знання про народні звичаї, традиції, розвивати пізнавальні здібності, виховувати шанобливе ставлення до традицій свого народу, інтерес до вивчення історії, збагачувати внутрішній світ екскурсантів. Виховувати любов до рідного краю, почуття гордості за наших земляків, повагу до історичного минулого.

Вулиця 16 липня в Рівному відома тим, що здавна була осередком освітнього життя в місті.

На вулиці 16 липня розміщувалися: Рівненська українська приватна гімназія, товариства «Рідна хата» та «Рідна школа» імені гетьмана І.Мазепи. У 1932 році українська інтелігенція на чолі зі Степаном Скрипником відкрила Українську народну шестирічну школу ім. гетьмана І. Мазепи («мазепинка») в Рівному. Школа працювала за польською програмою, але навчання велося українською мовою. Закладом опікувалося товариство «Українська школа», а після завершення учні могли вступати до гімназії. Директором був Іван Сав'юк, а його дружина Марія також викладала. Школа існувала до 1939 року, її метою було збереження української мови й культури в умовах польського суспільства. Згодом у приміщенні школи розміщувалася стоматологічна поліклініка, а нині там діє Рівненська медична академія. Перша на Волині музична школа, ім. Миколи Лисенка(№22) а нині Рівненська дитяча музична школа №1 ім. М.В.Лисенка, збудована в кінці XIX ст. Її відкриття у 1939 році стало важливою подією мистецького життя і міста, і всього краю. Із

першого дня в школі були організовані денна і вечірня форми навчання, діяли відділи: фортепіанний, народний, духових і струнно-смичкових інструментів, вокальний для дорослих. Тисячі юних музикантів починали свій мистецький шлях на цій вулиці, у найстарішій Рівненській музичній школі № 1 імені Миколи Лисенка, яка була створена ще в 1939 році. А в 1920 році тут розміщувався оперативний відділ штабу Першої Кінної армії на чолі з С. М. Будьонним і К. Є. Ворошиловим. Гімназія імені Пекарського. У міжвоєнні роки Рівне було частиною Польської держави. У цей період у місті діяло п'ять гімназій: три польських, єврейська та російська. Свідомі мешканці міста активно відстоювали перед польською владою право на відкриття навчального осередку з українською мовою викладання. Федір Пекарський отримав Дозвіл на відкриття гімназії з українською мовою. І називалась вона Приватна гімназія Федора Пекарського з викладовою руською мовою. Слово «український» на той час офіційно не вживалося. Спочатку заклад орендував кімнату, яка знаходилася в палаці князів Любомирських на «Гірці», а далі, у 1924–1925 навчальних роках – винаймав будинок з подвір'ям біля Свято-Воскресенського собору у єврея Роскіса. Це було приміщення тютюнового складу, яке не відповідало санітарним вимогам. Учні вивчали математику, фізику, хімію, біологію, німецьку, французьку та латинську мови, історію, географію. Крім української мови, була запроваджена польська та історія Польщі. До того ж, і саме навчання коштувало недешево. «Батько платив двадцять злотих на місяць. А добра корова тоді коштувала дев'яносто злотих. Заняття розпочинаються о 8:20. У кожному класі призначаються чергові учні, які відповідають за дотримання чистоти та порядку у своєму кабінеті, допомагають учителям у підготовці наочних матеріалів до уроку. Упродовж навчального дня відповідальним за класний журнал координатор класу, а за його відсутності заступник координатора. Ну а зараз це просто Рівненська Українська гімназія.

Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього – говорить народна мудрість. І це дійсно так, бо як дерево тримається на землі своїм корінням, так людина тримається на землі своїм минулим. Людина, яка не знає минулого, – перекотиполе, куди вітер подме, туди воно і котиться. Саме тому ми повинні знати свою історію, національні традиції, своє минуле. Для нас історія нашого народу – це не просто минуле, це його серце і душа.

Список використаних джерел:

1. 16 липня — День вулиці Рівного [Архівовано 4 березня 2016 у Wayback Machine.]

2. Рівне: звідки походить назва вулиці 16 Липня [Архівовано 4 серпня 2015 у Wayback Machine.]

3. Рівняни не знають на честь чого названо вулицю 16 липня Найстаріший унікальний будинок на історичній вулиці на межі зникнення – РівнеРетроРитм. РівнеРетроРитм . Архів оригіналу за 21 вересня 2018. Процитовано 21 вересня 2018.

Анна Сименович,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права ВНУ імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Інна Данилюк,

*викладач української мови та
літератури, спеціаліст вищої категорії,
старший викладач*

КЛИЧНИЙ ВІДМІНОК: ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

*Сахаються у нас також і кличного
відмінка, що становить одну з
особливостей української мови...*

Максим Рильський

В українській мові до наших днів збереглися деякі мовні явища, які інші слов'янські мови протягом століть утратили. Одним із таких філологічних феноменів є кличний відмінок, або клична форма іменника. Кличний відмінок – одна з відмінних рис української мови, яка робить її мелодійною та співучою. Кличний, або звертальний відмінок, чи вокатив (лат. casus vocativus, від voco – «кличу», «зову») позначає звертання до певної особи чи предмета. Кличний відмінок посилює стилістичні функції звертань, надає їм української національної специфіки та колоритності. Кличний відмінок в українській мові, по-перше, найбільше з-поміж усіх відмінків зазнав політичних утисків. Звернімося до фактів: із чотирьох видань українського правопису, які датуються ХХ ст. (1933, 1946, 1960, 1990), вперше лише в Правописі 1990 року нарешті визнано, що кличний відмінок є таки справжнім повноцінним ВІДМІНКОМ, а не формою звертання. [1]

Другою причиною винятковості кличного відмінка є його відсутність у російській мові. Якщо зазирнути в історичну граматику

європейських мов, то можна побачити, що кличний відмінок був обов'язковим і в латинській мові, й у давньогрецькій, і в давньослов'янській. До наших часів кличний відмінок зберігся не тільки в українській мові, але ще й у румунській, болгарській, польській, словацькій, чеській, грузинській тощо.

Іменники в кличному відмінкові властиві різним стилям мовлення: офіційно-діловому, розмовно-побутовому, художньому, епістолярному. В офіційно-діловому мовленні звертання найчастіше вживається в офіційному листуванні, в усному мовленні – у промовах, бесідах, диспутах тощо. Нехтувати кличним відмінком – означає невибагливо і без поваги ставитися до свого й чужого мовлення та до рідної мови загалом. Не менш важливо правильно утворювати форми цього відмінка. Оскільки в усному мовленні доводиться часто звертатися до осіб, слід пам'ятати, що в українській мові звертання мають специфічну форму.

Отже, вкажемо головні постулати щодо вживання кличного відмінка в українській мові:

1. Ми обов'язково маємо використовувати кличний відмінок під час звертання до будь-якої особи або навіть неживої істоти.

2. Кличний відмінок властивий тільки іменникам, але залежно від того, до якої відміни належить іменник, використовуються різні закінчення, адже закінчення кличного відмінку іменника залежить від закінчення цього ж іменника в називному відмінку.

3. Всі іменники кличного відмінка незалежно від їхнього лексичного значення можуть закінчуватися всього на 5 літер: *e, ε, o, y, ю*.

4. Кличний відмінок мають усі іменники першої, другої та третьої відмін в однині.

У множині форма кличного відмінка збігається з формою називного відмінка: сестри, брати, але для деяких слів також продовжує існувати архаїчна форма із закінченням *-ове*: сестрове, братове, панове.

5. У кличному відмінку однини іменників першої відміни треба вживати закінчення *-o, -e (-ε), -ю*.

Тверда група має закінчення *-o*: дружино, перемого, сестро;

М'яка група має закінчення *-e*: воле, земле, Катре, Ілле, Насте, а після голосного та апострофа – закінчення *-ε*: Надіє, мріє, Маріє, сім'є;

Мішана група має закінчення *-e*: теще, душе, площе;

Деякі іменники цієї відміни з основою на м'який приголосний зі значенням пестливості мають закінчення *-ю*: бабусю, доню, матусю, Олю, Олюню, Настусю (але Насте).

6. Іменники другої відміни утворюють кличний відмінок за допомогою закінчень -у, -ю, -е.

Тверда група має закінчення: -е для більшості безсуфіксних іменників: друже, Петре, Максиме, Києве, Львово, козаче, вовче (для цього типу відмінювання також характерне чергування *з, к, х//ж, ч, ш*);

-у: якщо іменник містить суфікс на -к-, зокрема -ик, -ок, -ко: батьку, синку, критику, супутнику (крім парубок – парубче); якщо це власні імена іноземного походження з основою на *з, т, к, х*: Людвігу, Фрідріху, Рюрику; а також іменники: діду, тату, сину; іменник Олег має дві форми: Олегу, Олеже.

М'яка група має закінчення: -ю для більшості іменників: Андрію, Василю, Віталію, Грицю, Юрію, краю, розмаю, ясеню, бійцю, знавцю, царю, кобзарю;

-е для деяких іменників, що закінчуються на -ець (з характерним чергуванням): женче (від жнець), кравче (від кравець), шевче (від швець), хлопче, молодче (але бійцю, борцю, знавцю, добровольцю, а також як прізвища – Жнецью, Кравцю, Швецю). Ця особливість пов'язана з наслідками третьої палаталізації, походженням цього м'якого суфікса від раніше твердого; іменник Ігор належить до м'якої групи II відміни, тому має утворювати форму кличного Ігорю, але тривалий час нормативною вважалася форма Ігоре. У новому правописі 2019 року закріплена форма Ігорю [2]; для іменників середнього роду на -е кличний відмінок тотожний називному.

Мішана група має закінчення:

-е (для власних назв з основою на шиплячий та загальних з основою на -ж, -р): пісняре, газетяре, стороже, тесляре, Дороше, Довбуше;

-у (для деяких іменників мішаної групи з основою на шиплячий, крім -ж, -р): слухачу, керманичу, викладачу, читачу, товаришу.

7. Іменники третьої відміни утворюють кличний відмінок за допомогою закінчення -е: вісте, любове, ноче, радосте, смерте та -и: мати. У кличному відмінку іменники III відміни вживаються переважно в художніх текстах.

8. Іменники четвертої відміни мають закінчення -я (а після шиплячого – -а): галчєня, гуся, дитя, ім'я, козеня, плем'я; коліща, курча, лоша.

9. Звертання може складатися із двох слів:

- з імені та по батькові – обидва слова вживаються у кличному відмінку: Олександрє Петровичу, Оксано Петрівно;

- з іменника та імені – обидва слова мають форму кличного відмінка: друже Іване, сестро Олено;

- з іменника та прізвища – прізвище завжди має форму називного відмінка: пане Ковальчук;

- прикметники та займенники у складі звертання мають форму називного відмінка: шановний пане, моя зіронько.

10. Не мають кличної форми займенники та прикметники. За потреби у звертанні використовується називний відмінок однини чи множини: Кохана! Підійди, будь ласка. Мила, ходімо. Дорогі, дякую. [3]

Українська класика, фольклор і живе народне мовлення пильно дотримуються форм кличного відмінка. Отже, нам не слід уникати без усяких на те підстав цієї особливості нашої мови.

Список рекомендованих джерел:

1. Вихованець І.Р. Кличний відмінок // Українська мова: енциклопедія / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні, Інститут української мови; ред. В. М. Русанівський [та ін.]. – Київ : Українська енциклопедія, 2000. – С. 237.

2. Новий український правопис: навчальний посібник. – Київ : «Центр навч. літератури», 2019. – 284 с.

3. Українська ділова і фахова мова: [практик. посібн. на щодень] / М. Д. Гінзбург, І.О. Требулова, С.Д. Левіна, І.М. Корніловська; за ред. М. Д. Гінзбурга. – 2-ге вид., випр. і доп. – Київ : Фірма «ІНКОС», Центр навч. літератури, 2007. – 672 с.

Смик Вікторія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Ірина Чернюк,

*викладач української мови та
літератури, спеціаліст вищої категорії,
старший викладач*

ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ У ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Актуальність теми. Постать Василя Симоненка є однією з найвидатніших в українській літературі ХХ століття. Його творчість пронизана ліризмом, патріотизмом і глибокими філософськими роздумами над сутністю людського буття. Як майстер слова,

Симоненко активно використовував багатство української мови, її синтаксичні й стилістичні можливості для створення емоційно насичених та художньо досконалих текстів. Одним із характерних засобів виразності у його творчості є однорідні члени речення, які автор застосовував для посилення емоційного впливу, формування образності та побудови ритміки.

Метою нашої роботи було проаналізувати використання однорідних членів речення у творчості Василя Симоненка.

Однорідні члени речення відповідають на одне й те саме питання, стосуються одного члена речення й виконують однакову синтаксичну роль [1]. У художньому стилі речення з однорідними членами виступають засобом образності, надають емоційно-експресивного забарвлення, служать засобом створення контрастних картин, метафоричних порівнянь, а також виступають у ролі епітетів.

Дослідження цієї теми було розпочато з вивчення кількох поезій Василя Симоненка, серед яких особливо відомі «Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти – людина?» та «Море радості». Вони показують різноманітність застосування однорідних членів, які надають поезії особливої значущості та емоційної насиченості.

Вірш Василя Симоненка «Лебеді материнства» є глибоким роздумом про важливість материнської любові. Твір пронизаний образами природи, де лебеді стають символом чистоти, ніжності і вічності. Аналіз однорідних членів речення в цій поезії дозволяє осягнути, як автор підкреслює глибину внутрішнього світу ліричного героя. Для детального розгляду візьмемо такі рядки з твору:

За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата [2].

Однорідні члени речення «очі материнські» і «білява хата» створюють образи, які символізують любов і підтримку матері, а також рідний дім – тепло і затишок. Вони стають частинами душі, що супроводжують героя впродовж усього життя.

*І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі...* [2].

Однорідні підмети «верби і тополі» – це символічні образи, які уособлюють зв'язок із рідною землею та пам'ять про Батьківщину.

Поезія «Ти знаєш, що ти – людина?» є глибоким філософським роздумом про людську сутність і унікальність кожної особистості. Поет ставить перед читачем важливе питання про усвідомлення своєї людяності, запитуючи: «Ти знаєш про це чи ні?». Це питання не є

випадковим – воно спонукає до внутрішнього пошуку сенсу існування. Приклади з твору:

*Інші ходитимуть люди -
Добрі, ласкаві й злі [2].*

Однорідні означення «Добрі, ласкаві й злі» використовується для того, щоб показати різноманітність рис характерів, які притаманні людям.

*Сьогодні усе для тебе —
Озера, гаї, степи [2].*

«Озера, гаї, степи» – кожен образ символізує природні багатства рідної землі: озера – спокій, гаї – гармонія, степи – свобода. Вони розкривають красу природи та любов до Батьківщини.

Вірш «Море радості» демонструє прагнення до щастя та любові, яке автор втілює через образи природи, мрій і кохання. Кохання описане як єдність двох душ, що робить їх прозорими, ясними та відкритими. Для того, щоб краще пояснити, візьмемо рядки з твору:

*З тобою, ніжний, срібномовен,
По морю радості пливу[2].*

Однорідні епітети «ніжний, срібномовен» допомагають автору передати почуття та відображають довіру між ліричним героєм і тим, до кого він звертається. Вони створюють уявний образ краси.

*І світ великий, неозорий
Належить нам – тобі й мені [2].*

Однорідні означення «великий» і «неозорий» описують світ, який сприймається героями як щось масштабне, нескінченне. Вони створюють відчуття гармонії в природі.

Використання однорідних членів речення у творчості Василя Симоненка розкриває його художню майстерність, уміння передавати глибокі емоції та філософські роздуми. Отож, вони додають текстам емоційної насиченості, образності та змістовної глибини.

Список використаних джерел:

1. Глазова О. П. Українська мова : підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2021. 272 с.
2. Симоненко В. Вибрані твори / Василь Симоненко; упоряд. А. Ткаченко, Д. Ткаченко. Вид. 2-ге. Київ : Смолоскип, 2012. 852 с., 16 іл. (серія «Шістдесятники»).

Харитонова Соломія,
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки» група Б-21*
Науковий керівник: Ольга Кузьмич,
*викладач історії, кандидат історичних
наук*

ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА У ТОРЧИНІ

1939, 1 вересня – розпочалася, а 2 вересня 1945-го завершилася Друга світова війна – наймасштабніший збройний конфлікт в історії людства. У війні брали участь 61 країна (80% населення Землі), воєнні дії відбувалися на територіях 40 з них. До військових формувань мобілізовано 110 млн. осіб. Загальна кількість втрат становить близько 60 млн. чоловік, із них безпосередньо на фронтах загинули 27 млн. [1,72-80].

Війну розпочала гітлерівська Німеччина, напавши на Польщу. Водночас не меншу роль у розв'язанні війни зіграв Йосиф Сталін. Підписання «Пакту про ненапад» між СРСР та Німеччиною 23 серпня 1939-го відкрило шляхи Другої світової.

Прикметно, що Гітлер призначив дату й час нападу на Польщу (26 серпня о 04.30 ранку) ще до підписання пакту, як тільки отримав інформацію про його невідворотність. Лише несподіваний військовий альянс Британії і Польщі, оформлений 25 серпня, відтермінував війну ще на кілька днів.

СРСР вступив у війну на боці агресора, а його ідеологічна машина до самого нападу Гітлера на Радянський Союз на всі лади лаяла Англію і Францію як головних розпалювачів війни. Протягом майже двох років Сталін проводив агресивну загарбницьку політику – війна проти Фінляндії, окупація Литви, Латвії, Естонії та належних Румунії Бессарабії і Північної Буковини.

Зрештою, територіальні апетити СРСР прискорили рішення Гітлера про війну з Радянським Союзом. Навіть нацистське керівництво було шоковане, коли Молотов під час візиту до Німеччини в листопаді 1940-го вимагав: остаточного розгрому Фінляндії, датських проливів для виходу в Північне море, Південної Буковини від Румунії, включення до радянської сфери впливу Болгарії, а також Східної Туреччини, Північного Ірану, Іраку,

опорних пунктів на Адріатичному морі в Югославії, опорних пунктів в Греції, у Персидському заливі, а головне – на чорноморських протоках Босфор і Дарданелли.

Невизнання СРСР міжнародних угод та конвенцій нарівні з діями нацистів спричинили неймовірно кривавий перебіг військових дій та величезні людські втрати. Чи не половина безповоротних втрат у Другій світовій війні припадає на СРСР, де людське життя повністю знецінилось ще в 1930-і роки.

Вже в листопаді 1945-го Сталін підписав таємну постанову «Про десятирічний план військового суднобудівництва на 1946-1955 рр.», за якою належало збудувати понад 3500 бойових суден. Планувалося створення 100 нових авіаційних дивізій. Але головні зусилля були скеровані на створення ядерної зброї та засобів її доставки [2].

Вже за рік після останніх пострілів Другої світової планета опинилася перед загрозою нових конфліктів. На щастя, все обмежилось лише «холодною війною» та локальними конфліктами за сфери впливу. Однак непокаране зло загрожує рецидивами. Чечня, Грузія, Крим та Донбас тому яскраві приклади.

Список використаних джерел:

1. Гісем О. М., Мартинюк О. О. Історія: Україна і світ (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. Харків: Вид-во Ранок. 2018. С.72-82.

2. Друга світова. Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/veresen/1/1939-pochalasya-druga-svitova-viyna>

Богдана Цихович,

*Відокремлений структурний підрозділ
Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки*

Науковий керівник: Ольга Кузьмич,
*кандидат історичних наук, викладач
циклової комісії історії та
суспільствознавства*

ЯК СФОРМУВАЛАСЬ УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ?

Історія української боротьби за незалежність є надзвичайно вражаючою. Протягом століть, всупереч численним репресіям, українці не тільки змогли зберегти, але й розвивати свою культуру,

історію та право на свободу, прагнучи створити вільну, суверенну та незалежну державу. Незважаючи на численні спроби інших країн перекручувати, применшувати або замовчувати важливі моменти історії, ці події все ж сталися і залишили значний слід не тільки в українській, а й у світовій історії.

Які фактори сприяли формуванню української ідентичності?

1. Хрещення Русі — переломний момент у формуванні української ідентичності. 15 липня 2025 року День української державності.

✓ У 988 році князь Володимир Великий прийняв християнство як офіційну релігію, визначивши політичний курс України. Прийняття християнства змінило світогляд нації, відкрило доступ до Візантії та Європи, сприяло розвитку освіти, науки, мистецтва, архітектури. [2]

✓ Почалося об'єднання Київської Русі, поширення кирилиці, створення шкіл, церков, монастирів і бібліотек. [2]

✓ Хрещення Русі заклало основи для культурного, релігійного та політичного формування української нації. [2]

2. Конституція Пилипа Орлика — Перша Конституція Європи

✓ цей документ вперше описав Україну, як повноцінну державу — частину Заходу, а не «русского мира», це оригінальна правова пам'ятка,

✓ Перша українська конституція була прийнята на зборах козацтва біля містечка Тягина на правому березі річки Дністер 5 квітня 1710 року.

✓ Конституція Пилипа Орлика (1710) випередила французький «Дух законів» на 40 років і засвідчила політичну зрілість козацької держави. [3]

3. Голодомор — геноцид українського народу, який не можна забути і пробачити. Наймасштабніший з трьох голодоморів ХХ століття.

✓ Голодомор 1932–1933 років був організований керівництвом Радянського Союзу з метою знищення українського спротиву та прагнення до незалежності. [1]

✓ Сталін використовував голод як зброю для підкорення України, намагаючись зробити її «зразковою республікою» у складі СРСР. Голод як засіб геноциду сприяв пробудженню критичного ставлення до радянської влади. [1]

✓ Голодомор не лише залишив жахливу рану в історії України, але й став чинником боротьби за свободу. [1]

✓ 23 листопада в Україні відзначають День пам'яті жертв Голодомору, проводиться акція «Запали свічку пам'яті». Сьогодні Голодомор стимулює українців до збереження своєї ідентичності та нагадує про необхідність захисту національних інтересів. [1]

4. Референдум — переломний момент в історії

✓ 1 грудня 1991 року в Україні відбувся референдум, на якому громадяни підтвердили Акт проголошення незалежності України. 91% учасників референдуму проголосували за незалежність. 31,8 млн осіб (84,18% населення України). [1]

✓ Через тиждень після референдуму, 8 грудня, була підписана Біловезька угода про припинення існування СРСР. [1]

✓ 2 грудня розпочався процес визнання України незалежною країною, спочатку Польщею та Канадою. Відбулися перші вибори президента України, на яких переміг Леонід Кравчук (61,59%). [1]

5. Державна ідентичність як складова національної стійкості

✓ 2014 року Україна зробила крок у зміцненні державної ідентичності з часів незалежності. Каталізатором подій стала Революція гідності

✓ Завдяки активній діяльності істориків, серед яких варто відзначити Інститут національної пам'яті, активістів, літераторів та політиків, вдалося провести декомунізацію, визнати ОУН, УПА, Січових стрільців та інші військові та політичні формування борцями за незалежність України на державному рівні, відкрити архіви СБУ.

✓ Російсько-українська війна з моменту повномасштабного вторгнення триває уже 1106 днів (станом на 28 лютого 2025 року). На думку кремлівських брехунів нас не повинно було бути уже $1106 - 3 = 1103$ дні. Але ми є, ми міцнішаємо і будемо завжди!

Підсумовуючи вище сказане можна зробити висновок, що українська ідентичність є багатовимірним поєднанням минулого, сучасного і майбутнього, вона є унікальною. Приймавши її, ми зможемо не тільки перемогти ворога, а й розбудувати нашу державу для сучасних та майбутніх поколінь. При такому підході, національна ідентичність – це здатність нації адаптуватися, протистояти викликам і відновлюватися після невдач. Плекаючи та захищаючи нашу ідентичність, ми зміцнюємо нашу колективну силу, стійкість та здатність дивитися на сьогоднішнє, яке формує нас. Усі історичні етапи сприяли розвитку української національної ідентичності, оскільки заклали основи для культурного, релігійного та політичного формування української нації.

Список використаної літератури:

1. Новітня історія України (1900–2000): підручник. А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин та ін. 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Вища школа, 2002. 719 с.
2. Петровський В. В., Радченко Л. О., Семененко В. І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2007. 592 с.
3. Конституція Пилипа Орлика – перша конституція у світі: Стаття URL: <https://vysochanska-gromada.gov.ua/news/1680694437/> (дата звернення: 7.12.2024)

Чернюк Артем,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Людмила
Шадловська, викладач української мови
та літератури Фахового коледжу
технологій, бізнесу та права ВНУ імені
Лесі Українки, спеціаліст I категорії**

МОВА ВІЙНИ

Повномасштабна війна росії проти України демонструє усьому світу гідність і доблесть нашого народу. Водночас нам випало не тільки вплинути на хід новітньої історії сучасного світу, але й збагатити українську мову – духовну скарбничку нації – військовою субстандартною лексикою.

Неологізми характеризуються абсолютною новизною як щодо форми, так і змісту. Вони найменують нові реалії й поняття, людей та їх чесноти. Кожне слово відображає те, що знайоме всім українцям. Крім того, вони підкреслюють особливу характеристику їх авторів: образність мислення, здатність переосмислення дійсності та велике почуття гумору, з якими безперервно виникають нові метафори чи метонімії, звужуються чи розширюються попередні значення слів тощо.

Охарактеризуємо неологізми в Україні з початку повномасштабної війни.

Наші ЗСУ і добровольці – взірєць для всього світу. Вони – боги війни, справжні нащадки козаків-характерників. Їх не лякають ні «нулі» – лінія зіткнення з ворогом, ні «передок» – перша лінія оборони війська, ні «зеленка» – лісосмуга чи будь-яка інша лісиста місцевість, де розташувались військові підрозділи.

Серед найпопулярніших у вжитку – «чорнобаїти». Регулярно відправляючи до дідька велику кількість ворожої техніки та живої сили, ми згадуємо численні влучні обстріли українськими військами аеродрому в Чорнобаївці поблизу Херсона, де продовжують концентруватися та вдало знищуватися ворожі сили.

Окупанта прийнято називати по-всякому. «Орки» («русня», «свинособака», «ванька», «путлер», «консерва») – злочинні російські окупаційні війська, що вдерлися в Україну; первісно – фантастичні істоти, злі варвари зі звіриними рисами. А ще є «русо-нацисто» – російські нацисти; «рашисти» – сповідувачі ідеології рашизму; «тіток-війська» – війська кадировців, які викладали в соцмережах чимало «переможних» відео та світлин, але в реальній бій їти боялися; «z-окупанти» — російські злочинці. А поруч є «Z-трофеї» — трофеї російської окупаційної армії, яким стали вкрадені пральні машинки, телевізори, коштовні речі та нутелла. Дикуни є дикуни.

Ненависть, злість і жадоба помсти ніколи не зникне, допоки ми пам'ятатимемо жахіття Бучі, Гостомеля, Ірпеня, Бородянки, Ворзеля, Харкова, Чернігова, Маріуполя, Миколаєва, інших міст і містечок, які зазнали великих втрат цивільного населення від окупантів.

На позначення ліквідації окупантів вживають оригінальні неологізми. «Забайрактарити» – спалити ворожу техніку з використанням відомих літальних апаратів. Принагідно варті уваги слова «заенлоїти», «застінгерити», «заджавелініти», котрі, аналогічно відповідаючи наслідкам знищення окупантів з відомих керованих ракет, зенітно-ракетних комплексів чи протитанкових ракетних комплексів, могли би бути використаними також.

Завдяки міжнародній підтримці та появі програми ленд-лізу рівень поваги й довіри до народів світу – надійних партнерів України – зростає. Чого тільки варті нові власні імена та прізвиська. Так, на Закарпатті Джавелінами, Чорнобаївками та Байрактарами почали називати козенят, а Джавеліном та Джавеліною – дітей з Поділля та Київщини.

Поширена практика в сучасній субстандартній лексиці всіляко характеризувати бойові втрати злочинців. «Задвухсотити»,

«затрьохсотити», «присвітити» – завдати втрат ворогові: поранити чи ліквідувати. Як розумієте, звідси й інший неологізм «Е-могила». Нею називають українську державну програму зі знищення рашистських загарбників.

До речі, російська пропаганда не визнає втрат свого війська. Ось чому популярними стали такі неологізми, як «потерьнет» — пропагандистське твердження про буцімто відсутність бойових втрат у лавах російських окупаційних військ. А «путлernet» — «автономний» російський інтернет, що прийшов на заміну цивілізаційним можливостям. Цей «ресурс» породив «тристаграм» — автономну російську соцмережу, що прийшла на заміну соцмережі Інстаграм.

Страх в окупантів викликають наші «бандеромобілі» – бойові автомобілі ЗСУ, що мають підвищену прохідність, вони оснащені великокаліберним стрілецьким озброєнням і мінометами. І не тільки вони. Так, вороже навіювання породило образ українських гусей, які разносять віруси по світу. А ще вони вигадали «циганів – привидів» – українських циган, які роззброюють окупантів. Але і це не все. Є у нас ІТ- армія (кіберкозаки, кіберпартизани) — спільнота українських ІТ-спеціалістів, що працюють для нейтралізації ворога в кіберпросторі під час російського вторгнення в Україну. На жаль, не зникли й наші «диванні війська» – домашні експерти з усіх на світі питань.

Звісно, неможливо війну назвати навіть нейтральними обставинами, що приводять в ужиток нові слова. Однак, воєнні неологізми свідчать як про багатство української мови, так й інтелектуальну дотепність нашого народу, вміння тримати стрій, настрої, дух і волю. А ще – про здатність гостро бачити деталі, справно оцінювати ситуації, характеризувати вчинки людей. Водночас, мовні реакції на нові воєнні обставини є дуже ціннішим етапом подальшого розвитку української мови та країни в цілому.

Кожне новонароджене слово віддзеркалює звитягу, смак перемоги в битвах, гумор та іронію дотепних і відважних сучасників з надзвичайною волею до перемоги. Слово – зброя! Боримося – переможемо!

Список використаних джерел:

1. Гриценко С. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року // Вісник КНУ ім. Т.Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. №2(32), 2022. – с. 9-13.

2. Мосієнко А.К. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фонетика. – К. «ЗНАННЯ», 2010. – 270 с.

3. <https://suspilne.media/264155-zavivsa-slovník-neologizmiv-vijni-vid-proektu-armiainform/>

Щегельська Марія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Павло Велемець,
*викладач циклової комісії історії та
суспільствознавства, спеціаліст*

РОЛЬ ДИСИДЕНТІВ У ЗДОБУТІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Дисиденти відігравали важливу роль у формуванні національної свідомості, відроджуючи пам'ять, історію та культуру українського народу, часто репресовані радянською владою. Вони боролися за право українців знати свою мову, літературу і традиції. Наприклад, шістдесятники, такі як Василь Стус, Ліна Костенко, Іван Дзюба, через творчість і публіцистику формували ідею самобутності України.

Водночас вони протистояли радянській системі, виступаючи проти політики русифікації та тотального контролю. Хоча їхня діяльність була мирною, критика режиму часто призводила до арештів, заслань і ув'язнень. Дисиденти організували акції протесту, видавали самвидав, поширювали листівки й маніфести. Самвидав був невідконтрольним державі засобом поширення позацензурної літератури, що використовувався учасниками національно-визвольного руху в Україні в 1960–1980-х роках. Його головним організатором був Іван Світличний [1].

Дисиденти активно залучали міжнародні платформи для поширення інформації про порушення прав людини в СРСР. Західні країни знали про політичні переслідування в Україні завдяки діяльності таких організацій, як Українська Гельсінська група на чолі з Миколою Руденком. Варто також відзначити Левка Лук'яненка, який відіграв важливу роль у діяльності цієї групи.

Дисиденти не лише критикували радянську владу, а й висували альтернативу у вигляді відновлення незалежності України, яку вони бачили як стратегічну мету. У своїх деклараціях і документах, наприклад в програмі Української Гельсінської групи, вони вимагали визнання суверенітету України. Одним із авторів майбутнього проєкту Акту проголошення незалежності України був Левко Лук'яненко [2].

Їхня діяльність у 1980-х роках сприяла початку активного руху за перебудову, який згодом переріс у боротьбу за незалежність. Вони брали участь у створенні Народного Руху України, що мобілізував маси для досягнення цієї мети. Дисиденти протистояли політиці русифікації, захищаючи українську мову як основу національної ідентичності, організовували літературні вечори, поширювали українські книги та працювали над відродженням забутих традицій. Наприклад, В'ячеслав Чорновіл укладав самвидавний альманах «Український вісник», який мав за ціль збереження культурної спадщини [3].

Таким чином, захищаючи права людини в радянській Україні, дисиденти виступали не лише за політичні, а й за соціальні свободи. Вони критикували тоталітарний режим за утиски прав людини та обмеження свободи слова, віри й зібрань. Українська Гельсінська група документувала факти порушень прав людини, що стало яскравим прикладом їхньої правозахисної діяльності. Ідеї дисидентів про незалежність увійшли до політичних програм наприкінці 1980-х років. Вони відкрито виступали за вихід України з СРСР, що було радикальним і сміливим кроком для того часу.

Список використаних джерел:

1. Сучасний тлумачний словник української мови. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2012. 612 с.
2. Клочко Р. Невидима битва. Як дисиденти боролися за незалежність України. Київ: Віхола, 2023. 228 с.
3. Маринович М. Всесвіт за колючим дротом. Львів: Вид. 3. Видавництво Українського Католицького Університету, 2023. 536 с.

Щегельська Марія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки*

Науковий керівник: Ірина Чернюк,

*викладач української мови та
літератури, спеціаліст вищої категорії,
старший викладач*

МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ САМОПІЗНАННЯ В РОМАНІ ЮРІЯ ЯНОВСЬКОГО «МАЙСТЕР КОРАБЛЯ»

Актуальність теми: тема мистецтва як ключа до розкриття внутрішнього світу героїв є надзвичайно актуальною в сучасному світі, адже у швидкоплинності сучасного життя люди часто шукають способи самовираження, духовного розвитку та гармонії. Роман Юрія Яновського «Майстер корабля» ілюструє, як мистецтво допомагає героям пізнати себе, переосмислити своє життя та віднайти відповіді на складні екзистенційні питання. Зображення мистецтва як універсального інструменту для самопізнання має важливе значення для розуміння духовного розвитку особистості в контексті культури, природи та суспільних змін.

Мета роботи – дослідження ролі мистецтва в романі «Майстер корабля» як засобу самопізнання та розкриття внутрішнього світу героїв. Мистецтво – творче відображення дійсності в художніх образах, творча художня діяльність.

Самопізнання – пізнання людиною, класом, суспільством себе, своєї внутрішньої суті [2].

Мистецтво є ключем до розкриття внутрішнього світу героїв і в романі виступає головним інструментом, який допомагає їм дослідити свої внутрішні прагнення, страхи та мрії (Томакі, Тайах, Богдану, Севу, професору, Майку, директору кінофабрики.). Вони розкривають себе через творчий процес: роботу над фільмом, взаємодію з природою та рефлексії над своїм минулим.

Створення фільму – це як метафора пошуку себе, адже робота над фільмом символізує процес самопізнання, де кожен герой проходить шлях від сумнівів до розуміння у своїх прагненнях. Фільм стає відображенням їхнього внутрішнього світу, спогадів та емоцій.

То-Ма-Кі – це образ митця, який у пошуку гармонії: головний герой через творчість прагне зрозуміти себе, знайти баланс між спогадами про минуле та реаліями теперішнього. Його роль режисера відображає бажання керувати своїм життям та усвідомити його сенс.

Природа є джерелом натхнення і самопізнання, адже образи моря, вітру, корабля і простору у романі підкреслюють зв'язок мистецтва з природою, яка допомагає героям усвідомити свої емоції і мотиви. Природа стає фоном для роздумів, відкриттів і внутрішнього очищення.

Завдяки мистецтву герої втікають від буденності і переосмислюють своє життя, знаходять відповіді на питання про своє призначення і роль у світі. Для них творчість стає способом відволіктися від повсякденних проблем і зосередитися на вічних цінностях.

Кохання і мистецтво – це взаємодоповнюючі складові самопізнання. Зокрема, образ Тайах як музи і джерела натхнення для героїв акцентує на тому, що особисті переживання та емоції відіграють важливу роль у творчому процесі. Кохання допомагає героям глибше зрозуміти себе через мистецтво.

У творчості героїв виникає конфлікт між ідеальним і реальним. У процесі створення мистецтва вони стикаються з труднощами, які змушують їх глибше замислитися над своєю роллю у світі. Цей конфлікт стає рушійною силою для їхнього особистісного розвитку.

Завершення роботи над фільмом символізує завершення етапу внутрішніх пошуків. Герої приходять до гармонії з собою і готовності рухатися далі, досягають самопізнання через мистецтво.

Мистецтво є також способом збереження спогадів і зв'язку з минулим: через творчість герої зберігають важливі моменти свого життя, які допомагають їм переосмислити свій шлях. Фільм стає хронікою не лише подій, але й духовних змін персонажів.

Юрій Яновський притримується концепції мистецтва як джерела істини. Роман підкреслює думку, що через мистецтво людина може дійти до глибоких істин про себе і світ навколо. Мистецтво у «Майстрі корабля» – це не лише спосіб творення, але й інструмент пізнання життя.

Отже, у романі Юрія Яновського мистецтво постає ключовим засобом дослідження людської душі, прагнень і переживань. Воно стає для героїв способом не лише самовираження, а й глибокого осмислення життя та свого місця у ньому. Творчість у вигляді

створення фільму, рефлексій над минулим і взаємодії з природою допомагає героям досягти гармонії з собою і світом. Важливу роль у цьому процесі відіграють особисті переживання, зокрема кохання, яке надихає героїв і сприяє їхньому духовному зростанню. Через образи мистецтва і природи автор підкреслює, що гармонія та істина досягаються через пошуки краси, рефлексію і прагнення до ідеалу.

Список використаних джерел:

1. Зеров М. Юрій Яновський // Зеров М. Українське письменство. Книга. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 880–885.
2. Сучасний тлумачний словник української мови. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2012. 612 с.
3. Яновський Ю. І. Майстер корабля. Київ : Vivat, 2024. 304 с.

Яковець Іванна

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Вікторія
Дяченко, викладач, спеціаліст другої
категорії, доктор філософії**

**ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА:
ХАРАКТЕРНІ РИСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ**

Однією із найдавніших археологічних культур на території України доби енеоліту є трипільська культура. Перші знахідки які засвідчили її існування були виявлені українським археологом Вікентієм Хвойкою у 1893 році неподалік села Трипільля на Київщині (звідси й назва археологічної культури). Вона існувала на території сучасної України, Молдови і частини Румунії в період від 5400 до 2750 років до нашої ери.

Археологічні дослідження дозволили дослідити побут і особливості розвитку носіїв даної культури. Трипільці будували великі домівки, часто прямокутної, або круглої форми, зазвичай з глини, дерева й очерету. У кожній оселі мало бути вогнище, що забезпечувало приготування їжі й обігрів. Будівлі часто зводили двоповерховими, причому другий поверх слугував місцем для

зберігання продуктів. Поселення трипільців могли складатися з сотень будинків, розташованих у формі кола чи спіралі, і були одними з найбільших у Європі свого часу.

Трипільці займалися сільським господарством, ремеслами і тваринництвом. Це, безперечно, впливало на їхнє харчування і включало зернові (ячмінь, пшениця), бобові, овочі і м'ясо. Окрім землеробства, трипільці також збирали дикі ягоди, горіхи, а також полювали на диких тварин, таких як олені чи кабани. Також виготовляли хліб і каші. Для подання їжі використовували глиняний посуд.

Одяг трипільців був виготовлений з рослинних волокон (коноплі і льону) та шкіри. Жінки носили довгі сукні, а чоловіки штани і верхній одяг.

Соціальна структура трипільців була пов'язана з їх господарською діяльністю та способом життя. Основною одиницею суспільства була сім'я патріархального типу, у якій проживали кілька поколінь.

Завдяки торгівлі трипільці взаємодіяли з іншими громадами, що сприяло обміну культурними надбаннями. З інших регіонів вони отримували рідкісні матеріали, наприклад, кремій, який використовували для виготовлення знарядь праці. Рішення у спільноті могли прийматися на рівні общини або родини, де головну роль відігравали старійшини.

Трипільці вирізнялися своїм гончарством. Вони виготовляли посуд, який часто оздоблювали геометричними орнаментами. Взагалі, орнаменти на посуді мали не лише естетичну, але й символічну функцію, зображуючи природні цикли, сонце та місяць, що вказує про їхні знання про природу. Також були знайдені статуетки Матері Землі або плодючої богині, які виготовлялись з глини і часто мали форми, що підкреслювали статеві ознаки (як-от живіт та груди, що уособлювали материнство та родючість). Ці фігурки відображали соціальні цінності трипільців та їхні релігійні вірування.

Релігійні вірування цього народу, вірогідно, були анімістичними. Вони поклонялися богам, які пов'язані з родючістю і практикували обряди, що мали гарантувати добрий врожай. Дослідники припускають, що досить поширеним був обряд плодючості, який передбачав жертвоприношення їжі богам і духам природи.

Календарні обряди трипільців, найімовірніше, були пов'язані з сільськогосподарськими роботами і включали святкування на честь весняного рівнодення, або осіннього врожаю.

Важливим аспектом релігійних вірувань трипільців були поховальні традиції. Вони ховали померлих поблизу поселень у скорченій позі, що символізувало повернення до землі – матері усього живого. Разом із померлими часто клали предмети побуту, знаряддя праці чи прикраси, які могли знадобитися в потойбічному житті. Це вказує про віру в життя після смерті та на культ предків, які відігравали важливу роль у духовному світі трипільців.

Причини зникнення трипільської культури й досі обговорюються вченими. Серед головних припущень – виснаження ґрунтів через інтенсивне землеробство, кліматичні зміни та можливі напади кочових племен.

Трипільська культура є яскравим прикладом високорозвиненого суспільства енеоліту. На мою думку, її вивчення має не лише наукове, але й культурне значення, адже це дозволяє нам глибше зрозуміти витоки нашої історії та розвиток суспільства. Носії трипільської культури, їхні традиції та спосіб життя є важливим свідченням того, що вже тисячі років тому люди прагнули гармонії з природою, створюючи стабільну й організовану спільноту, яка й донині викликає захоплення дослідників.

Список використаних джерел:

1. Стародавнє Трипілля: таємниці та скарби. URL: <https://we.org.ua/history/davni-chasy/starodavnyie-trypillya-tayemnytsi-ta-skarby/> (дата звернення: 25.01.2025).

2. Трипільські протоміста і світова цивілізація URL: <https://web.archive.org/web/20051111160921/http://www.zn.kiev.ua/nn/show/454/40624/> (дата звернення: 25.01.2025)

2. СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ

Богдан Бойко,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Оксана Боярчук,
*викладач циклової комісії фінансів,
обліку та оподаткування, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист*

ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Економічний потенціал країни характеризує можливості національної економіки виробляти матеріальні блага, надавати послуги, задовольняти економічні потреби суспільства. Війна спричинила значні збитки українській економіці, руйнуючи критичну інфраструктуру, порушуючи логістику, знищуючи виробництво, руйнівні впливаючи на стан сільськогосподарських земель, зменшуючи загальний економічний потенціал країни. Тому повоєнне відновлення економіки України є надзвичайно актуальним завданням [1].

Для вирішення цього завдання, на думку науковців [2], необхідно розробити та впровадити стратегію відновлення економіки України після завершення війни, що стане фундаментом для подальшого розвитку країни на шляху приєднання до Європейського Союзу.

Войтович Л. та Федик М. [2] пропонують при формуванні стратегії післявоєнного відновлення економіки нашої країни виокремити наступні шляхи, спрямовані на забезпечення стійкого розвитку країни, підвищення її конкурентоспроможності, інтеграцію в європейський економічний простір:

1. Залучення міжнародних інвестицій. У контексті повоєнного відновлення економіки, Україна продовжує залучати значну увагу міжнародних інвесторів, які вбачають у цьому не тільки можливість для доходів, а й внесок у стабілізацію регіону. Незважаючи на високі безпекові ризики, що пов'язані з війною, іноземні інвестори не лише продовжують вкладати кошти в економіку України, але й збільшують обсяги своїх інвестицій.

2. Створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні після завершення військових дій є одним з ключових напрямів

державної політики в контексті повоєнного відновлення економіки та євроінтеграції. Цей процес передбачає низку заходів, спрямованих на залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій через підвищення рівня правової захищеності інвесторів. Ключовим аспектом є захист інвестицій, який не тільки сприяє зростанню економіки, але й оберігає інтереси суспільства і держави.

3. Відновлення критичної інфраструктури в Україні (зруйнованих міст та сіл, шкіл, лікарень, енергетичних установок, транспортної інфраструктури) після повномасштабного вторгнення є одним із пріоритетних напрямів державної політики задля забезпечення першочергових потреб та добробуту населення, стабілізації економіки в країні.

4. Відновлення промисловості. Аналізуючи поточний стан економіки, науковці звертають увагу на сповільнення приросту реальної валової доданої вартості в переробній промисловості, що свідчить про виклики, з якими стикається виробничий сектор у кризові періоди та необхідність розробки та реалізації заходів щодо стабілізації та подальшого зростання промислового виробництва. Дуже важливими є перспективи розвитку таких галузей, як будівництво, особливо відновлення інфраструктурних об'єктів, військово-промисловий комплекс, агропромисловий сектор, медицина, металургія, IT-сфера, освіта та культура. Розроблення нових проєктів у цих секторах економіки є пріоритетним завданням уряду.

5. Енергетична незалежність. Формуючи стратегію повоєнного відновлення України, доцільно виокремити пріоритетні аспекти розвитку енергетичної незалежності: стимулювання відновлюваних джерел енергії; диверсифікація енергетичних ресурсів; посилення конвенційної електроенергетики; модернізація комунального енергопостачання.

6. Збереження та розвиток трудових ресурсів. В ході процесів євроінтеграції виникає велика потреба в соціальних заходах для повернення та збереження робочої сили. Аналіз динаміки ринку праці в Україні виявляє критичні тенденції, такі як старіння населення та міграційні процеси, котрі призведуть, на думку дослідників, до потенційної втрати майже 2 мільйонів працівників у наступні шість років.

Данилішин Б. вважає питання стратегії і тактики відбудови національної економіки, її модернізації – питанням майбутнього України – сильної європейської країни з потужною промисловістю, в тому числі ВПК, переробною промисловістю, що генерує значну частину доданої вартості, та розвиненим малим і середнім бізнесом, що забезпечує в першу чергу зайнятість населення [3]. До пріоритетних напрямів поточної державної економічної політики

науковець відносить: відродження виробничого потенціалу економіки та створення робочих місць; заходи зміцнення платіжного балансу країни та валютної стабільності.

Таким чином, стратегія повоєнного відновлення економіки України в умовах євроінтеграції представляє собою комплексний та багатогранний підхід, що враховує всі ключові аспекти економічного розвитку та соціального забезпечення. Її реалізація сприятиме не лише відновленню економіки після воєнних дій, але й підготовці країни до повноцінного входження до європейської спільноти, що відкриє нові можливості для сталого економічного розвитку та підвищення якості життя громадян.

Список використаних джерел:

1. Ткаченко С. Повоєнне відновлення економіки України : проблеми, ризики та шляхи. Економічні горизонти. (2024). № 2 (28). С. 4–13. DOI : [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(28\).2024.300402](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(28).2024.300402) .

2. Войтович Л. М., Федик М. В. Стратегія повоєнного відновлення економіки України в умовах євроінтеграції. Економіка та суспільство. 2024. Випуск 65. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-112>.

3. Данилишин Б. Якими мають бути стратегічні напрями відбудови національної економіки. URL : <https://pravda.com.ua/columns/2022/09/1/691022/>.

Анастасія Вільчинська, Арсеній Колодич,
Рівненський фаховий коледж інформаційних технологій
Науковий керівник: Руслана Федорчук,
викладач, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВОЇ ЯКОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

У сучасну епоху все більш актуальнішим стає питання виховання молодих кадрів. Формування нової людини, як спеціаліста, яке включає в себе гармонійне поєднання духовних цінностей, принципів моралі з розвитком професійних якостей – це необхідна умова сучасного здорового суспільства.

Важливими факторами, що впливають на формування майбутніх фахівців сфери обслуговування є вимоги, які висувають сучасні роботодавці до своїх майбутніх працівників. Окрім професійної компетентності були висунуті такі якості: відповідальність, комунікабельність, стресостійкість, цілеспрямованість, здатність до навчання та ін. І якщо раніше ці якості займали більш низькі позиції у списку вимог роботодавців, то сьогоднішній світ висуває нові вимоги.

Пандемія, карантин, світова економічна криза, а особливо початок військових дій на території нашої держави, ввели багатьох у стан стресу, який вплинув на якість роботи, креативність чи критичне мислення. Працівники втратили важливі Soft skills і стали не такими продуктивними. Тож зрозуміло, чому роботодавці в кризових умовах хочуть бачити у своїй команді по-справжньому стресостійких працівників, які дивують результатами роботи, попри будь-які зовнішні обставини.

Є люди з вродженою стресостійкістю, яка передалася їм від минулого покоління. Вони володіють такими якостями, як легкість характеру і розвинене почуття гумору. Ці люди швидко знаходять вихід зі стресових ситуацій, і вони не відображаються на їх емоційному стані в повній мірі. Але якщо генетика не нагородила подібними якостями, стресостійкість можна розвинути.

Професійний стрес у сфері обслуговування є явищем, що досить часто зустрічається, бо залучений тут персонал можна віднести до працівників професіоналів типу «людина-людина» (за Є. А. Клімовим). В останній час професійному (робочому) стресу приділяють особливу увагу, оскільки цей фактор безпосередньо впливає на працездатність персоналу, а також на продуктивність та якість його праці.

Наявність великої кількості напружених ситуацій у професійній діяльності сучасної людини, їхня динаміка та інтенсивність призвели до виявлення такого різноманітного феномена, як професійний стрес.

У поточних умовах розвиток стресостійкості особливо важливий. Це може позитивно вплинути на здоров'я і результати, яких працівник досягне у житті. З цією метою керівництво закладу може організувати проведення тренінгових занять, що спрямовані на підвищення рівня стресостійкості майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Ядром процесу становлення професійної стресостійкості є розвиток особистості в процесі професійного навчання, освоєння професії та виконання професійної діяльності.

Становлення професійної стресостійкості на етапі адаптації до професії означає, що здобувач освіти, долаючи різноманітні стресові ситуації в процесі адаптації, освоює правила, норми, професійну діяльність та професійне спілкування. Якщо адаптація здобувача освіти у закладі освіти відбулася, розпочинається процес індивідуалізації пізнавальної діяльності й поведінки, з'являється настанова на розвиток індивідуальних якостей пізнавальних процесів, формується індивідуальний стиль розумової діяльності. До того ж, важливим є усвідомлення студентом своїх індивідуальних властивостей і свідоме використання їх для досягнення позитивних результатів. Інтеграція завершує процес професійного становлення майбутніх фахівців: виникає спрямованість особистості на виконання професійної ролі, формуються професійні здібності в сукупності професійних якостей. У здобувача освіти завершується професійне становлення, визначається професійне спрямування особистості, а також модель майбутньої професійної діяльності. Усе це відбувається через професійну ідентифікацію та самопрезентацію. У здобувача освіти починають формуватися професійні риси особистості, які забезпечують оптимальне успішне досягнення мети трудової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дубчак Г.М. Психологія становлення професійної стресостійкості майбутніх фахівців соціономічних професій.: дисерт. доктора психолог. наук 19.00.07 Київ, 2018. 168 с.
2. Малкіна – Пих І.Г. Психологічна допомога в кризових ситуаціях., М.: Ексмо, 2005, 960 с. URL: <http://ibib-ltdua.1gb.ua/psihologicheskaya-pomosch-krizisnyih.html>

Лавренюк Дарина,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Устянчук О.І.,

*викладач англійської мови, спеціаліст
вищої категорії*

СТЕРЕОТИПИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Англійська мова слугує універсальним засобом міжкультурної комунікації, але, як і будь-яка інша мова, вона підлягає впливу стереотипів. В англійській мові вони можуть проявлятися через ідіоми, фразеологізми, кліше та узагальнення, які відображають культурні та соціальні особливості її носіїв. Ці мовні явища можуть виконувати роль як гумористичних елементів або узагальнень, так і стати причиною непорозумінь між людьми з різних культур.

Тема стереотипів ніколи не буде вичерпана, адже вони, хоч і не завжди правдиві, сильно впливають на сприйняття тієї чи іншої країни навколишнім світом. І дискусії навколо них ніколи не вщухнуть, адже завжди будуть люди, які підтримують чи спростовують існуючі стереотипи.

Для початку розберемо визначення цього слова. Спираючись на Cambridge Dictionary, можна сказати: stereotype — a set idea that people have about what someone or something is like, especially an idea that is wrong. [1] Після того, як ми з'ясували значення цього слова, можна переходити до його видів.

1) Національні та етнічні кліше часто відображають уявлення про риси характеру або поведінку певних народів. French leave – означає піти, не попрощавшись. Це вираз, пов'язаний з уявленням про французів як незалежних і невихованих. Dutch courage – «голландська сміливість» після вживання алкоголю.[2]

2) Гендерні стереотипи відображають традиційні уявлення про ролі чоловіків і жінок. A woman's place is in the home – застарілий стереотип про роль жінки як домогосподарки. The weaker sex – термін, що відображає стереотип про жінок як фізично слабших за чоловіків.

3) Англійська мова закріпила мовні штампи про певні соціальні та професійні групи. Blue-collar worker – особа, яка займається

фізичною працею або кваліфікованим ремеслом. Робота «синіх комірців» може включати кваліфіковану або некваліфіковану працю. *White-collar worker* – офісний працівник, який займається розумовою працею. *Nerd* – стереотип про людей, захоплених наукою чи технологіями, які часто сприймаються як соціально незграбні.

4) Стереотипи, пов'язані з географією, часто зводять багатогранні культури до спрощених образів. *Midwesterners are friendly* – стереотип про жителів Середнього Заходу США як доброзичливих людей. *New Yorkers are rude* – уявлення про мешканців Нью-Йорка як грубих та нетерпимих.

Лексичні засоби виступають потужним інструментом, завдяки якому мова передає стереотипи. До них належать ідіоми, фразеологізми, метафори, омоніми, а також окремі слова, що містять закріплені узагальнення або культурні уявлення. Ідіоми є основними носіями стереотипів у мові. *Lazy Susan* – обертовий піднос, який пов'язують із образом «ледачої» служниці. *Indian summer* – теплий період восени, часто використовується для опису чогось несподіваного. Метафори також містять стереотипи. *Blind as a bat* – шаблон про слабкий зір кажанів, хоча вони орієнтуються за допомогою ехолокації. *As stubborn as a mule* – опис впертості, що закріпився за мулом.[3]

Стереотипи відіграють важливу роль у міжкультурній комунікації, оскільки вони впливають на наше сприйняття інших людей, їхні культурні норми та соціальні характеристики. Вони можуть сприяти або перешкоджати ефективній взаємодії між людьми, які представляють різні культури. Тому усвідомлення цього впливу має важливе значення для забезпечення ефективної комунікації та уникнення непорозумінь чи образ. З позитивного боку, стереотипи можуть сприяти розумінню культурних відмінностей, таким чином спрощуючи процес взаємодії. Наприклад, знання такої ідіоми, як «зберігати жорстке ставлення», допоможе вам краще зрозуміти британську культуру стриманості та емоційного контролю. У той же час неправильне застосування стереотипів також може спричинити чутливість або конфлікт. Наприклад, використання терміну *gypsy*, який раніше пов'язувався з описом кочового способу життя, тепер широко вважається дискримінаційним і образливим.

Також шаблони в англійській мові поступово зазнають змін під впливом глобалізації. Наприклад, термін *Chinese whispers* (гра «зіпсований телефон») замінюють на нейтральний варіант *broken telephone*.

Стереотипи в англійській мові є важливим відображенням культурної та соціальної реальності. Їх правильне розуміння та обережне використання сприяють ефективній міжкультурній комунікації. Водночас важливо уникати узагальнень, які можуть викликати образу чи нерозуміння.

Список використаних джерел:

1. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення 22.01.2025)
2. Анастасія Брандт. Англомовні стереотипи. Велика Британія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://greenforest.com.ua/journal/read/english-speaking-stereotypes-great-britain> (дата звернення 22.01.2025)
3. McArthur, T., The Oxford Companion to the English Language. Oxford University Press, 1992

Палій Олександра

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Трофимчук
Наталія,**

*викладач економічних дисциплін вищої
категорії, викладач-методист*

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ:
ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА СТРАТЕГІЯ ВІДНОВЛЕННЯ**

Економічна безпека на всіх рівнях економічного простору є одним із ключових питань розвитку суспільства, особливо в умовах надзвичайних обставин. На сьогодні, через активні бойові дії в Україні, значно ускладнено умови функціонування та розвитку як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях. Це вимагає посилення економічної безпеки держави з урахуванням необхідності внесення змін до чинних законодавчих регуляторів.

Це завдання має вирішуватися не лише у контексті взаємозв'язку економічної та національної безпеки, а й на рівні підприємницького сектору, який є основним джерелом формування фінансових ресурсів

для зміцнення обороноздатності країни. Йдеться, зокрема, про вдосконалення системи оподаткування підприємств, які працюють у складних умовах воєнного часу.

Таким чином, уже визначені ключові аспекти наголошують на потребі вирішення низки проблем, які сприятимуть зміцненню економічної безпеки країни шляхом адаптації підходів і стратегій до поточних викликів.

Необхідно зауважити, що розробка заходів зі зміцнення економічної безпеки країни має відбуватися за умови чіткого розуміння існуючих загроз, які повинні стати базою для їх адаптації. Як показують дослідження, до складу загроз економічній безпеці країни, яка перебуває в умовах активних воєнних дій, варто включити наступні:

- істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку;

- ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки;

- нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової (фіскальної) політики держави, котра знаходиться під впливом воєнних викликів;

- критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромислового комплексу, системах життєзабезпечення;

- критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку;

- велика боргова залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів тощо [1].

Вирішення зазначених проблем залежить від їх своєчасного визначення та правової регламентації, а також від розуміння сутності загроз, що порушують принципи забезпечення як національної, так і економічної безпеки країни. На нашу думку, одним із ключових напрямів вирішення актуальних проблем економічної безпеки має бути постійний експертно-аналітичний моніторинг рівнів і загроз економічній безпеці та її окремих компонентів. Безперечно, цей підхід залишається надзвичайно актуальним, а в умовах посилення та масштабування загроз, спричинених повномасштабною агресією РФ проти України, набуває особливої ваги.

Пріоритетним завданням в Україні у повоєнний час має бути проведення ефективної антикризової політики, у рамках якої необхідно поєднати реалізацію стратегій відновлення й відбудови національної економіки, реформ і заходів з мінімізації негативних впливів нових загроз національній безпеці [2, с.16].

Список використаних джерел:

1. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. Національний інститут стратегічних досліджень. URL:

<https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichnidopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozy-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v> (дата звернення: 08.01.2025).

2. Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Ризики та загрози національній безпеці: сутність і класифікація. Бізнес Інформ. 2024. №10. С. 6-22.

Поліщук Олександра, Синюк Ольга,
*Рівненський фаховий коледж
Інформаційних технологій*

**Науковий керівник: Руслана Юрїївна
Федорчук,** *викладач природничих
дисциплін спеціаліст вищої категорії,
викладач – методист*

НАУКА БЕЗ МЕЖ: ІСТОРІЇ УСПІХУ ЖІНОК У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ

Жінки сприяли розвитку науки, техніки і медицини з найдавніших часів, але їх участь не завжди була помічена (прикладом такого замовчування є ефект Матильди, коли жіночі винаходи і напрацювання приписуються чоловікам). Жіноча історія висвітлює причини цього, а також перешкоди, які повинні були долати жінки, і стратегії, які вони повинні були прийняти, щоб їхня робота приймалася науковою спільнотою. До середини ХІХ ст., та й навіть значно пізніше, погляди суспільства на можливість жінок брати участь у науковій діяльності виявлялися скептичними. До ХХ століття жінки були виключені з академічної освіти: лише у ХХ ст. більшість університетів приймали в студентські групи тільки чоловіків.[1]

Позбавлення жінок можливості формальної освіти (особливо бл. 1600 року і до кінця XIX ст.) серйозно обмежило участь жінок у науці. Можливість наукової діяльності жінок часто асоціювалася з приналежністю до аристократії, з сімейними зв'язками або з приналежністю до ізольованих громад (як релігійні секти). Одним із способів, яким жінки брали участь у дослідженнях, було виконання «домашніх» або «жіночих» видів діяльності, які вважалися мистецтвом (як ілюстрування), перекладом та письмом іноземними мовами. Війни також часто створювали нові можливості для жінок (коли залученість у війська породжувала дефіцит вчених-чоловіків).

В XX столітті навіть у найбільш розвинутих країнах жінки були соціально обмежені у своїй ролі. Зараз це здається неможливим, адже з того часу жінки отримали доступ і до виборів, і до освіти, і до всіх можливих досягнень. Втім, і досі, за даними Інституту статистики ЮНЕСКО, лише 28% наукових працівників світу — жінки. Однак в Україні ця цифра суттєво інша — серед науковців 45% жінок! І вони роблять чимало цікавого, щоб змінити світ. Історично українські жінки-вчені найбільш продуктивні у хімії, фізиці, біології та медицині. Але про їхні здобутки та винаходи все ще мало знають поза фаховим середовищем. [2]

Виділяють кілька причин, які заважають жінкам повірити в свої можливості, і тим самим обмежують їхню участь в наукових дослідженнях.

По-перше, це вкорінена в суспільстві думка про те, що наука — чоловіча сфера діяльності, де представниці слабкої статі недоречні і небажані. Наприклад, згідно з дослідженням, проведеним інститутом Джини Девіс по гендеру в ЗМІ у 2015 році, лише 12 відсотків жіночих персонажів в кіно і на телебаченні працювали в сфері науки і техніки.

По-друге, поширене переконання в тому, що жінка менш компетентна як вчений.

По-третє, реальна «повсякденна» дискримінація: заниження оплати праці, наукового визнання і заохочення насамперед на високих рівнях.

Втім, гендерні програми останніх років роблять свою справу: все більше молодих жінок обирають для себе технічні спеціальності і шлях в науці, про розробки жінок-вчених почали розповідати в усьому світі. [3]

Наразі Україна займає 12 місце за кількістю жінок-вчених в рейтингу серед 41 країни світу. Українки успішно працюють у різних

галузях наук. Найбільше науковиць у галузі суспільних (65,8 %), медичних (65,2%), гуманітарних (60,3%) наук; у технічних науках (34,1%).

Ми ж вирішили розказати про видатних українок, які змінили і продовжують змінювати світ науки, щоб показати: дівчата можуть усе.

Наталія Полонська-Василенко – авторка майже 200 наукових праць, присвячених історії Запоріжжя та Південної України, які залишаються актуальними і досі.

Українська астрономікиня, геліофізикиня, докторка фізико-математичних наук, авторка 56 наукових праць Ніна Мороженко присвятила все своє життя вивченню будови нашого світила і процесів, які на ньому відбуваються.

Нана Войтенко, професорка, докторка біологічних наук, нейробиологиня, займається дослідженнями саме природою болю, як він виникає і поширюється в центральній і периферичній нервових системах людини. [1]

Марина В'язовська знайшла прогресивне рішення для задачі, над якою наука працювала кілька століть поспіль. Маючи численні нагороди та наукові ступені, стала у 2022 році другою у світі жінкою, яка отримала Медаль Філдса. Головна перемога Марини у тому, що вона впоралась з рівнянням на 23 сторінках, тоді як найкращий результат її попередників — 300 сторінок. Це досягнення має велике значення для корекції помилок у мобільних телефонах, інтернеті й навіть космічних дослідженнях. Тернів на шляху до зірок у людства тепер менше. [2] Ці та багато інших прогресивних українок, які прагнуть дослідити та змінити світ заслуговують на повагу та визнання.

Як ми усі переконаємося зараз, для нації життєво важливо знати свою історію. Втім, не менш важливо цінувати сучасність, адже це і є той шлях, яким ми крокуємо в майбутнє. І в нашої інтелектуальної новітньої історії — прекрасне, світле обличчя.

Список використаної літератури:

1. https://uk.wikipedia.org/wiki/%d0%96%d1%96%d0%bd%d0%ba%d0%b8_%d0%b2_%d0%bd%d0%b0%d1%83%d1%86%d1%96
2. <https://elle.ua/ludi/novosty/intelektualniy-shtrih-do-portreta-nacii-8-zhinok-vchenih-nezalezanoi-ukraini/>
3. <https://rubryka.com/article/ukrainian-women-in-science/>

Стрільчук Вікторія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Дмитро Стрільчук,
викладач економічних дисциплін**

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Малий бізнес є важливим елементом соціально-економічної системи України, забезпечуючи зайнятість понад 60% працездатного населення та формуючи значну частину ВВП. Водночас збройна агресія Російської Федерації спричинила масштабні виклики для функціонування малого підприємництва, які мають комплексний характер. Метою цього дослідження є виявлення основних проблем, спричинених війною, та оцінка їхнього впливу на сектор малого бізнесу.

Військові дії спричинили значні економічні втрати для малих підприємств, особливо в регіонах, що постраждали від бойових дій. Згідно з даними Торгово-промислової палати України, близько 30% підприємств у постраждалих областях припинили діяльність через зруйновану інфраструктуру, втрату активів та евакуацію населення. Економічні збитки, за оцінками Міністерства економіки України, сягають 20% від загальної вартості активів малого бізнесу [1]

Процес релокації малого бізнесу до більш безпечних регіонів України має неоднозначні наслідки. За даними Офісу реформ (2024), 20% підприємств перемістили свої виробничі потужності, однак лише половина з них змогла відновити діяльність на нових територіях. Головними труднощами під час релокації є: високі витрати на транспортування обладнання; недостатність виробничих приміщень; проблеми з пошуком нових постачальників і клієнтів.

Релокація сприяє нерівномірному економічному розвитку регіонів, що потребує додаткових досліджень щодо оптимізації розподілу ресурсів у післявоєнний період [2]

Військові дії суттєво вплинули на логістичну інфраструктуру України. Зруйновані транспортні шляхи, пошкодження портів і складські проблеми призвели до зростання витрат на транспортування та затримок у постачанні продукції. Як зазначається

у звіті Інституту економічних досліджень і політичних консультацій, 65% підприємств малого бізнесу повідомили про значне ускладнення логістичних процесів.

Зруйнування енергетичної інфраструктури стало одним із ключових викликів для підприємців. Перебої з постачанням електроенергії, що виникають внаслідок масованих обстрілів, призводять до значного зниження продуктивності підприємств. За даними дослідження Офісу підтримки реформ, 60% підприємців змушені були інвестувати в генератори, що підвищило операційні витрати на 15–20%.

Ця ситуація вимагає розробки державних програм, спрямованих на підтримку енергозабезпечення бізнесу та впровадження відновлювальних джерел енергії.

Зменшення купівельної спроможності населення, спричинене падінням реальних доходів, вплинуло на ринок споживчих товарів. Згідно з дослідженням Національного інституту стратегічних досліджень, обсяг роздрібного товарообігу у 2024 році скоротився на 18% порівняно з довоєнним рівнем. Це змушує підприємців шукати нові ніші та адаптувати свої бізнес-моделі до умов зниженої споживчої активності.

Мобілізація населення та масова міграція створили дефіцит кваліфікованої робочої сили. За даними Державної служби статистики, у 2024 році 30% підприємств повідомили про нестачу працівників у ключових галузях, таких як виробництво, логістика та ІТ. Крім того, зростає рівень емоційного вигорання серед підприємців через постійний стрес, що негативно впливає на їхню продуктивність.

Попри численні виклики, малі підприємства демонструють високу адаптивність:

1. Диверсифікація діяльності. Багато підприємств переключилися на виробництво товарів, затребуваних в умовах війни (зокрема, продукції для військових потреб).

2. Диджиталізація. Активне впровадження електронної комерції дозволяє підприємствам залишатися конкурентоспроможними навіть за обмежених ресурсів.

3. Розширення міжнародної співпраці. Вихід на зовнішні ринки стає однією з ключових стратегій для забезпечення стабільного доходу.

Підсумовуючи, варто зауважити, що війна значно ускладнила умови функціонування малого бізнесу в Україні, спричинивши втрати

активів, зниження продуктивності та попиту, а також кадрові проблеми. Для подолання цих викликів необхідно реалізувати комплексну державну політику, спрямовану на підтримку підприємництва: відновлення інфраструктури, спрощення логістичних процесів, забезпечення доступу до фінансів та впровадження інноваційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Звіт «Баромітер Бізнесу» за січень 2024 року від Торгово-промислової палати України. – Режим доступу: <https://uccr.org.ua/barometr-biznesu/zvit-barometr-biznesu-za-sichen-2024>
2. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. – Режим доступу: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf>

Хотинська Іванна,

Комунальний заклад загальної середньої освіти «Заборольський лицей № 32 Луцької міської ради»

Науковий керівник: Ніна Василенко,
учитель історії, спеціаліст вищої категорії

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ: ПІДТРИМКА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ (ВПО) НА ПРИКЛАДІ ЛУЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ (ЛТГ)

Актуальність зумовлена потребою комплексного дослідження проблем ВПО в розрізі адаптації у суспільство в Луцькій територіальній громаді.

Мета дослідження – провести комплексний аналіз допомоги громадського сектору ВПО, оцінити рівень інтеграції у громаду.

У результаті дослідження з'ясовано, що внутрішньо переміщені особи (ВПО) в Україні стали однією з найбільших гуманітарних криз сучасності. Конфлікт на сході країни та анексія Криму призвели до масового переселення мільйонів українців, які були змушені покинути свої домівки в пошуках безпеки. Станом на 2024 рік, в Україні налічується близько 2 мільйонів ВПО, що створює значне навантаження на соціальні та економічні інституції країни [4].

Від 2014 року в Україні проблема внутрішньо переміщених осіб (ВПО) стала актуальною через військові дії на сході країни. З початком повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році кількість ВПО значно зросла, викликавши потребу у скоординованій підтримці. Волонтерська діяльність стала ключовим інструментом забезпечення гуманітарних, соціальних та психологічних потреб цих людей. Луцька територіальна громада (ЛТГ) Волинської області є прикладом активної роботи громадських і благодійних організацій у цьому напрямку. У цій статті аналізується внесок шести організацій, таких як ГО «КримСОС», «БФ SSS», ГО «Старт у нове життя», БФ «Робимо добро дітям», БФ «Рокада» та БФ «СпівДія», які здійснюють підтримку ВПО в ЛТГ.

Організації «КримСОС» і «БФ SSS» забезпечують правову, соціальну та психологічну підтримку. Вони допомагають ВПО адаптуватися, надаючи юридичні консультації, соціальний супровід і гуманітарну допомогу. У 2023 році «КримСОС» реалізовував програми працевлаштування й грантової підтримки, а «БФ SSS» створював мережу радників з питань ВПО [2].

Інші організації, такі як ГО «Старт у нове життя» і БФ «Робимо добро дітям», сприяють інтеграції ВПО через культурні й освітні заходи. Наприклад, ГО «Старт у нове життя» організовує тренінги та психологічну підтримку, а БФ «Робимо добро дітям» забезпечує гуманітарну допомогу для малозабезпечених родин [3].

Благодійний фонд «Рокада» розширив діяльність, включивши програми ремонту житла, підтримки тимчасових поселень та інтеграції ВПО у громади. БФ «СпівДія» створила хаби для комплексної підтримки, включаючи психологічну допомогу, працевлаштування та освітні програми.

БФ «Рокада» у 2024 році впровадив програму компенсації оренди житла для ВПО, що дозволило сотням сімей вирішити проблему тимчасового проживання. Окрім цього, фонд активно працює над створенням нових об'єктів для розміщення переселенців, включаючи місця компактного проживання (МКП). Завдяки тісній співпраці з міжнародними організаціями «Рокада» постійно розширює спектр своїх послуг, зокрема, надає психологічну підтримку та програми для дітей.

Громадська організація «КримСОС» є однією з провідних у сфері допомоги переселенцям, пропонуючи юридичну та соціальну підтримку.

Вона активно працює над адвокацією прав ВПО на національному та міжнародному рівнях. У 2023 році організація почала впроваджувати програми для економічної інтеграції, включаючи гранти на створення власного бізнесу. «БФ SSS» розробив систему координаторів у всіх регіонах України, що дозволяє швидко реагувати на запити переселенців та забезпечувати їх базові потреби [2].

ГО «Старт у нове життя» та БФ «Робимо добро дітям» окремо акцентують увагу на культурній інтеграції. ГО «Старт у нове життя» організовує регулярні тренінги, спрямовані на розвиток комунікаційних навичок серед ВПО, а також психологічні майстер-класи для подолання стресу. БФ «Робимо добро дітям» спеціалізується на допомозі сім'ям із дітьми, надаючи як матеріальну підтримку, так і організовуючи культурні заходи, що сприяють інтеграції в громаду.

БФ «СпівДія» створила унікальну екосистему хабів, які працюють у кількох регіонах України. Ці хаби не лише забезпечують гуманітарну допомогу, а й пропонують широкий спектр послуг: від кар'єрного консультування до освітніх програм. У 2023 році БФ «СпівДія» спільно з UNICEF реалізувала програму підтримки сімей із дітьми, яка включала медичні консультації та психологічну допомогу [3].

За допомогою анкетування ми провели соціологічне дослідження в онлайн формі. Вибірка була цільовою, проте не репрезентативною, оскільки формувалася на основі доступності і охоплювала межі Луцької територіальної громади. Респондентами були внутрішньо переміщені особи, неповнолітні внутрішньо переміщені особи, місцеві жителі ЛТГ. Варто відзначити, що в нашому дослідженні взяло участь 135 осіб: 42 ВПО, 11 неповнолітніх ВПО та 82 місцевих жителів ЛТГ. Було встановлено, що найбільші проблеми для ВПО пов'язані з пошуком житла, фінансовою підтримкою та працевлаштуванням. З'ясовано, що 83% ВПО не змогли знайти постійного житла, а 47% мали лише тимчасову роботу. Попри це, 66 % респондентів отримували допомогу від організацій, таких як БФ «Рокада», БФ «СпівДія», ГО «КримСОС» [1].

Результати показують, що діти легше інтегруються в громаді: 78% дітей ВПО мають друзів і почуваються комфортно в новому середовищі. Водночас дорослі ВПО відчувають труднощі з

інтеграцією через економічну нестабільність і негативне ставлення частини місцевого населення. Місцеві жителі, за даними опитування, найчастіше називають проблемами ВПО відсутність житла (68%) та роботи (52%) [1].

Отже, волонтерська діяльність громадського сектору в Луцькій територіальній громаді відіграє ключову роль у підтримці внутрішньо переміщених осіб. Завдяки роботі ГО «КримСОС», БФ «SSS», БФ «Старт у нове життя», БФ «Робимо добро дітям», БФ «Рокада» та БФ «СпівДія» вдається вирішувати базові потреби ВПО, сприяти їхній інтеграції та забезпечувати доступ до важливих ресурсів. Водночас дослідження вказує на необхідність покращення доступу до житла та збільшення фінансової допомоги, а також подолання соціальної ізоляції дорослих ВПО. Результати цього аналізу можуть стати основою для вдосконалення програм підтримки ВПО у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Анкета для повнолітніх, неповнолітніх внутрішньо переміщених осіб та жителів Луцької територіальної громади. Google форма.
2. Опитано Шкабуру Уляну Олександрівну 1997 р. н., місто Луцьк, записано автором 06.01.2025
3. Опитано Дончеву Тетяну Миколаївну 1984 р. н., місто Луцьк, записано автором 02.01.2025 р.
4. Проблеми внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні та їх вирішення. Соціальна редакція 02/07/2024. URL: <https://welfare.green/problemi-vnutrishno-peremishhenikh-osib-vpo-v-ukraini-ta-ikh-virishennya/> Дата звернення: 22.11.2024.

3. УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Valeriia Bardas, *studentka studiów II stopnia kierunku Ekonomia Wydziału Prawa*

i Ekonomii Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie

Promotor: dr Olena Burunova, *adiunkt Katedry Ekonomii i Finansów*

FUNKCJONOWANIE SYSTEMU BANKOWEGO W POLSCE

System bankowy w Polsce został dostosowany do wymogów gospodarki rynkowej poprzez wprowadzenie Ustawy z dnia 26 lutego 1982 roku. Dotyczącej prawa bankowego. Aktualna struktura systemu bankowego w Polsce została ukształtowana po nowelizacji przeprowadzonej w 1989 roku. (Dz.U. 1989 nr 4, poz. 21). Zgodnie z nową ustawą, przyjęto model banku uniwersalnego, który ma następującą strukturę systemową:

Narodowy Bank Polski (NBP) pełniący rolę banku centralnego;

Sektor bankowy, obejmujący zarówno banki komercyjne, jak i banki spółdzielcze;

Komisja Nadzoru Finansowego (KNF), odpowiedzialna za nadzór nad sektorem bankowym;

Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG), zabezpieczający wypłacalność depozytów przechowywanych w polskich bankach [1].

Współdziałanie między różnymi częściami systemu bankowego w Polsce jest kluczowe dla zapewnienia stabilności i sprawnego funkcjonowania gospodarki. Narodowy Bank Polski (NBP) jako bank centralny ma istotny wpływ na kształtowanie polityki monetarnej, co wpływa na działania sektora bankowego. Banki komercyjne i spółdzielcze, jako część sektora bankowego, korzystają z wytycznych i regulacji narzuconych przez NBP, a jednocześnie dostarczają szeroki zakres usług finansowych, co wspiera funkcjonowanie gospodarki poprzez udzielanie kredytów, gromadzenie oszczędności i obsługę płatności. Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) pełni rolę nadzoru regulatorowego, monitorując działania banków i instytucji finansowych w celu zapewnienia zgodności z przepisami prawnymi i standardami bezpieczeństwa finansowego. Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG) stanowi dodatkową warstwę ochronną dla klientów banków, gwarantując wypłatę środków w przypadku niewypłacalności instytucji finansowej, co ma istotne znaczenie

dla zaufania klientów do sektora bankowego i stabilności systemu finansowego jako całości. W ten sposób, współpraca i powiązania między Narodowym Bankiem Polskim, sektorem bankowym, KNF i BFG tworzą spójną strukturę, która służy bezpieczeństwu i stabilności finansowej w Polsce.

Według danych udostępnionych przez Komisję Nadzoru Finansowego w październiku 2023 roku, polski sektor bankowy prezentował się obiecująco. W 2022 roku osiągnięto wynik finansowy netto w wysokości 12 127,7 mln zł, co stanowi wzrost o 6 150,3 mln zł w porównaniu do 2021 roku. Na koniec 2022 roku działalność prowadziło 560 podmiotów sektora bankowego, co stanowiło spadek o 18 w porównaniu z rokiem poprzednim. Spadek ilości opisywanych podmiotów może być interpretowane jako pewien stopień konsolidacji w branży, sugerujący ewentualne przekształcenia i dostosowania do zmieniających się warunków rynkowych.

Banki spółdzielcze i komercyjne oraz inne podmioty sektora bankowego tworzą razem rozbudowaną sieć bankową, składającą się z 5 206 oddziałów oraz 2574 filii i innych punktów obsługi klienta [2].

W kraju działa także znaczna liczba banków zagranicznych, które mają swoje przedstawicielstwa lub oddziały.

Poniżej znajduje się zestawienie 30 banków komercyjnych obecnych na polskim rynku, podzielonych na te, gdzie przeważa krajowy kapitał oraz te, gdzie główne udziały należą do podmiotów zagranicznych.

Banki komercyjne z przewagą polskiego kapitału: PKO Bank Polski (PKO BP), Bank Polska Kasa Opieki (Pekao), Alior Bank, Bank BFG S.A., Bank Ochrony Środowiska (BOŚ Bank), Bank Pocztowy, Plus Bank, Bank Nowy, Velobank.

Banki komercyjne z dominującym kapitałem zagranicznym: ING Bank Śląski, Credit Agricole, BNP Paribas Bank Polska, Santander Bank Polska, Santander Consumer Bank, mbank, Bank Millennium, Nest Bank, Citi Handlowy, Toyota Bank, Deutsche Bank Polska.

Wyszczególnienia wymagają również te banki w Polsce, które specjalizują się głównie w obszarze działalności hipotecznej. Do tego typu instytucji zaliczamy między innymi: Bank BPH, Millennium Bank Hipoteczny, PKO Bank Hipoteczny, ING Bank Hipoteczny, Pekao Bank Hipoteczny, mbank Hipoteczny.

Na terenie Polski funkcjonuje wiele banków zagranicznych, co wpisuje się w globalny charakter sektora finansowego tego kraju. Wśród kluczowych instytucji wymienić można: Nordea Bank (Norwegia), HSBC (Wielka Brytania), Danske Bank (Dania), Bank of China (Chiny),

caixabank (Hiszpania), Société Générale (Francja), UBS i Credit Suisse (szwajcarskie banki w Polsce), Haitong Bank (międzynarodowy bank inwestycyjny), Ikano Bank.

W Polsce istnieje także znaczna liczba banków spółdzielczych, łącznie 496 podmiotów. Warto zauważyć, że większość z nich jest zrzeszona w jednej z dwóch grup zrzeszających: Grupie BPS oraz Spółdzielczej Grupie Bankowej SGB. W Grupie BPS znajduje się 311 banków spółdzielczych, takich jak Warszawski Bank Spółdzielczy, Silesia Bank w Katowicach, czy Bank Spółdzielczy w Kielcach. Z kolei w Spółdzielczej Grupie Bankowej SGB skupionych jest 180 banków spółdzielczych, w tym Bank Spółdzielczy w Białymstoku, Zachodniopomorski Bank Spółdzielczy czy Łódzki Bank Spółdzielczy. Wszystkie one pełnią ważną rolę w świadczeniu usług finansowych na szczeblu lokalnym i regionalnym.

W dzisiejszym dynamicznym środowisku finansowym coraz bardziej rośnie rola banków cyfrowych, które oferują innowacyjne i zautomatyzowane rozwiązania finansowe dostępne wyłącznie przez Internet. Polski rynek nie jest tu wyjątkiem, a wiele nowoczesnych instytucji zdobywa coraz większą popularność. Poniżej przedstawione zostaną informacje na temat kilku z nich:

Revolut: To międzynarodowy gigant, który oferuje nie tylko tradycyjne usługi bankowe, ale także inwestycje w kryptowaluty. Za pomocą aplikacji mobilnej, użytkownicy mogą kontrolować swoje rachunki, dokonywać płatności i inwestować w różnorodne aktywa.

Monese: Skoncentrowane na mobilności i dostępności, Monese pozwala na łatwe otwieranie kont walutowych poprzez aplikację mobilną, z kartą debetową, co jest szczególnie przydatne dla osób podróżujących.

Wise: Znany wcześniej jako transferwise, Wise umożliwia przesyłanie pieniędzy na całym świecie po korzystnych kursach wymiany walut. Dodatkowo, oferuje wirtualne konta międzynarodowe ułatwiające obsługę płatności w różnych walutach.

Raiffeisen Digital Bank: Specjalizujący się w obszarze pożyczek gotówkowych, bank ten umożliwia zdalne zaciąganie pożyczek za pośrednictwem dedykowanej aplikacji mobilnej, co z pewnością dostosowuje się do współczesnych oczekiwań klientów.

Aion Bank: Innowacyjny bank cyfrowy, który oferuje zaawansowane rozwiązania w zakresie kont walutowych, oszczędnościowych i inwestycyjnych. Posiada intuicyjną aplikację mobilną, umożliwiającą łatwe zarządzanie finansami.

N26: Bank internetowy pochodzący z Niemiec, zdobywający popularność na polskim rynku. Dostarcza klientom niemieckie numery

konta (IBAN) oraz karty debetowe, co sprawia, że korzystanie z usług N 26 staje się wygodne i atrakcyjne.

ZEN: Polski fin-tech, który zdobywa uznanie oferując licencjonowane usługi bankowe. Jego innowacyjne podejście i brak opłat związanych z utrzymaniem konta przyciągają uwagę klientów.

Polski sektor bankowy zdobył uznanie ze względu na swoją stabilność. Instytucje finansowe w Polsce uważane są za jedne z najbardziej solidnych w Europie. Ich zdolność do sprawnego funkcjonowania, nawet w trudnych okresach, przyczyniła się do tego, że klienci chętnie korzystają z różnorodnych ofert. Perspektywy rozwoju sektora bankowego w Polsce wydają się obiecujące, a jego znaczenie w gospodarce rośnie [3].

Bibliografia:

1. https://zasobyip2.ore.edu.pl/uploads/publications/44e33f66b612afab5cfe9bbd9acaad54_/3-instytucje-rynkowe/3-2-system-bankowy/index.html, [dostęp: 05.02.2024].
2. Jakie są banki w Polsce? Poznaj listę najpopularniejszych i największych banków komercyjnych i spółdzielczych, <https://www.totalmoney.pl/artykuly/banki-w-polsce-jakie-sa-najpopularniejsze-i-najwieksze-banki-komercyjne-w-polsce>, [dostęp: 05.02.2024].
3. Historia banków w Polsce, <https://eblogfinansowy.pl/historia-bankow-w-polsce.html>, [dostęp 28.12.2023].

Julia Serwatka, *studentka studiów II stopnia kierunku Ekonomia Wydziału Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie*

Promotor: dr Olena Burunova, *adiunkt Katedry Ekonomii i Finansów*

ISTOTA I ZNACZENIE RENTOWNOŚCI W ANALIZIE FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTWA

Przedsiębiorstwo w gospodarce rynkowej ma na celu osiągnięcie maksymalnego zysku. W związku z tym każdy podmiot gospodarczy dąży do zwiększenia swojego majątku oraz zwiększenia wielkości przychodów i zmniejszenia wielkości kosztów. Do oceny stopnia realizacji tego celu wykorzystywane są wskaźniki rentowności.

W powszechnym języku ekonomistów używanym w praktyce gospodarczej, rentowność zazwyczaj utożsamia się z wynikiem finansowym, a głównie z osiągnięciem zysku. Ekonomiści mówiąc o przedsiębiorstwach rentownych, mają na myśli te, które osiągają zysk. Z kolei firmy, które ponoszą straty uznawane są za nierentowne.

Kluczowym celem rentowności jest umożliwienie pomiaru oraz oceny efektywności przedsiębiorstwa. W kontekście głównego zamiaru działalności przedsiębiorstwa, którym jest zwiększenie majątku właścicieli, rentowność służy do określenia korzyści generowanych przez firmę w odniesieniu do zainwestowanego kapitału. Z perspektywy właściciela przedsiębiorstwa rentowność stanowi narzędzie, które dostarcza informacje o tym, czy dla osiągnięcia określonego poziomu zysku inwestowanie kapitału w przedsiębiorstwo było opłacalne, czy też nie [1].

Rentowność związana jest z osiągnięciem przez przedsiębiorstwo dodatniego wyniku finansowego, od którego jest zależna realizacja sprzedaży towarów lub produktów. Jednakże, aby rentowność danej jednostki gospodarczej była zasadna, otrzymana cena ze sprzedaży musi przewyższać ceny zakupu towarów lub kosztów poniesionych przez firmę przy wytworzeniu produktów. W sytuacji, gdy przedsiębiorstwo osiąga ujemny wynik finansowy z działalności gospodarczej powstaje deficyt i konieczne staje się zastosowanie środków naprawczych przez firmę w celu zapewnienia jej rentowności i stabilności [2].

Ścisłe powiązanie rentowności z dochodowym charakterem działalności firm oraz logiką funkcjonowania gospodarki rynkowej sprawiają, że pełni ona szereg funkcji ukazujących nie tylko jej istotność, a także jej użyteczność w kontekście zarządzania jednostką gospodarczą. Rentowność w działalności gospodarczej przedsiębiorstwa pełni następujące funkcje:

- fundamentu do formułowania celów firmy,
- podstawy systemu służącego do motywowania w jednostce,
- miernika efektywności, ukazującego zdolność przedsiębiorstwa do osiągania zysku,
- nośnika wartości firmy,
- determinanty samofinansowania firmy.

Istotność kategorii rentowności z punktu widzenia oraz funkcjonowania firm we współczesnych czasach powoduje, że podstawowa w jej kontekście staje się analiza rentowności służąca do jej

pomiaru i oceny. Analiza rentowności uważana jest za najistotniejszą z analiz, bowiem:

- ocenia stopień pomnażania kapitału właścicieli,
- ułatwia identyfikację czynników mających wpływ na wartość dla właścicieli,
- uwidacznia funkcję celu jednostki gospodarczej, z którą zgodne powinny być pozostałe obszary działalności gospodarczej, na przykład efektywność zarządzania, płynność finansowa [3].

Efektom przedsiębiorstwa jest zysk, który został wypracowany na odpowiedniej działalności, natomiast nakłady mogą stanowić zainwestowane kapitały lub majątek wykorzystany do jego osiągnięcia. Przedsiębiorstwa rentowne charakteryzują się przewagą osiągniętych przychodów ponad sumą poniesionych kosztów. Dlatego też wskaźniki rentowności są wykorzystywane do oceny natężenia tego zjawiska. Ukazują efektywność funkcjonowania jednostki w badanym okresie. W firmie należy systematycznie badać wskaźniki rentowności oraz ustalić system ich oceny [5].

Bibliografia:

1. K. Stępień, Definityjne i metodyczne problemy rentowności, Zesz. Nauk. UEK, 2013
<https://zeszytynaukowe.uek.krakow.pl/index.php/zeszytynaukowe/article/view/708/520> (dostęp 10.01.2024 r.).
2. Wędzki D., Analiza wskaźnikowa sprawozdania finansowego, Oficyna Wolters Kluwer, Kraków 2009
<file:///C:/Users/julia/Desktop/rentownosc.pdf> (dostęp 10.01.2024 r.).
3. A. Jaki, S. Kruk, Analiza sektorowa rentowności finansowej spółek notowanych na giełdzie papierów wartościowych w Warszawie, 2022
https://www.researchgate.net/profile/Andrzej-Jaki2/publication/368455071_Analiza_rentownosci_finansowej_spolek_notowanych_na_Gieldzie_Paierow_Wartosciowych_w_Warszawie/links/63e8c805c002331f727453a2/Analiza-rentownosci-finansowej-spoleknotowanychna-Gieldzie-Paierow-Wartosciowych-w-Warszawie.pdf (dostęp 11.01.2024 r.).
4. B. Kołosowska, G. Voss, A. Huterska, Analiza finansowa w praktyce, Difin, Warszawa, 2018.

Martyna Ujma, *studentka studiów II stopnia kierunku Ekonomia Wydziału Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie*

Promotor: dr Olena Burunova, *adiunkt Katedry Ekonomii i Finansów*

ISTOTA I ZNACZENIE PŁYNNOŚCI FINANSOWEJ W ANALIZIE FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTWA

Rozumienie płynności finansowej jest złożonym zagadnieniem, które nie ma jednoznacznej definicji, w literaturze ekonomicznej znajduje się wiele definicji i terminów.

W większości przypadków, płynność jest interpretowana jako umiejętność terminowego uregulowania bieżących zobowiązań. Często zdarza się mylenie tego pojęcia z wypłacalnością, która opisuje zdolność do spłacania łącznych długów przy wykorzystaniu posiadanych aktywów [1].

Płynność jest kluczowa dla efektywnego działania jednostki gospodarczej. Niedostateczny poziom płynności często wynika z nieprawidłowych decyzji kierownictwa lub jest rezultatem wpływu czynników zewnętrznych [2].

Utrzymanie płynności finansowej – jest kluczowe dla nieprzerwanej realizacji procesów produkcyjnych, co ma istotny wpływ na płynność środków pieniężnych. Stały przepływ gotówki w firmie umożliwia kierownictwu terminowe uregulowanie bieżących zobowiązań [3].

Proces zarządzania środkami finansowymi w firmach – jest znacznie ułatwiany przez narzędzie znanego jako cash pooling. Wybór konkretnej strategii finansowania aktywów obrotowych jest kluczowy i zależy nie tylko od fazy cyklu życia firmy oraz warunków rynkowych, w tym ewentualnego kryzysu gospodarczego, ale również od skłonności zarządzających do podejmowania określonego poziomu ryzyka.

Ryzyko płynności – stanowi istotne zagrożenie braku wystarczających środków pieniężnych. Przyczyną tego ryzyka może być wiele czynników, wśród których najczęściej wymieniane są: wahania sezonowe, nieprzewidziane spadki przychodów, zakłócenia w działalności biznesowej, trwale obniżenie rentowności, nieoczekiwane wydatki inwestycyjne, wzrost kosztów operacyjnych, niewłaściwe zarządzanie kapitałem obrotowym, planowane spłaty zadłużenia, naruszenia umów kredytowych oraz brak zgodności w harmonogramie spłat z aktywami, które są nimi finansowane [4].

Głównym powodem bankructwa firm nie jest brak zysków, lecz brak płynności finansowej. Nawet jeśli firma osiąga zyski, to w przypadku braku płynności może szybko stać się niewypłacalna i zbankrutować. Płynność finansowa jest kluczowa dla zachowania solidności firmy w relacjach z kontrahentami. Odpowiedzialność za utrzymanie płynności zgodnie z ustalonymi wskaźnikami spoczywa na kierownictwie, a monitorowanie jej poziomu jest obowiązkowe.

Efektywne działanie przedsiębiorstwa – zależy od optymalnego, a nie maksymalnego poziomu płynności finansowej. Nadmierna ilość gotówki, czyli nadpłynność, może być równie niebezpieczna co jej brak. Utrzymanie niskiego poziomu płynności może sygnalizować trudności w regulowaniu bieżących płatności, natomiast nadmiernie wysoki poziom może oznaczać brak efektywnego wykorzystania zasobów i gromadzenie środków pieniężnych, co prowadzi do spadku rentowności. Dlatego też, zarządzanie płynnością finansową jest kluczowym elementem strategii finansowej przedsiębiorstwa, mającym bezpośredni wpływ na jego stabilność i długoterminowy sukces [5].

Zarządzanie płynnością finansową – wymaga wszechstronnej analizy czynników zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych wpływających na firmę. Zrozumienie tych czynników pozwala zarządzającym skuteczniej identyfikować ryzyka i korzystać z dostępnych możliwości, co sprzyja utrzymaniu stabilnej kondycji finansowej przedsiębiorstwa. Dlatego kluczowe jest systematyczne monitorowanie zmian w otoczeniu biznesowym oraz elastyczne dostosowywanie strategii płynności finansowej do zmieniających się warunków rynkowych.

Bibliografia:

1. Sierpińska M., Jachna T., Ocena Przedsiębiorstwa Według Standardów Światowych, Wydawnictwo PWN, Warszawa, 2007 <https://www.scribd.com/document/627806416/Ocena-przedsiębiorstwa-według-standardów-światowych-Maria-Sierpińska-Tomasz-Jachna> (dostęp 23.01.2024 r.).

2. Lesiak M., Istota analizy wskaźnikowej – ujęcie edukacyjne, Uniwersytet Łódzki, Łódź, 2021 <https://p-e.uken.krakow.pl/article/view/7866> (dostęp 23.01.2024 r.).

3. Domańska-Felczak T., Felczak T., Kształtowanie płynności finansowej wybranych spółdzielni mleczarskich, Wydawnictwo SGGW, Warszawa, 2021 <https://www.ieif.sggw.pl/wp-content/uploads/2021/12/Domanska-Felczak-Felczak-monogr.pdf> (dostęp 23.01.2024 r.).

4. Cenkier A., Dec P., Wzornikowa skala oceny zagrożenia utraty płynności w przedsiębiorstwach, Instytut Finansów Korporacji i Inwestycji, Warszawa, 2022, s.184
<https://cor.sgh.waw.pl/bitstream/handle/20.500.12182/1067/Cenkier%20Agnieszka%2C%20Dec%20Paweł%2C%20Wzornikowa%20skala%20oceny%20zagrozenia%20utraty%20plynnoSci%20w%20przedsiębiorstwach.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. (dostęp 25.01.2024 r.).

5. Babuška E., Płynność finansowa jako istotne kryterium oceny przedsiębiorstwa, Zeszyty Naukowe UEK, 2018, s. 100-101
<https://zeszyty-naukowe.uek.krakow.pl/article/view/1449> (dostęp 27.01.2024 r.).

Боднар Ангеліна,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Майя Півнюк,
*викладач циклової комісії фінансів,
обліку та оподаткування*

ФІНАНСУВАННЯ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Фінансування України у воєнний час є ключовим фактором забезпечення стійкості держави, її економіки та обороноздатності. В умовах масштабних викликів, спричинених війною, фінансова підтримка стає не лише засобом подолання кризових явищ, але й основою для відновлення та розвитку країни. Ця тема охоплює різноманітні аспекти, включаючи внутрішні джерела фінансування, міжнародну допомогу та оптимізацію бюджетних ресурсів, що потребує комплексного аналізу та стратегічного підходу. З початку повномасштабного вторгнення на територію України було запроваджено обмеження у фінансовій сфері, зокрема на зняття готівкових коштів із рахунків та діяльність валютного ринку. Розроблено новий порядок бланкового рефінансування банків. Вжито заходів для підтримки ліквідності банківської системи. Визначено фактори, що дали змогу уряду забезпечити виконання фінансових зобов'язань. Оцінено дії України для стабілізації фінансового сектору за версією Міжнародного валютного фонду. Проаналізовано

ефективність цих заходів, надану Національним банком України в перший місяць воєнного стану. Вивчено динаміку змін коштів на рахунках фізичних і юридичних осіб. Досліджено обсяги виданих кредитів фізичним особам та суб'єктам господарювання в розрізі державних, приватних, іноземних банків і приватбанку. Виявлено тенденції щодо послаблення валютних обмежень на тлі стабілізації фінансового сектору. Окремо розглянуто вплив воєнного стану на страхові компанії та небанківські фінансові установи. Проаналізовано заходи, рекомендовані Національним банком України для забезпечення стабільності їхньої діяльності [1].

Проблема фінансування оборонної сфери України є однією з найгостріших уже понад десятиліття. Витрати на армію України та росії залишаються неспівставними, що створює значні виклики для забезпечення національної безпеки. У 2013 році Україна витратила на оборону в 30 разів менше коштів, ніж рф. Після анексії Криму та початку війни на Донбасі ця різниця поступово скорочувалась, але повного паритету так і не вдалося досягти. З початком повномасштабної війни 24 лютого 2022 року оборонні витрати України суттєво зросли, однак розрив із військовими витратами росії залишався значним. У 2023 та 2024 роках цей розрив становив \$100 млрд. Навіть у бюджеті на 2025 рік ця проблема залишається актуальною, оскільки держава змушена балансувати між трьома ключовими статтями витрат: обороною, соціальним захистом населення та обслуговуванням державного боргу. На щастя, підтримка союзників значно допомагає Україні. Країни ЄС, США, Канада, Японія та Велика Британія надають як фінансову, так і військову допомогу. Наприклад, Сполучені Штати забезпечують Україну значними грантами, які дозволяють зберігати економічну стабільність навіть у кризових умовах. Однак, навіть із зовнішньою допомогою загальна сума українських ресурсів та міжнародної підтримки залишається на \$20–30 млрд меншою, ніж витрати росії. Складнощі у внутрішній політиці країн-партнерів, таких як США, можуть створювати затримки в наданні допомоги, як це було у 2023 році. Це підкреслює важливість того, щоб Україна максимально мобілізувала власні ресурси. Збільшення ВВП, залучення інвестицій, розвиток експорту та ефективне використання внутрішніх резервів мають стати пріоритетами економічної політики. Крім того, важливо звертати увагу на довгострокові аспекти. Зокрема, необхідно розвивати оборонно-промисловий комплекс, стимулювати інновації та залучати приватний сектор до виробництва військової техніки. Це

дозволить не лише зменшити залежність від імпорту, але й забезпечити армію сучасними технологіями. Таким чином, Україна стоїть перед завданням не лише продовжувати оборонятися, але й створювати умови для економічного зростання, які дозволять скоротити розрив у витратах із росією. Лише комплексний підхід, який включає міжнародну підтримку, внутрішні реформи та інновації, забезпечить стійкість держави у довгостроковій перспективі [2].

У період повномасштабної війни Україна стикається з численними економічними викликами, що визначають потребу в постійній фінансовій підтримці як з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел. Починаючи з лютого 2022 року, країна мала справу з високими темпами інфляції, що, зокрема, досягли піку у жовтні 2022 року — 26,6% р/р. Причиною цього стало руйнування виробничих потужностей, порушення ланцюгів постачання та зростання витрат на виробництво через бойові дії. Окрім того, значний тиск на інфляцію створював надрукування гривні Національним банком для фінансування дефіциту бюджету, що призводило до додаткового зростання цін. Вже в 2023 році завдяки стабілізації економічної ситуації та вдало проведеним монетарним заходам НБУ вдалося трохи сповільнити інфляцію, а також забезпечити сприятливі умови для сільськогосподарського сектору, що дало позитивний ефект від рекордних врожаїв. Однак, попри це, 2024 рік приніс нове пришвидшення інфляційних процесів, зокрема через негативні наслідки літньої посухи та дефіцит електроенергії. У грудні 2024 року інфляція сягнула 12% р/р, при цьому залишався високим рівень подорожчання виробничих ресурсів та оплати праці. Для боротьби з інфляцією НБУ підвищив облікову ставку до 14,5% у січні 2025 року. Цей крок має на меті уповільнити інфляційний тренд та забезпечити більш високу дохідність гривневих інструментів. Разом з тим, для повного повернення інфляції до таргету 5% будуть потрібні додаткові монетарні заходи. В умовах війни також зростають витрати на оборону та безпеку: за 2024 рік видатки на ці цілі перевищили 1,9 трлн грн, що складає понад 50% від всіх державних витрат. Від початку війни більшість бюджетних надходжень йде на фінансування оборони, а цивільні видатки покриваються переважно за рахунок іноземної допомоги. У 2024 році така допомога досягла рекордного рівня — \$9,3 млрд, що покрило 75% додаткових потреб держбюджету. Ці кошти включали гранти та кредити від міжнародних організацій, а також кошти, отримані від заморожених російських активів, зокрема \$1 млрд від США. Податкові надходження у 2024 році зросли на 37%,

що стало можливим завдяки значному збільшенню надходжень від податку на прибуток підприємств, акцизів та ПДВ. Проте податкові надходження ще не здатні покрити весь дефіцит бюджету, і тому для фінансування витрат Україна змушена вдаватися до випуску внутрішніх державних облігацій. Водночас, зважаючи на війни, зростання витрат на оборону та інфляційний тиск, важливо збільшити ефективність збору податків та зменшити дефіцит бюджету через оптимізацію видатків. Іноземна допомога залишається критично важливою для фінансування дефіциту, особливо враховуючи, що у 2025 році потреби України в зовнішньому фінансуванні оцінюються в \$38,4 млрд. При цьому важливу роль у фінансовій стійкості відіграють також міжнародні кредитні лінії та гранти, які забезпечують стабільність валюти та дозволяють підтримувати соціально важливі програми. Таким чином, фінансування України в умовах війни потребує злагоджених дій на всіх рівнях: від управління монетарною політикою до активного залучення іноземної допомоги і збільшення ефективності податкових надходжень. Тільки за таких умов можна забезпечити економічну стабільність та фінансувати пріоритетні напрямки, такі як оборона, безпека, відновлення інфраструктури та соціальні виплати для населення [3].

Список використаних джерел:

1. Чернишова О. Б., Чорновол А. О., Мирончук В. М. Функціонування фінансового сектору України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1304> (дата звернення: 18.01.2025).

2. Городніченко Юрій, Йовенко Максим, Олійник Олександра. Фінансова система України під час війни. Вокс Україна. Аналітика економіка. 19 грудня 2024. URL: <https://voxukraine.org/finansova-systema-ukrayiny-pid-chas-vijny> (дата звернення: 18.01.2025).

3. Самойлюк Максим. Трекер економіки України під час війни. Центр економічної стратегії. 23 січня 2025. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 25.01.2025).

Боднарчук Олександра,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Боярчук Оксана,
*викладач циклової комісії фінансів,
обліку та оподаткування, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист*

ПРИРОДА ЦИКЛІЧНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Економічні цикли – це складний процес, що характеризує розвиток економіки загалом. У теорії цикл трактується як період розвитку економіки від початку однієї кризи до наступної. Економічний цикл (у класичному трактуванні) включає такі фази: кризу, депресію, поживлення та піднесення, яке знаходить остаточне відображення у новій кризі. Прояви економічних циклів можна побачити за рядом ознак показників економічної активності, основними з яких є: рівень завантаженості виробничих потужностей, сукупні обсяги виробництва, загальний рівень цін, зайнятість населення (безробіття) та рівень його доходів, прибутки та курси акцій найбільших корпорацій, динаміка попиту на товари тривалого користування, інвестиції та контракти на нове будівництво тощо.

На сьогоднішній день циклічність економічного розвитку є невід'ємною складовою сучасної економічної системи, що проявляється у періодичних змінах різних економічних показників. Проблема циклічних коливань набуває особливої значущості як на національному рівні, так і на міжнародній арені, що пов'язано з процесами глобалізації та з переходом економічно розвинених країн від індустріального до інформаційного суспільства

Ринкові відносини мають багаторічну історію існування, однак проблеми дослідження динаміки економічного розвитку залишаються одними з найгостріших фундаментальних проблем сучасності. Сьогодні теорія економічних циклів має гостро дискусійний характер, залишаються невирішеними такі питання, як природа чинників, які обумовлюють економічні коливання, механізми синхронізації світових економічних процесів, заходи регулювання циклічності

економічного розвитку, а також характер світового економічного циклу та світової економічної кризи як його складової.

Головна особливість ринкової економіки, яка проявляється в схильності до повторення економічних явищ, була визначеною ще в першій половині XIX ст. Вивчаючи причини надвиробництва і криз, економісти звернули пильну увагу на циклічні коливання в динаміці економічного життя. Циклічність є формою розвитку національної економіки і світового господарства як єдиного цілого, це рух від однієї макроекономічної рівноваги в масштабі економіки в цілому до іншого. Циклічність характеризується періодичними злетами і падіннями економічної кон'юнктури. У періоди підвищення економічної активності відбувається розвиток економіки переважно екстенсивним шляхом, а в періоди зниження економічної активності – початком переважно інтенсивного розвитку. Цикл завжди є повторюваним, відрізняється закінченістю. Ми завжди з чогось розпочинаємо і на чомусь закінчуємо. Таку ситуацію ми маємо змогу спостерігати у економіці. Тоді як хвиля, в певному розумінні, має глибину та висоту, вона може бути вищою чи нижчою відносно часу, протягом якого вона утворилася та рухається, хвиля знаменується своєю протяжністю – як довго хвиля набирає свого найвищого рівня і як низько вона опускається, а також хвиля має свою силу з якою вона несеться [1].

Циклічні коливання в економіці – це багатofакторний процес, у якому поєднується дія різноманітних механізмів, що генерують і поширюють циклічні імпульси. Циклічність розвитку сучасної економіки за останні десятиліття зазнала еволюції та набула нових особливостей. На тлі процесів глобалізації та формування глобальної економічної системи, як вищої ієрархічної ланки економічної системи та якісного стану світової економіки, економічні цикли набули планетарних масштабів. Глобальні економічні цикли простежуються в динаміці валового внутрішнього продукту (ВВП), споживчих витрат, рівнях інфляції та безробіття, темпах зростання окремих галузей економіки та інших показниках економічного розвитку на національному, регіональному та глобальному рівнях [2].

Нині в економічній теорії представлено безліч різних теорій, що пояснюють сутність економічних циклів і криз. І кожна нова криза додає до цих теорій дані для подальшого осмислення процесу економічної циклічності. З розвитком процесів глобалізації та

поглибленням економічної інтеграції сучасні кризи мають різноманітний характер, і причини таких криз часто знаходяться на стику багатьох теорій різних економічних шкіл. Жодна з економічних теорій не в змозі пояснити фактори, час виникнення і припинення економічних криз, знайти шляхи виходу з них. Тому всі сучасні економічні теорії мають ще більш коротку перспективу, ніж вчення минулого. Недосконалістю багатьох теорій циклічного розвитку є односторонність обґрунтування їх причин, які зумовлюють циклічний розвиток. Методологія циклічності має ґрунтуватися на положенні, згідно з яким динаміка коливань обґрунтовується власними силами саморозвитку системи.

Отже, циклічність є універсальною та загальною формою руху усіх економічних і соціальних процесів незалежно від того, на яких рівнях економіки та соціуму вони відбуваються. Циклічність – це прояв одного з механізмів ринкової саморегуляції. І хоча за минулі роки виникли безліч теорій, що пояснюють дане явище, були виявлені певні закономірності коливань економічної та соціальної кон'юнктури, але ця тема і дотепер залишається дискусійною [3].

Список використаних джерел:

1. Жаворонок А. В. Теоретичні засади економічних хвиль та циклів розвитку економіки. URL : http://bses.in.ua/journals/2018/32_2018/41.pdf
2. Демчук Н.І., Крючко Л.С. Економічні кризи та циклічність економічного розвитку. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_27/1/4.pdf
3. Михайлов В. С., Єфімова В. В., Неділько В. В. Сучасна інтерпретація соціально-економічних циклів: методологічні аспекти. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2023/06/06.23._topic_Volodymyr-S.-Mykhailov-Valentyna-V.-Yefimova-Valentyna-V.-Nadilko-59-68-1.pdf

Василечко Анна,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Дацюк-Василюк
Галина, викладачка облікових дисциплін,
спеціалістка вищої категорії**

ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ АУТСОРСИНГУ У СФЕРІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У сучасних умовах конкуренції, що постійно посилюється, ефективний розвиток бізнесу можливий шляхом максимальної концентрації зусиль і ресурсів на профільній діяльності компанії, мінімізації витрат і ризиків. Причиною популярності аутсорсингу є те, що компанії вбачають у ньому спосіб отримання додаткової вартості. Широке використання аутсорсингових схем компаніями розвинених країн породжує проблеми, пов'язані із залежністю компанії від діяльності сторонніх структур. При цьому ведення бухгалтерського обліку доцільно доручити спеціалізованим компаніям – аутсорсерам. Аутсорсинг бухгалтерських послуг виступає одним із способів, який дає змогу досягти якісних результатів і значно знизити витрати.

Вагомий внесок у дослідження окремих аспектів бухгалтерського аутсорсингу здійснили такі вчені та науковці: Бурко К. В., Волот О. І., Воронко Р. М., Давидюк Т. В., Іванков В. М., Кесарчук Г. С., Ляхович Г. І., Митько А. П., Момот В. М., Назаренко О. В., Пилипенко С. М., Скакун Л. С. та інші. Завдяки працям цих науковців сформульовано підґрунтя для подальших наукових досліджень і розвитку їх методики. Однак, практика бухгалтерського аутсорсингу постійно перебуває у динаміці, що зумовлює подальше вивчення особливостей її здійснення та функціонування в умовах різноманітних викликів [1].

З усього різноманіття існуючих визначень вважаємо, що аутсорсинг у сфері бухгалтерського обліку – це передача функцій бухгалтерського обліку, або процесів ведення бухгалтерського обліку, або окремих ділянок обліку (облік заробітної плати, облік основних засобів, облік банківських операцій тощо), іноді разом з відповідними активами зовнішньому (сторонньому) постачальнику або провайдеру, який надає конкретну послугу з обліку протягом встановленого часу

за узгодженими сторонами розцінками, гарантуючи певну якість ведення обліку і розподіляючи ризики щодо ведення обліку на себе і замовника [2, с. 44].

Для того щоб зробити однозначні висновки, чи вигідний бухгалтерський аутсорсинг, слід розглянути основні переваги та проблеми, пов'язані з його застосуванням.

Вважаємо, що до основних переваг використання бухгалтерського аутсорсингу належать:

- реальна економія на витратах, оскільки відпадає необхідність утримувати власну бухгалтерію і, відповідно, витратити кошти на обладнання робочих місць, зарплату штатному бухгалтеру, програмне забезпечення тощо.

- аутсорсинг допомагає уникнути багатьох кадрових проблем, таких, як пошук заміни бухгалтеру, який звільнився, або його тимчасова відсутність у зв'язку з відпусткою чи лікарняним.

- очевидна вигода внаслідок зменшення податкового навантаження, тому що при використанні аутсорсингу значно скорочується фонд оплати праці і, як наслідок, страхові відрахування. А витрати на оплату бухгалтерських послуг зменшують оподатковувану базу з податку на прибуток.

Поряд з цим, існує низка проблем, які перешкоджають популяризації бухгалтерського аутсорсингу, зокрема:

- недовіра до підрядників, яка впливає з ризику втрати ділової репутації. Якщо компанія-аутсорсер виконує свої обов'язки не на належному рівні, це, відповідно, може позначитися на конкурентоспроможності компанії-замовника на ринку;

- відсутність єдиної інформаційної бази, а також підвищеного контролю над діяльністю компаній-аутсорсерів. Як результат, стає досить важко знайти надійну і компетентну компанію, яка зможе надати професійні послуги аутсорсингу;

- ризик зниження оперативності. Оскільки завдання виконує третя компанія, то час, необхідний для виконання оперативних завдань, збільшується;

- банкрутство компанії, яка надає аутсорсингові послуги. Керівники компаній-замовників побоюються банкрутства компанії-аутсорсера, що в більшості випадків спричинить втрату якоїсь частини облікових документів.

- збереження документів, тому що при регулярному відправленні документів фірмі-аутсорсеру можуть виникнути ситуації, в яких документація буде загублена або, наприклад, частково підшита до звітності іншої компанії; – необхідність проведення аудиторських

перевірок для оцінки якості ведення бухгалтерського обліку з використанням аутсорсингу.

Отже, можемо зробити висновок, що перевага бухгалтерського аутсорсингу перед штатом бухгалтерії в економічному плані, у плані результативності та економії часу не викликає сумнівів, побоювання викликають лише питання оперативності реагування та конфіденційності компанії-аутсорсера.

Однак ці сумніви і побоювання ліквідуються правильним вибором аутсорсингової компанії, адже для авторитетних аудиторсько-консалтингових фірм поняття «репутація» не просто слова, а цінна думка цільової аудиторії. Як додаткові переваги аутсорсингу можна відзначити більш оперативне виконання робіт, мінімізацію ризиків і скорочення різних витрат, наявність субсидіарної відповідальності керівництва компанії як за внутрішніми, так і за зовнішніми ризиками, що вимагає подальших прискіпливих досліджень та науково-методичних пошуків.

Список використаних джерел:

1. Шмигель О. Бухгалтерський аутсорсинг як важливий фактор підвищення результативності діяльності компанії/ О. Шмигель// Економічний дискурс. 2024. № 1-2. С. 63-71.

2. Бачо Р., Макарович В. Компаративний аналіз моделей організації надання послуг з бухгалтерського обліку: аутсорсинг, інсорсинг, косорсинг. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2019. №2 (43). С. 11–16.

Висоцька Катерина,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Волинський фаховий коледж
Національного університету харчових
технологій»*

**Науковий керівник: Лариса
Гопанчук, викладач фахових дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, к. т. н.,
доцент**

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Фінансова система України є ключовим елементом економічної структури, яка забезпечує стабільність і розвиток економіки країни.

Однак, попри важливість цього сектору, фінансова система України зіштовхується з численними проблемами, які потребують комплексного підходу до вирішення. У публікації розглянуті основні проблеми, що виникають у фінансовій системі України, а також можливі шляхи її розвитку та реформування.

Ми виділяємо наступні основні проблеми фінансової системи України:

1. Нестабільність банківської системи. Однією з найсерйозніших проблем є нестабільність банківської системи. Багато банків в Україні мають слабку капіталізацію та високий рівень непрацюючих кредитів. Криза 2014–2015 років, а також зовнішні економічні фактори, такі як війна на сході країни та економічні санкції, суттєво послабили банківський сектор. Незважаючи на проведення чистки банківської системи, проблема недостатньої ліквідності та низької довіри населення до банків залишається актуальною [1].

2. Високий рівень інфляції та обмежена монетарна політика. Інфляція в Україні на протязі останніх років залишається на високому рівні, що негативно впливає на купівельну спроможність населення та стабільність національної валюти. Центральний банк України проводить політику боротьби з інфляцією, проте її ефективність обмежена зовнішніми економічними факторами та слабкою валютною ситуацією. 3. Недостатня фінансова грамотність населення.

Фінансова грамотність українців є на низькому рівні, що спричиняє труднощі при управлінні особистими фінансами та ускладнює залучення населення до фінансових інструментів. Це також є перешкодою для розвитку кредитного ринку та інвестиційної активності.

4. Системні проблеми в податковій політиці та корупція. Система оподаткування в Україні характеризується високим рівнем податкового навантаження, що, з одного боку, обмежує розвиток підприємництва, а з іншого – сприяє розвитку тіньової економіки. Корупція в державних структурах також стає серйозною перешкодою для ефективного функціонування фінансової системи.

На нашу думку, перспективи розвитку фінансової системи в Україні, це насамперед:

1. Реформа банківського сектору. Для покращення стану банківської системи важливим кроком є продовження реформ, спрямованих на збільшення капіталізації банків, поліпшення їхньої ліквідності та зниження ризиків. Відновлення довіри до банківської

системи, підвищення прозорості та боротьба з непрацюючими кредитами — це основні напрямки для стабілізації цього сектору.

2. Інтеграція з міжнародними фінансовими ринками. Однією з головних перспектив є інтеграція України в міжнародні фінансові ринки, що дозволить залучити інвестиції та сприятиме модернізації економіки. Підвищення рівня прозорості, імплементація міжнародних стандартів у фінансовій системі та боротьба з корупцією допоможуть підвищити довіру з боку міжнародних інвесторів.

3. Збільшення фінансової грамотності населення. Програму підвищення фінансової грамотності необхідно ввести на державному рівні. Це дозволить не тільки забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів населенням, а й сприятиме розвитку ринку фінансових послуг і розширенню доступу до них. Враховуючи розвиток цифрових технологій, важливо звернути увагу на фінансові технології та електронні платформи для надання фінансових послуг.

4. Податкові та економічні реформи. Необхідно провести масштабні реформи в податковій політиці, спрямовані на зниження податкового навантаження та спрощення процедур для малого та середнього бізнесу. Водночас боротьба з тіньовою економікою та корупцією повинна стати пріоритетом для уряду, що дозволить забезпечити справедливі умови для розвитку бізнесу та покращити фінансову ситуацію в країні.

5. Диверсифікація економіки та розвиток інноваційних секторів. Розвиток фінансової системи має також ґрунтуватися на диверсифікації економіки України. Оскільки залежність від експорту сировини обмежує економічний потенціал, важливо стимулювати розвиток інноваційних галузей, таких як інформаційні технології, відновлювальні джерела енергії та високотехнологічні виробництва. Це сприятиме зростанню інвестицій та створенню нових фінансових інструментів для бізнесу [2].

Отже, фінансова система України має великий потенціал для розвитку, проте для цього необхідно вирішити низку нагальних проблем, таких як нестабільність банківського сектору, висока інфляція, корупція та відсутність ефективної податкової системи. Реформи, спрямовані на модернізацію фінансової системи, підвищення фінансової грамотності населення та інтеграцію з міжнародними ринками, є основними шляхами для створення стабільної та прозорої фінансової системи в Україні, що сприятиме сталому економічному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гопанчук Л., Висоцька К., Войтенко Т. Стратегія розвитку фінансового сектору під час війни // V Міжнародна студентська наукова конференція «Міждисциплінарні наукові дослідження та перспективи їх розвитку»: зб. наук.-практ. праць. – Черкаси, 2024. – С. 39–40.

2. Kubiniy N., Marhitich V., Kosovilka T. Modern of Strategic Regional Development Potential // Economics and Business. – 2020. – No. 1. –

URL:<http://eb.tsu.ge/?cat=nomer&leng=eng&adgi=945&title=Modern%20Content%20of%20Strategic%20Regional%20Development%20Potential> (2024).

Власюк Валерія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Дацюк-Василюк
Галина, викладачка облікових дисциплін,
спеціалістка вищої категорії**

СУТНІСТЬ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

Глобалізація ринків та посилення вимог до прозорості корпоративного управління виявили обмеження традиційних фінансових звітів. Хоча ці звіти є критично важливими для оцінки фінансового стану компанії, вони часто не враховують важливі нефінансові аспекти, такі як соціальні та екологічні фактори, які можуть суттєво вплинути на довгострокову стійкість і конкурентоспроможність бізнесу [1].

Науковці виявили, що формування нових інформаційних запитів стейкхолдерів, поява нових об'єктів бухгалтерського обліку та методів їх оцінки спричинили зсув акценту з контрольної функції бухгалтерського обліку на комунікаційну, що призвело до трансформації фінансової звітності у бік інтеграції нефінансових показників, зокрема екологічної, соціальної звітності та звітності зі сталого розвитку [2, с. 147].

Питання становлення та розвитку концепції інтегрованої звітності перебувають у сфері досліджень як вітчизняних, так і

зарубіжних учених. Вагомий внесок у їх розв'язання здійснили С. Адамс, Т.-Т. Адріана, Р. Екклз, Д. Іюана, М. Крузус, М. Мок, Р. Сімнетт, К. Безверхий, Т. Бочуля, О. Вақун, Р. Воронко, В. Гринь, В. Жук, З.-М. Задорожний, М. Корягін, Р. Костирко, П. Куцик, Н. Лоханова, О. Нестеренко, О. Сокіл, Н. Потриваєва, М. Проданчук, Н. Шевчук та ін.

Проведені дослідження дають змогу встановити, що концепція інтегрованої звітності зародилася на межі ХХ та ХХІ століття і відображає процес створення доданої вартості протягом різних часових періодів. Вона інтегрує фінансові показники з соціальними, екологічними та управлінськими аспектами діяльності підприємств.

У Міжнародному стандарті з інтегрованої звітності (International Framework), розробленому Міжнародною радою з інтегрованої звітності (ІІРС), поняття інтегрованої звітності визначено як процес, який забезпечує комплексне представлення того, як стратегія, управління, результати діяльності та перспективи організації в контексті її зовнішнього середовища створюють вартість у короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі [3].

На основі узагальнення теоретичних та емпіричних досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців вважаємо, що інтегрована звітність – це структурований комунікаційний процес генерування фінансової та нефінансової інформації, яка формує комплексне розуміння впливу підприємства на економіку, суспільство і навколишнє середовище, дозволяючи зацікавленим сторонам (стейкхолдерам) у формі єдиного інтегрованого звіту оцінити його довгострокову стійкість, інноваційну адаптивність в умовах невизначеності та відповідність викликам соціальної й екологічної відповідальності, що є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [1].

Дослідження економічної сутності інтегрованої звітності дало змогу виокремити її основні особливості в порівнянні з показниками фінансової.

Так, інтегрована звітність охоплює як фінансові, так і нефінансові показники, що автоматично збільшує коло її користувачів. Стейкхолдерами такої звітності виступають не лише інвестори, працівники, бізнес-партнери підприємства, а й споживачі продукції, товарів та послуг, громади, регулятори тощо.

Водночас метою формування інтегрованої звітності є надання користувачам інформації, що спрямована на довгострокову стійкість

компанії, враховуючи вплив нефінансових факторів, таких як соціальна відповідальність, екологічна стійкість та управління.

Інтегрована звітність, на відміну від фінансової, через широке коло показників подається зазвичай у довільній формі, та, як нами було зауважено вище, орієнтована на довгострокові перспективи розвитку а не лише короткострокові періоди, які охоплює фінансова звітність.

Внаслідок цього інтегрована звітність включає в себе ширший спектр ризиків, зокрема екологічні, соціальні та управлінські, які можуть впливати на здатність створювати довгострокову цінність.

Окремої уваги заслуговує той факт, що, на відміну від фінансової звітності, яка оперує переважно фінансовим капіталом, інтегрована звітність акцентує увагу на усіх його видах – фінансовому, виробничому, інтелектуальному, людському, соціальному та природному.

Отже, на основі проведеного дослідження можемо зробити висновки, що саме інтегрована звітність відповідає сучасним вимогам стейкхолдерів, забезпечуючи більш прозору та комплексну інформацію про діяльність підприємства та є надзвичайно актуальною в умовах глобалізації та зростаючих вимог до соціальної відповідальності і сталого розвитку, оскільки дозволяє краще оцінювати не лише фінансові результати, але й вплив підприємства на соціальні та екологічні аспекти.

Список використаних джерел:

1. Баранова Ю. Сутність та економічний зміст інтегрованої звітності підприємства/ Ю. Баранова// Облік і фінанси. 2024. № 3 (105). С. 5-11. URL: <https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://www.afj.org.ua/pdf/1080-sutnist-ta-ekonomichniy-zmist-integrovanoi-zvitnosti-pidpriemstv.pdf>
2. Потриваєва Н. В., Лугова О. І., Волхонська А. А., Кириленко А. В. Інтегрована звітність: сутність, передумови та тенденції розвитку. *Modern Economics*. 2019. № 18(2019). С. 145–151. [https://doi.org/10.31521/modecon.V18\(2019\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V18(2019)-22)
3. *Integrated Reporting*. *Integrated Reporting*. URL: <https://integratedreporting.ifrs.org/> (дата звернення: 10.01.2025).

Давидюк Софія,
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*
**Науковий керівник: Трофимчук
Наталія,**
*викладач економічних дисциплін вищої
категорії, викладач-методист*

ЕКОНОМІКА ПІД ТИСКОМ: ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Бізнес є невід'ємною складовою економічного потенціалу України, яка впливає на всі аспекти суспільного життя. Його стійкість і розвиток мають вирішальне значення для економічної стабільності та добробуту держави. Однак сьогодні український бізнес зіштовхується зі значними викликами через наслідки повномасштабної війни, розв'язаної росією.

Війна завжди створює складні й непередбачувані умови для розвитку суспільства, особливо його економічної складової. Україна, яка славиться своєю багатою історією та підприємницьким потенціалом, зараз переживає безпрецедентні за масштабом і різноманітністю виклики. У цих обставинах підприємці, компанії та організації змушені долати унікальні ризики, які потребують негайної адаптації, впровадження інноваційних підходів і підтримки з боку держави.

Майбутнє українського бізнесу залежить від його здатності пристосуватися до нових реалій і ефективно долати труднощі. Прийняті сьогодні рішення матимуть довгостроковий вплив не лише на сам бізнес, але й на стратегічний розвиток країни загалом.

Дослідження стану бізнесу в умовах війни є важливим завданням, що дає можливість зрозуміти вплив воєнних дій на економіку та підприємницьку діяльність. Такий аналіз дозволяє виявити наявні проблеми та перешкоди, з якими стикаються суб'єкти господарювання, а також визначити можливі шляхи подолання цих труднощів для подальшого успішного та системного соціально-економічного розвитку України.

Основна частина бізнесу – це людські ресурси. Проблема браку кадрів є однією з вирішальних для розвитку, продовження

функціонування, побудови бізнесу. З початком війни знайти працівників із необхідними навичками та знаннями стало ще складніше через такі додаткові фактори, як мобілізація, трудова міграція (як зовнішня, так і внутрішня) та зруйноване житло в регіонах, що постраждали від війни. Крім значного падіння добробуту та зростання цін, з початку війни бізнес практично втратив можливість вести зовнішньоекономічну діяльність.

Ключовими залишаються проблеми зростання цін на сировину та зниження попиту на продукцію, збільшення курсу іноземних валют, перебої з постачанням комунальних послуг, складнощі транспортування, небезпечні умови праці та оплата праці персоналу.

Основні проблеми, з якими стикається бізнес, включають недостатній капітал, нестачу платоспроможних клієнтів, непередбачувані дії держави та не прогнозованість ситуації в країні. Проблеми у взаємодії з державними органами включають блокування податкових накладних, відмову від бронювання співробітників, затримки з логістикою на кордоні та несправедливі рішення у процедурах державних закупівель.

Підприємства також стикаються з труднощами у доступі до фінансування. Найбільшими перепонами є висока ставка за кредитами та побоювання не виконати боргові зобов'язання. Однак, частина бізнесів успішно використовує кредити та власні накопичення для підтримки своєї діяльності [1].

Бізнес в Україні під час війни демонструє високу стійкість і адаптивність. Незважаючи на численні виклики, підприємства продовжують працювати, підтримуючи економіку країни та допомагаючи Збройним силам.

Незважаючи на всі виклики та труднощі, війна також може спонукати підприємців до творчого мислення, пошуку нових можливостей та розвитку стратегій виживання. Важливо враховувати, що в умовах кризи деякі компанії можуть виявити свою гнучкість та інноваційний потенціал, змінити напрям діяльності та навіть стати лідерами на ринку після кризи. Суб'єктам бізнесу необхідно усвідомити, що ті підходи до організації виробництва, просування продукції на ринки, інструменти конкурентної боротьби, які були актуальними та демонстрували свою ефективність ще кілька років або й місяців тому, кардинально трансформуються. З огляду на це, розробка нових поведінкових сценаріїв для бізнесу є нагальним та вкрай важливим завданням [2, с.12].

Отже, український бізнес в умовах повномасштабної війни стикається зі значними викликами, які потребують творчих рішень, оперативної адаптації та координації зусиль підприємців, державних інституцій, громадськості та міжнародних партнерів для подолання цього складного етапу.

Список використаних джерел:

1. Як українській бізнес адаптується та відновлюється під час війни: результати дослідження у квітні – травні 2024 року. URL: https://lb.ua/blog/cid_center/626058_yak_ukrainskiy_biznes_adaptuietsya.html (дата звернення: 08.01.2025).

2. Мельник Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Journal of Innovations and Sustainability*. 7(3). 2023. <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07>.

Друзь Катерина,
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»
Науковий керівник: Дацюк-Василюк
Галина, викладачка облікових дисциплін,
спеціалістка вищої категорії*

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В останні роки популяризація онлайн покупок призвела до того, що логістичні витрати підприємств становлять все більшу частку їх загальних витрат. Відповідно, оптимізація логістичних витрат на основі їх обліку й аналізу виступає сьогодні важливим інструментом забезпечення конкурентоспроможності підприємств.

Науковій проблематиці визначення та обліку логістичних витрат присвячені публікації таких дослідників як Н. С. Артамонова, А. В. Газда, Л. Голубовський, М. Гуменна-Дерій, Р. Дмучковскі, З. В. Задорожний, В. Кислий, В. І. Ковшик, Є. В. Крикавський, В. С. Пономаренко, О. В. Посилкіна, Ю. Серпенінова, М. О. Сумець, М. В. Рета, І. А. Якімов, Г. А. Яценко та інші. Проте відсутність законодавчого визначення терміну «логістичні витрати», затвердженої методики їх обліку зумовлює актуальність досліджень цих понять.

Вітчизняна обліково-методична література не передбачає таких важливих аспектів бухгалтерського обліку, як виділення логістичних витрат у цілому в окреме поняття, а також їх визнання. За своїм економічним змістом та чинними стандартами обліку логістичні витрати частково збігаються з витратами на закупівлю виробничих запасів, їх утримання та використання у виробництві, з витратами на утримання та збут готової продукції.

Проте фінансовий облік витрат основної операційної діяльності підприємства не забезпечує виокремлення логістичних витрат ні у реєстрах за рахунками бухгалтерського обліку, ні у фінансовій звітності. Частина витрат відображається на рахунку 209 «Інші матеріали», або 289 «Транспортно-заготівельні витрати». Загальновиробничі та загальногосподарські витрати, безпосередньо пов'язані з матеріально-технічним забезпеченням, відображаються на рахунках 91 «Загальновиробничі витрати» та 92 «Адміністративні витрати» відповідно. По суті, близькими до логістичних витрат є витрати, нараховані на рахунку 93 «Витрати на збут» [3, с. 52].

Отже, при розробленні механізму відображення логістичних витрат в бухгалтерському обліку виникає низка проблем, які ускладнюють обліковий процес. Зокрема, це складність вибору відповідного окремого бухгалтерського рахунку, перешкодою для законодавчого впровадження якого є різнотипність логістичних витрат в різних сферах господарської діяльності. Більшість вчених пропонує для обліку логістичних витрат використовувати окремий рахунок 29 «Логістичні витрати» із визначенням відповідних субрахунків: 291 «Витрати на логістичне постачання», 292 «Витрати на логістизацію процесу організації та управління виробництвом», 293 «Витрати на логістичний збут». Після узагальнення інформації на цих рахунках пропонується включати накопичені суми до собівартості реалізації продукції та адміністративних витрат [3].

Удосконалення методики обліку логістичних витрат, на нашу думку, можна досягти шляхом здійснення наступних заходів:

- 1) розробити і впровадити стандартизовані процедури обліку логістичних витрат, які дозволять забезпечити єдність підходів у різних сферах діяльності підприємства;

- 2) впровадити єдину інформаційну систему для збору даних з усіх логістичних процесів. Це спростить аналіз та забезпечить відповідність даних;

- 3) використати сучасні інформаційно-аналітичні системи для полегшення збору, обробки і аналізу даних про логістичні витрати;

4) проводити регулярне підвищення кваліфікації управлінського персоналу щодо новітніх методів обліку та аналізу логістичних витрат, ефективність використання яких доведена досвідом зарубіжних компаній. З цього приводу М. Гуменна-Дерій зазначає, що ефективного ведення аналітичного обліку різних груп логістичних операцій можна досягнути лише тоді, коли головний бухгалтер та усі бухгалтери підприємств будуть знати і розуміти як працює логістична система та її програмне забезпечення [1];

5) здійснювати періодичне оновлення національних стандартів бухгалтерського обліку, методичних рекомендацій і роз'яснень відповідно до змін у логістичних та бізнес-процесах із залученням до цього процесу наукової та професійної спільноти, актуалізуючи таким чином практику управління сучасним підприємством;

6) розробити систему ключових показників ефективності (KPI) для оцінки ефективності логістичних процесів та витрат, що дозволить швидко виявляти можливості їх оптимізації. Адже як зазначає Р. Дмучовскі, концепція управління логістикою є основною стратегією компанії, а оптимізація логістичних процесів у всьому ланцюгу поставок приносить економічну вигоду – більшу прибутковість проектів та іміджеві переваги – кращу якість продукції та послуг, що надаються [2];

7) використовувати принципи Lean-менеджменту для максимізації ефективності логістичних процесів та мінімізації зайвих витрат.

Отже, в ході дослідження нами були опрацьовані методи, які можуть забезпечити удосконалення методики обліку логістичних витрат на підприємстві. Поряд з цим зауважимо, що сьогодні ключовим напрямком удосконалення обліку логістичних витрат є діджиталізація управлінських процесів, а впровадження інноваційних технологій зробить управління логістикою більш гнучким, ефективним та простим.

Список використаних джерел:

1. Гуменна-Дерій М. Облік основних матеріальних ресурсів та аналіз ефективності логістичних операцій у будівництві. Облік і фінанси. 2023. № 1(99). С. 130-134. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-1\(99\)-130-134](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-1(99)-130-134)

2. Дмучовскі Р. Оцінка ефективності раціоналізації розподілу доступних ресурсів та ефективності логістичних процесів. Облік і

фінанси. 2021. № 2(92). С. 116-123. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-2\(92\)-116-123](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-2(92)-116-123)

3. Серпенінова Ю., Макаренко І., Лінська А. Аналіз проблем у визначенні поняття «бухгалтерський облік логістичних витрат» у бухгалтерській практиці в Україні. *Accounting and Financial Control*. 2018. № 2(1). С. 47-53. [https://doi.org/10.21511/afc.02\(1\).2018.05](https://doi.org/10.21511/afc.02(1).2018.05)

Валерія Дубова,

Нововолинський електромеханічний фаховий коледж

Науковий керівник: Ольга Гебура,
викладач економічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

БАНКІВСЬКА СПРАВА: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ

Банки є важливою складовою фінансової системи кожної країни, забезпечуючи ефективний рух фінансових ресурсів та сприяючи економічному зростанню і соціальній стабільності. Однак сучасна банківська система стикається з низкою викликів, які потребують ретельного аналізу та розробки стратегічних рішень. До основних викликів в сучасному банківському секторі слід віднести: діджиталізацію та технологічні зміни, кібербезпеку, регуляторні зміни, економічну нестабільність, зміну поведінки споживачів.

Діджиталізація змінює спосіб надання банківських послуг. Впровадження фінансових технологій та технології блокчейн сприяє тому, що такі послуги, як онлайн-банкінг та мобільні додатки, стають більш ефективними та зручними. Однак ці зміни вимагають від банків значних інвестицій у технологічну інфраструктуру та адаптації існуючих процесів. Банкам доводиться конкурувати з фінтех-компаніями, які часто мають більш інноваційний підхід та швидкість впровадження нових рішень [1].

Зі збільшенням обсягів цифрових транзакцій банки зіштовхуються зі зростаючим ризиком кіберзлочинності. Кібербезпека стає пріоритетом для банківської системи, оскільки навіть незначні інциденти можуть призвести до значних фінансових втрат і втрати довіри клієнтів.

Банківська діяльність постійно зазнає впливу нових регуляторних вимог, які впливають на банківську діяльність. Особливо це стосується фінансового моніторингу та боротьби з відмиванням грошей. Банкам доводиться постійно адаптуватися до нових нормативних актів, що вимагає значних ресурсів та зусиль для їх дотримання.

Значний вплив на стабільність банківської системи мають такі виклики як коливання валютних курсів, економічні кризи, епідемії та політичні конфлікти. Банки повинні мати надійні стратегії управління ризиками, щоб мінімізувати вплив економічної нестабільності на свою діяльність.

Ще одним постійним викликом є зміна поведінки споживачів. Сьогодні клієнти очікують від банків більш гнучких, швидких та зручних послуг. Для цього банкам необхідно переглядати свої стратегії обслуговування, впроваджувати нові технології та підвищувати якість своїх послуг.

Але поряд з наявністю перерахованих викликів у банківській системі з'явилися і нові можливості, що відкриває і нові перспективи розвитку банків.

Банки активно використовують штучний інтелект, машинне навчання та аналітику даних для персоналізації послуг, оптимізації операцій та покращення клієнтського досвіду [2].

Розвиток відкритого банкінгу, де API дозволяють банкам інтегрувати свої послуги із зовнішніми платформами, сприяє більшій прозорості та зручності для клієнтів. Це дозволить створювати нові послуги, такі як агрегатори фінансової інформації, які допоможуть клієнтам краще управляти своїми фінансами.

Навчання клієнтів управлінню фінансами сприяє більшій участі та довірі до банківської системи. Банки можуть організовувати навчальні програми, семінари та консультаційні послуги, щоб допомогти клієнтам краще розуміти фінансові продукти та приймати обґрунтовані фінансові рішення.

Значні перспективи має глобалізація фінансових ринків. Співпраця між банками різних країн збільшить доступ до міжнародних фінансових ресурсів, масштаби операцій. Це сприятиме розвитку нових фінансових продуктів, таких як міжнародні інвестиційні фонди та глобальні платіжні системи.

Для подолання викликів та використання можливостей банки можуть використати такі стратегічні рішення:

- інвестиції в кібербезпеку, тобто банки повинні забезпечити захист інформаційних систем, проводити регулярний аудит безпеки та навчати свій персонал захисту від кіберризиків, що дозволить знизити ризик кіберзлочинності та зберегти довіру клієнтів;

- партнерство з фінтех-компаніями, що дозволить банкам швидко впроваджувати інноваційні продукти і надавати клієнтам зручні рішення;

- диверсифікацію портфеля послуг, за рахунок чого банки можуть розширити свій продуктивний ряд, включивши до нього страхування, інвестиції та управління активами;

- оптимізацію витрат за рахунок використання технологій для автоматизації процесів та зниження операційних витрат.

- забезпечення клієнтоорієнтованості. Банки підвищити лояльність клієнтів, використовуючи аналітику для кращого розуміння потреб клієнтів та персоналізованих пропозицій. Це можна зробити за допомогою аналітики та систем управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM), персоналізованих маркетингових кампаній [3].

Отже, банківська справа продовжує залишатися важливою складовою економіки, проте вона стоїть перед новими викликами, які потребують стратегічних рішень і адаптації. Використання інновацій, орієнтація на клієнтів і забезпечення фінансової стабільності є ключовими пріоритетами для банків у сучасних умовах. Пошук нових шляхів розвитку, адаптація до технологічних змін і забезпечення прозорості стануть основою для досягнення успіху в галузі.

Список використаних джерел:

1. Береславська О.І. Трансформація банківських послуг в умовах цифровізації. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3649>

2. Овчаренко Т.С. Тенденції розвитку та використання штучного інтелекту у банківській сфері. URL: <http://surl.li/qhixge>

3. Орел А.М. Виклики та перешкоди впровадження цифрової бізнес моделі банку в Україні. URL: <http://surl.li/inauypl>

Ковальчук Вікторія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Майя Півнюк,
*викладач циклової комісії фінансів,
обліку та оподаткування*

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Банківська система України є невід’ємною частиною фінансово-кредитної діяльності нашої країни. Вона охоплює Національний Банк України, небанківські фінансові установи, банківську інфраструктуру та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. **Метою нашого наукового дослідження** є ознайомлення з банківською системою держави, її проблемами та функціями.

Станом на зараз рік банківська структура України є дворівневою. Першим рівнем є Національний Банк України, який відіграє низку важливих функцій. Він відповідає за регулювання діяльності комерційних банків з метою створення загальних умов для їх функціонування та реалізації принципів чесною банківської конкуренції. Водночас НБУ не втручається в поточну діяльність комерційних банків. Його регулятивні та адміністративні функції спрямовані на підтримання стабільності фінансової системи та захист інтересів кредиторів і вкладників банків. Також, видає ліцензії на здійснення банківських операцій, у тому числі в іноземній валюті, в порядку, встановленому Законом України «Про банки». НБУ підтримує стабільність гривні та здійснює емісію національної валюти [1].

Другий рівень банківської системи становлять комерційні банки, які поділяються на державні, приватні та банки з іноземним капіталом. Такі установи надають кредити, депозити, управління рахунками клієнтів та інші фінансові послуги. Діяльність комерційних банків впливає на довіру населення та бізнесу до банківської системи в цілому. Найбільшими банками в Україні є (ПриватБанк) та (Ощадбанк), а також міжнародні банки, такі як (Райффайзен Банк).

Банківська система України — це динамічна структура, що знаходиться у постійному процесі адаптації до викликів сучасного

світу. Важливою функцією банківської системи є її здатність створювати та регулювати пропозицію грошей. Це означає, що банки швидко збільшують або зменшують кількість грошей в обігу у відповідь на зміни попиту на гроші. Ця функція стосується всіх ланок банківської системи (НБУ та комерційних банків) і поширюється на всі сфери банківської діяльності. Трансформаційна функція, яка полягає в тому, що банки, мобілізуючи вільні кошти одних суб'єктів господарювання і передаючи їх різними способами іншим суб'єктам, мають можливість змінювати (трансформувати) величину й строки грошових капіталів, їх розміри та фінансові ризики [2].

На початку 2024 року в Україні діяло 63 банки, але до кінця року їх кількість скоротилася до 61. Це було пов'язано як і з певними економічними факторами, так і деякі самі відмовлялися від ліцензії через те, що стали неприбутковими. У минулому році банківська система стикалася з певними проблемами, які ставали на перешкоді для розвитку. Серед них були підвищення рівня інфляції, коливання курсу валют, а також зменшення кількості населення, яке довіряє банківській системі. Відновлення довіри є довготривалим процесом, що потребує стабільності й прозорості у роботі банків. Незважаючи на ці труднощі, українська банківська система адаптувалася до нових умов і продовжує працювати; важливим досягненням 2024 року стало завершення переходу на трирівневу структуру капіталу відповідно до європейських стандартів, що зробило банківський сектор більш стійким до кризи [1].

Проте, зараз у час активного розвитку цифрових технологій, в Україні розробили додаток мобільного банку, а саме «Monobank». Сприяння фінансової грамотності може підвищити довіру до банківської системи та забезпечити стабільність депозитної бази банку.

Окрім цього, станом на зараз чистий кредитний портфель для бізнесу зріс на 65 мільярди гривень, а населення на 62 мільярди гривень. Зростання кредитного портфеля відбулося переважно за рахунок ринкових механізмів, оскільки частка кредитів для бізнесу за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» знизилася до 34%. Водночас корпоративний кредитний портфель збільшився в усіх групах банків. Посилення конкуренції підштовхнуло банки до поліпшення умов кредитування, зокрема, до зниження відсоткових ставок за кредитами для бізнесу в середньому до 15% річних і значного поліпшення умов за споживчими кредитами. Найбільші кредитні портфелі фізичним

особам станом на 1 грудня 2024 року були у ПриватБанку – 79 млрд гривень, та Універсал Банку (monobank) – 39 млрд гривень [3].

Отже, банківська система України відіграє важливу роль у забезпеченні економічної стабільності та розвитку. Незважаючи на економічні та політичні виклики існує великий потенціал до подальшого розвитку банків у нашій країні.

Список використаних джерел:

1. Інфляція. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/> (Дата звернення: 17 січня).

2. Банківська система в Україні: структура, функції. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/19911/> (Дата звернення: 17 січня).

3. Банки збільшили кредитування... URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/banki-zbilshili-kredituvannya-a-le-zakreditovanist-1737974269.html> (Дата звернення: 27 січня)

Крицька Дарія, студ.гр.ОО-22-1/9
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва Дніпровського
державного технічного університету»
Науковий керівник: Захорольська А.С.,
викладач облікових дисциплін, спеціаліст
другої категорії*

ДОКУМЕНТУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Отримання своєчасної, повної та достовірної інформації про господарські процеси, що відбуваються у господарюючого суб'єкта, має вагоме значення для здійснення управлінської діяльності на підприємстві. Саме у системі первинного обліку формується інформація, що забезпечує керівництво необхідними даними.

Облік основних засобів, в тому числі і первинний облік, постійно знаходиться у полі уваги провідних вчених-економістів і фахівців, серед них: Білуха 93 М.Т., Богуцька Л. Т., Бутинець Ф.Ф., Гуцаленко Л. В., Дем'яненко М.Я., Загородний А.Г., Кірейцев Г.Г., Кужельний М.В., Лінник В.Г., Моссаковський В.Б., Огійчук М. Ф., Приставка О. В., та ін.

На думку О. В. Приставки, первинний облік має бути виділений в окрему систему від самого бухгалтерського обліку, оскільки він

формує інформацію не тільки для нього, а й для інших підсистем – планування, прогнозування, аналізу комерційної діяльності підприємства [3].

Організація первинного обліку надходження об'єктів основних засобів полягає у своєчасному та повному документуванні операцій у системі бухгалтерського обліку.

А. Загородний, стверджує, що первинний облік – це початкова стадія облікового процесу, на якій здійснюється спостереження за господарськими явищами, їхнє вимірювання, та реєстрація в первинних документах. З огляду на це вона має бути організована відповідними чином [2].

Згідно з затвердженим наказом Мінстату України № 352 від 29.12.1995 р. «Про затвердження типових форм первинного обліку» надходження, списання, реалізація, ліквідація, внутрішнє переміщення та інші операції з основними засобами оформляються відповідними первинними документами.

Однак Л. Т. Богуцька критикує чинний порядок документального оформлення операцій із руху основних засобів, зазначаючи такі недоліки, як трудомісткість відображення, опрацювання інформації, дублювання даних у різних формах документів, що призводить до зниження оперативності документообороту [1].

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та створення нових програмних продуктів, особливих змін набуває облікове відображення господарських операцій в тому числі їх документування. Статтею 3. Законодавство про електронні документи та електронний документообіг Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» №851-IV від 22.05.2003 р (зі змінами та доповненнями) означено, що «Відносини, пов'язані з електронним документообігом та використанням електронних документів, регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України, законами України «Про інформацію», «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», «Про державну таємницю», «Про електронні комунікації», «Про обов'язковий примірник документів», «Про Національний архівний фонд та архівні установи», цим Законом, а також іншими нормативно-правовими актами».

Типові документи з обліку основних засобів

ф. № ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»

ф. № ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів»

ф. № ОЗ-3 «Акт списання основних засобів»

ф. № ОЗ-4 «Акт списання автотранспортних засобів»

ф. № ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»

ф. № ОЗ-7 «Опис інвентарних карток по обліку основних засобів»

ф. № ОЗ-9 «Інвентарний опис основних засобів»

Узагальнюючи вище викладене можна дійти висновку, що ефективність управління господарюючими суб'єктами залежить від прийняття оперативних рішень менеджерами всіх рівнів. В умовах значного інформаційного потоку особливу складову займає формування документів та швидкість передачі інформації в них. Облік основних засобів є важливою складовою та потребує постійного забезпечення об'єктивною інформацією управлінський персонал щодо руху основних засобів підприємства. Отже формування е-документів, що забезпечують інформацію про надходження, стан та використання основних засобів в обліковій системі є вагомим, оскільки вони займають значну питому вагу в складі активів підприємств та забезпечують дієвість та результативну діяльність господарюючих суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Богуцька Л.Т. Деякі аспекти обліку інвестиційної нерухомості Економічний аналіз: зб. наук. праць каф. екон. аналізу ТНЕУ. Тернопіль, 2010. Вип. 6. С. 183; 2. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник, К.: Знання, 2011. С. 1072;

2. Приставка О. В. Документування господарських операцій у системі управління підприємством . Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи. Ч. II: стан та перспективи / Ін-т аграр. екон., 2013. С. 196.

Матвєєв Ілля,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Боярчук Оксана,
*викладач циклової комісії фінансів,
обліку та оподаткування, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист*

МІЖНАРОДНИЙ ФРАНЧАЙЗИНГ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

В умовах глобалізації та безперервного розвитку економічних зв'язків між країнами, зростають інтеграційні процеси серед компаній різних держав світу, що обумовлені досягненням спільних цілей, за рахунок об'єднання існуючих можливостей та ресурсів. Популярним засобом розширення своїх можливостей не тільки в межах національної економіки, але і масштабування на ринки провідних країн світу і країн, що розвиваються, є франчайзинг. Сьогодні дослідження механізмів дії, переваг, можливих ризиків та досвіду міжнародних компаній дає змогу розглянути перспективи застосування франчайзингу як ефективного моделі управління міжнародним бізнесом для різних регіонів світу, у тому числі і України. Проблеми функціонування моделі франчайзингу як однієї з форм виходу на зовнішній ринок є актуальним питанням сьогодення.

З кожним роком франчайзингова модель керування бізнесом поступово, але ефективно укріплює свою позицію популярності серед підприємців всього світу. Франчайзингова модель сприяє створенню взаємовигідного партнерства між франчайзером та франчайзі, де обидві сторони отримують свої вигоди. Франчайзерам надається можливість швидкого та ефективного розширення свого бренду, зниження витрат на розвиток та ризику, а також більша контрольованість над бізнесом. З іншого боку, франчайзі отримують підтримку від бренду, доступ до встановлених стандартів та процедур, а також допомогу у навчанні та маркетингу.

Фінансові аспекти грають важливу роль у франчайзинговому бізнесі. Зазвичай, франчайзери отримують прибуток від франчайзингових підприємств у вигляді регулярних платежів, таких як роялті, рекламні внески або комісійні, у свою чергу, франчайзі сподіваються на прибуток від успішної діяльності під брендом

франчайзера. Франчайзингова модель залишається привабливим варіантом для підприємців, які прагнуть досягти успіху в бізнесі шляхом співпраці зі встановленими брендами та використання їхнього досвіду та підтримки, успішно продовжує розвиватися та адаптуватися до змін, впроваджуючи нові ідеї та інновації [1].

Вихід на міжнародні ринки дозволяє франчайзеру розширювати власний бізнес швидкими темпами в інших країнах. Така модель ведення бізнесу допомагає налагодити відносини між державами, а також сприяє розвитку економіки. Тому спостерігається стрімке зростання розвитку міжнародного франчайзингу

За допомогою міжнародного франчайзингу, франчайзер може мінімізувати ризики, пов'язані з виходом на іноземний ринок. Адже в цьому випадку право представляти бренд передається франчайзі, який знає всі тонкощі місцевого ринку, законодавство, а також потреби потенційних споживачів.

Для швидкого розвитку за кордоном власнику бізнесу необхідні вагомі інвестиції. Але міжнародний франчайзинг дозволяє мінімізувати грошові вливання. Адже в цьому випадку франчайзі виплачує франчайзеру вступний внесок за право використовувати бренд і бізнес-систему, бере активну участь в локалізації бізнес-моделі, інвестує у відкриття перших франчайзингових об'єктів, а також оплачує щомісяця роялті та інші збори.

Незважаючи на вагомі переваги, міжнародний франчайзинг має ряд недоліків: важко знайти компетентного франчайзі в невідомій франчайзеру країні; навчивши франчайзі тонкощам ведення бізнесу, франчайзер ризикує створити собі конкурента і навіть втратити цей ринок; важко контролювати фінансову звітність; недотримання стандартів ведення бізнесу франчайзі може привести до падіння репутації бренду.

Зазвичай репутація власника франшизи і розуміння місцевого ринку франчайзі, спільні інвестиції, призводять до швидкого зростання даного бізнесу, в чому зацікавлені обидві сторони.

Такі всесвітньо відомі гіганти, як McDonalds, ZARA, Subway, Shell, Singer стали успішними саме завдяки системі франчайзингу.

Виділяють кілька видів міжнародного франчайзингу: виробничий – в цьому випадку франчайзі виробляє продукцію, використовуючи технології франчайзера і реалізує товари під його брендом; дистриб'юторський франчайзинг – франчайзер виготовляє товари під власним брендом, продає їх на особливих умовах франчайзі, який далі

займається перепродажем кінцевим споживачам; сервісний – припускає, що франчайзі надає послуги від імені франчайзера, розроблені власником франшизи; франчайзинг торговельних марок – в цьому випадку франчайзі має право продавати або виробляти товари під торговою маркою франчайзера [2].

У наш час ринок франчайзингу перспективний, зростаючий, а бренди все більше прагнуть перенести свої концепції в неосвоєні регіони, що насичені можливостями для масштабування бізнесу. Функціонал франчайзингу надає велику частину робочих місць, створюючи тим самим конкурентне середовище як в окремій країні, так і в світі. Застосування франшиз, яке починається з локальних рівнів, а з накопиченням певного рівня ваги бренду, виходить за межі країни, надає нових можливостей розвитку підприємництва в різних країнах світу та дозволяє органічно інтегруватися в систему міжнародних економічних відносин.

Список використаних джерел:

1. Фомішина В.М., Федорова Н.Є., Огородник Р.П. Франчайзинг як модель управління міжнародним бізнесом у розвинутих країнах світової економіки. Економіка та суспільство. 2024. Випуск 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-139>

2. <https://franchise-capital.com/blog/mizhnarodnij-franchajzing-plyusi-ta-minusi/>

Мішура Карина,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Майя Півнюк,

*викладач циклової комісії фінансів,
обліку та оподаткування, спеціаліст*

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ідея страхування виникла ще в давнину, коли суспільство зрозуміло, що ризики є завжди, але їх фінансову складову можна мінімізувати. Страхування в Україні має довгу історію розвитку, що відображає соціально-економічні зміни, які переживала держава. Становлення перших страхових компаній, зміни влади та

законодавчої бази довелося пережити страховому бізнесу в Україні. Безумовно, страховий ринок ще молодий, але видно, що страхування стає важливою частиною ринкових економічних відносин.

Класичне страхування в Україну прийшло з Західної Європи. У вигляді філій англійських страхових компаній. Вони працювали у великих містах, таких як Київ і Одеса.

У радянські часи в 1921 році була створена державна страхова компанія – Держстрах. Всі приватні страхові компанії було ліквідовано, тому вона стала монополістом у цій галузі.

Після проголошення незалежності України у 1991 році, на заміну Держстраху було створено українську державну страхову компанію – Укрдержстрах, що діяла при Міністерстві фінансів України. Пізніше Укрдержстрах було перетворено на відкрите акціонерне товариство «Оранта» [1].

Протягом п'яти років не існувало спеціального законодавства щодо механізму здійснення страхової діяльності. Та у 1996 році було прийнято Закон України «Про страхування», який встановив основні принципи діяльності страховиків і поклав початок сучасному ринку страхування. Був здійснений поділ страхових компаній на ті, що здійснюють окремо ризикове страхування та довгострокове страхування життя (non-life та life) [2].

У 2000-ні роки страхування в Україні активно розвивалося. Впроваджувалися нові види страхування, такі як накопичувальне та пенсійне страхування. Закону України «Про внесення змін до ЗУ «Про страхування», прийнятий у 2001 році зробив страховий ринок в нашій країні більш надійним шляхом посилення вимог до страховиків та створення страхового нагляду. Протягом наступних років законодавча база та регулювання ринку страхових послуг посилювалася. Були введені нові стандарти фінансової звітності та контролю.

З 1 липня 2020 року Національний банк перейняв на себе функції регулятора ринку небанківських фінансових послуг: страхових, лізингових, факторингових компаній, кредитних спілок, ломбардів та інших фінансових компаній. Це сприяло прийняттю нових законів, впровадженню цифрових технологій та інновацій у страхуванні.

На початку 2024 року введено в дію Закон України «Про страхування», який було прийнято ще у листопаді 2021 року на заміну Закону України «Про страхування» 1996 року. Новий закон суттєво відрізняється від попередника обсягом та змістом, акцентуючи увагу на забезпеченні платоспроможності, прозорості та доброчесності страховиків по відношенню до клієнтів [3].

Сьогодні на приватні страхові компанії покладена відповідальна роль у пенсійній реформі. Саме завдяки ним держава планує реалізувати третій рівень пенсійної системи «Добровільне недержавне пенсійне забезпечення»

Ринок страхування в Україні продовжує свій активний розвиток, впроваджуючи інноваційні підходи, цифрові технології та нові стандарти прозорості. Україна наближається до європейських стандартів страхової системи. Це дає підстави сподіватися на подальше вдосконалення ринку страхових послуг.

Список використаних джерел:

1. Укрдержстрах. Вікіпедія: вільна енциклопедія.
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/укрдержстрах>. (дата звернення: 05.01.2025).

2. Руда О.Л. Розвиток страхового ринку в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 2.
URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2020/57.pdf. (дата звернення: 07.01.2025).

3. Колос Ю., Гембаровська Я. Новий закон про страхування: ключові зміни. Європейська бізнес-асоціація.
URL: <https://eba.com.ua/novuj-zakon-pro-strahuvannya-klyuchovi-zminu/>. (дата звернення: 07.01.2025).

Нечипорук Анастасія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Лариса Ляшко,
*викладач економічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший
викладач*

**СТРАТЕГІЧНІ КАРТИ В УПРАВЛІННІ
РЕЗУЛЬТАТИВНІСЮ ПІДПРИЄМСТВА**

Системи управління результативністю підприємства потребує інформаційного забезпечення, що включає дані про його фінансовий стан підприємства та результати діяльності. Підприємства, за допомогою сучасних інформаційних систем і технологій

контролюють зовнішні і внутрішні потоки інформації, використовуючи її для аналізу, прогнозування, ухвалення управлінських рішень. Система інформаційного забезпечення фінансового управління, виражаючи стратегічні завдання та плани дій у конкретних показниках, допомагає менеджерам у досягненні цілей, спрямованих на управління і контроль за станом бізнесу.

Управління результативністю інтегрує оперативну і фінансову інформацію в єдину систему Підтримайте і планування управлінських рішень, які забезпечують реалізацію стратегії та впровадження системи збалансованих показників (BSC), як однієї з найпопулярніших методик стратегічного управління. Американські економісти Р. Нортон та Д. Каплан розробили спеціальний інструментарій забезпечення трансформації стратегічних цілей у конкретні оперативні показники «Balanced-Scorecard», що є інтегрованою системою підтримки стратегічних управлінських рішень [3].

Одним із найпотужніших елементів методології BSC є використання стратегічних карт (скокард) підприємства, в основі яких покладено ключові показники результативності. Стратегічна карта виступає інструментом для відтворення логічного причинно-наслідкового зв'язку між стратегічними цілями, що зазначені у ній [1]. Цілі діяльності підприємства виражаються стратегічними показниками, що формують збалансовану систему. BSC визначає ключові параметри діяльності, за допомогою яких можна виміряти рівень досягнення стратегічних цілей. Крім того, система збалансованих показників у рамках реалізації загальної стратегії ставить конкретні завдання перед кожним працівником компанії. Збалансована система показників, основою якої є використання причинно-наслідкових зв'язків між цілями, є методом опису стратегії.

У процесі інтегрування Balanced-Scorecard виокремлюються такі шість етапів [2].

1. Формулювання місії та стратегічних орієнтирів діяльності підприємства;

2. Групування стратегічних цілей в розрізі окремих напрямків, зокрема:

а) фінансова сфера (фінансові параметри діяльності підприємства).

б) ринок/споживачі (якість продукції та послуг, що задовольняли б споживачів).

в) виробнича сфера / операційна діяльність (оптимізація та ефективність виробничих процесів).

г) персонал / інновації (розвиток кадрового та інноваційного потенціалу для досягнення стратегічних цілей).

3. Вибір індикаторів (ключових показників результативності).

4. Установлення цільових значень ключових показників.

5. Визначення причинно-наслідкових зв'язків.

6. Планування заходів для досягнення цільових орієнтирів.

Збалансована система показників є тією ланкою, яка логічно поєднує стратегічний і оперативний рівень управління. З урахуванням системи розробляється фінансово-економічний план показників результативності діяльності підприємства. Рівень досягнень цільових значень показників цього плану слугує критерієм ефективності діяльності менеджера, а відповідно і основою їх мотивації.

Узагальнюючи підходи щодо оцінки результатів функціонування підприємства можна акцентувати увагу на притаманну всім їх цільову спрямованість, яка визначає вектор розвитку управлінської системи.

Система збалансованих показників результативності, має безумовні переваги порівняно з традиційними концепціями, і має високу корисність як обліково-аналітичний інструмент. Через взаємозв'язок системи показників, що характеризують параметри майбутньої діяльності, показники мають бути сформованими в контексті стратегічних цілей підприємства та концентруватися на ключових факторах впливу. Формування сукупності показників у межах параметрів «ризик – ліквідність – дохідність» доцільно здійснювати через використання прийомів діагностики, моніторингу та контролю як інструментів управління результативністю підприємства.

Список використаних джерел:

1. Захарченко К.Р. Стратегічна карта як інструмент поліпшення управління фінансовою результативністю підприємства / К.Р.Захарченко, М.Г. Педченко, М.С. Педченко // Економіка сьогодні: проблеми моделювання та управління: матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 17–18 листопада 2021 року). – Полтава : ПУЕТ, 2021. – С. 47–51

2. Терещенко О.О. Фінансовий контролінг :О.О Терещенко, Н.Д Бабяк. – К.:КНЕУ, 2013. – С. 237

3. Kaplan, R. S, & Norton, D. P. (1992). The Balanced scorecard: Translating Strategy into Action. Boston: Harvard Business School Press.

Панасюк Ангеліна,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Майя Півнюк,

*викладач циклової комісії фінансів,
обліку та оподаткування*

УКРАЇНСЬКА ФІНАНСОВА НАУКА

Фінансова наука в Україні відіграє важливу роль у забезпеченні економічної стабільності та зростання. Сучасні проблеми, викликані змінами в економіці та війною, спрямовують дослідження на бюджетну децентралізацію, цифровізацію та міжнародні стандарти фінансів. **Метою цієї статті** є аналіз основних тенденцій, викликів та перспектив розвитку фінансової науки в Україні.

Фінансова наука – це дослідження фінансових явищ за допомогою аналітичного підходу, що постійно вдосконалюється. В Україні її становлення розпочалося у 19 столітті. Основні етапи розвитку:

- Перший етап (початок 19 ст. – 70-ті роки 19 ст.): формування фінансової науки як складової політичної економії;

- Другий етап (70-ті роки – кінець 19 ст.): збільшення кількості наукових публікацій та досліджень;

- Третій етап (1991 – 1996 рр.): видання першого підручника «Фінансова наука»;

- Четвертий етап (1996-2000 рр.): поява дисциплін «оподаткування» та «бюджетні системи»;

- П'ятий етап (2000 р. – теперішній час): впровадження інноваційних підходів у сфері фіскального менеджменту.

На перших двох етапах розвиток фіскальних досліджень відбувався під впливом Російської імперії, а потім СРСР. Після Другої світової війни Україна інвестувала кошти у відбудову територій. Сучасні вчені зазначають, що роль фінансів в Україні зміщується від периферійної до провідної. Яскравим прикладом впливу на реформи є політичні заходи, вжиті проти фінансової системи, такі як націоналізація найбільших банків.

Сьогодні українська фінансова наука зосереджена на покращенні фінансової системи та економічної ситуації. Під час війни економіка

зазнала величезних втрат, але після перемоги головними завданнями є відбудова країни, забезпечення фінансової стабільності, зміцнення національної валюти, наповнення бюджету та побудова ефективної фінансової інфраструктури [1].

Фінансова децентралізація, особливо у сфері місцевого оподаткування, є важливим елементом зміцнення місцевої автономії. Її метою є збільшення фінансових ресурсів на місцевому рівні та сприяння більш ефективному управлінню бюджетом і розвитку інфраструктури. Однак існують також і виклики, такі як недосконале законодавство, слабе податкове адміністрування та недостатня прозорість використання фінансових ресурсів.

Місцеві податки є стабільним джерелом фінансування місцевих бюджетів. Для підвищення їх ефективності необхідно передбачити інтеграцію методів децентралізації, усунення адміністративного дефіциту та підвищення прозорості. Критеріями ефективності місцевих податків є стабільність податкової бази, відповідність надходжень місцевим потребам, справедливість та простота адміністрування [3].

Міжнародна академічна мобільність є ключовим засобом інтеграції України в глобальний науковий простір. Вона забезпечує обмін знаннями, досвідом і культурними цінностями, сприяючи розвитку освіти і науки. Традиція міжнародного академічного обміну сягає ще Середньовіччя, коли студенти подорожували між університетами Європи. Основними викликами є обмежене фінансування, бюрократія, мовні бар'єри та економічні труднощі. Вищі навчальні заклади активно підтримують міжнародну мобільність через програми обміну, стипендії та гранти. Для реалізації потенціалу мобільності потрібно збільшити фінансування, спростити процедури та створити умови для повернення фахівців в Україну. Це сприятиме розвитку науки та інтеграції України в світову наукову спільноту [2].

Отже, фінансова наука в Україні переживає період активного розвитку, який відповідає сучасним викликам глобалізації, технологічного прогресу та наслідкам війни. Історія її становлення, розпочалася ще в 19 столітті, включає кілька важливих етапів, під час яких удосконалювались методи дослідження, розширювався спектр дисциплін і впроваджувалися новітні підходи.

Таким чином фінансова наука України має потенціал для значного розвитку, що забезпечить економічну стабільність країни та її поступ у міжнародному науковому середовищі, за умови подолання існуючих труднощів.

Список використаних джерел:

1. Антипенко Н.В., Ткаченко В.О. Розвиток фінансової науки в Україні.

URL:<https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/58082/1/163%20%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.%2c%D0%A2%D0%BA%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення: 18.01.2025).

2. Бойко, К. В. Міжнародна академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір. URL:

3. https://er.dduvs.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/15681/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D1%84%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BC_2024.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=97 (дата звернення: 18.01.2025).

4. Бей, С. О., Руденко, В. В. Місцеве оподаткування в умовах фінансової децентралізації в Україні. URL: <https://zenodo.org/records/14603713> (дата звернення: 18.01.2025).

Петрова Галина,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Дацюк-Василюк
Галина, викладачка облікових дисциплін,
спеціалістка вищої категорії**

НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток штучного інтелекту (ШІ) є цілком логічним кроком розвитку постіндустріального техногенного суспільства, що характеризується інтенсифікацією процесу інформатизації всіх сфер діяльності людини та суспільства в цілому. Методи та технології штучного інтелекту увійшли у повсякденне життя людини у вигляді інтелектуальних систем, мобільних застосувань та веб-сервісів, які інтенсифікують виробництво, покращують комунікацію, забезпечують корпоративну та особисту безпеку тощо.

Багато досліджень присвячено теоретичним та практичним аспектам застосування штучного інтелекту таких науковців та практиків як: Гельдт С., Каланча А., Колоток М., Онищенко Ю.,

Садчикова І., Холявко Н. Однак, незважаючи на наукову та практичну цінність опублікованих праць, у зв'язку з нестабільністю світових процесів в економіці, в тому числі і в українській, залишаються актуальними проблеми, пов'язані з проблемами впливу штучного інтелекту які є недостатньо дослідженими [1].

Сучасний рівень розвитку технологій передбачає застосування штучного інтелекту для полегшення роботи людей. Банківська сфера активно використовує можливості ШІ – він задіяний у приблизно 40,4% від усіх операцій та пов'язаний з різними аспектами діяльності банківських установ.

Розглянемо основні напрямки використання технологій штучного інтелекту в банківській діяльності:

1. Кібербезпека: захист конфіденційних даних банківських установ з метою застереження витоку інформації через хакерські атаки.

2. Чат-боти: забезпечують цілодобовий доступ користувачів до відповідного банку. Також така технологія дає змогу зрозуміти характер клієнта та його потреби.

3. Кредитні рішення: системи штучного інтелекту, на основі яких банк має змогу приймати більш інформаційно забезпечені, вигідні та безпечні кредитні рішення.

4. Аналіз тенденцій ринку: ШІ надає можливість обробляти великі масиви даних, що дозволяє прогнозувати ринкові тенденції, валюти, акції тощо та пропонувати вигідні варіанти для інвестицій.

5. Збір та аналіз даних: рішення на основі штучного інтелекту дають можливість зібрати та структурувати інформацію без помилок.

6. Аналіз досвіду клієнтів: аналізуючи досвід клієнтів, банки можуть впроваджувати нові успішні послуги для них.

7. Управління ризиками: штучний інтелект дає змогу визначити ризиковану пропозицію та запропонувати сучасні та ефективні рішення.

8. Відповідність нормативним вимогам: штучний інтелект використовується для кращого впровадження нових вимог відповідності для фінансових установ.

9. Автоматизація процесів: алгоритми роботизованої автоматизації процесів підвищують операційну ефективність і точність, а також знижують витрати за рахунок автоматизації завдань, що повторюються, забирають багато часу [1].

Умовами подальшого впровадження штучного інтелекту в світову банківську систему, перш за все, є:

1. Модернізація застарілих систем. Щоб банки розглянули можливість ефективного використання технології штучного інтелекту у своїй діяльності, їм потрібно оновити свої програмні системи. Застаріле обладнання і без ШІ значно сповільнює роботу банківських установ, тож для інноваційного розвитку необхідно відходити від старих комп'ютерів, баз даних та онлайн-сховищ, здійснюючи перехід до сучасних автоматизованих систем

2. Розвиток мобільних додатків. Традиційні банківські програми, зосереджені на певних функціях. Майбутнє — за мобільними додатками, єдиними платформами, що об'єднують банкінг, покупки, платежі, інвестиції тощо. Ця консолідація запропонує клієнтам зручність і оптимізує операції для постачальників [2].

Отже, загалом, застосування системи штучного інтелекту надає значні можливості для банківських установ: це і зниження витрат на робочу силу, підвищення продуктивності роботи фінансової установи, додатковий захист від шахраїв та кіберзлочинців, автоматизація багатьох процесів, зменшення фінансових витрат та витрат часу, краще задоволення потреб банківських клієнтів тощо. На сьогодні ті банки, які не використовують і не збираються використовувати у своїй діяльності систему штучного інтелекту, стають не конкурентоспроможними на фінансових ринках.

Не зважаючи на всі переваги, при впровадженні у свою діяльність штучного інтелекту, банкам варто звертати свою увагу і на ризики, пов'язані з цим. Найбільш серйозною проблемою у цьому аспекті є незахищеність персональних даних клієнтів, а також банківської інформації, що у повному обсязі зберігаються на хмарних сервісах, і у разі непередбачуваної ситуації, уся інформація може бути видалена, або опинитись у руках зловмисників.

Отже, банківським установам необхідно забезпечити додатковий захист для важливої інформації для впевненості у надійності впровадження штучного інтелекту.

Список використаних джерел:

1. Овчаренко Т. С. тенденції розвитку та використання штучного інтелекту у банківській сфері/ Т. Овчаренко. Економіка та суспільство. 2024. № 67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4711/4652>

2. ШІ в банківській справі: як штучний інтелект покращує фінансовий сектор. URL: <https://qarea.com/blog/how-ai-elevates-financial-sector> (дата звернення: 03.01.2025).

Петрова Галина,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Майя Півнюк,
*викладач циклової комісії фінансів,
обліку та оподаткування*

КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ: РЕГУЛЮВАННЯ, РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Криптовалютою називають віртуальну або цифрову валюту, засновану на блокчейн-технологіях. Найбільш яскравим прикладом цифрових монет є Біткоїни. Вони ж є найбільшими криптовалютами за рівнем ринкової капіталізації. Криптовалюту з самого початку розробляли заради того, щоб мати безпечний, швидкий та ефективний вид розрахунків з невеликим рівнем комісії. Головний плюс в тому, що віртуальними монетами можна розраховуватися і на міжнародній арені. Криптовалюта має певні відмінності від паперових грошей. Вона існує лише у вигляді комп'ютерного коду, її розробляли спеціально для того, щоб убезпечити всі розрахунки. Зберігаються віртуальні гроші у блокчейні – це велика суцільна захищена база даних. Головна перевага криптовалюти в тому, що її використання пришвидшує транзакції [1].

У 2022 році Україна зробила значний крок, встановивши правила захисту віртуальних активів (закон №2074-ІХ «Про віртуальні активи», у якому закріплювався статус криптовалюти як власності). Однак питання регулювання цифрових активів залишається відкритим. Важливим елементом на шляху до повноцінної інтеграції криптовалют у фінансову систему є податкове регулювання, адаптоване до віртуальних активів. Перший проєкт передбачає оподаткування операцій із криптовалютами на рівні 18% для фізичних осіб, включно з військовим збором, а також роль податкових агентів для бірж. Другий, створений у співпраці з бізнес-спільнотою, представляє більш лояльні умови для криптоінвесторів, що може підвищити його шанси на прийняття. Основні аспекти значення криптовалюти включають:

- інвестиції: криптовалюта відкриває нові можливості для інвесторів, надаючи альтернативу традиційним активам;

- транзакції: зниження витрат і збільшення швидкості платежів між різними країнами.

Наразі, попри прийняття основного закону, залишається вакуум у питаннях оподаткування криптовалют, оскільки чинність Закону «Про віртуальні активи» залежить від прийняття змін до Податкового кодексу України. Правила оподаткування доходів від криптовалют лишаються невизначеними, що створює певну правову плутанину та ризики для учасників ринку. Національне агентство з попередження корупції України роз'яснює, що особи, які зобов'язані декларувати свої доходи, мають зазначати криптовалюту у своїх деклараціях як інвестиційний актив. Відповідно до FATF, криптовалюта розглядається як цифровий вираз вартості, який може використовуватися для інвестиційних та платіжних цілей [2].

Криптовалюта в Україні наразі не має чітко визначеного правового статусу. Відсутність стабільного та єдиного підходу до правового регулювання створює певні правові ризики. Важливим кроком є створення доступної інформації про емітентів, умови емісії та обіг криптовалют, що має сприяти її легалізації як об'єкта цивільних прав. Але українське законодавство має включати зміни, які забезпечать краще регулювання ринку криптовалют та захист прав споживачів.

Сучасна економіка стрімко розвиває свою віртуальну сферу, зростає роль цифрових технологій у реальному секторі. Розвиток економіки та цифрових технологій призвів до появи нової групи об'єктів, яка називається «віртуальні активи». Криптоактиви – це приклад таких об'єктів, які мають відсутність матеріальної форми та самостійну майнову цінність, що створюється за допомогою інформаційних технологій та блокчейн-системи. На сьогодні, криптоактиви не можна використовувати як офіційні гроші, валюту, платіжний засіб, електронні гроші або цінні папери. Проте все більше компаній використовують їх у своїй діяльності. Фізичні та юридичні особи повинні усвідомлювати ці ризики перед здійсненням операцій з криптоактивами. Також, низький рівень освіченості населення у цій сфері становить велику проблему.

За даними Web3-аналітичної компанії Chainalysis, Україна посідає п'яте місце у світі за користуванням криптовалюти, а також за її впровадженням. За рівнем криптопрогресу ми випереджаємо такі технічно передові країни, як Велику Британію, Японію, Бразилію та Філіппіни. Головна причина такої тенденції не лише купівельна

спроможність співвітчизників, але й динамічний розвиток криптовалютної інфраструктури.

Отже, Україна має всі шанси стати криптохабом Європи завдяки розвиненій IT-інфраструктурі та підтримці інновацій. З впровадженням цифрової гривні та подальшим розвитком законодавства криптовалюта стане ще доступнішою для громадян. Україна довела, що навіть в умовах війни можна адаптуватися до новітніх технологій і використовувати їх для економічної стабільності та зростання [3].

Список використаних джерел:

1. Криптовалюта: що це таке і як вона існує в Україні. URL:https://zlochiv.net/kryptovaliuta-shcho-tse-take-i-iak-vona-isnuie-v-ukraini/#google_vignette. (дата звернення: 21.01.2025).

2. Криптовалюта в Україні — поточне регулювання та майбутні перспективи. URL:<https://advokat-narodu.com/blog/biznes/kryptovaliuta-v-ukrayini-potochne-rehulivannia-ta-maybutni-perspektyvu> (дата звернення: 21.01.2025).

3. Регулювання криптовалют: загроза для інновацій чи шлях до стабільності? URL: <https://mind.ua/openmind/20280934-regulyuvannya-kriptoalyut-zagroza-dlya-innovacij-chi-shlyah-do-stabilnosti> (дата звернення: 21.01.2025).

Владислава Потапюк,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Наталія
Денисюк,**

*викладач облікових дисциплін, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ОБЛІКУ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

У сфері цифровізації бухгалтерського обліку визначені два її основні напрями: «технологія отримання, зберігання і передачі необхідної інформації адресатам» [1, с. 8]; «методологія систематизації інформації» [1, с. 8].

Перший з них передбачає застосування більш сучасних інформаційних систем, які необхідні для створення, використання та обслуговування облікових баз даних. Розвиток таких інформаційних систем напряду залежить від двох факторів: впровадження інновацій стосовно технічної бази та обладнання, від чого залежить створення нових інформаційних потреб; «впровадження інновацій в автоматизовані інформаційні системи» [3, с. 99].

Електронний (цифровий) облік має місце тоді, коли всі транзакції записуються в онлайн-сервер чи базу даних [2, с. 33]. Але для відкриття чи оформлення рахунків використовуватиметься логін та пароль, надані постачальником бухгалтерських послуг.

Бухгалтерський облік надає власникам бізнесу потенційні орієнтири для порівняння їх компанії з промисловим стандартом. Власники малого бізнесу часто використовують бухгалтерську інформацію для забезпечення банківських кредитів чи фінансування інвесторами свого бізнесу. Багато малих підприємств потребують стартового капіталу на момент початку бізнесу. Підприємці та власники бізнесу часто готують фінансову звітність для проформи, щоб надати банкам та інвесторам інформацію, що стосується очікуваної фінансової віддачі бізнесу. Комп'ютеризовані бухгалтерські системи пропонують декілька переваг.

Найважливіша перевага використання комп'ютера – це швидкість, з якою можна вести бухгалтерський облік у будь-якому місці та в будь-який час.

Системи для малого та середнього бізнесу можна придбати в готовому вигляді за низькою ціною. Ці програми дозволяють менеджерам бачити фінансове становище компанії в режимі «реального часу» та вносити необхідні корективи у бізнес-стратегію.

Комп'ютеризовані системи також можуть надавати миттєві звіти щодо оцінки запасів, прибутку та збитків, рахунків клієнтів та аналізу заробітної плати та продажів, знову ж таки, дозволяючи швидше вносити корективи у бізнес-стратегію. Бухгалтерське програмне забезпечення дозволяє швидше вводити дані, ніж при ручному обліку і дозволяє швидко і точно зіставляти та друкувати такі документи, як рахунки-фактури, замовлення на купівлю та зарплату.

Завдяки своїй ефективності та простоті використання комп'ютеризованої системи бухгалтерського обліку також дозволяють нам покращити контроль запасів і збір платежів, заощаджуючи час та покращуючи грошовий потік.

Оскільки комп'ютеризовані системи автоматично оновлюють деякі записи, облікові записи завжди будуть актуальні, заощаджуючи час на оновлення.

Основні переваги комп'ютеризованої системи обліку полягають у тому, що залежно від умов експлуатації робота в деяких із них здійснюється наступним чином. Доступ до даних за допомогою бухгалтерського програмного забезпечення різним особам стає набагато простішим, таке програмне забезпечення дозволяє також безпечно отримувати доступ до бухгалтерських даних поза офісом. Це особливо правильно, якщо використовується онлайн-бухгалтерська програма.

Нарощується масштабованість електронного обліку: коли компанія зростає, обсяг необхідної бухгалтерської звітності як збільшується, так і ускладнюється. З комп'ютеризованим бухгалтерським обліком все залишається простим, тому що відібрати дані за допомогою програмного забезпечення простіше, ніж проглядати купу паперів.

Оскільки використання комп'ютеризованого обліку є більш ефективнішим, ніж паперовий облік, то робота виконуватиметься швидше і час буде заощаджено.

Використання комп'ютеризованої системи обліку пов'язане з власним набором проблем, пов'язаних з використанням комп'ютера. Можливо, що дані можуть бути втрачені через пошкодження апаратного або програмного забезпечення. Оскільки комп'ютер не має власної думки, він не сприймає помилки так, як це робить людина. Там може бути втрата даних через збій електропостачання або наявність вірусів, крадіжку даних хакерами, нещасні випадки, такі як пожежа тощо. Також може мати місце втрата даних або зміна даних через шахрайство чи розкрадання.

Комп'ютерне шахрайство також викликає занепокоєння, і для цього необхідно створити систему контролю за тим, хто має доступ до облікової інформації, особливо до інформації про клієнтів. У разі порушення безпеки та крадіжки даних керівництво може нести персональну відповідальність за втрату даних. Основними обмеженнями комп'ютеризованої системи бухгалтерського обліку є залежність від умов експлуатації: висока вартість установки комп'ютерного обладнання, яке потребує заміни, а програмне забезпечення має час від часу оновлюватися з появою нових версій; для забезпечення ефективного використання комп'ютеризованої

системи бухгалтерського обліку повинні бути впроваджені нові версії апаратного та програмного забезпечення. Вони вимагають спеціальної підготовки, отже, і витрат за навчання персоналу; на відміну від людей, комп'ютери не мають можливості судити чи виявляти непередбачені помилки у системі. Порухення безпеки, небезпека вірусів та злону системи ззовні створює сильну потребу у забезпеченні надійної безпеки системи. Так само людина, яка створила конкретну програму, може легко обманювати, підробляючи вихідні записи; широке використання комп'ютерів може призвести до серйозних проблем зі здоров'ям, таких як напруга очей, м'язові скарги, біль у спині тощо. Це призводить до зниження ефективності праці, а також збільшення медичних витрат [2, с. 34].

Таким чином, у зв'язку з технічним прогресом як підготовка документа, так і організація бухгалтерської звітності мають бути здійснені в електронному середовищі. Дане дослідження показує, що найбільш суттєвий вплив на електронний облік має розвиток технологій, що приносить економію часу та витрат користувача. Цифровий бухгалтерський облік – це безмежна можливість, що дозволяє здійснювати банківські операції будь-коли і будь-де. Це дало можливість сучасному бізнесу більш ефективно та результативно виконувати бухгалтерські функції.

Список використаних джерел:

1. Бруханський Р., Спільник І. Цифровий облік: поняття, витоки та актуальний дискурс. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 3-4. С. 7-20.
2. Висоцька Т.А. Особливості цифрового бухгалтерського обліку. Вісник ДТЕУ. 2018. №4. С. 61-67.
3. Ярошук О. Блокчейн у системі бухгалтерського обліку. Перспективи розвитку освіти, науки і бізнесу в глобальному середовищі: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2020. С. 99-100.

Стефанюк Вадим,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Галина Дацюк-Василюк, *викладачка облікових
дисциплін, спеціалістка вищої категорії*

СТАНОВЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОКАЗНИКИ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У ринкових умовах існує вибір напрямів розвитку, обсягів діяльності, ресурсів, джерел фінансування, форм і методів інвестування. Ці рішення тісно пов'язані з поняттям «політика». У господарській практиці використовуються такі поняття, як економічна, технічна, соціальна, фінансова та податкова політика.

Необхідність визначення облікової політики стала очевидною під час «великої кризи 1929 року» – обвалу Нью-Йоркської фондової біржі. Після цього у США було вжито заходів для захисту інвесторів від фінансових втрат через надання неповної або недостовірної інформації. Лише у 1973 році термін «облікова політика» офіційно увійшов до практики обліку завдяки Міжнародним стандартам бухгалтерського обліку (МСБО) 1 «Розкриття облікової політики» та МСБО 5 «Інформація, яка підлягає розкриттю у фінансових звітах». У 1997 році ці стандарти були замінені на МСБО 1 «Подання фінансових звітів», який покращив якість фінансової звітності та забезпечив користувачів повною інформацією про фінансовий стан і результати діяльності компаній.

Облікова політика – одне з найважливіших питань організації бухгалтерського обліку, правильне формування якого і повне розкриття забезпечує реалізацію мети бухгалтерського обліку і фінансової звітності: надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та п. 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Користувачі фінансової звітності мають право бути поінформованими про використані методи та процедури обліку, адже їх альтернативні варіанти можуть суттєво впливати на показники фінансової звітності підприємства. У зв'язку з цим, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (п. 7), а також стандарти ГААР передбачають подання облікової політики як окремого компонента повного комплексу фінансових звітів.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національні положення (стандарти) узгоджуються з міжнародними. Тому вимога щодо розкриття облікової політики у фінансовій звітності також відображена у П(С)БО 1 (пп. 17, 19, 23, 25). Зокрема, у пункті 25 зазначено, що облікову політику необхідно розкривати в примітках до фінансових звітів, щоб забезпечити їх зрозумілість для користувачів (п. 19). Розкриття облікової політики та її змін є важливою умовою для забезпечення зіставності (п. 17), що дозволяє користувачам порівнювати фінансові звіти як одного підприємства за різні періоди, так і звіти різних підприємств між собою.

На жаль, ці вимоги часто не виконуються на практиці. У кращому випадку підприємства формують Наказ про облікову політику, але його зміст не знаходить відображення у фінансовій звітності. Причиною тому є недостатня увага до цього питання з боку регламентуючих органів, а також неузгодженість нормативних документів, що стосуються облікової політики.

В обліковій політиці підприємства мають бути відображені всі принципові питання ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, тому до її формування необхідно підходити дуже ретельно, адже від цього залежить, наскільки об'єктивно і точно буде розкрито інформацію про фінансовий стан і результати діяльності підприємства у фінансовій звітності.

Цікавим науковим питанням є визначення порогу суттєвості для окремих об'єктів обліку. Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженим Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку, суттєвою визнається інформація, відсутність якої у фінансових звітах і примітках до них може вплинути на рішення користувачів. Суттєвість окремих господарських операцій та об'єктів обліку визначається керівництвом підприємства, якщо інше не передбачено стандартами

бухгалтерського обліку. На мою думку, для забезпечення професійного судження щодо суттєвості в національній обліковій та аудиторській практиці необхідно встановити чіткі критерії.

Отже, процесі впровадження ринкових методів господарювання в Україні значна увага приділяється формуванню облікової політики підприємства. Від її обґрунтованості та відповідності реальним умовам залежить фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та перспективи розвитку в конкретному ринковому середовищі.

Облікова політика, як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності, забезпечує достовірне визначення фінансового стану та результатів діяльності. Вона потребує належного оформлення та повного розкриття.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», зі змінами і доповненнями
2. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств», зі змінами і доповненнями.
3. Лист Міністерства фінансів України від 21.12.05 № 31-34000-10-5/27793 «Про облікову політику».
4. Національне положення (стандарти) бухгалтерського обліку

Стречен Марія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Майя Півнюк,
*викладач циклової комісії фінансів,
обліку та оподаткування*

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ НА РОЗВИТОК НЬЮ-ЙОРКСЬКОЇ ФОНДОВОЇ БІРЖІ

Світовими інституціями називають ті організації, які відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності, розвитку світової економіки та її функціонуванні. До них можна віднести банки,

фондові біржі, міжнародні організації та установи, які сприяють світовому руху капіталу, інвестиціям та торгівлі. Розвиток кожної такої інституції проходить крізь технологічний прогрес, так звані інновації, які у сучасному світі відіграють ключову роль у розквіті різних галузей, включно і з фінансовою.

Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE) є однією з найважливіших фінансових інституцій, яка зазнала значних змін завдяки впровадженню новітніх технологій. Технологічні інновації не тільки підвищили ефективність та прозорість торгівлі, але й зробили її більш доступною для інвесторів з усього світу. Аналіз історичних етапів впровадження технологій, сучасних інновацій та їхнього впливу на глобальну економіку дозволяє зрозуміти, як технології змінили функціонування біржі та сприяли її розвитку [1].

Історію технологічних інновацій на NYSE відкриває впровадження телеграфу. У 19 столітті його впровадження разом із телефонами значно змінило спосіб торгівлі на біржі. Ці технології дали змогу брокерам швидше обмінюватись інформацією та укладати угоди. Телеграф і справді став першим кроком до автоматизації процесів, що дозволило зменшити час передачі інформації та підвищити точність угод. Згодом, у 20 столітті комп'ютерні системи стали невід'ємною частиною біржової торгівлі. Вони дозволили обробляти великі обсяги даних у реальному часі, чим підвищили швидкість та ефективність торгівлі. Зниженню витрат на операції вплинуло впровадження комп'ютерних систем. Функціонування та структуру біржі змінили електронні системи торгівлі, такі як NYSE Arca. Ці системи значно підвищили ліквідність ринку. Сучасні інновації також посприяли розквіту біржі. Використання алгоритмів та високочастотної торгівлі дозволило значно підвищити швидкість та обсяги на NYSE. Вони дозволяють автоматично виконувати угоди за заданими параметрами, що нині знижує ризики та підвищує ефективність торгівлі. Високочастотна торгівля стала важливим інструментом для великих інвесторів, які можуть швидко реагувати на зміни ринку. Також нові можливості для ринку відкрились завдяки впровадженню блокчейн-технологій та торгівлі криптовалютами. Ці технології запезпечили, та забезпечують по сьогоднішній час, більшу прозорість та безпеку угод, знижуючи ризики шахрайства та підвищуючи довіру інвесторів [2].

У сучасних умовах цифрової епохи кібербезпека стала важливим аспектом функціонування біржі. NYSE впроваджує новітні рішення

для забезпечення безпеки торгівлі та захисту даних. Це включає використання передових технологій шифрування, багатофакторної аутентифікації та систем моніторингу для виявлення та запобігання кіберзагрозам.

Технологічні інновації, так само як і на NYSE, вплинули на глобальну економіку. Збільшили обсяги торгівлі: завдяки новітнім технологіям біржі можуть обробляти мільйони угод щодня, що сприяє зростанню капіталізації компаній. Підвищили прозорість та доступність: інвестори з усього світу можуть здійснювати угоди в режимі реального часу з будь-якої точки планети, що сприяє глобалізації фінансових ринків, а прозорість підвищує довіру інвесторів та знижує ризики маніпуляцій. Також вплинули на інвестиційну культуру: тепер інвестори мають доступ до більшої кількості інформації та аналітичних інструментів, що дозволяє ухвалювати більш обґрунтовані рішення. Це значно сприяє залученню нових учасників на ринок [3].

Тож, технологічні інновації відіграли ключову роль у розвитку Нью-Йоркської фондової біржі та її адаптації до сучасних умов. Завдяки впровадженням новітніх технологій, біржа змогла підвищити ефективність торгівлі, забезпечити більшу прозорість та доступність ринку для інвесторів з усього світу. Значно вплинула на історичний розвиток інших інституцій та фінансову галузь в цілому, й буде продовжувати впливати на функціонування та глобальну економіку і надалі.

Список використаних джерел:

1. Історія Нью-Йоркської фондової біржі. 11 серпня 2024. URL: <https://w.wiki/Cq4s> (дата звернення 15.01.2025).
2. Технологічні інновації на NYSE. 23 серпня 2021. Grace Devlin. URL: <https://www.nyse.com/article/nyse-the-market-for-innovation> (дата звернення 15.01.2025).
3. Вплив технологій на фінансові ринки. 24 червня 2021. Шевченко О. М. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/17713/1/Shevchenko_O_2021.pdf (дата звернення 15.01.2025).

Сушицька Єлизавета,
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*
Науковий керівник: Наталія Мойсеєць,
*викладач економічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-
методист*

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ

Незалежність, добробут, фінансова безпека держави, фінансування пріоритетних програм залежать від ефективної системи оподаткування, важливим елементом якої є податковий аудит. Податковий аудит є одним з найбільш популярних нових напрямків аудиту в Україні. На всіх етапах діяльності організації тією чи іншою мірою зіштовхуються з проблемами податкового характеру й намагаються їх вирішити таким чином, щоб використати ресурси організації з максимальною віддачею для прискорення економічного зростання. Податковий аудит не тільки виділений самостійним напрямом державного контролю, це ще й важлива складова управління податкової системи. Значимість податкового аудиту або його роль у перетворенні й урегулюванні економічних відносин зростає паралельно зі збільшенням кількості суб'єктів господарювання та розширенням нового класу власників[1].

Проблема правового регулювання податкового аудиту зумовлене двома факторами: по-перше, держава зацікавлена у забезпеченні повного та вчасного надходження грошових коштів до публічних грошових фондів; по-друге, платники податків зацікавлені у створенні такого механізму податкового аудиту, який би не створював ускладнень і не паралізував їх фінансово-господарську діяльність.

Спрямованість аудиторської діяльності в Україні на сучасному етапі переважно на перевірку податків спричинила формування системи не фінансового, а податкового аудиту, що часом не виконує повною мірою властивих аудиту функцій. Такі умови не сприяють становленню системи незалежного аудиту та повномасштабному застосуванню Міжнародних стандартів аудиту.

Професія аудитора, яка покликана забезпечувати прозорість та надійність економіки, ефективність регулювання економічних

процесів, в наш час найчастіше націлена не на підвищення економічного достатку суспільства, а на вирішення фінансових питань окремих суб'єктів господарювання всупереч загальним інтересам. І розвиток податкового аудиту в Україні багато в чому залежатиме не тільки від набутих темпів економічного життя, притоку інвестицій, розширення фондового ринку, але й від ідеологічної перебудови аудиторської діяльності та якісних змін у самому аудиторському середовищі [2].

Мета податкового аудиту – це отримання експертного висновку про повноту та достовірність розрахунків з бюджетом, оскільки у разі виявлення порушень співробітниками Державної податкової служби України, донарахування (податок недоїмка пеня штраф) можуть становити велику суму, загрожуючи компанії банкрутством та припиненням підприємницької діяльності [3].

Завдання податкового аудиту це не лише бажання уникнути ризиків. Податковий аудит може допомогти оптимізувати оподаткування та виявити приховані податкові резерви, що дозволить покращити фінансові показники компанії.

Крім керівництва підприємства, податковий аудит можуть ініціювати: акціонери; інвестори; потенційні покупці; рада директорів.

У ході податкового аудиту вирішуються такі завдання: аналізується облікова політика на її відповідність до законодавства; пропонуються рішення щодо її поліпшення; перевіряються фінансові показники; оцінюється правильність формування бази та об'єктів, розрахунку ставок, відповідність термінів; аналізується правомірність застосування податкових пільг; складається карта ризиків за наявними короткостроковими та довгостроковими фінансовими зобов'язаннями; розробляється алгоритм рішень та дій для мінімізації загроз чи адаптації до змін законодавства в Україні; розробляються заходи щодо оптимізації чи зниження фіскального навантаження.

Загалом, податковий аудит це ефективний управлінський інструмент, що дозволяє оцінити кваліфікацію бухгалтерського відділу. Також податковий аудит необхідний у разі реорганізації підприємства чи зміни головного бухгалтера.

Методика аудиту оподаткування загалом мало відрізняється від тієї, що використовується податковими органами. Проте аудиторська фірма, яка проводить податковий аудит, діє на користь замовника. При

виявленні помилок чи неточностей у розрахунках вона інформує про це керівництво компанії, а не фіскальні органи, пропонуючи законні способи зниження ризиків, а також надає рекомендації, як не допустити їх у майбутньому.

Виконання робіт з податкового аудиту складається з наступних етапів:

- попередня оцінка існуючої системи оподаткування замовника;
- загальний аналіз і розгляд елементів системи оподаткування замовника;
- визначення основних факторів, що впливають на податкові платежі;
- перевірка методики обчислення податкових платежів;
- правова і податкова експертиза існуючої системи господарських взаємовідносин;
- оцінка документообігу та вивчення функцій і повноважень служб, відповідальних за обчислення та сплату податків;
- попередній розрахунок податкових показників замовника;
- перевірка та підтвердження правильності обчислення і сплати податків та зборів до бюджету і позабюджетних фондів [2].

За результатами податкового аудиту буде наданий звіт, що містить:

характеристику системи податкового обліку організації та факторів, що впливають на розмір податків;

виявлені в ході аудиту невідповідності та порушення податкового законодавства;

суми донарахувань податків;

суми недоплати чи переплати податків;

перелік податкових декларацій, які підлягають виправленню;

інформацію про способи оптимального виправлення виявлених порушень та зниженні податкових наслідків [3].

Податковий аудит сьогодні є необхідністю. Він проводиться перед податковою перевіркою, під час якої можна привести в порядок звітність, щоб не мати проблем у майбутньому. Аудиторська фірма за допомогою перевірки знижує ризики порушення податкового законодавства та ймовірність виникнення непорозумінь і конфліктів з фіскальними органами. Своєчасно проведений податковий аудит дозволяє уникнути втрат при податкових перевірках, тим самим окупити витрати на проведення аудиту, зберігаючи репутацію компанії як надійного партнера в бізнесі [1].

Список використаних джерел:

1. Аудиторсько-консалтингова Корпорація «АВА». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.buhuslugi.com.ua/ua>
2. Аудиторсько-консалтингова Корпорація «Глобал Консалтинг». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gc.ua/uk/audit/podatkovij-audit/>
3. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 р. – Верховна Рада України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

Чернета Дарина,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Трофимчук
Наталія,**

*викладач економічних дисциплін вищої
категорії, викладач-методист*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК КЛЮЧ ДО УСПІХУ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

Штучний інтелект (ШІ) – це технологія, що привернула увагу всього світу. Все частіше компанії та державні установи використовують або розглядають можливість використання ШІ. Глобальне опитування показало, що 85% опитаних керівників планують інвестувати значні кошти в технології ШІ протягом наступних років. Більшість вчених та представників бізнесу схиляються до думки, що технології суттєво змінять бізнес-ландшафт у ХХІ столітті, зокрема діяльність організації, галузей та суспільства [1].

Штучний інтелект – потужний інструмент для розвитку бізнесу. Для установ, які працюють із величезними потоками інформації, він буквально стає порятунком: допомагає виконувати рутинні операції, обробляючи дані, надаючи аналітику. Завдяки роботі ШІ бізнес отримує реальну основу для прийняття правильних та оперативних рішень від цифр, критеріїв до рекомендованих дій. Це дозволяє покращувати та розвивати бізнес-процеси, підвищувати прибутковість.

Інтелектуальні системи, здатні аналізувати великі обсяги даних та робити прогнози, надають підприємствам можливість приймати обґрунтовані рішення на основі об'єктивних даних. Це дозволяє автоматизувати роботу з різноманітними платформами, такими як Фейсбук, Інстаграм та інші, оптимізувати бізнес-процеси, підвищувати продуктивність та знижувати витрати. Бізнеси, які вміло використовують технології штучного інтелекту, отримують конкурентні переваги на ринку, забезпечуючи собі стабільну позицію і приваблюючи нових клієнтів.

У сучасному світі, штучний інтелект стає не лише новаторською технологією, але й ключовим фактором, який визначає успіх бізнесу. Його вплив на ефективність та конкурентоспроможність підприємств стає все більш суттєвим у змінному світі технологій. Нижче розглянемо, як ШІ перетворює сучасні підприємства та чому він стає необхідністю для їхнього успіху.

Автоматизація процесів. В першу чергу, ШІ дозволяє автоматизувати роботу з різноманітними платформами, типу Інстаграм, Фейсбук та ін., та оптимізувати завдання та операції, що раніше вимагали значних зусиль співробітників. В результаті цього компанії можуть значно підвищити ефективність роботи та знизити витрати на персонал.

Аналіз даних. Штучний інтелект може обробляти великі обсяги даних набагато швидше та ефективніше, ніж звичайна людина. За допомогою цього підприємства отримують багато цінних інсайтів з даних, що дозволяє приймати більш обґрунтовані та правильні рішення.

Персоналізований сервіс. ШІ допомагає створювати персоналізовані пропозиції та рекомендації для клієнтів на основі їхніх індивідуальних потреб і поведінки. Це значно підвищує задоволеність споживачів і в цілому покращує їхні відносини з брендом.

Прогнозування. Штучний інтелект дозволяє підприємствам робити більш точні прогнози щодо майбутніх тенденцій та подій на основі аналізу даних. Тому, підприємства, які використовують цю технологію є більш гнучкими та адаптивними до змін на ринку.

Зниження помилок. Також, ШІ може не тільки виявляти, але й усувати помилки в роботі підприємства, що допомагає зменшити ризики та збільшити надійність різноманітних процесів.

Конкурентна перевага. Підприємства, які успішно використовують штучний інтелект, мають можливість швидше реагувати на зміни на ринку та впроваджувати нові ідеї та продукти перед конкурентами.

Глобальна доступність. Завдяки розвитку ШІ, навіть невеликі підприємства можуть отримати доступ до передових технологій та інструментів, що раніше були доступні лише великим корпораціям.

Підвищення ефективності маркетингу і продажів. Штучний інтелект дозволяє автоматизувати процеси маркетингу та продажів, підбирати оптимальні стратегії та забезпечувати більшу точність у прогнозуванні попиту на товари та послуги.

Створення нових ринків та можливостей. За допомогою ШІ, підприємства можуть створювати нові продукти та послуги, які раніше були неможливими, або вдосконалювати існуючі, відповідаючи на зміни потреб споживачів.

Інноваційний розвиток. Використання штучного інтелекту сприяє інноваціям у всіх сферах діяльності підприємства, створюючи нові можливості для розвитку та росту [2].

Отже, штучний інтелект відкриває широкі перспективи для бізнесу в різних галузях, сприяючи підвищенню його ефективності та конкурентоспроможності. Лише завдяки грамотному впровадженню ШІ компанії зможуть досягти успіху в майбутньому та завоювати увагу численних споживачів.

Список використаних джерел:

1. Болквадзе Н.І., Братко О.С., Мигаль О.Ф. Впровадження штучного інтелекту в бізнес-діяльність компанії. Економіка та суспільство. 2023. № 58. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3348/3275>
2. Вплив штучного інтелекту на ефективність та конкурентоспроможність бізнесу URL: https://sitniks.ua/blog_post/vplyv-shtuchnogo-intelektu-na-efektyvnist-ta-konkurentospromozhnist-biznesu/ (дата звернення: 08.01.2025).

Чернета Дарина,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Півнюк Майя,
викладач фінансів**

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ В УКРАЇНІ

У сучасному світі безготівкові розрахунки є найпоширенішим варіантом здійснення фінансових операцій. Він успішно замінив готівкові платежі через безпеку, зручність, а також відсутність необхідності носити з собою велику суму грошей або витратити додатковий час. Детальний огляд цього поняття дасть змогу повною мірою оцінити можливості, які відкривають безготівкові перекази у житті та в бізнесі.

Безготівкові розрахунки – це оплата за товари та послуги без участі готівки: кошти переказуються з одного банківського рахунку на інший, що робить транзакції швидшими та безпечнішими [1]. Основні інструменти, які використовуються користувачами: банківські картки, електронні перекази, мобільні додатки, а також інші цифрові рішення. Механізм дії наступний: покупець обирає спосіб оплати – додаток або онлайн-банкінг; інформація про платіж надходить до фінансової установи; сума списується з одного рахунку і надходить на інший; одержувач коштів отримує повідомлення про поповнення, відправник – про списання [2].

Безготівкові розрахунки в Україні регулюються на законодавчому рівні кількома актами. Основний закон – «Про платіжні послуги», в оновленій редакції від 20.06.2024. Він встановлює правила проведення платіжних операцій, визначає види платіжних послуг і вимоги до їхніх постачальників, а також регулює роботу платіжних систем і використання електронних грошей в Україні. Закон також описує права та обов'язки учасників ринку та заходи нагляду за їхньою діяльністю [1]. Актуальність цього методу перерахування фінансів для бізнесу та побутових споживачів зумовлена кількома факторами. Серед них: зручність і простота – навіть недосвідчений користувач може легко освоїти процес, адже знадобиться всього кілька натискань на екран смартфона, або введення реквізитів; швидкість – кошти надходять практично миттєво, найчастіше за

кілька секунд, що дає змогу уникнути тривалого очікування, а відповідно й відтермінування з отриманням товарів або наданням послуг [2]; безпека – основні переваги безготівкових розрахунків зумовлені наявністю сучасних технологій шифрування та двофакторної автентифікації, що мінімізує ризик шахрайства або крадіжки грошей [1].

Безготівкові розрахунки – це майбутнє фінансових операцій. Вони повністю відповідають поточним тенденціям максимального спрощення і прискорення всіх процесів, а також забезпечують користувачам такі необхідні комфорт і безпеку при здійсненні розрахунків [2].

Попри всі переваги, існують і мінуси, про які обов'язково варто знати: відсутність доступу до грошей в умовах тимчасового зникнення зв'язку або масштабних технічних збоїв; ризик кібератаки та витоку фінансової інформації або особистих даних [1]; додаткові витрати на оплату комісій. Розуміння цих факторів допоможе відповідально ставитися до захисту своїх рахунків, а також обирати винятково надійні та перевірені сервіси чи онлайн-платформи для здійснення платежів [2].

Кількість операцій (безготівкових та з отримання готівки) в Україні та за її межами з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за дев'ять місяців 2024 року становила 6 392,5 млн, а їхня сума – 4 791,3 млрд грн [2].

Перекази з картки на картку за дев'ять місяців 2024 року становили третину за сумою (31,8%) та майже десятину за кількістю (8,3%). Оплата товарів і послуг в інтернеті – 14,4% за сумою та 13,4 % за кількістю [2].

На сьогодні українці віддають перевагу безконтактним платежам. Зростає також і загальна кількість безконтактних платіжних карток. Їх кількість, за підсумками вересня 2024 року, збільшилася на 9 % порівняно з січнем. Загалом більше половини (61,4%) активних платіжних карток у вересні – це безконтактні картки. Як наслідок, частка безконтактних операцій (з безконтактною карткою або за допомогою смартфонів та інших гаджетів) продовжує зростати [2].

За дев'ять місяців 2024 року вона досягла 94,2% за сумою та 95,3% за кількістю (за дев'ять місяців минулого року частка таких операцій становила 89,4% та 90,6% відповідно). Безконтактними були 4 234,3 млн операцій на суму 1 349,1 млрд грн (за дев'ять місяців 2023 року – 3 281,4 млн операцій на суму 1 032,9 млрд грн) [2].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року № 1591-IX (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2021. – № 31. – Ст. 256. (дата звернення: 23.01.2025)

2. Картковий ринок за дев'ять місяців 2024 року: частка безготівкових операцій продовжує зростати (уточнено).URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kartkoviy-rinok-za-devyat-misyatsiv-2024-roku-chastka-bezgotivkovih-operatsiy-prodovjuye-zrostati> (дата звернення: 23.01.2025).

Ярошик Віталіна,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу
та права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Півнюк Майя,
викладач фінансів**

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Станом на 30 червня 2024 року державний та гарантований державою борг України становив 6168 млрд грн, або 152,2 млрд дол. США, в тому числі: державний та гарантований державою зовнішній борг – 4456,4 млрд грн (72,3% загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 109,9 млрд дол. США; державний та гарантований державою внутрішній борг – 1711,6 млрд грн (27,7%) або 42,2 млрд дол. США.

В цілому протягом 2 кварталу 2024 року загальний обсяг державного та гарантованого державою боргу України збільшився у гривневому еквіваленті на 243,7 млрд грн, а у доларовому еквіваленті – на 1,1 млрд дол. США в основному внаслідок збільшення довгострокового пільгового фінансування від міжнародних партнерів.

Суттєві ризики для боргової стійкості України спричинені як значними обсягами боргового навантаження, так і незбалансованою структурою державного боргу, яка посилилася внаслідок повномасштабної війни. Станом на 30.06.2024 р. державний борг України становив 5 850,15 млрд грн.

Протягом 2022–2023 рр. Україна значною мірою покладалася на зовнішнє пільгове фінансування, що призвело до зростання частки

зовнішнього боргу з 45 % на кінець 2021 р до 69,4 % станом на кінець 2023 р., а на 2024 р. заплановано подальше її збільшення до 76,9 %. Такий відсоток є відносно високим показником. Незначна місткість ринку ОВДП (облігації внутрішніх державних позик України), їхня короткостроковість і висока вартість визначають помірну роль внутрішніх позик у фінансуванні дефіциту бюджету. В абсолютному вираженні вони збільшилися з 17,4 млрд грн у I кварталі 2021 р. до 27,3 млрд грн у I кварталі 2024 р. Річний обсяг таких видатків у 2024 р. має досягти 260,3 млрд грн[1].

Детермінантами збільшення відсоткових виплат є також утримання на достатньо високому рівні облікової ставки НБУ (13,5 % – у квітні 2024 р., 13 % – з червня 2024 р.) та пропонування банкам високодохідних депозитних сертифікатів НБУ, що є прямими конкурентами короткострокових ОВДП.

За таких умов залучення зовнішнього фінансування на соціальні та гуманітарні видатки бюджету залишається критично важливим, але ризикованим джерелом (з точки зору валютного ризику його обслуговування).

У процесі повторної реструктуризації облігаційного боргу у 2024 р. уряду варто орієнтуватися на обґрунтовані розміри знижок до номіналу (які приблизно відповідають котируванням вторинного ринку) та уникати випуску сурогатних цінних паперів з потенційно високими втратами для бюджету. Зокрема, слід враховувати, що розміри дисконтів українських єврооблігацій під час війни доходили до 80%.

Досвід країн, які пережили збройні конфлікти в кінці ХХ – на початку ХХІ ст., демонструє, що реструктуризація боргу на умовах його часткового списання зазвичай активно підтримується світовим співтовариством і є вагомим компонентом програми післявоєнної реконструкції.

Історичний досвід реструктуризації боргів говорить також про те, що досягнення значного і тривалого зниження боргового навантаження вимагає так званої глибокої реструктуризації та її поєднання із заходами фіскальної консолідації й структурних реформ, що активізують економічну діяльність.

Розробка програми реструктуризації зовнішнього боргу України має спиратися як на вивчення історичних уроків і закономірностей, так і на застосування сучасних прогнозно-аналітичних інструментів, які дозволяють визначити правильні параметри реструктуризації.

Одним із таких інструментів є аналіз боргової стійкості України (debt sustainability analysis – DSA), що застосовується у практиці діяльності міжнародних організацій. DSA генерує прогностичні значення показників державного боргу і потреб у фінансуванні в рамках середньострокового прогнозування макроекономічних і фінансових показників. DSA дозволяє також виявити ключові ризики та оцінити масштаби коригувань політики для уникнення боргових криз.

Перший сценарій DSA зазвичай має назву базового і ґрунтується на найбільш достовірних допущеннях динаміки макрофінансових показників. Головною передумовою базового сценарію DSA вважатимемо закінчення війни на початку 2024 р., що відповідним чином впливатиме на траєкторію реального ВВП, інфляції, обмінного курсу, відсоткових ставок, дефіциту і доходів бюджету. Ще одним допущенням цього сценарію є спадна динаміка іноземних грантів (як закладає МВФ у програмі EFF). Частка грантів у зовнішньому офіційному фінансуванні має зменшитися з 46% до 16% у 2024–2026 роках. [2]

Список використаних джерел:

1. Трансформація структури держборгу України в умовах війни: ризики та шляхи їх зниження. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/transformatsiya-struktury-derzhborhu-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ryzyku-ta>. (дата звернення: 15.01.2025).

2. Реструктуризація зовнішнього державного боргу: необхідні параметри та наслідки. URL: https://lb.ua/economics/2023/05/09/554363_restrukturyzatsiya_zovnishnogo.html. (дата звернення: 15.01.2025).

Ярошик Віталіна,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Трофимчук
Наталія,**

*викладач економічних дисциплін вищої
категорії, викладач-методист*

УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ ВІЙНИ: БАР'ЄРИ, РИЗИКИ ТА ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах, спричинених повномасштабним військовим вторгненням росії в Україну, українські підприємства стикаються з необхідністю не лише адаптуватися до швидких змін у бізнес-середовищі, а й розробляти довгострокові стратегії розвитку. Невизначеність зовнішніх обставин спонукає компанії формувати стратегії, засновані на ретельно опрацьованих сценаріях майбутньої діяльності. Основою для створення таких стратегій є раціональне використання корпоративних ресурсів, оптимізація виробничих процесів і розширення асортименту продукції чи послуг, які максимально відповідають потребам споживачів.

Процеси розвитку підприємств у сучасному економічному середовищі можуть бути значно ускладнені через обмеження у сферах мобільності, комунікації та доступу до ресурсів. Підприємства стикаються з невизначеністю та нестабільністю, збільшеним обсягом регуляторних втручань та безпековими ризиками, що негативно впливає на їх здібність до стратегічного планування, оперативної діяльності та подальшого розвитку. Тому на сьогодні варто виділити низку ключових бар'єрів, які мають вплив на розвиток підприємств: недостатня купівельна спроможність клієнтів; непередбачуваність ситуації в Україні; відтік капіталу та робочої сили; змінне регуляторне середовище; складність доступу до кредитних ресурсів; розриви в ланцюгах постачання; логістичні проблеми; обмеження доступу до ресурсів та ін. [1, с. 195–196].

Сьогодні українська економіка стикнулася з небаченим за всю свою історію шоком. Повномасштабне військове вторгнення північних сусідів завдало потужного удару по всіх ланках економічної системи нашої держави. Знизилося виробництво

основних видів продукції, зокрема тієї, що становить основу експортного потенціалу України. Крім того, заблоковані порти, а відтак і левова частка зовнішньої торгівлі. Нищиться транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура цілих регіонів. Відбувається відтік кадрів за кордон та їх часткова передислокація на захід держави, що тимчасово викидає з активного економічного життя сотні тисяч, або й мільйони людей [2].

Таким чином, стратегічний розвиток підприємств в умовах воєнного стану потребує уважного аналізу ризиків та готовності до адаптації під мінливі умови. На рівні стратегічного планування важливо зосередитись на інноваціях, створенні партнерських відносин, дотриманні правил ділової етики, підтриманні ефективної комунікації, та на розробці систем моніторингу та адаптації, які дозволяють підприємствам залишатися конкурентоспроможними в умовах війни.

Ключ до успішного стратегічного прогресу організацій полягає у розробці детального, але еластичного стратегічного плану, що окреслює основні напрямки діяльності та цілі, одночасно залишаючись адаптивним до змін зовнішнього середовища. Підприємствам необхідно акцентувати увагу на впровадженні інновацій, створенні стабільних партнерських зв'язків, забезпеченні відповідності до законодавчих вимог, підтриманні активного діалогу з усіма зацікавленими сторонами, та на здатності своєчасно реагувати на поточні зміни, адаптуючи стратегічне візюнування. За допомогою цих стратегій підприємства здатні не тільки подолати існуючі перешкоди на шляху стратегічного розвитку, але й мінімізувати потенційні ризики, відкриваючи перед собою нові перспективи для подальшого росту та підвищення конкурентоспроможності на ринку.

Список використаних джерел:

1. Оводов Д.А., Бондаренко В.М Стратегія розвитку підприємств в умовах війни. Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія «Економіка». №1 (63). 2024. С. 194-200.

2. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання. URL: <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorityty-zavdannya> (дата звернення: 08.01.2025).

4.ТОВАРОЗНАВСТВО ТА ЛОГІСТИКА

Вікторія Воробей,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Світлана
Крапостіна,**

*викладач комерційних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії*

ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛЯ – ВСІ ЗА І ПРОТИ

Інтернет-торгівля – це спосіб здійснення покупок за допомогою Інтернету, який став все більш популярним у світі з огляду на зручність і швидкість здійснення покупок.

Однак, як будь-який інший вид діяльності, Інтернет-торгівля має свої переваги і недоліки, які слід враховувати перед здійсненням покупок в Інтернеті. Розглянемо все за і проти Інтернет-торгівлі.

Зручність і швидкість здійснення покупок – це основна перевага Інтернет-торгівлі. Користувачі можуть здійснювати покупки з будь-якого місця, де є доступ до Інтернету, в будь-який зручний для них час, що дозволяє їм економити час і зусилля, що зазвичай витрачаються на поїздки до магазинів.

Широкий асортимент товарів – Інтернет-торгівля дає користувачам доступ до широкого асортименту товарів, що не завжди є доступним в магазинах. Крім того, в Інтернеті можна знайти товари за більш низькими цінами, оскільки багато інтернет-магазинів не мають додаткових витрат на оренду приміщень і зарплату продавців, що дозволяє їм зменшувати ціни на товари.

Зручна оплата та доставка – оплата і доставка товарів в Інтернет-магазинах зазвичай є простішими та зручнішими для користувачів, ніж у звичайних магазинах. Користувачі можуть здійснювати оплату за допомогою банківських карт, електронних гаманців та інших зручних для них методів, додавши недоліки Інтернет-торгівлі.

Неможливість огляду товару – одним з найбільших недоліків Інтернет-торгівлі є те, що користувачі не можуть фізично переглянути товар перед покупкою, що може призвести до незадоволеності покупкою після отримання товару. Хоча багато інтернет-магазинів надають фотографії і описи товарів, вони можуть бути неповними або неадекватними, що може призвести до несподіваних ризиків.

Небезпека шахрайства – Інтернет-торгівля також не позбавлена небезпеки шахрайства. Шахраї можуть створювати підроблені веб-сайти та електронні магазини з метою шахрайства і крадіжки особистих даних користувачів, таких як номери кредитних карток. Крім того, існують ризики зв'язані з фінансовими операціями, де зловмисники можуть зламати безпеку й викрасти дані.

Невизначеність доставки та платежу – деякі інтернет-магазини можуть бути ненадійними щодо платежів та доставки. Користувачі можуть стикатися зі затримками в доставці, неповноцінністю доставлених товарів або невідповідністю сплаченої ціни до отриманого товару. Також можуть виникати проблеми з поверненням товару, якщо він не відповідає сподіванням або пошкоджений.

Відсутність особистого контакту – Інтернет-торгівля не дає можливості отримати особистий контакт з товаром, що може бути важливим для користувачів залежно від ситуації та типу покупки. Наприклад, якщо користувач хоче придбати одяг, важливо відчутти його матеріал, тканину та розмір, а також отримати додаткову інформацію про виріб. У Інтернеті це може бути неможливо, що може викликати незадоволення користувачів.

Інтернет-торгівля має свої переваги та недоліки. Вона є зручним та швидким способом здійснення покупок, що дозволяє користувачам заощадити час та зусилля. Також вона надає доступ до широкого асортименту товарів та можливість знайти товари за більш низькими цінами.

Однак, Інтернет-торгівля має недоліки, такі як невизначеність доставки та платежу, небезпека шахрайства, неможливість огляду товару та відсутність особистого дотику. Перед здійсненням покупки в Інтернеті важливо ретельно досліджувати інтернет-магазин та переконатися в його надійності, щоб уникнути ризику шахрайства та неприємних ситуацій.

Інтернет-торгівля є одним з найбільш динамічних ринків і входить в невелике число тих сегментів економіки, які продовжують рости і розвиватися, незважаючи на кризу, стрибки валюти та війну, з якими країна зіткнулася в останні роки.

Список використаних джерел:

1. Апопій В.В., Міщук І.П., Ребицький В.М., Рудницький С.І., Хом'як Ю.М. Організація торгівлі: Підручник. 2-ге видання., перероб. та доп. Київ. Центр учбової літератури. 2018.
2. Балджи М.Д., Допіра І.А., Однолько В.О. Економіка та організація торгівлі: Навчальний посібник. Київ. Кондор. 2017.

Поліна Ішук,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Світлана
Крапостіна,**

*викладач комерційних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ КАНЦЕЛЯРСЬКИХ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ

Торгівлю канцтоварами умовно можливо поділити на два основних напрями: для офісів та для учнів (школярів, студентів тощо). Перший напрям планувати важче, ніж другий. Перший напрям залежить від кількості діючих та підприємств, що з'являються, їхнього рівня фінансування, моди, інших факторів, які можуть впливати на кількість використаного канцелярського товару.

При другому напрямі попит залежить від наповнення закладів освіти, а воно – прямий наслідок демографічної ситуації в країні. Маючи знання в цій області, легко вичислити, чи буде попит в канцелярських товарах або навпаки.

На ринку канцтоварів українських виробників відносно мало. А нових давно вже не з'являлось. Вхід на ринок ускладнений високою конкуренцією як серед виробників, так і серед імпортерів.

Аналіз ринку канцелярського паперу і канцелярського приладдя Україні за 2022-2023 р.р. свідчить про приріст обсягу імпорту даного виду продукції на територію України в натуральних одиницях виміру.

Сьогодні український ринок пропонує споживачеві надзвичайно широкий асортимент канцелярських товарів відомих і перевірених виробників. Серед них варто виділити як українські бренди, так і іноземні (табл.1).

**Виробники канцелярських товарів,
бренди яких представлені в Україні**

Бренд	Продукти виробництва	Країна-виробник
Вигомах	Приладдя для діловодства і архівації документів, офісні інструменти, приладдя для письма, настільні набори, презентаційне обладнання, скотч, клей, коректори, офісні дрібниці, папір та вироби з паперу.	Україна
Фоліант	Товари з натуральної шкіри (щоденники, блокноти), щоденники із шкірозамінника, папки, візитниці, футляри, обкладинки на документи, альбоми для фотографій.	Україна
Бріск	Паперова продукція для школи та офісу: зошити, блокноти, словники, щоденники, ділові щоденники, тижневики, планери, кольоровий папір, картон.	Україна
Economix	Широкий асортимент канцтоварів для школи, роботи і творчості: папки-реєстратори, настільні приналежності, щоденники, дироколи та степлери, ножиці, клей, ручки і олівці, фломастери, фарби і т.д.	Україна (торгова марка зареєстрована в Німеччині)
Zibi	Рюкзаки і пенали; пишуче приладдя (ручки, олівці, фломастери, крейда); товари для творчості (наклейки, фарби, пластилін, картон і папір, альбоми, аксесуари); дрібна канцелярія для школи, будинку або роботи (папки, папки для зошитів, точила і лінійки, ножиці).	Україна
Optima	Широкий асортимент товарів для офісу високої якості.	Німеччина
BIC	Гелеві та кулькові ручки, олівці, маркери та коректори	Франція
Centropen	Приладдя для письма та малювання (зокрема, маркери), розраховане на широке коло споживачів	Чехія
Компанія Biella Group (DONAU)	Товари для діловодства, офісного приладдя і офісного устаткування: маркери, коректори, ножиці, папки-куточки, стікери, файли, швидкозшивачі	Швейцарія
Kite	Товари для школярів та молоді: рюкзаки, сумки, ранці тощо.	Німеччина
Koh-i-Noor	Графітові олівці, художнє, пишуче і креслярське приладдя, гумки та ін.	Чехія
Pilot	Кулькові, гелеві ручки, ручки з рідкими чорнилом, маркери, механічні олівці, стираючі гумки, видаткові матеріали і коригуючі засоби.	Японія
Rapid	Провідний світовий виробник степлерів.	Швеція

Попит на ринку канцелярських товарів пред'являють як фізичні, так і юридичні особи. Головними клієнтами підприємств, які реалізують канцелярські товари, є юридичні особи та фізичні особи-підприємці, а також державні установи, які купують товари для офісу.

Оскільки значна група канцтоварів задовольняє постійні потреби населення, попит на них відрізняється відотною сталістю. Товарами частого попиту є ручки, олівці, зошити, альбоми (їх купують незалежно від рівня доходів батьки дітей та школярів). До товарів періодичного попиту відносяться, наприклад, фломастери, папір, папки, точила та інші.

Серед факторів впливу на попит канцтоварів можна виділити: сезонність; демографічну ситуацію в країні; вікову структуру населення; кількість учбових закладів; наповнення учбових закладів; рівень доходів споживачів; кількість офісів, які купують канцелярські товари; діджиталізацію, кризові тенденції в економіці тощо.

Канцелярські товари реалізуються через підприємства як оптової, так і роздрібною торгівлі. Конкурентне середовище роздрібною торгівлі представлено декількома різновидами торговельних мереж. У містах, як правило, працюють спеціалізовані магазини, де продається широкий асортимент канцелярських товарів професійно підготовленими фахівцями.

Дане дослідження показало, що на вітчизняному ринку представлено досить багато іноземних торгових марок, які займають його значну частку. Водночас деякі споживачі навіть уявлення не мають про вітчизняних виробників, не знають і тоді, коли купують українську продукцію.

Список використаних джерел:

1. Байдакова І. М. Товарознавство непродовольчих товарів, ч.1, 2 / Губа Л. М., Кожушко Г. М., Передрій О. І., Ягелюк С. В.. К. – Луцьк: Редакційно – видавничий відділ Луцького національного технічного університету, 2014.

2. Балабан П.Ю. Комерційна діяльність: підручник. – Харків: Світ книг. 2015.

Стефанія Карась,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Інна Прищепа,

*викладач товарознавчих дисциплін,
спеціаліст першої категорії*

ГАРБУЗ, ЯК ОРГАНІЧНА СИРОВИНА ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ!

З кожним роком в світі стає все більше людей, які дотримуються того чи іншого напрямку здорового харчування. Ця тенденція сприяє зростанню попиту на натуральну агропродукцію. Зокрема, вегетаріанці і люди, які не переносять тваринного білка із задоволенням заповнюють його за рахунок споживання в тому числі і гарбузового насіння. В даний час українське гарбузове насіння експортують в країни Європи і Середнього Сходу, і попит на них збільшується.

Харчування сучасної людини, яка веде малорухливий спосіб життя і споживає невеликий об'єм їжі, дефіцитної з цілого ряду мікронутрієнтів, потребує введення до харчових раціонів додаткових джерел макро- та мікроелементів. Найбільш ефективним і доцільним з економічної, соціальної, гігієнічної і технологічної точок зору способом зниження загрози мікроелементозів є розроблення і впровадження у виробництво харчових продуктів, додатково збагачених мікронутрієнтами до рівня фізіологічних потреб організму людини. На сьогодні вчені великий вплив приділяють сировині рослинного походження. Однією з них є насіння гарбуза. Найбільш корисним вважають насіння круглого гарбуза, а не довгастого, що нагадує за формою диню.

Закупівля насіння для переробки має здійснюватися з чіткого дотримання стандартів: ДСТУ 5046: 2008 «Насіння кавуна, дині, гарбуза. Технологія вирощування. Основні положення»; ДСТУ 7160: 2010 «Насіння овочевих, баштанних, кормових та пряно-ароматичних культур. Сортові і посівні якості. Технічні умови».

Це дозволить отримувати на виході якісну конкурентоспроможну продукцію. На основі переробки насіння гарбуза, головними

елементами якої є пресування насіння та фракціонування подрібненої макухи. Основними продуктами переробки гарбуза є: олія, борошно, протеїновий порошок, клітковина .

Унікальний склад гарбузового насіння зробив їх корисним продуктом при хворобах сечового міхура, нирок. Мікроелементи, що містяться в гарбузовому насінні, позитивно впливають на серцевий м'яз, що допомагає при серцевих хворобах. Олії цього насіння покращують стан кровоносних артерій, а ліноленова кислота сприяє їх зміцненню. Насіння гарбуза виводять кадмій і свинець з організму людини.

Таким чином гарбузове насіння — цінний харчовий і дієтичний продукт, джерело багатого набору біологічно активних речовин, що містять корисні людському організму добре засвоювані білки, пектин, вуглеводи, крохмаль, органічні кислоти, жири, вітаміни, мінеральні речовини.

Фахівці в сфері вирощування органічної овочевої продукції стверджують, що вирощування органічного гарбуза не вимагає спеціальних технічних знань і ця культура не дуже примхлива, тому гарбузи частіше вирощуються на землях, які тільки конвертуються під органічне виробництво. Цей факт обумовлює позитивну тенденцію по збільшенню частки таких культур від загальної кількості органічних овочів в нашій країні.

Вибір гарбуза в якості основної сировини для виробництва наприклад цукерок обумовлений в першу чергу одним із ключових драйверів розвитку кондитерської галузі, а саме впровадженням інноваційних корисних продуктів з новими смаками, ароматами, текстурами, формами і упаковками.

Також причиною вибору продуктів переробки гарбуза є те, що світова пандемія привернула увагу населення до питань здоров'я і емоційного благополуччя. Це підвищує увагу споживачів до так званих «функціональних» виробів, які є не лише смачними, але і можуть покращити самопочуття завдяки вмісту додаткових корисних інгредієнтів, наприклад, вітамінів, мікроелементів, тощо. Світові тенденції до здорового способу життя, також привертають інтерес до органічних харчових продуктів в цілому.

Для українців одним із «суперфудів» і джерел функціональних рослинних інгредієнтів є гарбуз, який здавна є традиційним компонентом багатьох страв національної кухні . Популярним є вживання не лише м'якоті гарбуза, а й насіння, з якого виготовляють

олію, борошно, клітковину, «протеїновий порошок». Саме ці компоненти цікаві для досліджень у ролі функціональних інгредієнтів для харчових продуктів для дорослих і дітей. Використання нових гарбузових інгредієнтів (олія, борошно, клітковина та протеїновий порошок) у технологіях виробництва харчових продуктів дає змогу отримати очевидне зростання їх біологічної цінності та покращення органолептичних властивостей.

За даними видання EatingWell, регулярне вживання страв та насіння з гарбуза підтримує здоров'я серця, зміцнює імунітет, допомагає зберегти репродуктивне здоров'я та навіть поліпшує сон.

Таким чином, створення на території України підприємства з переробки гарбузового насіння дозволить здійснювати поставки продукції більш високої переробки, залишаючи в країні більше доданої вартості.

Список використаних джерел:

1. Корисні властивості гарбуза.
URL:<https://delikates.ua/statti/harbuz-koryst> (дата звернення: 30.08.2021).

2. Своя ніша: олійний гарбуз – все краще всередині. URL:
<https://agravery.com/uk/posts/show/cvoanisa-olijnij-garbuz-vse-krase-vseredini>.

Дмитро Крапостін,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Вікторія Шух,

*викладач товарознавчих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший
викладач*

ЕКОУПАКОВКА – УПАКОВКА МАЙБУТНЬОГО

Проблеми навколишнього середовища стають все більш помітними серед сучасних споживачів, тому все більше людей беруть до уваги екологічність товару та його пакування. Екологічні пакувальні рішення дозволяють підприємствам зробити свій внесок у

захист навколишнього середовища, одночасно звертаючи увагу виробників напоїв, харчової та технічної промисловості на екологічну чутливість своїх клієнтів.

З того часу, як упаковка перетворилася з чисто функціональної і стала інструментом маркетингу, все частіше порушується питання про перерозподілу ресурсів і збільшену кількість сміття.

Найбільший обсяг сміття утворюється у країнах із розвинутою економікою та високим рівнем життя. У цих країнах люди роблять більше покупок. Але річ не тільки в цьому. Важливо, як і у що упаковані товари. Проблема подальшої утилізації та переробки коробок та тари стоїть досить гостро.

Серед усієї упаковки, що використовується, лідируючу позицію продовжує займати пластик. Саме тому стало важливим поступово переходити на його заміну новими матеріалами, що біорозкладаються.

Будь-який матеріал може вважатися екологічно чистим, якщо він не впливає негативно на довкілля. Для цього у виробництві екологічної упаковки використовуються такі натуральні матеріали:

- компостовані;
- біорозкладні;
- багаторазові;
- рециркульовані (підходять для повторного вживання);
- нетоксичні;
- містять низький рівень токсичних речовин, що впливають на екологію.

Сьогодні асортимент упаковки представлений у великій кількості. Можна вибрати будь-який матеріал, колір та форму. З картоном зробити це найлегше, адже він простий у виробництві. Відзначається тенденція до популярності монохромного та мінімалістичного декору на подарункових коробках. Лаконічність оформлення підкреслює статус дарувальника та його ставлення.

Гофрокартон є найпопулярнішим пакувальним екоматеріалом. З нього виробляють коробки різних розмірів та форм. Основні переваги гофрокартону:

- легкий;
- повністю безпечний для екології;
- підходить для вторинної переробки;
- має високі захисні властивості.

Що ж до сфер застосування гофрокартону, вона дуже широка. За рахунок своїх виняткових властивостей він відмінно підходить навіть для пакування крихких виробів, найчастіше це скло та кришталь.

Еко коробки з картону – оптимальний варіант для пакування як подарунків, так і продуктів харчування. Вважається, що упаковувати товари в коробки почали тоді, коли з'явилася потреба гарно оформлювати подарунки. З часом дизайн коробок почав розвиватися. Для виробництва використовуються різні матеріали. Але найбезпечнішим з погляду екологічної безпеки став еко картон.

Крафтові пакети з паперу завоювали популярність завдяки своїй естетичності та 100-відсотковому розкладу. Для повного розчинення пакета потрібно близько року. Виготовляються пакети зі спеціального паперу-крафту. Незважаючи на крихкість, що здається, саме завдяки особливим властивостям пакети мають високу міцність. Додатковою перевагою є те, що товари та продукти, що лежать всередині, захищені від коливань вологості та температур.

Сучасні технології розвинулися настільки, що сьогодні можна отримати екоупаковку з рослинної сировини. Обгортка після купівлі товару відразу стає відходами.

Серед подібної упаковки можна зустріти:

- посуд (з бамбука, пальми, очерету);
- плетені кошики, коробки, еко бокси, підставки для косметики з абаки;
- кошики та посуд з рафії або пальмового листя.

Еко вироби рятують ситуацію, адже вони легко та швидко розкладаються. При цьому упаковані матеріали з натуральних компонентів набувають презентабельності та ексклюзивності.

Список використаних джерел:

1. Сирохман І. В. Товарознавство пакувальних матеріалів і тари: підручник / Завгородня В. М. – К.: Центр учбової літератури, 2014.
2. <https://evopack.com.ua/eko-upakovka-u-chomu-yiyi-plyusy/>
3. <https://viskom.com.ua/shcho-oznachaie-ekolohichne-pakuvannia/>

Владислав Кухтей,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Інна Прищепа,
*викладач товарознавчих дисциплін,
спеціаліст першої категорії*

КРАФТОВИЙ СИР, ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ЕКСПОРТ НАШОЇ КРАЇНИ!

Серед великого різновиду молочних продуктів сири займають одне з провідних місць. Світова наука про харчування визнає їх високопоживними і легкозасвоюваними продуктами. Сири, які мають високу харчову і біологічну цінність, збалансований склад основних компонентів та широкий спектр органолептичних властивостей, повинні входити в постійний раціон харчування різних категорій і вікових груп населення.

Попит на якісний сир неухильно зростає, як і його світове споживання. Останнім часом «сирний» бізнес приваблює все більше фермерів, адже, на думку експертів, серед різних виробництв молочної галузі він має мінімальну кількість ризиків і найбільше число переваг.

В Україні останні роки набирає популярності виробництво сирів на крафтових сироварнях. Широкий асортимент цієї продукції формується за рахунок різних технологій приготування, введення оригінальних добавок, вишуканого смаку.

Натуральне молоко від тварин, які харчуються на вільному випасі, – запорука високої якості та чудового смаку, тому поціновувачі сиру стали надавати перевагу саме цій продукції.

Сир, як молочний продукт, містить в собі всі корисні елементи, що входять до складу молока. Від вмісту в ньому жиру і сухих речовин залежить його енергетична цінність, що коливається в межах від 250 до 450 ккал на 100 г продукту.

Поживні речовини засвоюються організмом у кількості 98–99 %, тобто майже повністю. Разом із жиром до організму людини потрапляють жиророзчинні вітаміни. Сир – білковий продукт (близько 25%). Білки сиру є повноцінними. Сир є джерелом кальцію для організму.

Процес заквашування сиру ферментом та період дозрівання (для кожного виду свій) сприяють утворенню корисних для здоров'я людини компонентів та формуванню смаку

Ручна робота сировара передбачає невеликі об'єми. Не можна зробити сир крафтовим, ремісничим способом у великих кількостях. Оскільки кожен голову сиру сировар перевертає, чистить, миє, сушить, натирає — у залежності від того, який сир робить. Десь є тріщинка на сирній скоринці — «лікує», десь бачить забагато вологи — переносить в інше місце.

На великих промислових заводах такого ставлення не має, оскільки мета у заводів інша — виробляти велику кількість стандартизованого продукту, який, бажано, мав би довгий термін придатності, не псувався на полицях супермаркетів і задовольняв базові потреби покупця — наїстися.

Саме завдяки індивідуальному ставленню сировара до сироваріння можна отримати сир, який ви згадаєте за ароматом, за смаком, за зовнішнім виглядом.

Крафтовий ремісний сир – це якісний сир, вироблений завдяки ручній праці.

Крафтове сироваріння вже не на шляху зародження. Кожного дня з'являються нові крафтові сироварні. Цікавість до «крафтового» виробництва спостерігається майже в усіх продуктових напрямках. Основними завданнями у галузі сироваріння є вдосконалення технологічного устаткування, техніки та технології виробництва, використання біологічних факторів для збільшення виробництва готової продукції та поліпшення якості, впровадження інноваційних технологій та створення безперебійних процесів виробництва сирів.

По всій території України, за різними оцінками, на сьогоднішній день налічують від 80 до 150 таких підприємств. Виготовляють сири згідно технологічної інструкції, що затверджена відповідно до вимог ДСТУ 4420:2005 «Молочна промисловість. Виробництво сиру».

На ринку продовольчих товарів України представлені всі основні групи сирів вітчизняного та закордонного виробництва, виготовлених з додаванням сичужного ферменту. Залежно від технології обробки молока, умов і термінів дозрівання, масової частки вологи та жиру сири поділяються на: тверді, напівтверді, м'які, розсільні та перероблені.

З широкого асортименту сиру споживачі надають перевагу певним видам: фета, рикотта, моцарела, гауда, голландський, бринза,

сири з цвіллю (блакитною, білою), сири з добавками (зелень, соус песто, волоський горіх, кмин тощо). В Україні найбільш популярні сири з коров'ячого та козиного молока. Останніми роками сир з козиного молока набирає популярності. Виробництво сиру – тривалий процес, що залежить від багатьох факторів таких як: економічний стан країни, виробничі можливості та ситуації на ринку.

Важливим аспектом розвитку виробництва крафтового сиру, підвищення конкурентоспроможності, посилення інноваційної спрямованості є впровадження систем управління якістю, які сприяють підвищенню результативності роботи виробника.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ 4420:2005 «Молочна промисловість. Виробництво сиру».
2. Енциклопедія сучасної України. Молочна промисловість. URL: <https://esu.com.ua/article-69334>.
3. Пробуємо країну на смак: що таке крафтовий сир? <https://procheese.ua/scho-take-kraftovii-sir>.

Малюк Вікторія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва Дніпровського
державного технічного університету»*

**Науковий керівник: Зінов'єва Н. П.,
викладач вищої категорії**

СИР – РЕАЛІЗМ НА ПРОДУКТОВИХ ПОЛИЦЯХ

В Україні найчисленнішу споживацьку аудиторію мають тверді й напівтверді сири (типу швейцарського, голландського, пармезан чеддера, гауда, дуплет, маасдам). Вони щільні й не розкришуються при нарізанні, на смак- солодкаві й тому як самостійна страва складають гармонійний букет із фруктами[3].

Чомусь у нас в країні прийнято вважати, що найбільше смакує твердий сир, нарізаний тоненькими скибочками. Проте гурмани «сирних» країн стверджують, що такий спосіб нарізання позбавляє споживача насолоди справжнім смаком сиру.

Тверді сорти сиру відрізняються тонким ароматом і пряним злегка солодкуватим смаком. Напівтверді сири відрізняються щільною, але м'якої вершкової консистенцією, і з таким же вершковим присмаком. У цих сортах різний вміст жиру. Так, в 100 грамах твердого сиру – 40 грамів жиру, а в 100 грамах напівтвердого – 20–22 відсотки, тому що там більше вміст вологи. Тверді сорти калорійніше, але їх їдять зовсім по трішки, і в деяких ресторанах навіть подають як приправу – дуже дрібно натертій [2].

У національному стандарті України передбачено дві категорії для виробництва й фасування твердих сирів в Україні: «Сири тверді (український асортимент)» та «Сири сичужні тверді». Також виробництво та фасування цього продукту здійснюють за технічними умовами, розробленими підприємствами

України за стандартами Мінагрополітики України [2].

Споживач стає дедалі вибагливішим до якості продукції сирів, умов зберігання, упаковки, варіантів подавання продукту. Вітчизняні виробники, враховуючи проблеми сировинного ринку, розширюють асортимент продукції шляхом інновацій поєднання різних смаків наприклад, поєднання сирного смаку з легким присмаком вершків, капуцино і топленого молока приємно здивує і задовольнить смак як найвибагливішого гурмана, так і традиційно шанувальника сиру [3].

Український ринок сиру продовжує динамічно розвиватися, відображаючи нове збільшення споживачів. Серед ключових трендів – зростання попиту на продукцію локальних виробників. Українські сировари активно адаптуються до світових стандартів, створюючи натуральний та якісний сир із регіональним характером. Досить цікавим є фактом, що на ринку України досить популярними є сири тверді із низькою температурою другого нагрівання, і попит на них постійно зростає. Тому для збільшення обсягів виробництва відбуваються новітні впровадження для прискорення процесу виробництва сирів [1].

В Україні сири виробляє значна кількість виробників, найбільшими з яких є компанія «ТЕРРА ФУД», яка випускає сири під торговими марками: «Золотий резерв», «Ферма», «Тульчинка», «Вапнярка», «Сорочинський», «Лауреат»; «Альміра» – ТМ «Гадячсир», «Любас», «Слов'янські сири», «Добрий Ян»; ПАТ «Дубномолоко» – ТМ «КОМО»; «Молочний Альянс» – ТМ «Пирятин», «Славія»; Milkiland – ТМ «Добряна», Latter; компанія «Клуб сиру» [2].

Основним завданням українських сироварів є оптимізація асортименту, вдосконалення упакування та посилення лояльності покупців, адже «одяг» для сиру має істотний вплив як на виробничий процес, так і на реалізації. **Найбільший попит у наших супермаркетах мають сири вітчизняних виробників таких як, ТМ «Клуб Сиру», ТМ «Комо», ТМ «Звени Гора», ТМ «Ферма».**

Одним із інноваційних напрямів на сьогодні є ринок фасованого сиру. Фасування сиру в пакети під час виробництва дає змогу значно збільшити терміни зберігання продукту, надійно захистити його від втрати ароматичних якостей, а також надає продукції естетичного вигляду. Сучасний споживач звертає увагу на екологічність виробництва. Використання біорозкладного пакування, зменшення відходів та підтримка локальних виробників – важливі фактори, які впливають на вибір сиру [3].

Все більше українців звертають увагу на якість **твердого сиру на склад продукту, зокрема наявність домішок**. Ретельно вивчаючи вміст твердих сирів, покупці в першу чергу звертають увагу на наявність барвників та рослинних жирів. Саме ці домішки не викликають довіри в українських споживачів сиру. Натомість, вони хочуть купувати «натуральне», навіть за дещо вищою ціною. В інтересах споживачів до обов'язкових вимог щодо надання достовірної інформації на маркуванні, додатково водиться вимога й щодо розміщення молочних продуктів окремо від імітаційних [3].

В умовах глобалізації українські сири здобули доступ до міжнародних ринків. Зростаючий інтерес світу до виробництва продуктів сприяв тому, що українські сировари почали експортувати свої вироби, отримуючи визнання за специфічні смаки та традиційні методи виробництва. Це підвищення популярності не тільки допомагає поширювати українську культуру, але й мотивує сироварів продовжувати створювати нові продукти та вдосконалювати свою роботу[1].

Історія сироваріння в Україні є яскравим свідченням її аграрної спадщини та кулінарних традицій. Традиційні методи відіграли важливу роль у виробництві сиру, тоді як сучасні технології та інноваційні підходи відкривають шлях до динамічного розвитку цієї індустрії. Завдяки збалансованому поєднанню випробуваних практик та новітніх технологій, майбутнє виробництва сиру в Україні виглядає світлим [3].

Список використаних джерел:

1. І.Г. Власенко, Т.В. Семко, С.В. Гирич. Інновації у виробництві твердих сирів. Вінниця, РВВ ВТЕІ КНТЕУ, 2018. 144 с.
2. Сирохман І.В. Товарознавство продовольчих товарів [Текст] : підручник / І. В. Сирохман. – Харків : Світ книг, 2016. – 713 с.
3. Дзюпіна Л. Огляд ринку сичужних сирів в Україні [Текст] / Дзюпіна Л// Продукти і торгівля.-2009.- №3-4.-с.10-13.

Марина Матвєєва,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва» ДДТУ
м. Кам'янське*

**Науковий керівник: Людмила
Веремієнко, викладач спецдисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-
методист**

УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАНЬ

Ланцюг поставок – це мережа, яка включає всіх осіб, ресурси, інформацію, організації та послідовність їхніх дій для створення та продажу продукту або послуги кінцевому споживачеві. Починаючи від закупівлі та доставки матеріалів і закінчуючи створенням продукту, ланцюг поставок закінчується, коли продукт доставляється клієнту або розповсюджується кінцевому користувачеві. Управління ланцюгами постачання відноситься до діяльності, що здійснюється як всередині, так і за межами компанії. Воно включає такі види діяльності, як організація потоку товарів і послуг, вирішення проблем, прийняття рішень і управління ресурсами. Його мета – надати компанії ринкову перевагу шляхом найбільш ефективного і повного задоволення потреб кінцевого споживача. Ефективність ланцюга постачання безпосередньо пов'язана з автоматизацією окремих процесів. Сьогодні новітні технології необхідні для синхронізації виробничих планів з поставками або для прискорення виконання замовлень. Інноваційні ІТ-системи в поєднанні з сучасними технічними засобами дають найкращі результати в управлінні ланцюгами постачання.

Ефективність ланцюга постачання залежить від часу, необхідного для завершення всього процесу переміщення товарів від

постачальника до покупця (або навпаки для повернення). Для прискорення цього процесу необхідна відповідна інфраструктура, особливо ІТ.

Різні ланки ланцюга постачання відрізняються за часом, необхідним для виконання завдань. Завдяки гармонізації можна зменшити рівень запасів, а отже, знизити витрати.

Управління ланцюгами постачання має бути спрямоване на забезпечення потоків інформації між ланками у правильній формі, у правильному просторі та у правильний час. Зокрема, важливими є такі питання, як забезпечення достатнього рівня запасів матеріалів або сировини, визначення термінів виконання замовлень або гарантування грошових потоків для забезпечення запасів.

Для того, щоб забезпечити ефективність ланцюга постачання, необхідно зосередитися на потребах кожної окремої одиниці і, в той же час, на всьому разом, щоб створити цілісну систему вимірюваної цінності.

Від самого початку управління ланцюгами постачання має ґрунтуватися на побудові міцних відносин, досягненні повної прозорості та інтеграції інформаційних потоків з клієнтами і постачальниками. Це допоможе покращити координацію потоку товарів і зменшити транспортні витрати. Крім того, це прискорить продажі та покращить обслуговування клієнтів. Прозора логістика та управління ланцюгами постачання сьогодні можлива переважно завдяки ІТ-системам. Ключовим моментом тут є сучасні технології. Вони повинні координувати окремі ланки ланцюга таким чином, щоб все було взаємопов'язано: від планування до складування, продажу, перевезення та обслуговування клієнтів.

Управління ланцюгами постачань створює переваги, які приносять користь будь-якій компанії, особливо тим, які не є самодостатніми. Більшість підприємств працюють і співпрацюють з іншими одночасно, наприклад, з транспортними компаніями або постачальниками, щоб доставити кінцевий продукт до рук клієнтів. З цієї причини система управління ланцюгами постачань є необхідною для компанії, яка хоче розвиватися і відповідати вимогам сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Крикавський, Є. В. Логістика та управління ланцюгами поставок : підручник / Є. В. Крикавський, О. А. Похильченко, М. Фертч . Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020 .

Токарчук Юлія,

*Луцький національний технічний
університет*

Науковий керівник: Речун Оксана,

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри товарознавства та експертизи
в митній справі*

ЛОГІСТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Будь-яка країна, що знаходиться на етапі розвитку, потребує додаткового забезпечення задля підтримки економічної рівноваги. Тому інтеграція України до ЄС є важливим етапом модернізації економіки та інноваційних підходів до розвитку технологічних процесів країни. Співпраця з Європейським Союзом дає більше можливостей для глобалізації та покращення бізнесу, стимулює технологічну модернізацію вітчизняних підприємств.

Міжнародна логістика у наш час відіграє важливу роль у повсякденному житті [1]. Сучасні технології та інноваційний транспорт забезпечують безпечне перевезення різноманітного асортименту товарів, послуг та потік капіталу. У 21 столітті новітні технології, як не дивно, стають невід'ємною частиною у нашому житті, де з кожним роком набирають оберти популярності. Міжнародна логістика є фундаментом всесвітньої торгівлі та ефективною постачальною ланцюговою системою з метою надавання послуг, надходження товарів у найшвидший термін та з мінімальними витратами. Можна сказати, що без логістики безліч товарів були б недоступними, адже вона забезпечує глобальний обмін товарів та економічний розвиток країн.

За 3 роки війни логістика істотно змінила свою діяльність. Через порушення ланцюгів постачання у Чорному морі, безліч українських кораблів припинили експорт та імпорт товарів, тому доводиться шукати альтернативу перевезення вантажу, що призвело до зростання цін на постачання вантажу. Через розширення воєнних дій та руйнування міст, сіл, знищення приміщень та логістичних центрів скорочуються ланцюги постачання. Ціни на паливо підвищуються, через що розвиток та інноваційні технології стоять на місці. На сьогоднішній день величезне значення мають експорт та імпорт автомобілів та автозапчастин, та через зруйновані шляхи постачання

та довгі затримки на кордоні, товар не в змозі прибути вчасно або взагалі не потрапити до отримувача.

Авжеш, не дивлячись на величезну кризу у логістиці, українські підприємства шукають власні шляхи розв'язання проблем. Хоч ми і знаходимось під загрозою кожен день, та інновації не змушують себе чекати, тому логістичні компанії складають нові шляхи поставки товару. Якщо враховувати, те що до війни один товар міг постачати лише один перевізник, то зараз можуть перевозити двоє [2]. Такий сервіс ще називають dual sourcing і призначений для підвищення надійності та безперервності ланцюгів постачань, можливості порівняння якості, термінів, умов постачання, гнучкості у разі зміни попиту або виробничих потреб. Досліджуючи українську компанію АвтоНова-Д, яка постачає автозапчастини та технічні рідини, ми дізналися, що під час війни вона втримала 24 філії по всій Україні, включно з трьома центральними складами у Києві. Інновації логістики у компанії постійно покращуються, вони облаштували склади сучасними технологіями, такими як «Логімат» – це автоматизована система подачі автозапчастин, що скорочує пошук даного товару та швидко доставляє його у центр сортування та подальшої доставки товару. Власний автопарк компанії дає змогу зменшити витрати на оренду транспорту та оплату перевізника. Також співпраця АвтоНова-Д з компаніями для перевезення робить можливим відправлення термінових замовлень протягом дня. Не лише ця компанія діє під час війни та осучаснює логістичну діяльність, є також Grand Logistics Company, Berger Cargo, Binfield та інші.

Логістика непогано розвивається в Україні і під час війни, але, на жаль, цього недостатньо, адже через зруйновані транспортні інфраструктури та порушення ланцюгів постачання гальмується розробка сучасних систем відстеження товарів та впровадження новітніх інформаційних технологій, не вистачає матеріалів на розробку та покращення технологій [3].

Тому дуже важливим та потрібним буде технологічне та інноваційне забезпечення логістики з боку ЄС, яке може кардинально змінити дану сферу. Це означає, що, запровадження сучасних систем для управління ланцюгами постачання за європейськими стандартами, допоможе полегшити процес планування, відстеження вантажів, зберігання запасів і дозволить значно підвищити ефективність. Автоматизація цифрових пристроїв допоможе

зменшити навантаження працівника, а також у разі помилки, виправити її самотужки. Запровадження європейських стандартів якості та сервісу в логістиці зможе підвищити задоволення замовників. Такий сучасний підхід до інновацій у сучасній логістиці підвищить конкурентоспроможність української логістики на європейському ринку та стимулюватиме її подальший розвиток на світовому ринку.

Отже, світова логістика є невід'ємною частиною нашого життя. Вона відіграє важливу роль у світовій торгівлі. Із зростанням попиту на світові товари важливість логістики стає все більш важливою для забезпечення руху товарів та послуг через кордони. Авжеш через війну виникли певні складнощі у розвитку даної сфери, але це і вплинуло на нове завдання логістики. Вона забезпечує військові формування зброєю, боєприпасами, паливом, продовольством, медикаментами, одягом. Переміщення вантажів гуманітарної допомоги для задоволення потреб цивільного населення в умовах воєнного стану. Організація евакуації людей з міст і селищ, яким загрожує небезпека внаслідок бойових дій. Забезпечення їх тимчасовим житлом та харчуванням. Підтримка функціонування критичної інфраструктури – транспорту, енергомереж, об'єктів комунального господарства, зв'язку тощо. Тому забезпечення логістики безліччю інноваційними технологіями від ЄС є дуже важливим і потрібним у наш час.

Список використаних джерел:

1. Середницька Л. П., Волинець В. В. Інноваційні технології в логістичній системі. ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/96.pdf (дата звернення: 27.01.2025).

2. Цимбал Ю. О. Роль логістичного обслуговування споживача на європейському ринку. URL: http://publications.ntu.edu.ua/upravl_progect/10_2012/592-596.pdf (дата звернення: 27.01.2025)

3. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Актуальність міжнародної логістичної діяльності в митній справі. С. 443. URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/4608/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%2005_11_21%20%D0%A2%D0%BE%D0%BC%202%20.pdf#page=443 (дата звернення: 27.01.2025)

Анастасія Шуляк,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Олена Радченко,
*викладачка товарознавчих дисциплін,
спеціаліст*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПЛАСТИКОВИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ, АЛЬТЕРНАТИВИ ІМПОРТУ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ВИРОБНИЦТВА

Економічний потенціал виробництва продукції з пластику в Україні представлений значною кількістю підприємств, які можуть підтримувати інноваційні розробки і впроваджувати новітні технології, мають досвід міжнародного співробітництва, партнерства з органами державної і регіональної влади.

Україна має ряд підприємств, що спеціалізуються на виробництві пластикових виробів для різних галузей, таких як будівництво, пакування, автомобільна промисловість, побутові вироби та інші. Проте, виробничі потужності у порівнянні з іншими країнами, такими як Китай чи Європейський Союз, є менш масштабними. Більшість великих українських підприємств з виробництва пластмас спрямовані на випуск пластикових труб, пакувальних матеріалів, побутових виробів, а також інструментів для промисловості.

Ринок виробів з пластмаси доволі широкий і охоплює різноманітні категорії товарів.

Українські виробники класифікують продукцію з пластмас відповідно до стандартів. Такими стандартами є Номенклатура продукції промисловості, Основна номенклатура продукції, які гармонізовані з європейськими аналогами (Statistical Classification of Products by Activities in the European Economic Community, Combined Nomenclature). Номенклатура продукції з пластмас, яку використовують у звітності українські виробники, виокремлює три групи промислової продукції, пов'язаної з полімерами і виробами з них, а саме: 20.16. Пластмаси в первинних формах; 22.22 Тара з пластмас; 22.29 Вироби з пластмас інші.

В Україні продукцію з пластмас виробляють близько 900 підприємств. У Західному регіоні України найбільше виробників

тари (28 суб'єктів) – у Львівській області, виробників пластмас у первинних формах (4 підприємства) та інших виробів з пластмас (28 суб'єктів) – в Івано-Франківській області.

Відповідно до статистичних даних, приблизно 60-70% пластикових виробів на українському ринку є імпортними, тоді як вітчизняне виробництво займає близько 30-40% ринку.

Співвідношення виробництва та імпорту продукції з пластмас в Україні залежить від різних факторів, зокрема від попиту на пластикові вироби, наявності потужностей для виробництва, економічної ситуації та міжнародної торгівлі.

Імпорт пластмасової продукції в Україну значно більший за обсяг виробництва і це обумовлено кількома чинниками:

1. Потреба в продукції високої якості. В Україні імпортується багато спеціалізованих пластикових матеріалів, виробів для побуту, упаковки та деталей, які не завжди можуть бути виготовлені на вітчизняних підприємствах через технічні обмеження.

2. Низька рентабельність і висока конкуренція на внутрішньому ринку. Імпорт з країн з розвиненішою промисловістю, зокрема з Китаю, Туреччини та країн ЄС, дозволяє заповнювати внутрішній ринок за доступними цінами.

3. Глобалізація і доступ до дешевших матеріалів. Для українських виробників вартість сировини, виробництва та логістики часто вища порівняно з імпортованими товарами.

Загалом імпорт пластикових виробів в Україну переважає над вітчизняним виробництвом. Враховуючи економічну ситуацію та зниження купівельної спроможності, в останні роки спостерігається зростання залежності від імпорту пластикових товарів, зокрема упаковки, пластикових труб, контейнерів, та інших побутових виробів.

За даними Державної митної служби України, в останні роки імпорт продукції з пластмас в Україну перевищує 2 мільярди доларів США на рік.

Основними країнами-постачальниками є Китай, Польща, Туреччина, Німеччина та інші країни Європейського Союзу.

В Україні є кілька програм і ініціатив, які можуть стимулювати розвиток виробництва пластикових виробів та підтримувати українських виробників в цій галузі. Хоча програми, спеціально орієнтовані лише на виробників пластикових виробів, не є широко

представленими, існують загальні економічні та інвестиційні програми, що можуть вплинути на розвиток цього сектору.

Однією з таких ініціатив є урядова програма «Зроблено в Україні», яка спрямована на підтримку вітчизняного виробництва та стимулювання попиту на українські товари.

В Україні є потенціал для розвитку власного виробництва пластикових виробів, але для цього необхідно інвестувати в модернізацію та вдосконалення технологій.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Номенклатури продукції промисловості: наказ Державної служби статистики України від 08.11.2023 № 309 – URL <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0309832-23#Text>

2. Гринькевич О. С., Садова У. Я., Матковський С. О. Нова економіка пластмас: потенціал, технології, стимули: аналіт. доп. / Львів : ЛНУ імені Івана Франка, НУ «Львівська політехніка». 2022. – 72 с .

3. Аналіз ринку виробів із пластику в Україні. 2023 рік – URL <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-izdelij-s-plastika-v-ukraine-2023-god-1>

4. Зроблено в Україні – URL <https://madeinukraine.gov.ua/>

5. ПРАВО

Анна Веніславська,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Галина Кравчук,
*викладач правничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший
викладач*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну безпека українських дітей опинилася під серйозною загрозою. Країна-агресор забрала у них дитинство, домівки, батьків, спокійний сон, можливості для розвитку та навчання, життя. Доля українських дітей потребує постійної уваги та підтримки як з боку держави, так і з боку міжнародних організацій.

Міжнародними інституціями розроблено нормативно-правові акти, які є фундаментом для забезпечення захисту прав дітей в умовах війни: Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року; Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах від 1 січня 2000 року; Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року; Додаткові протоколи до Женевських конвенцій від 8 червня 1977 року; Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182 від 17 червня 1999 року; Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року тощо.

Конвенції про права дитини визначає, що «для цілей цієї Конвенції дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше» [1].

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» дитинство є періодом розвитку людини до досягнення повноліття. При цьому «всі діти на території України, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань,

національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я та народження дітей і їх батьків (чи осіб, які їх замінюють) або будь-яких інших обставин, мають рівні права і свободи, визначені цим Законом та іншими нормативно-правовими актами» [2].

Закон визначив права та свободи дитини: право на життя та охорону здоров'я; право на ім'я та громадянство; право на достатній життєвий рівень; право дитини на вільне висловлення думки та отримання інформації; право на захист від усіх форм насильства [2].

В умовах війни в Україні однією з найбільш вразливих груп населення є діти. Серед основних правопорушень виділяються: вербування неповнолітніх, застосування забороненого озброєння для ведення війни, створення перешкод у наданні гуманітарної допомоги, позбавлення громадянства, незаконна депортація дітей, вбивства та завдання каліцтв, а також руйнування медичних і навчальних закладів, що унеможлиблює реалізацію прав дітей [3].

Незважаючи на те, що національне та міжнародне законодавство передбачає механізми захисту прав дітей під час воєнного стану, їх реалізація надзвичайно ускладнена через грубі порушення норм міжнародного права з боку країни-агресора.

Виклики і проблеми, які пов'язані із захистом прав дітей, мають бути зосереджені у напрямках розробки та впровадження програм, спрямованих на захист прав дітей і надання їм гуманітарної, правової, психологічної та соціальної допомоги.

Список використаних джерел:

1. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР). Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-ХІІ від 27.02.91 http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021

2. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. Відомості Верховної Ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

3. Діти війни. <https://childrenofwar.gov.ua/geta-consultation/> 14. Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України. <https://www.ukrinform.ua>

Софія ВІТКОВСЬКА,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Тетяна
МАРКЕЄВА, викладач вищої категорії,
старший викладач, юрисконсульт**

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Важливою складовою освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти є дотримання принципів академічної доброчесності. Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» визначено, що академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Актуальним в цьому аспекті є дотримання академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу. Створення належного освітнього середовища вимагає дотримання ряду вимог, які встановлені законодавством у сфері освіти. Однією з таких складових є розроблення шляхів подолання академічної недоброчесності. Затвердження кодексів академічної доброчесності є лише одним із засобів подолання недоброчесності, проте не забезпечує дієвого механізму вцілому.

Ми вважаємо, що варто реалізувати такі засоби подолання цього проблемного питання, тому пропонуємо:

1) запровадження проведення правопросвітницьких заходів уповноваженою особою з питань запобігання та виявлення корупції, в ході яких проводити бесіди про дотримання принципів академічної доброчесності;

2) проходження курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників з метою формування практичних знань про корупцію та шляхи її подолання. Дані курси сприятимуть не лише отриманню теоретичних знань, а й практичну їх реалізацію в своїй діяльності;

3) доцільним є участь в таких заходах, які проводить Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) для

педагогічних працівників, в т.ч. керівників навчальних груп. Широкий спектр курсів, які представлені на сайті НАЗК дозволять успішно реалізувати цей напрям діяльності та отримати належний рівень знань. В подальшому доречним є проведення виховних бесід та тренінгів у студентських групах;

4) проведення зустрічей з практиками, які працюють у сфері запобігання корупції з метою отримання практичних порад з досвіду роботи;

5) посилення відповідальності за порушення норм академічної доброчесності з подальшим внесенням даних до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;

6) проводити роз'яснювальні бесіди для новоприйнятих працівників з подальшим тестуванням засвоєних знань, що в свою чергу дозволить уникнути непорозумінь щодо порушень академічної доброчесності серед педагогічних працівників закладу освіти;

7) залучити до співпраці міжнародні фонди та організації, діяльність яких спрямована на запобігання корупції. Даний вид співпраці сприятиме обміну міжнародним досвідом та його впровадженню в національне законодавство, що в свою чергу матиме позитивний вплив на функціонування не лише системи освіти, а й в цілому економіки.

Як висновок варто відмітити той факт, що про академічну доброчесність важливо не просто говорити, а й втілювати знання в повсякденній діяльності у закладах фахової передвищої освіти. Вищевказані шляхи подолання академічної недоброчесності будуть сприяти популяризації доброчесності та створенню належного освітнього середовища, в якому буде виховано висококваліфікованого фахівця та професіонала свої справи.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення – 14.01.2025р.).

Луїза Климюк,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Галина Кравчук,
*викладач правничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший
викладач*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Гендерна рівність – це рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства [1].

В Україні соціальна рівність чоловіків та жінок закріплена на законодавчому рівні. Разом з тим, реальна ситуація з гендерним паритетом у всіх сферах життя поки що є далекою від ідеалу, адже частина прав жінок порушується в той чи інший спосіб, так само як і чоловіки теж страждають від порушення їхніх прав у деяких аспектах життя.

Основними напрямками державної гендерної політики в Україні є: державно-правове регулювання гендерних відносин; сприяння розвитку гендерної демократії та гендерної культури в суспільстві.

Стаття 24 Конституції України визначає: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» [14].

Кодекс законів про працю України встановлює: «Не допускається залучення до робіт у нічний час, до надурочних робіт і робіт у вихідні дні і направлення у відрядження вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до трьох років» [15].

Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» визначає основні вектори реалізації гендерного паритету на всіх рівнях: утвердження гендерної рівності; недопущення дискримінації за ознакою статі; запобігання та

протидія насильству за ознакою статі; захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі.

Закони України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» 2012 року і «Про запобігання та протидію домашньому насильству» 2017 року передбачають заборону дискримінації, зокрема за ознакою статі та чітко визначають всі види домашнього насильства як кримінального злочину.

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» № 2523-VIII № 2523-VIII. Ці зміни передбачають рівні права чоловіків та жінок при укладанні контракту на військову службу, жінкам дозволити їздити у відрядження та заступати на добові наряди. Також раніше до жінок-військовослужбовців застосовувалися більш м'які заходи покарання, а тепер жінки несуть відповідальність і покарання нарівні із чоловіками.

Для досягнення гендерної рівності були здійснені такі заходи: приведено у відповідність вимоги для вступу хлопців і дівчат до закладів вищої освіти у сфері безпеки; починаючи з 2018 року, жінки отримали право брати участь у кваліфікаційних іспитах для отримання Берета з відзнакою в Національній гвардії України; під час службових розслідувань у Національній гвардії залучають фахівців із гендерної інтеграції у військовому управлінні; запроваджено збір статистичних даних у системі МВС із урахуванням гендерного розподілу.

Попри значний прогрес у подоланні гендерної нерівності на законодавчому рівні, ще залишається багато невирішених питань. Для подальшого зменшення гендерної дискримінації можна запропонувати наступне: проведення порівняльного аналізу українського законодавства із міжнародним досвідом у сфері гендерної політики; забезпечення належного фінансування гендерних програм; розширення статистичних показників із урахуванням гендерної складової; подолання гендерних стереотипів у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 28.01.2025)

2. Конституція України від 28 червня 1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.01.2025)

3. Кодекс Законів про працю України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=322-08> (дата звернення: 28.01.2025)

Марія-Анна Мацей,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Наталія Головачук,
*викладач правничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший
викладач*

ДЕМОКРАТІЯ ЯК ФУНДАМЕНТ СУСПІЛЬНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ

Демократія є ключовою цінністю сучасного суспільства, що забезпечує рівність, свободу та справедливість. У ХХІ столітті демократія стикається з низкою викликів, зокрема зростанням популізму, нерівності та інформаційних маніпуляцій, що ставить під загрозу її фундаментальні принципи. У такому контексті дослідження ролі демократії як гаранта суспільної стабільності та розвитку набуває особливої значущості.

Метою цієї статті є аналіз впливу демократичних інститутів на забезпечення стабільності й розвитку суспільства. Завдання включають вивчення основних моделей демократії, дослідження її впливу на суспільну стабільність і розвиток, а також аналіз викликів для демократичних систем у сучасному світі.

Демократія є політичною системою, заснованою на принципах народовладдя, захисту прав і свобод громадян. Ідея демократії зародилася в античності, пройшовши еволюцію від прямих форм управління в Афінах до сучасних представницьких демократій. Основні моделі демократії включають пряму, представницьку, ліберальну та інші, кожна з яких має свої особливості й переваги.

Демократія забезпечує стійкість політичних систем завдяки своїй відкритості та підзвітності. Громадяни мають право обирати своїх представників, що знижує ризики авторитаризму та політичних криз. Регулярні вибори, прозорість урядових процесів та відповідальність посадовців перед виборцями сприяють довірі громадян до інститутів влади.

Демократичні інститути сприяють суспільній стабільності, забезпечуючи механізми мирного врегулювання конфліктів та інтеграції різних соціальних груп. Громадянське суспільство виконує важливу роль у формуванні демократичної культури, підтримуючи довіру між громадянами та державними органами. Зокрема, прозорі вибори, верховенство права та свобода слова виступають гарантіями стабільності.

Демократія формує середовище, у якому враховуються інтереси різних соціальних груп, що сприяє зниженню напруженості в суспільстві. Участь громадян у прийнятті важливих рішень розвиває у них почуття відповідальності за майбутнє країни. Демократичні інститути також надають можливість вільного вираження думок і забезпечують захист прав меншин, що зміцнює соціальну згуртованість і сприяє формуванню єдиного національного духу [1].

Демократія позитивно впливає на економічний, соціальний та культурний розвиток суспільства. У країнах з розвиненими демократичними інститутами спостерігається вищий рівень інвестицій, інновацій та соціальної мобільності. Прикладом є Скандинавські країни, які демонструють високий рівень добробуту та стабільності завдяки ефективному управлінню.

Попри свої численні переваги, демократія стикається з викликами, які потребують постійної уваги. Одним із головних викликів є забезпечення рівного доступу до ресурсів і можливостей для всіх громадян. Інший виклик пов'язаний із популізмом і дезінформацією, які можуть підривати довіру до демократичних інститутів. Також сучасні технології, хоча й відкривають нові можливості для участі громадян, водночас створюють загрозу маніпуляцій і зловживань. Подолання цих викликів вимагає ефективної роботи як з боку держави, так і активного громадянського суспільства [2].

Україна пройшла складний шлях демократизації після здобуття незалежності. Революція Гідності стала важливим етапом у зміцненні демократичних принципів. Незважаючи на досягнення, такі як

реформи у сфері децентралізації та антикорупційної політики, країна стикається з політичною нестабільністю, корупцією та зовнішньою агресією, що вимагає від держави здатності до гнучкої адаптації та інновацій в управлінні, щоб ефективно відповідати на потреби суспільства та забезпечувати його захист. Міжнародна підтримка відіграє важливу роль у зміцненні демократії в Україні [2].

Демократія є фундаментом суспільної стабільності та розвитку, забезпечуючи мирне врегулювання конфліктів, економічний розвиток і соціальну згуртованість. Проте сучасні виклики вимагають посилення демократичних інститутів.

Для зміцнення демократії необхідно:

- розвивати громадянське суспільство;
- підтримувати прозорість і підзвітність органів влади;
- використовувати інноваційні технології для боротьби з інформаційними маніпуляціями.

Демократія є незамінним елементом для побудови стабільного та прогресивного суспільства. Вона забезпечує політичну стабільність, сприяє соціальній згуртованості та створює умови для економічного процвітання. Хоча демократичні системи стикаються з викликами, вони залишаються найефективнішою формою правління, яка відповідає потребам сучасного суспільства. Зміцнення демократичних цінностей є ключем до формування справедливого, стабільного і процвітаючого майбутнього для всіх громадян.

Список використаних джерел:

1. Руднева А. О., Мальована Ю. Г. Виклики демократії у 2024 році: основні тенденції та перспективи. Політичне життя. 2024. № 2. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/16092> (дата звернення 21.01.2025).

2. Максак В. І. Демократія в Україні: виклики, цінності та перспективи розвитку. Актуальні проблеми у сфері публічного управління. 2024. № 39. URL: <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2024/39-2024/40.pdf> (дата звернення 21.01.2025).

Олександра Овчарук,
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*
Науковий керівник: Наталія Головачук
*викладач правничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший
викладач*

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Ми воїни. Не ледарі. Не лежні
І наше діло праведне й святе.
Бо хто за що, а ми за незалежність.
Отож нам так і важко через те.*

Ліна Костенко

Людина, її права та свободи становлять у правовій державі найвищу соціальну цінність. Пріоритетом для будь-якої держави має бути дотримання прав і свобод людини. Україна, здобувши незалежність у 1991 році, зробила важливий крок на шляху до утвердження демократичності, верховенства права.

Основні гарантії захисту прав людини в Україні закріплені в Конституції України. Стаття 21 Конституції України визначає, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними [1]. Згідно зі статтею 22 Основного Закону, права і свободи людини і громадянина, закріплені Конституцією, не є вичерпними. Їх гарантують і не можуть скасовувати, а прийняття нових законів чи внесення змін до чинних не повинно звужувати змісту чи обсягу існуючих прав.

Щороку 10 грудня світ відзначає День прав людини, заснований Генеральною Асамблеєю ООН у 1950 році. Ця дата нагадує про прийняття Загальної декларації прав людини у 1948 році, яка стала основою міжнародного захисту прав кожної людини. Для України ця дата має особливе значення, оскільки в умовах повномасштабної війни питання захисту прав людини набуває ще більшої актуальності.

Наразі Україна перебуває на найскладнішому етапі своєї незалежності через військову агресію російської федерації. У відповідь на це в країні запроваджено правовий режим воєнного стану, що має правові наслідки, включно з тимчасовими

обмеженнями конституційних прав і свобод [2]. Однак стаття 3 Конституції України наголошує, що людина, її життя, честь, гідність та безпека залишаються найвищою соціальною цінністю навіть у такий час.

В умовах воєнного стану однією з основних загроз для прав людини є право на життя. Постійні обстріли та бойові дії призводять до загибелі як військових, так і цивільних. За даними ООН, кількість жертв серед цивільного населення є значною, особливо в зонах активних бойових дій. Більше того, окупація територій супроводжується масовими порушеннями прав людини: незаконними арештами, викраденнями, катуваннями та стратами [3].

Крім того, війна суттєво обмежує право громадян на охорону здоров'я через ускладнений доступ до медичної допомоги та гуманітарних ресурсів. Масштабне забруднення довкілля внаслідок бойових дій створює довготривалі загрози для здоров'я людей. Також чимало громадян втрачають домівки або не мають можливості покинути окуповані території.

Відновлення порушених прав можливе лише після завершення війни. Тому перемога України є необхідною умовою для забезпечення прав і свобод мільйонів громадян. У післявоєнний період ключовими завданнями будуть: розробка програм відновлення, відшкодування збитків постраждалим, а також судові процеси для притягнення до відповідальності винних у воєнних злочинах.

Підсумовуючи, захист прав людини в умовах війни залишається складним викликом. Як зазначала Верховна комісарка ООН з прав людини Мішель Бачелет, «Війна – це не лише фізичні руйнування, а й руйнування прав людини». Навіть у часи збройних конфліктів захист прав людини повинен залишатися пріоритетом. Український народ, попри страждання, продовжує боротьбу за справедливість і свободу, що є свідченням його стійкості та незламності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 19.01.2025).

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 19.01.2025).

3. Ситуація з правами людини під час російської окупації території України та її наслідки, 24 лютого 2022 року – 31 грудня 2023 року. URL: <https://ukraine.ohchr.org/uk/human-rights-situation-during-russian-occupation-territory-ukraine-and-its-aftermath-UA> (дата звернення 19.01.2025).

Юлія Пахолок,

*Івано-Франківський фаховий коледж
Львівського національного університету
природокористування*

Науковий керівник: Ольга Коваль,
*викладач юридичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії*

РОЛЬ ОМБУДСМЕНА В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна в Україні, яка триває вже понад дев'ять років, створила безпрецедентні виклики для захисту прав людини. У 2024 році роль уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (омбудсмена) набула ще більшого значення, адже саме ця інституція виступає гарантом прав і свобод громадян у надзвичайно складних умовах.

Одним із важливих нововведень стало започаткування посади військового омбудсмена, яка покликана забезпечити захист прав військовослужбовців та їхніх сімей. Ця посада стала відповіддю на гостру потребу в моніторингу соціальних гарантій військових, створенні механізмів для покращення умов служби та вирішення проблем адаптації звільнених із полону. У 2024 році на цю посаду була призначена Ольга Решетилова, правозахисниця з багаторічним досвідом у сфері підтримки військових. Одним із пріоритетів діяльності військового омбудсмена є контроль за дотриманням прав військовослужбовців, а також співпраця з міжнародними організаціями для впровадження стандартів гуманітарного права.

В Україні функціонує кілька омбудсменів, кожен із яких відповідає за певну сферу захисту прав громадян. Головною посадовою особою у сфері захисту прав людини є Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. З липня 2022 року цю посаду обіймає Дмитро Лубінець. Офіс омбудсмена розташований у Києві й виконує парламентський контроль за дотриманням прав і свобод людини та громадянина.

Крім того, діють спеціалізовані омбудсмени, такі як Уповноважений із захисту державної мови, котрий опікується дотриманням мовного законодавства (зараз цю посаду обіймає Тарас Кремень), а також Освітній омбудсмен, відповідальний за захист прав учасників освітнього процесу (з листопада 2024 року цю посаду займає Надія Лещик).

З початку війни в Україні у 2014 році інститут омбудсмена зазнав суттєвих змін та розширення функцій для забезпечення прав людини в умовах збройного конфлікту. У 2014 році було створено Раду бізнес-омбудсмена, яка займається захистом прав підприємців та протидією корупції. Цей орган став важливим інструментом для підтримки прозорості та боротьби з неправомірними діями в бізнес-середовищі. Також у структурі Національної поліції України з'явилися омбудсмени, які відповідають за дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів. Їхня роль є критичною для забезпечення прозорості, моніторингу випадків перевищення службових повноважень і захисту громадян від можливих порушень з боку поліції.

Основна місія омбудсмена в умовах війни полягає у захисті прав цивільного населення, яке найбільше страждає від військових дій. Сотні тисяч українців стали внутрішньо переміщеними особами, втратили доступ до житла, роботи, соціальних гарантій. Омбудсмен активно сприяє дотриманню їхніх прав, забезпечує доступ до гуманітарної допомоги, а також співпрацює з міжнародними організаціями, такими як ООН, ОБСЄ та Міжнародний комітет Червоного Хреста. Особливу увагу приділено моніторингу умов проживання переселенців, дотриманню їхніх прав на освіту, медичну допомогу та соціальний захист.

Не менш важливим напрямом діяльності омбудсмена є документування військових злочинів та інших порушень міжнародного гуманітарного права, вчинених агресором. У 2024 році ця робота стала систематичною завдяки співпраці з міжнародними експертами, впровадженню новітніх технологій для фіксації злочинів, а також розширенню мережі регіональних представництв омбудсмена на підконтрольних Україні територіях. Ці дані надалі використовуються для міжнародних судових процесів та формування доказової бази для притягнення винних до відповідальності.

Особливу увагу омбудсмен приділяє моніторингу умов утримання військовополонених та заручників. Ця робота

ускладнюється через відсутність доступу до тимчасово окупованих територій та таборів утримання. Водночас співпраця з міжнародними правозахисними інституціями дозволяє тримати це питання на порядку денному глобальної спільноти.

Серед основних викликів, із якими стикається омбудсмен у 2024 році, є обмеженість ресурсів, труднощі доступу до деяких регіонів через активні бойові дії, а також загроза безпеці працівників установи. Попри це, омбудсмен залишається центральною фігурою у захисті прав людини в умовах війни, забезпечуючи прозорість процесів і сприяючи верховенству права.

У 2024 році діяльність омбудсмена стала ще більш публічною, що дозволило зміцнити довіру суспільства до цього інституту. Завдяки його роботі українці отримують підтримку навіть у найскладніших обставинах. У перспективі важливим залишається посилення інституційної спроможності омбудсмена, розширення міжнародного співробітництва та впровадження інноваційних підходів для забезпечення прав і свобод людини.

Отже, омбудсмен відіграє ключову роль у забезпеченні прав людини в умовах війни в Україні, сприяючи захисту цивільного населення, документуванню злочинів та підтримці міжнародної уваги до кризи. Його діяльність – це не лише захист прав українців у теперішньому, а й вклад у створення основ для майбутньої побудови правової, демократичної держави. Розширення його можливостей, підтримка з боку держави та суспільства здатні зробити цей інститут ще більш ефективним інструментом у забезпеченні справедливості та верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» № 776/97-ВР від 23.12.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>.

2. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Уповноважений_Верховної_Ради_України_з_прав_людини.

3. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: офіційний вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ombudsman.gov.ua>.

6. БІОЛОГІЯ ТА ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

Богдан Бойко,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Роман Савчук,

*викладач циклової комісії фізико-
математичних дисциплін та
інформаційних технологій, спеціаліст*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ КОСМОСУ

Штучний інтелект (ШІ) є потужним інструментом, який вже зараз значно впливає на різні сфери суспільного життя. Завдяки своїм можливостям у аналізі даних та прийнятті рішень ШІ відкриває нові перспективи для розвитку медицини, фінансів, транспорту, освіти та промисловості. Понад 50 країн світу, а також Північноатлантичний альянс (НАТО), вже створили й затвердили власні стратегії розвитку штучного інтелекту, щоб зафіксувати свої завдання й пріоритети у цій сфері, прискорити темпи свого науково-технічного та соціально-економічного розвитку [1].

Велику роль відіграє штучний інтелект у дослідженні космосу. Космічні дослідження – це одна з найбільш амбітних і складних наукових задач сучасності. Космічні агентства використовують алгоритми машинного навчання для аналізу даних з космічних телескопів та формулювання гіпотез про походження і структуру Всесвіту.

Необхідно зазначити, що ШІ виступає потужним інструментом, який допомагає автоматизувати процеси збору, обробки та аналізу величезних обсягів космічних даних. Важливість ШІ в дослідженні космосу полягає в його здатності покращувати точність, швидкість та ефективність наукових відкриттів.

Використання ШІ в космосі надає нові можливості для покращення ефективності та точності операцій, а також для автоматизації складних завдань. Наведемо приклади застосування ШІ в космосі [2]:

1. Автономна навігація та керування космічними апаратами. Штучний інтелект дозволяє вдосконалювати алгоритми

автопілотування, що сприяє точному та безпечному переміщенню космічних апаратів у просторі. Системи ШІ можуть аналізувати дані з датчиків та приймати рішення в реальному часі, що особливо важливо при виконанні складних маневрів або під час роботи з несподіваними ситуаціями.

2. Обробка та аналіз величезних обсягів даних, що збираються з супутників та інших космічних апаратів. Штучний інтелект може автоматично обробляти та класифікувати ці дані, виділяти цікаву інформацію, а також допомагати у дослідженнях та прогнозуванні космічних явищ. Це дозволяє вченим та інженерам отримувати більш точні та своєчасні дані для прийняття рішень.

3. Застосування у робототехніці та автономних системах для виконання різних завдань у космічному просторі. Роботи-астронавти з ШІ можуть виконувати складні операції на орбітальних станціях або на поверхні інших планет, що допомагає знизити ризик для людини та розширює можливості дослідження космосу.

4. Застосування для оптимізації процесів проектування та розробки космічних апаратів. З використанням алгоритмів машинного навчання, ШІ здатний аналізувати та виявляти оптимальні рішення в конструкції та функціональності космічних систем, що дозволяє скоротити час та витрати на їх розробку.

Отже, сучасні дослідження космосу зіштовхуються з унікальними викликами, які потребують інноваційних підходів їх подолання. У цьому контексті штучний інтелект відіграє все більш важливу роль, пропонуючи нові технології та методи для дослідження космосу та аналізу астрономічних даних. Штучний інтелект відкриває нові можливості для пошуку життя у Всесвіті. Алгоритми машинного навчання можуть аналізувати дані з космічних телескопів та ідентифікувати патерни, що вказують на наявність живих організмів або умов, що підходять для їхнього існування, на інших планетах та супутниках [3].

Однак, незважаючи на всі переваги, існують і деякі виклики та обмеження при використанні ШІ в космосі. Однією з основних проблем є надійність та безпека систем ШІ. Важливо, щоб алгоритми працювали стабільно та не викликали помилок, які можуть призвести до серйозних наслідків у космічних місіях. Також слід враховувати етичні та юридичні аспекти застосування ШІ в космосі, включаючи питання конфіденційності даних та відповідальності за автономні рішення, які приймає штучний інтелект [2].

Таким чином, викладений вище матеріал дає змогу зробити наступні висновки:

– ШІ відіграє важливу роль у розвитку космічних досліджень, надаючи нові інструменти та технології для дослідження космосу, аналізу астрономічних даних та пошуку відповідей на складні космологічні питання;

– ШІ має величезний потенціал для відкриття нових планет, вивчення екзопланет, а також для пошуку позаземного життя, однак для досягнення максимального ефекту від використання ШІ в космосі потрібно вирішити низку технічних та етичних викликів;

– у майбутньому ШІ буде невід’ємною частиною космічних місій, сприяючи новим науковим досягненням та відкриттям.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні : монографія / За загальною редакцією А. І. Шевченка. Київ : ІПШІ, 2023. 305 с. https://doi.org/10.15407/development_strategy_2023.

2. Штучний інтелект і космос. URL : <https://lookintothe.space/kosmichni-novyny>.

3. Штучний інтелект у сфері космосу : нові технології для дослідження космосу та астрономічних даних. URL : <http://surl.li/kmoucz>.

Анастасія Бондарчук, Олександра Карпа
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*
Науковий керівник: Юлія Колодич,
*викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-
методист*

ПАНСЬКИЙ ШЛЯХ: ІСТОРІЯ ТА ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШЛЯХТИ В ЮЗЕФІНІ

У великих магнатських господарствах значне місце займала організація полювань. У ХІХ – першій чверті ХХ ст. найгучнішими були полювання князів Радзівілів. Багато з них відбувалося на землях Давид-Городоцької ординації, до складу якої входив і маєток Юзефін.

Це був край лісів і боліт, де вільно себе почували ведмеді, лосі, вовки, дикі кабани, косулі, не рахуючи інших, дрібніших звірів.

Багато цікавої інформації про полювання у Юзефіні можна знайти у часописі «*Lowieś Polski*» («Польський мисливець») 20–30-х рр. минулого століття. Про вдале полювання в районі Юзефіна у 1926 році, результатом якого став трофей з трьох глухарів, зазначає і Мечислав Крушевський.

Неподалік с. Березове знаходиться урочище Юзефін. Назва цього урочища походить від імені польського пана Юзефа, маєток якого знаходився там у другій половині ХІХ ст. Турбуючись про красу свого маєтку і захоплюючись різними породами порід дерев та кущів, пан Юзеф привіз і посадив на території маєтку дерева, які не є притаманними для нашої місцевості – сосни Веймутова, дуб черешчатий, ялини. Крім того, дорогу, якою пан їздив на полювання з двох сторін була засаджена ялинами (вона і досі помітна, хоч значно заросла), і вела до Перехрестя, території, де перехрещувалися дороги.

За умовами Ризького мирного договору між Польщею і більшовицькою Росією наш край потрапив під владу Польщі. Більшість тутешніх земель та володіння пана Юзефа стали власністю польського князя Радзівіла. При царській владі на території маєтку пана Радзівіла було викопано ставок, дно якого селяни виложили дубовими дошками. Цей ставок, в якому купався польський пан, зберігся до наших часів і, що саме дивне, ставок безстічний, в нього не впадає і не витікає жоден струмок, але вода в ставку чиста і прозора, хоча береги його заболочені. З розповідей старожилів стало відомо, що воду в ставку вважали цілющою і бочками возили до Варшави.

Сам князь приїжджав кіньми один раз на рік. Крім того, князь приїжджав на полювання зі своїми друзями, серед яких були дуже впливові люди того часу в Польщі. В урочищі Юзефін збереглася штучно насипана дорога – «Панський шлях». За переказами, останній власник ординації – князь Кароль Миколай Радзівіл, приїжджав до маєтку з друзями на полювання. Перед цим гайовими (лісниками) насипались дороги для проїзду та будувались кладки на болотах. У самих полюваннях брало участь по кілька сотень чоловік. Загоничів набирали з місцевих жителів і це для них було дуже вигідно, адже платили за день до 50 злотих. Краєзнавець Віктор Наумович у своєму двотомнику «Березове. Село на межі» також не оминув мисливських уподобань юзефінських власників – «...князі Радзівіли гасали лісами,

позаяк, були вони палкими прихильниками полювання. Про те, що в наших місцях були їхні мисливські угіддя, сумніватися не приходиться: на таких роздолах було де полювати, а великі площі угідь сприяли значному поширенню в лісах диких звірів, що надавало можливість ведення мисливського господарства, до організації якого князь Кароль приступив майже відразу від моменту прийняття ординації. Тим більше, що полювання для нього було звичною справою. Потрібно зазначити, що мисливство супроводжувало ясновельможне панство на протязі всього їхнього життя, позаяк участь в ньому вказувала на приналежність до вищого класу суспільства. Це був, свого роду, клуб носіїв благородної крові».

Про те, що мисливська справа на цих землях була організована значно раніше, свідчить ще один незаперечний факт – в описі інвентаря фільварку Юзефін за 1837 р. серед численних господарських будівель чільне місце займає псарня. Для благоустрою території і отримання додаткових прибутків князь побудував в Юзефіні цегельню (її залишки і досі знаходяться не зовсім вкриті осадовими породами, це місце називають «червоний пісок»), олійницю, дві пилорами, смолярню, де переплавляли смолу для потреб господарства, а також паровий млин. Коли в 1939 році у наші краї прийшла Радянська влада князю довелося покинути свій маєток. Проте виробництво продовжувало функціонувати. Лише з початком Великої Вітчизняної війни виробництво зупинилось.

У 1944 році, після того, як лінія фронту пересунулася далі на захід, жодного контролю над залишеним маєтком протягом перших тижнів не було. Цим скористалися мародери, які переховувалися в лісах. Все цінне, що можна було нести, вони забрали з собою, а приміщення, і все, що залишилось в них і біля них – підпалили. Нажаль, до наших часів з маєтку не залишилося нічого, крім ставка. Зараз на цьому місці знаходиться Свято – Іверський жіночий монастир, будівництво якого розпочато в 1997 році. На даний час в монастирі проживає і постійно молиться за благополуччя краю і України 70 монахинь і прислужниць. Саме поряд з монастирем, в урочищі Юзефін, росте найстаріший дуб – Патріарх Української природи. А поряд ростуть сосни та ялини, вік яких перевищує 300 років. З відтворенням та популяризацією «Панського шляху» колишній мисливський шлях приваблюватиме туристів, які матимуть змогу поринути у світ загадковості та відчути неповторну атмосферу князівських часів.

Список використаних джерел:

1. Григорович С. Архітектура та побут панських садиб на Поліссі;
2. Тищенко О. Традиції та звичаї української шляхти.

Анастасія Герук,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Валентина
Веснянка,** *викладач природничих
дисциплін, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист*

ЕНЕРГЕТИЧНІ НАПОЇ: ВПЛИВ НА ОРГАНІЗМ ТА МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ СПОЖИВАННЯ

Енергетичні напої стали важливою частиною сучасного життя, особливо серед молоді, яка часто вважає їх незамінними для підтримки енергії та працездатності. Перші енергетичні напої з'явилися на ринку у 1894 році, серед яких найбільш відомий бренд – «Red Bull». Ці напої обіцяють підвищення енергії, полегшення втоми та збереження працездатності, однак питання безпеки їх вживання все більше стає актуальним.

Основні компоненти енергетичних напоїв включають кофеїн, таурин, гуарану, а також велику кількість цукру. Кофеїн має сильний стимулюючий ефект на центральну нервову систему, блокуючи рецептори аденозину, що відповідають за процеси гальмування в організмі. Це створює відчуття енергії та бадьорості, але при різкому припиненні його вживання можуть виникнути симптоми втоми, депресії та сонливості. Сахароза в напоях, хоча й дає енергію, може бути причиною ожиріння та діабету II типу при надмірному споживанні [1].

Деякі дослідження, зокрема представлені на конференції ACC Asia 2024, показують, що велике споживання кофеїну може призвести до підвищення частоти серцевих скорочень та артеріального тиску, що збільшує ризик серцево-судинних захворювань. У стандартних енергетичних напоях міститься близько 200 мг кофеїну на порцію, тому споживання двох порцій може викликати серцебиття та аритмію.

Це є особливо небезпечним для підлітків, які можуть швидше відчутти інтоксикацію кофеїном [2].

Для дослідження впливу енергетичних напоїв на шлунково-кишковий тракт вчені провели експеримент на щурах виду Sprague-Dawley. Їм протягом п'яти днів вводили енергетичні напої, каву, газовану воду та звичайну воду. Результати показали, що енергетичні напої не викликають гострого пошкодження шлунково-кишкового тракту, однак спричиняють еозинофільну інфільтрацію слизової оболонки кишківника. Виявилось, що саме кофеїн є причиною цього ефекту.

Також дослідження показують, що вживання енергетичних напоїв може негативно впливати на психічне та фізичне здоров'я молодих людей. Лікарі, зокрема дитячий психолог Еріка Чіапінні, зазначають, що енергетичні напої можуть погіршити якість сну, знижувати когнітивні функції та сприяти виникненню тривожності і депресії. Зокрема, це явище поширене серед підлітків, які часто споживають ці напої [3].

Енергетичні напої можуть викликати серйозні наслідки для здоров'я, особливо якщо їх споживати у великих кількостях. Оскільки вони не мають жодної поживної цінності, фахівці з охорони здоров'я рекомендують обмежити їх вживання або взагалі уникати.

Підсумовуючи аналіз впливу енергетичних напоїв на організм, можна стверджувати, що їх регулярне та надмірне споживання може призвести до низки серйозних наслідків для здоров'я. Хоча енергетичні напої здатні швидко підвищити рівень енергії та бадьорості, вони також мають суттєвий негативний вплив на серцево-судинну та нервову системи. Підвищення артеріального тиску та частоти серцевих скорочень через високий вміст кофеїну збільшує ризик розвитку серцево-судинних захворювань, особливо у осіб із вже наявними проблемами з серцем. Високий вміст цукру в цих напоях також сприяє розвитку ожиріння та діабету, що є серйозною проблемою для молоді, яка часто вживає ці продукти без належного контролю [1].

Крім того, енергетичні напої можуть сприяти розвитку психічних розладів, таких як тривожність, депресія та порушення сну. Дослідження показують, що регулярне споживання енергетичних напоїв може погіршити когнітивні функції, знизити рівень концентрації та здатність до навчання, особливо у підлітків та молодих людей. Крім того, психоактивні компоненти, такі як кофеїн і таурин, можуть викликати залежність і сприяти розвитку станів, схожих на наркозалежність [2].

Незважаючи на короточасний енергетичний ефект, вживання цих напоїв в довгостроковій перспективі може негативно впливати на здоров'я. Тому фахівці радять обмежити споживання енергетичних напоїв і зосередити увагу на більш здорових способах підвищення енергії, таких як регулярні фізичні вправи, правильне харчування та достатній сон. У зв'язку з цим, важливо провести більш глибокі дослідження на тему безпеки енергетичних напоїв і поширювати інформацію серед населення про можливі ризики для здоров'я.

На рівні державної політики та охорони здоров'я варто посилити контроль за рекламою та продажем енергетичних напоїв, зокрема серед молоді, а також розробити рекомендації щодо допустимих норм їх споживання. Оскільки вживання енергетичних напоїв є соціальним і культурним явищем, важливо також проводити просвітницьку роботу серед населення про здоровий спосіб життя та відповідальне ставлення до таких продуктів.

Список використаних джерел:

1. Бойко О. В. Вплив енергетичних напоїв на організм людини. Медична наука та освіта. 2018. № 3 (25). С. 45-48.
2. Іванова Т. П. Наслідки вживання енергетичних напоїв на здоров'я молоді. Здоров'я та охорона праці. 2020. № 7. С. 12-14.
3. Ковальчук О. В. Вплив кофеїну та його похідних на організм людини. Журнал клінічної медицини. 2019. № 6 (22). С. 34-38.

Вікторія Мець,

*Ковельський фаховий медичний коледж
Волинської обласної ради*

**Науковий керівник: Михалик Ірина
Павлівна, викладач загально-освітньої
підготовки I кваліфікаційної категорії**

**ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ВОДИ З РІЗНИХ ДЖЕРЕЛ
НА ПРОРОСТАННЯ НАСІННЯ КВАСОЛІ
МЕТОДОМ БІОІНДИКАЦІЇ**

У води немає кольору, смаку, запаху. У неї нульова калорійність. У воді вражаючим чином одночасно поєднується простота і складність. Вона має всього 3 атома: 2 – водню і 1 – кисню. Але вчені, навіть знаючи, з чого складається вода, досі не можуть зрозуміти, як

вони між собою взаємодіють. Для них це як і раніше справжня загадка. Одне ясно точно: значення води величезне, так як без неї просто б не було ніякого життя.

I. Гігієнічне значення води

Фізіологічні функції води:

- **пластична** – Вода складає в середньому 65 % маси тіла дорослої людини. Вміст води у: кістковій тканині – 20 % від її маси, м'язовій – 75 % , сполучній – 80 % , плазмі крові – 92 % , склоподібному тілі ока – 99 %

- **участь у обміні речовин і енергії** – усі процеси асиміляції і дисиміляції в організмі перебігають у водних розчинах;

- **роль у підтриманні осмотичного тиску і кислотно-лужної рівноваги;**

- **участь у теплообміні і терморегуляції**

- **транспортна функція** – доставка до клітин поживних речовин кров'ю, лімфою, видалення з організму шлаків, обміну сечею, потом;

- **існують нервово-психічні розлади**, зумовлені неможливістю задовольнити спрагу при відсутності води або її поганих органолептичних властивостях. **Захворювання, що виникають при токсичному впливі хімічних елементів, які знаходяться в питній воді**

Хвороби	Діючий фактор
Анемія	Арсен, бор, фтор, купрум, ціаніди
Бронхіальна астма	Фтор
Захворювання ШКТ (функціональні розлади, біль)	Арсен, берилій, бор, ртуть, цинк
Захворювання серця (морфологічні та функціональні розлади- тахікардія і брадикардія)	Бор, цинк, фтор, купрум, плумбур, ртуть
Шкірні захворювання (дерматози, екземи)	Арсен, бор, берилій, хром, кобальт, нікель, ртуть
Цироз печінки	Хлор, магній, важкі метали
Сечокам'яна хвороба	Кальцій, стронцій, молібден, ферум, кремній

III. Дослідницька частина

Дослідження води було проведено методом біоіндикації. Для оцінки якості води була використана квасоля звичайна.

Використання квасолі для біоіндикації якості води є поширеним методом в екологічних дослідженнях. Принцип цього методу полягає у використанні рослин, таких як квасоля, як біологічних індикаторів,

які реагують на забруднення води через зміни у рості, забарвленні листя, чи інші ознаки.

Для дослідження використовували наступні джерела води:

✓ **Вода з-під крану:** Ця вода зазвичай є міською водопостачанням і може містити різні хімічні домішки або мінерали. Результати допоможуть оцінити якість міської води.

✓ **Бутильована вода:** Бутильована вода зазвичай має високу якість і призначена для споживання. Вона може використовуватися як позитивний контроль для оцінки, як квасоля реагує на воду високої якості.

✓ **Мінеральна вода:** Ця вода містить різні мінерали і може мати відмінні властивості порівняно з іншими джерелами води. Вона може бути використана для дослідження впливу мінералів на ріст квасолі та інші рослини.

✓ **Кока-Кола:** Цей газований напій містить воду, але також велику кількість цукру і інших інгредієнтів, які можуть вплинути на ріст квасолі. Вона може використовуватися як негативний контроль для оцінки, як квасоля реагує на воду з високим вмістом цукру та інших речовин.

IV. Результати дослідження

1. В результаті проведеної роботи ми з'ясували, що для проростання насіння квасолі необхідні певні умови, а саме: тепло, повітря, вода.

2. Рослини, які перебували в воді «Coca-cola», мали найменші показники схожості та найменший ріст стебла і кореня. Це може бути пов'язано з великою кількістю цукру та інших компонентів у напої, що негативно впливає на ріст рослин. Це може вказувати на можливі негативні впливи компонентів Coca-Cola на живі організми.

3. Рослини, які проросли в воді з-під крану, мали меншу схожість та менший ріст стебла і кореня порівняно з іншими водами. Це може свідчити про менший вміст необхідних мінералів чи інших компонентів у воді з крану.

4. Рослини, пророщені в мінеральній воді, та особливо в бутильованій воді, мали гарні показники схожості та більший ріст стебла і кореня. Це може свідчити про те, що ці види води можуть надавати рослинам необхідні елементи для їхнього здоров'я та росту.

5. За даними дослідження, корінець виявився найбільш чутливим до впливу води різної якості, де корінці в воді «Coca-cola»

були найменшими. Це підтверджує важливість якості води для розвитку кореневої системи рослин.

Отже, загальні висновки вказують на те, що якість води має значущий вплив на ріст і розвиток квасолі.

Список використаних джерел:

1. Белянин В. С., Е. Романова, Життя, молекула води і золота пропорція, «Наука і життя», № 10, 2004 р.

2. Белянин В. С., Романова Е. Золота пропорція. Новий погляд // Наука і життя, 2003, № 6

3. Інтернет сайти: Сайт Вікіпедія вільна енциклопедія. Компанія формула води <http://h2o.apst.ru/piligrim/КомпаніяCoca-Cola>
<http://www.cocacola.ru/html/>

Ірина Мирончук, Дарина Кондратюк,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*

Науковий керівник: Юлія Колодич,
*викладач географії, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист*

ГЕОГРАФІЧНІ ТОПОНІМИ У ПОЕЗІЯХ ШЕВЧЕНКА

Хоча Тараса Шевченка вивчають з перших років школи, а його пам'ятники є чи не в кожному місті країни, для більшості українців «кобзар» все одно залишається загадкою. Тарас Шевченко, на жаль, не маючи за життя ані матеріальних статків, ні навіть свободи подорожувати світом, дуже любив подорожі. Він жив в епоху географічних відкриттів і навіть доля дала йому шанс відкривати території безмежних просторів України, які він відобразив у своїх поезіях, використовуючи географічні топоніми. Про любов «батька» української нації до подорожей, про вживання і роль топонімів, які використані поетом у його поетичних творах йдеться у темі даного дослідження.

Узявши до рук «Кобзар» Т. Шевченка, кожен уважний читач відразу зауважить, що в ньому рясно вживаються численні географічні назви. В цьому немає жодної випадковості, бо митець повністю віддавався турботі про долю людей та окремих територій, так і України загалом. У творах митця топоніми виконують

насамперед адресну функцію, тобто локалізують місце подій, про які в них говориться. За часів Т. Шевченка ще не було чітких адміністративних визначень території України. Так, Західна Україна у складі Австро-Угорщини іменувалася Галичиною і Лодомерією, а територія Закарпаття не мала навіть своєї окремої назви; жителів цього регіону називали карпатські русини [3,14–15]. Кобзар вживає назву Україна в значенні всезагальної території проживання українського етносу – від Дінця на сході до Тиси та Сяну на заході. У поемі «Гайдамаки» термін Україна згадується 36 разів. Як глибоко віруюча людина, він, щоб підкреслити свою безмежну любов до України, вдається до гіперболізації: «Я так її, я так люблю Мою Україну убогу, Що проклену святого Бога, За неї душу погублю» [2, II, 94].

Другу позицію щодо частоти вживання займає топонім Дніпро, який у творах поета вживається 103 рази. Дуже часто ця назва асоціюється з Україною, а тому Дніпро і Україна називаються поруч: «Меж горами старий Дніпро... красується, любить на всю Україну» [2,1,183]; «Невесело, сину! Дніпро на нас розсердився, Плаче Україна» [2,1,183]. Щоб висловити своє ставлення до Дніпра як найбільшої ріки України, її символу, поет використовує цілу низку найрізноманітніших епітетів, нерідко вдається до його персоніфікації, напр.: «Ой Дніпре Мій Дніпре широкий та дужий, Багато ти, батьку, у море носив Козацької крові, ще понесеш, друже». Крім Дніпра, згадуються ще інші відомі в Україні ріки: Дністер, Дон, Дунай, Гнилий Тікич, Іква, Рось, Сена та ін.

Третім за частотою вживання у творах Кобзаря є топонім Київ, що згадується понад 100 разів. Постає він як символ столиці, як невмируще серце України, історичне ядро козацтва, арена багатьох історичних подій, що вирішували долю всієї України, у різних його творах: «Варнак», «Княжна», «Наймичка», «Сліпий», «Чернець» та ін. Київ завжди згадується як найважливіший життєвий центр, стародавня столиця України, а також як релігійний центр. «У Києві великому Всіх святих благала; У Межигорського Спаса Тричі причащалась» [2,1,400]; «У Київ їздила, молилась, Аж у Почаєві була» [2,II,140].

Крім названих найчастіше вживаних у поезіях Т. Шевченка топонімів, використовується ще чимало географічних назв, але уже значно рідше. Найчастіше згадуваним серед міст Київщини, крім Києва, є Чигирин – перша козацька столиця гетьманської України

(33 рази), а ще Фастів, Суботин, Черкаси, Канів, Корсунь, Умань та ін. [3,31–35].

У поезії Т. Шевченка згадуються не тільки міста України: Берестечко, Бахчисарай, Бориспіль, Бровари, Глухів, Козлів (тепер Євпаторія), Одеса, Очаків, Переяславль, Прилуки, Путивль, В'юнища, Керелівка, Монастирище, Трахтемирів, окремі місцевості та частини міст: Дзвонкова Криниця, Поділ, Холодний Яр, Чорний шлях. В деяких творах описано рельєф (наприклад Карпати у поезіях: «На гору, на гору», «Кавказ», «Дум мої, думи мої» та природні зони України у поезіях: «Сон» та «Заповіт»).

І хоча кожен з ужитих у творах Т. Шевченка топонімів виконує насамперед свою локалізаційну функцію, однак абсолютна більшість з них виражає й інші значення. Передусім вони є: символами України, Батьківщини (Дніпро, Київ, Січ), волі (Київ, Січ, Хортиця), народної звитяги (Жовті Води, Корсунь, Зборів), трагедії (Берестечко, Умань) та ін.

У творах Т. Шевченка згадується понад 210 топонімів, з них 200 пов'язані з територією України. Вживання топонімів України відіграло вирішальну роль у творчості Т. Шевченка, але воно, без сумніву, надавало його творах конкретності, дохідливості та переконливості.

Відкриваймо для себе справжнього Шевченка, про якого має знати кожен українець: мандрівник, академік, художник, скульптор, харизматичний, талановитий оповідач, любитель жарартувати, володар багатьох іноземних мов, геній українського народу.

Список використаних джерел:

1. Карпенко Ю. Походження назви Україна-загальної і власної // Ономастика та етимологія: Збірник наукових праць на честь 65-річчя І М. Желєзняк. – К., 1997. – С. 81-89.
2. Словник мови Шевченка. – К.: Наукова думка, 1964. – Т. 1–2.
3. Фененко М. В. Топоніміка України в творчості Тараса Шевченка. – К.: Рад. школа, 1965. – 128 с.
4. Шевченко Т. Кобзар. – К., 1986.

Анастасія Мосурук,

*Ковельський фаховий медичний коледж
Волинської обласної ради*

Науковий керівник: Світлана Наконечна
*викладач природничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач –
методист*

ВПЛИВ СТАНУ ПОВІТРЯ ЖИТЛОВИХ, НАВЧАЛЬНИХ ПРИМІЩЕНЬ НА КОГНІТИВНІ ЗДІБНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА ЇХ ЗДОРОВ'Я

Склад повітря є ключовим фактором, який визначає якість життя та працездатність людей у житлових і навчальних приміщеннях. У сучасних умовах, коли значна частина часу проводиться в приміщеннях, питання якості повітря набуває особливого значення. Забруднення повітря, високий рівень вуглекислого газу (CO₂), недостатня вологість або надмірна кількість пилу можуть негативно впливати на когнітивні функції, фізичну активність та загальне самопочуття студентів. Багато доказів свідчать про тісний зв'язок між забрудненням повітря і тяжкими захворюваннями людей.

Повітря в житлових приміщеннях і навчальних приміщеннях містить забруднення з різних джерел. По-перше, це частинки, що надходять в приміщення зовні – через відкриті вікна або систему вентиляції без очищення. Це може бути як пил і пилок, так і вихлопні гази і заводські викиди. По-друге, це випаровування від меблів, оздоблювальних матеріалів, предметів. Нерідко в повітрі квартир можна виявити формальдегід. По-третє, це біологічні забруднення від людей – так звані антропоксини. Організм людини виділяє ацетон, аміак, феноли, аміни, вуглекислий газ CO₂. Хороший мікроклімат в житлових приміщеннях має на увазі мінімальний вміст забруднювачів в повітрі. Сухе атмосферне повітря містить 0,03% вуглекислого газу. У звичайних умовах при природній вентиляції приміщення та інфільтрації зовнішнього повітря через пори будівельних матеріалів вміст діоксиду вуглецю в повітрі житлових приміщень не перевищує 0,2%. У цих концентраціях діоксид вуглецю не токсичний для людини, але перебування в такій атмосфері приводить до погіршення самопочуття і зниження працездатності. Це пов'язано з тим, що паралельно зі збільшенням концентрації діоксиду вуглецю погіршуються інші властивості повітря: підвищуються

температура і вологість, виникають токсичні газоподібні продукти життєдіяльності людини, збільшується зміст пилу і мікроорганізмів. ГПК діоксиду вуглецю в повітрі житлових і громадських будівель – 0,1 % [1].

Ідеальне повітря для дихання людини містить 21% кисню. Нестача кисню не проходить для людини безслідно – клітини працюють нижче своїх можливостей, а також прискорюється процес старіння. Низький рівень кисню може призводити до втоми та зниження розумової активності. Надлишок CO₂ викликає головний біль, сонливість, дратівливість. Оптимальний рівень – до 1000 ppm. Вологість повітря нижче 30% пересушує слизові оболонки, а вище 60% сприяє розмноженню грибка та бактерій [2].

Якщо в приміщенні недостатня вологість повітря, то буде спричинений дискомфорт, пересихання слизових оболонок, що зменшує фізичну активність і концентрацію. Також відбувається дуже великий вплив на психічний стан. Нестача свіжого повітря погіршує емоційний стан. Отже можуть бути такі наслідки: відчуття пригніченості, погіршення настрою, підвищення рівня стресу. Якщо постійно дихати повітрям навіть із легким забрудненням, це може нашкодити серцю.

Гуртківцями коледжу було проведено опитування 100 студентів перших курсів з метою встановлення впливу стану повітря на їх самопочуття та когнітивні здібності. Згідно опитуванню, здобувачі освіти уже на третій парі відчувають погіршення мікроклімату в навчальному приміщенні. Зі 100 студентів у 67 погіршується працездатність, 32 – відчувають головний біль, у 23 ускладнюється дихання, 17 відчувають запаморочення, в 11 студентів тисне у грудях, 10 – відчувають прискорене серцебиття.

Житлові приміщення щодня провітрюють тільки 53% опитаних здобувачів освіти. Позитивний результат опитування, це – щоденне провітрювання аудиторій, як результат, покращення когнітивних здібностей.

Регулярне провітрювання житлових і навчальних приміщень є необхідною умовою для підтримання здоров'я та працездатності студентів. Воно допомагає підтримувати оптимальний рівень кисню, зменшувати концентрацію шкідливих речовин, уникати зайвої вологості та покращувати загальне самопочуття.

Довге перебування в місцях із забрудненим повітрям погано впливає на когнітивні здібності, йдеться в спільному дослідженні

вчених з Китаю і США. «Наші висновки про негативний вплив забруднення повітря на когнітивні здібності, особливо на мозок, означають, що непрямі наслідки забруднення з точки зору соціального добробуту можуть виявитися куди більш серйозними, ніж ми вважали раніше», – резюмують вчені [3].

Список використаних джерел:

1. Хімічний склад повітря, його вплив на організм – Молодіжна громадсько – екологічна організація «Наш дім – Манява» <https://ourhomemanyava.com/2020/05/05/%D1%85%D1%96%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%80%D1%8F%D0%B9%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2-%D0%BD%D0%B0-%D0%BE/>
2. NavyFlex <https://navyflex.com.ua> > мікрокли... Мікроклімат в будинку: параметри, вимоги і контроль <https://navyflex.com.ua/mikroklimat-v-budynku-parametry-vymogy-i-kontrol/>
3. BBC NEWS Україна /Як забруднення повітря шкодить розумовим здібностям. <https://www.bbc.com/ukrainian/news-45334134>

Влада Семенюк, Юлія Шупеня,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*
Науковий керівник: Юлія Колодич,
*викладач географії, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист*

**«БАНАНОВІ РЕСПУБЛІКИ».
ТИПОВІ ОЗНАКИ ТА СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК**

Серед країн і регіонів світу, є «важковаговики» світу – це ФРН, Велика Британія, Франція, Японія, Китай ін. Та все ж переважна більшість країн світу – це країни, що розвиваються.

Питання «Чому бідні та відсталі?» для деяких країн ця істина стала певним прокляттям, що тримає їх у пастці відсталості протягом багатьох десятиліть. Їх часто називають банановими республіками. Пропонуємо дослідити «бананові республіки». Ознаки «бананові республіки» зазвичай мають бідну інфраструктуру, нерозвинену систему народної освіти, відсталу економіку, низькі внутрішні

інвестиції, залежність від іноземних інвестицій, дефіцит бюджету і слабку власну валюту.

Країни, які входять до «бананових республік»: Гватемала, Нікарагуа, Гондурас, Колумбія та Панама.[1]

Історія бананових республік сягає колоніальних часів. До епохи колоніалізму контакти між розвиненими державами Старого світу та країнами й територіями Сходу, Америки чи Африки були досить обмеженими. Тому не існувало інтенсивної міжнародної торгівлі, яка була фундаментальним економічним фактором виникнення бананових республік. Отож майбутні колонії розвивалися своїм темпом. Масова колонізація мала два важливі наслідки. **По-перше**, у колоній з'явилася штучна, нав'язана ззовні, гіпертрофована економічна спеціалізація. Більшість ресурсів у них, передусім людських, спрямовувалася на те, щоб виробляти товари (тютюн, шовк, порцеляну, чай, какао, банани тощо), необхідні ринкам розвинених країн. Відповідні галузі стали ядром економіки колоній і рушієм їхнього соціально-економічного життя. Звідси виникала економічна залежність територій від окремих галузей, зазвичай аграрного та видобувного штибу. **По-друге**, у колонізованих країнах з'явилася маріонеткова влада. Якщо вона йшла проти інтересів метрополії чи великих компаній, то її або купували, або легко зміщували за допомогою переворотів. Стратегічно це зумовило її «спеціалізацію» на виконанні наказів згори, а не відстоюванні інтересів народу, нездатність розвивати країну.[2]

Коли у ХХ сторіччі імперії розпалися, а метрополії стали масово відмовлятися від колоній і територій впливу, на політичній мапі світу з'явилися десятки нових держав. Мудрі й патріотичні правителі обрали б курс на розвиток населення (освіта, права і свободи тощо) та новітніх галузей економіки, паралельно оберігаючи країну та внутрішній ринок від впливу колишніх метрополій, інтереси яких залишалися вкрай потужними. США та Японія мали свої готові історії успіху, на яких можна було вчитися. Також залишалися країни, в яких досягалося збереження сировинної орієнтації економіки, концентрація доходів від експорту сировини в руках політичної верхівки, тримання населення в умовах беззаконня. Так утворилися бананові республіки. Найпоширенішими є випадки, коли бананова республіка експортує досить диверсифіковану лінійку сировинних товарів: агропродукцію, нафту, метали. [2]

Китай, який півтора століття тому спеціалізувався на експорті сировини: шовку, порцеляни, чаю. Слабкість правителів зумовила програш в опіумних війнах і підписання кабальних мирних договорів.

Тоді Британська імперія поводитися з Китаєм як із типовою банановою республікою. А через понад півстоліття після цього Китай став другою економікою у світі з чіткими перспективами відібрати першість у США впродовж найближчого десятиліття.

Приклад Сінгапуру менш типовий. Протягом тривалого часу до здобуття незалежності він був британською колонією, через яку проходила велика кількість торговельних шляхів. У 1960-х роках мешканці Сінгапуру жили в халупах разом зі свинями та курьми, вирощування яких було їхнім основним заняттям. І коли їх протягом 10–15 років почали переселяти в новозбудовані багатоповерхівки, вони часто брали тварин із собою й ще довго тримали їх на балконах. На сьогодні, після кількох десятиліть успішних реформ, ВВП на особу в Сінгапурі вже перевищує показник США.[1]

Є й приклади неповного успіху колишніх бананових республік. Наприклад, Малайзія та Індонезія також пережили колоніальний період, епохи диктаторів і слабких урядів, яким загрожували потужні зовнішні впливи. Як і інші колонії, ці країни мали свою спеціалізацію: виробництво пальмової олії, тканин та іншої продукції з низькою доданою вартістю. Нині в Малайзії основна стаття експорту — напівпровідники та електричне обладнання, а Індонезія має потужні нафтопереробку та машинобудування. Сировина досі займає значну частину в експорті цих країн, але вони не залежать від неї й сповна використовують наявні можливості для розвитку.

Чи не єдина частина України, де явно проступають певні риси бананової республіки, — це окуповані райони Луганщини та Донеччини. Там рештки промисловості експлуатуються російською структурою, а місцеві режими здійснюють обслуговуючі функції. Якщо американські «фруктові» компанії керувалися в Латинській Америці бізнесовою логікою, то російське вторгнення на Донбас продиктоване виключно неекономічними міркуваннями. Окрім руйнівного впливу на економіку це також загрожувало згоранням демократії. І не обов'язково то має бути хунта латиноамериканського взірця. Усе це в кінцевому підсумку робить країну вразливою перед зовнішніми загрозами та внутрішньою дестабілізацією.

Список використаних джерел:

1. Юрківський В.М. Країни світу: ЕІСГ. – К., 2008 Яценко Б.П. Економічна і соціальна географія світу. К. «АртЕк», 2007

Юлія Швед,

*Кропивницький фаховий коледж
харчування та торгівлі*

Науковий керівник: Алла Мотузенко,
*викладач природничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ КАРТОПЛІ В УМОВАХ ПРИСАДИБНОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність теми. Сільськогосподарське виробництво має багато екологічних ризиків, що викликають обмеження у вирощуванні різних культур та призводять до збитків у виробництві. У наш час, коли економічна ефективність виробництва є більш важливою для власника господарства, можливе виникнення різних екологічних проблем, що прямо пов'язані з економією коштів, бажанням отримати більший прибуток або просто незнанням основних екологічних небезпек.

Мета екологічного проекту. Метою нашої роботи є розробка екологічно безпечного та при цьому економічно ефективного сільськогосподарського виробництва

Предмет та об'єкт досліджень. Об'єктом дослідження є сільськогосподарське виробництво рослинницького напрямку, в умовах Кропивницького району Кіровоградської області. Предметом дослідження є екологічно безпечна технологія вирощування сільськогосподарських культур.

Завдання проекту. Основними завданнями проекту є : проаналізувати основні екологічні ризики вирощування сільськогосподарських культур, розробити технологічні методи недопущення цих ризиків, розробити екологічно безпечні технології вирощування культур, створити проект екологічно безпечного та економічно ефективного селянського господарства.

Новизна екологічного проекту. У 2021 році в Україні налічувалось 39960 малих селянських господарств, з площею землі в обробітку більше 6 млн. га. Одночасно існує багато технологій вирощування сільськогосподарських культур та різних бізнес проектів зі створення господарства. При цьому основні екологічні ризики як правило не враховуються. Наш проект дозволить не допустити збитків від екологічних наслідків виробництва, таких як

ерозія та деградація ґрунту, неефективне використання добрив та пестицидів.

Результати дослідження показують потрібність застосування біопрепаратів для захисту картоплі від шкідників і хвороб в умовах присадибних ділянок, так як забезпечують високий рівень захисту та дозволяють отримати екологічно безпечну продукцію та запобігти шкоді здоров'ю.

Список використаних джерел:

1. Гудзь В. П., Примак І. Д., Будьонний Ю. В., Танчик С. П. Землеробство: Підручник. 2-ге вид. перероб. та доп. / За ред. В. П. Гудзя. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 464 с.
2. Зінченко О. І. та ін. Рослинництво: Підручник / О. І. Зінченко, В. Н. Салатенко, М. А. Білоножко; За ред. О. І. Зінченка. — К.: Аграрна освіта, 2001. — 591 с.
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ерозія>
4. <https://farming.org.ua>
5. [https://nenc.gov.ua > uploads > 2020/03 > ероз_я_лексија-11.erozija-gruntiv-i-zahody-borotby-z-neju.pdf](https://nenc.gov.ua/uploads/2020/03/ероз_я_лексија-11.erozija-gruntiv-i-zahody-borotby-z-neju.pdf)

Яковець Іванна,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Савчук Роман,
*викладач циклової комісії фізико-
математичних дисциплін та
інформаційних технологій, спеціаліст*

БЕЗДРОТОВА ПЕРЕДАЧА ЕНЕРГІЇ

Що спільного між блискавкою, променями сонця та двигуном автомобіля? Вони всі зв'язані з одним із найзагадковіших та найпотужніших явищ у природі – енергією. Енергія – це здатність фізичного тіла виконувати роботу. Це рушійний механізм усього, що нас оточує, її не можна створити чи знищити, однак можна передати, змінити її форму чи напрямок. Ця властивість енергії дозволила

людству побудувати цивілізацію: від перших багать до сучасних електростанцій, які живлять цілі континенти.

Уявіть, що ви перебуваєте у великому місті, що освітлюється енергією, зібраною від сонця в пустелі на іншому кінці світу. Як ця енергія долає тисячі кілометрів? Питання передачі енергії на великі відстані – це виклик, над яким працювали багато вчених і який й досі лишається однією з найактуальніших й водночас найскладніших задач фізики.

Генієм, який понад 100 років тому спробував передати енергію через повітря, був Ніколас Тесла. Його мрія полягала в створенні мережі величезних веж, які могли б передавати енергію по повітрю в будь-яку точку світу, забезпечуючи електрикою будівлі, промисловість та електричні кораблі в океані. Однак, на той час Тесла не був єдиним, хто працював над рішенням проблеми передачі енергії. На його шляху стояв і Томас Едісон, який вже мав успіх у впровадженні технологій з постійним струмом і створенні перших ліній електричних мереж.

Погляди Тесли і Едісона різнилися: Тесла вважав змінний струм значно ефективнішим і зручнішим для передачі енергії на великі відстані, в той час як Едісон продовжував підтримувати постійний струм.

Ця боротьба між науковцями стала відома як «Війна струмів», і вона була не лише технічним, а й фінансовим ідеологічним конфліктом. Тесла і Вестінгауз, які підтримували ідеї змінного струму, змагались за вигоду з ринку електричної енергії. З часом змінний струм став основою для побудови електричних мереж, але перші кроки Тесли у розвитку електрики значно вплинули на сучасну енергетичну інфраструктуру.

Окрім суперечки з Едісоном., Тесла також зіштовхнувся з фінансовими труднощами. Його ідею бездротової передачі енергії зруйнував інвестор Джон П. Морган, запитавши: «Куди в такому випадку поставити лічильник?». Експерименти Тесли з Ворленкліфською вежею у 1900-х роках показали можливість передачі енергії без проводів, але через технічні і фінансові труднощі проект залишився незавершеним.

Ідея бездротової передачі енергії з тих пір не втратила своєї актуальності. Наприклад, у Південній Кореї розробляють інноваційні дороги, які здатні заряджати електромобілі під час їхнього руху за допомогою магнітних полів. Ця технологія є свого роду

продовженням задумів Тесли, адже також пропонує забезпечення енергією без потреби в дротах чи стаціонарних зарядних станціях.

Сьогодні провідна передача енергії лишається найбільш використовуваним методом. Значно менші витрати енергії під час її транспортування забезпечує розвиток високовольтних ліній постійного струму (HVDC). Наприклад, Китай активно будує мережі HVDC, які передають енергію з віддалених вітрових і сонячних електростанцій до густонаселених районів. Лінія Changji-Guquan, довжиною понад 3000 км, є однією з найдовших у світі. Норвегія та Велика Британія з'єднані підводною високовольтною лінією постійного струму North Sea Link, яка дозволяє передавати екологічно чисту енергію від гідроелектростанцій Норвегії до Британії.

Ще однією перспективною технологією є використання надпровідників, що дозволяють передавати енергію майже без втрат. Ці матеріали здатні проводити електричний струм без опору за низьких температур. Надпровідникові кабелі вже використовуються в окремих інноваційних проєктах, таких як створення магнітних підвісів у транспортних системах.

Бездротова передача енергії теж активно досліджується. Сьогодні фізики експериментують з різними методами, такими як:

Мікрохвилі. Цей метод дозволяє передавати енергію за допомогою спеціальних передавачів і приймачів. Але висока інтенсивність мікрохвиль може становити загрозу для живих організмів, тому дослідження ведуться обережно..

Лазери. Вони забезпечують високу точність передачі енергії, проте ефективність знижується через атмосферні умови, такі як пила або дощ..

Електромагнітні хвилі. Цей метод використовується для передачі енергії на короткі відстані, наприклад, у бездротових зарядних пристроях для телефонів.

Ці методи мають великий потенціал, однак їх практичне застосування наразі обмежене складністю технологій та високими витратами.

Однією з найамбітніших ідей є створення сонячних електростанцій в космосі. Уявіть, станцію на орбіті, яка збирає нескінченну сонячну енергію і передає її на землю через мікрохвилі. Такі проєкти вже активно вивчаються в США, Китаї та Японії. Цей

підхід відкриває шлях до використання майже необмеженого потенціалу сонячної енергії.

Крім того, вчені вже працюють над квантовими способами передачі енергії, які зможуть змінити саме розуміння фізики. Вони базуються на явищі квантової заплутаності, коли дві частинки зберігають зв'язок незалежно від відстані. Це дозволяє миттєво передавати енергію без фізичного носія, що мінімізує втрати і робить цей процес дуже швидким. Розвиток надпровідників, які зараз здаються складними і дорогими, стає реальнішим, обіцяючи енергетичну революцію.

Передача енергії на великі відстані – це більше, ніж просто технологічний виклик. Це ключова проблема, вирішення якої дозволить забезпечити енергетичні потреби людства та покращити доступ до екологічно чистої енергії.

Список використаних джерел:

1. Безпроводна передача електроенергії: <https://kaf-rt.tntu.edu.ua/uk/articles/bezprovidna-peredacha-elektroenergiyi>
2. Аналіз передачі потужності на великі відстані постійним та змінним струмом URL : https://www.dp.yasno.com.ua/news/yasno_news/how-to-be-ready-for-power-outages

7.ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА

Анна Гавула,
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій,бізнесу і
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Оксана
Таранчук,**

*викладачка циклової комісії фізико-
математичних дисциплін та
інформаційних технологій, спеціаліст
вищої категорії, старший викладач*

МАТЕМАТИКА В ЕКОНОМІЦІ

Математика – це інструмент, який можна використовувати для ілюстрації економічних концепцій. Розглянемо основні напрями застосування математичних методів в економіці на прикладі лінійних залежностей.

Аналіз попиту та пропозиції: Лінійні рівняння використовуються в базових концепціях економіки, а саме для моделювання залежності між ціною товару та його попитом або пропозицією. Являючись основним інструментом для аналізу взаємодії цих двох інструментів на ринку, лінійні моделі дозволяють описати, як зміни ціни впливають на кількість товару, яку споживачі готові придбати, та на обсяги, які виробники готові запропонувати. [1]

Закон попиту стверджує, що зі зростанням ціни величина попиту зменшується та навпаки. Тож цей закон можна виразити за допомогою лінійної функції: $Q_d = a - bP$ (де Q_d – величина попиту, P – ціна товару, a та b – константи, що визначають положення та нахил кривої попиту).

Подібним чином за допомогою лінійної функції виражається закон пропозиції: $Q_s = cP$

Прогнозування продажів: Лінійні моделі є одним із найпростіших та найпоширеніших інструментів для прогнозування обсягів продажів на ринку. Завдяки легкій побудові та інтерпретуванні їх легко аналізувати та швидко приймати рішення. [2]

Кошторис витрат: Основними компонентами витрат являються постійні витрати, ті, що не залежать від обсягу виробництва та змінні витрати, що змінюються пропорційно до обсягу виробництва. Завдяки цим компонентам можна побудувати модель лінійних витрат, що буде виражатись через лінійну функцію: $TC = FC + VC \times Q$ (де TC – загальні витрати, FC – постійні витрати, VC – змінні витрати на одиницю продукції, а Q – обсяг виробництва)[3]

Більш того в кошторисі витрат лінійні моделі можуть використовуватися для аналізу поведінки витрат, а саме допомагають зрозуміти, як зміни в обсязі виробництва впливають на загальні витрати.

Також використовуються для бюджетування (на основі лінійних моделей можна скласти бюджети прогнозуючи витрати при різних рівнях виробництва) та оцінки ефективності.

Оцінка продуктивності: Лінійні моделі дозволяють встановити прямі залежності між вхідними та вихідними результатами. Такий підхід допомагає виявити ефективність використання ресурсів та оптимізувати виробничі процеси.

Також такі моделі допомагають передбачити, як зміни в обсягах ресурсів або технологічних процесах вплинуть на продуктивність у майбутньому. Припустимо, підприємство хоче оцінити вплив кількості працівників (X_1) та обсягу інвестицій у нове обладнання (X_2) на обсяг виробленої продукції (P).

Лінійна модель може виглядати так: $P = a + b_1X_1 + b_2X_2$ (де P – рівень продуктивності, X_n – вхідні ресурси, a – константа, b_n – коефіцієнти, що визначають вплив ресурсу на продуктивність).[1]

Після збору даних та оцінки коефіцієнтів b_1 та b_2 можна визначити, як зміни в кількості працівників та обсязі інвестицій впливають на обсяг виробництва

Незважаючи на те, що такі моделі часто використовуються вони мають свої переваги та недоліки.

Переваги:

- Лінійні моделі є доступними для широкого кола користувачів та зручними для автоматизації розрахунків у програмному забезпеченні.

- Вони часто використовуються для короткострокових прогнозів у бізнесі чи на ринку.

- Лінійні моделі допомагають передбачати, як зміна окремих факторів впливає на результат.

- Мінімальні вимоги до даних, що і робить їх простими, оскільки для побудови достатньо базових показників.

Недоліки:

- Лінійні моделі не враховують взаємозв'язків між змінними що можуть бути багатofакторними, циклічними або ж нелінійними.

- Вони часто спрощують реальні процеси, що приводить до втрати важливих деталей та викривлення результатів.

- Вони підходять для короткострокових прогнозів тож їхня точність знижується при довгостроковому прогнозуванні через неможливість врахування майбутніх змін.

- Не враховують зовнішніх факторів.

- Якість прогнозів залежить від якості даних. Якщо дані є некоректними чи неповними, результати відповідно будуть помилковими.

- У макроекономічному аналізі лінійні моделі можуть бути непідходящими через багатofакторність економічних систем та їх динамічний характер.

Незважаючи на недоліки лінійні моделі все ж мають широкий спектр використання. Вони є корисними інструментами для аналізу простих економічних залежностей, де при наявності коректних та повних даних надають ефективні прогнози. Та все ж для комплексних завдань краще підходять нелінійні моделі та інші складніші підходи, які не міститимуть таких недоліків.

Список використаних джерел:

1. Аналіз попиту та пропозиції; Оцінка продуктивності [Електронний ресурс] // URL: <https://finacademy.net>.

2. Прогнозування продажів [Електронний ресурс] // Електронне наукове видання «Економіка: реалії часу». URL: <https://economy.nauka.com.ua>.

3. Переваги та недоліки; Кошторис витрат [Електронний ресурс] // Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org>.

Вікторія Гришко,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Руслана Щebet,

*викладачка математики, вища
категорія, викладач-методист*

ЗОЛОТИЙ ПЕРЕТИН В СКУЛЬПТУРІ І ЖИВОПИСІ

«Золотий перетин», який також має назву «золота пропорція», або «золоте співвідношення» було виявлено в багатьох відомих творах людства – від давньогрецького Парфенону до творінь Сальвадора Далі.

«Золота пропорція» має вияв у багатьох речах, а також і в будові тіла людини. Пропорції чоловічого тіла коливаються в межах середнього відношення $13:8 = 1,625$ і трохи наближені до нього пропорції жіночого тіла, середнє значення виражається в співвідношенні $8:5 = 1,6$. У немовляти пропорція становить відношення $1:1$, до 13 років вона дорівнює 1,6, а до 21 року досягає чоловічий. Пропорції золотого перетину проявляються й у відношенні різних частин тіла – довжина плеча, передпліччя й кисті, кисті й пальців і т.д. Чоловіче відношення називається мажорним, а жіноче – мінорним. З роками життя людини це відношення змінюється.

Закон «золотого перетину» спостерігається і в розмірах інших частин тіла людини. Існує правило, за яким висота лоба, носа і нижньої частини обличчя у красивої людини повинна мати однакові розміри. У людини, обличчя якої здається особливо пропорційним, рот ділить нижню частину обличчя, а дуги брів – все обличчя в золотому відношенні.[1]

Скульптурні пам'ятники споруджують, щоб увіковічнити знаменні події та зберегти у пам'яті нащадків імена людей, які уславилися своїми діями і подвигами. Здавна скульптури будували на базі теорії пропорцій. Відношення частин людського тіла пов'язували з пропорціями золотого перетину, які створюють враження гармонії і краси. Тому скульптори й застосовували їх у своїх творах. Вони знали, що талія ділить досконале чоловіче тіло у співвідношенні золотого перетину. Наприклад, знаменита статуя Леохара (IV ст. до н.е.) «Аполлон Бельведерський», яку в Стародавній Греції вважали еталоном чоловічої краси, ділиться на частини у золотій пропорції

лінією, що проходить через пояс. Прегарна скульптура Мікеланджело (1475—1564) «Давид» ідеально відповідає співвідношенню золоті пропорції (наприклад, позиція пупа стосовно росту й кінчиків пальців ніг). Давньогрецький скульптор Фідій, якого величали Гомером скульптури, часто використовував золотий перетин у своїх творах. Найбільш відомими з них є статуї «Зевс Олімпійський» (яку вважали одним із див світу) та «Афіна Парфенос». Майже всі античні скульптори увічнили своє ім'я, створюючи досконалі чоловічі та жіночі фігури: Мирон (V ст. до н.е.) — «Дискобол» та «Афіна і Марсій»; Поліклет Старший (V ст. до н.е.) — «Доріфор» (Списоносець) та «Гера»; Мікеланджело — «Давид»; Пракситель (IV ст. до н.е.) — «Гермес» та «Афродіта Кнідська»; Фідій (V ст. до н.е.) — «Зевс в Олімпії» та «Афіна Парфенос», Лісіпп (придворний художник Олександра Македонського, IV ст. до н.е.) — «Геракл, що бореться з левом», бюсти Олександра Великого та Арістотеля.[2]

Перейдемо до прикладів золотого перетину в малярстві. Почнемо з художника, який ще за життя здобув славу неперевершеного, великого вченого, генія, який передбачив наперед багато винаходів, котрі здійснились аж у XX ст. Його особистість — одна з найзагадковіших в історії. Це Леонардо да Вінчі. Його шедевр «Мона Ліза» (Джоконда) безкінечно приковує пильну увагу як глядачів, так і дослідників. Виявилося, що композиція портрета базується на золотих трикутниках, які є частинами зіркової пентаграми. В історії створення картини домінує версія, що банкір Джокондо замовив намалювати портрет своєї дружини Мони Лізи. Вона не була красунею, привертала увагу до себе хіба що простотою і природністю своєї подобі. На її обличчі був лише смуток і сум. Тоді Леонардо, аби оживити модель, розповів їй веселу бувальщину, яка й викликала у неї усміх. Усмішка повільно зникала, залишаючись лише на кінчиках губ, що надавало обличчю дивовижного, загадкового і навіть трохи лукавого вигляду. Геніальність майстра була у тому, що він «схопив» й зафіксував цю усмішку назавжди. Додаються ще простота пози й краса рук Мони. А навколишній пейзаж робить портрет щиро земним.

Після да Вінчі золотий перетин у своїх творах широко використовував Рафаель (1483—1520), працюючи над фресками у Ватикані. Рафаель хоч і не був математиком, але, як і інші художники тих часів, добре розбирався в геометрії. У знаменитій фресці «Афінська школа», де у храмі науки поруч з іншими філософами давнини в центрі зображено Платона й Арістотеля, увагу приковує група Евкліда, що роздумує над складним кресленням — мудрою

комбінацією двох трикутників, побудованою у відповідності з пропорцією золотого перетину: вона може бути вписаною у прямокутник зі співвідношенням сторін $5/8$. Це креслення дивовижно легко укладається у верхню ділянку архітектури. На ближчій до глядача ділянці верхній кут трикутника впирається у замковий камінь арки, нижній — у точку збігу перспектив, а бокова ділянка позначає пропорції просторового розриву між двома частинами арок.[3]

Висновок: Золотий перетин, як математичне співвідношення, виявився універсальною формулою гармонії та краси, яка знайшла відображення у скульптурі, живописі та пропорції людського тіла. Золоте співвідношення продовжує залишатися джерелом натхнення і наукового інтересу, поєднуючи естетику і математику в одну, неперевершену формулу.

Список використаних джерел:

1. Вірченко Н. Про красу математики//Математика – 2005. – № 11 –с.1-3
2. Каблова Т. Золотий перетин, як принцип гармонійності художніх творів сучасних видів мистецтва / Т. Каблова // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку 2011. – с. 143–144.
3. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві / О.Я. Боднар. — Л.: Укр. технології, 2005. — 197 с.

Анастасія Захарчук,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу і
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Оксана Таранчук,
*викладачка циклової комісії фізико-
математичних дисциплін та
інформаційних технологій, спеціаліст
вищої категорії, старший викладач*

МАТЕМАТИКА В 3Д – МОДЕЛЮВАННІ

Математика – одна з найскладніших освітніх компонент, однак і найцікавіших. Адже все, що нас оточує, ґрунтується на математичних закономірностях. Дуже часто розуміння приходить тоді коли ми якісно можемо уявити основні поняття, закономірності, фігури та їх

взаємодія, тощо. На допомогу приходить візуалізація того, що вивчаємо. Здійснимо короткий огляд ресурсів з 3D-моделювання.

3D-моделювання є складним технологічним процесом, що поєднує творчість та математичні принципи для створення віртуальних тривимірних об'єктів та просторів. Сучасні інструменти 3D-графіки, такі як Blender, демонструють глибоку інтеграцію математичних концепцій у процес комп'ютерного моделювання.

Віртуальний світ, який ми зустрічаємо, наприклад, в комп'ютерній грі, в основному складається з простору, зайнятого багатокутниками з прикрасами. 3D-художники можуть днями створювати об'єкт із десятками тисяч полігонів. Ці багатокутники можна прикрасити кількома способами, щоб вони виглядали краще, але тут варто звернути увагу на геометрію та на сам процес її візуалізації (зображення багатокутників). Комп'ютерна графіка значно покращилася за останні 40 років, і головною причиною цього є вдосконалення процесорів, які дозволяють відображати більше полігонів. Щоб розуміти як це працює потрібно знати про геометрію, вектори та їх перетворення.

Вектор — це напрямлений відрізок. Він задається координатами (три числа). Ми можемо думати про ці числа як відстань, яку потрібно пройти в трьох різних напрямках, щоб дістатися до точки. Наприклад, одну руку витягнімо вправо, а іншу – прямо вперед. Тепер ми можемо задати вектор, і зрозуміти його суть. Наприклад, якщо задано вектор з координатами $x=2$, $y=1$, $z=6$ то ви знайдете точку, пройшовши 2 метри в напрямку вашої правої руки, потім 1 метр у напрямку вашої лівої руки, а потім діставши драбину і піднявшись на 6 метрів.

Основна ідея візуалізації полягає в тому, щоб перетворити математичний опис світу на картину того, як цей світ буде виглядати для когось всередині світу. Математичний опис може бути у вигляді списку, наприклад: є коробка з центром $(2,4,7)$ і сторонами довжиною 3, колір коробки блакитно-сірий. Щоб перетворити це на картинку, нам також потрібно описати, де знаходиться людина і в якому напрямку вона дивиться, наприклад: на $(10,10,10)$ є людина, яка дивиться прямо в центр коробки. З цього ми можемо сконструювати, як би виглядав світ для цієї людини.

До базових математичних основ 3D-моделювання відносяться: координатні системи (декартова, полярна, сферична), які слугують фундаментом просторового позиціонування; лінійна алгебра, яка

забезпечує маніпуляцію об'єктами через вектори та матриці; геометричні принципи визначають форми та поверхні об'єктів.

Математичні інструменти в побудові 3D-моделей: криві Безьє та NURBS, що дозволяють створювати складні гладкі поверхні; теселяція -перетворення складних поверхонь на полігонально меші; диференціальні рівняння, які використовуються для анімації та фізичних симуляцій

Серед технології рендерингу та реалізму виділимо: трасування променів, що симулює взаємодію світла з об'єктами; UV-mapping, який забезпечує накладання текстур; складні алгоритми світлових ефектів, що базуються на законах оптики.

Широко використовуються спеціальні математичні техніки: фрактали для генерування природніх форм з простих правил; інтерполяція для створення плавних анімаційних переходів; матриці трансформацій дозволяють переміщення, обертання та масштабування об'єктів.

3D-моделювання широко застосовується у машинобудуванні, дизайні інтер'єру; кіновиробництві; для відображення віртуальної реальності; створення відеоігор; моделювання одягу та у інших галузях.

3D-моделювання є складною міждисциплінарною технологією, де математика виступає потужним інструментом перетворення абстрактних концепцій у реалістичні віртуальні світи. Розуміння математичних принципів відкриває нові горизонти для інновацій у комп'ютерній графіці, дозволяючи створювати дедалі складніші та реалістичніші віртуальні простори.

Список використаних джерел:

1. Blender Documentation / Blender Foundation. – Режим доступу: <https://docs.blender.org/>
2. Marschner S., Shirley P. Mathematics for 3D Game Programming and Computer Graphics. – Boston: Charles River Media, 2003. – 456 с.
3. Akenine-Möller T., Haines E., Hoffman N. Real-Time Rendering. – 4th ed. – A K Peters/CRC Press, 2018. – 1042 с.

Софія Захарчук,

Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу і
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»

Науковий керівник: Оксана Таранчук,
*викладач циклової комісії фізико-
математичних дисциплін та
інформаційних технологій, спеціаліст
вищої категорії, старший викладач*

МАТЕМАТИКА ТА ФОТОГРАФІЯ

Фотографія – це процес запам'ятовування моментів за допомогою фізичних і хімічних процесів.

«Математика – дуже важлива наука для фотографа». Такий вислів може здатися дивним: як точна наука, пов'язана з цифрами і розрахунками, може стати в нагоді в гуманітарній сфері, у творчості? Давайте звернемося до фактів і перерахуємо тільки деякі основні моменти, де фотограф використовує математику.

Використання дробів у фотографії: правило третин використовується для правильної композиції фотографії. Якщо поділити зображення на третини, можна створити сітку 3×3 . Це правило також називається правилом дев'яток.

Правило третин створює співвідношення $1:2$, але ідеальним є співвідношення $1:1,618$, яке називається золотою серединою. У мистецтві золота середина застосовується для створення гармонійних композицій.

Відношення сторін (співвідношення ширини і висоти зображення) є важливим параметром, що впливає на композицію та естетику зображення.

Відношення $4:3$ (традиційне) підходить для портретної та загальної фотографії, створюючи збалансовані зображення.

Відношення $16:9$ (широкоформатне) використовується для пейзажів та кінематографічних кадрів.

Відношення $1:1$ (квадратне) популярне у соціальних мережах, створює відчуття симетрії та балансу.

Розуміння відношення сторін допомагає ефектно планувати композицію та досягати бажаних естетичних ефектів.

Типи перспективи у фотографії: лінійна перспектива створює глибину за допомогою паралельних ліній, що сходяться до зниклої точки на горизонті. Одноточкова перспектива, двоточкова перспектива та трьохточкова перспектива.

Тональна перспектива базується на зміні кольору та контрасту об'єктів.

Атмосферна перспектива робить дальні об'єкти блідішими через вплив атмосфери. Використання світлотіні допомагає створити об'єм і простір на зображенні.

Перспектива згори підкреслює масштаб або створює драматичний ефект. Знімання з висоти дозволяє показати масштаби та розташування об'єктів. Пропорційна перспектива використовує масштабування об'єктів для створення глибини.

Симетрія в фотографії: симетрія в композиції означає організацію елементів зображення так, що одна частина відображає іншу.

Горизонтальна симетрія проявляється у пейзажах з відображенням у воді, створюючи відчуття спокою та стабільності.

Вертикальна симетрія характерна для архітектурних споруд, де ліва і права сторони виглядають однаково, що передає почуття порядку і гармонії.

Радіальна симетрія зустрічається у квітах або об'єктах з центральною точкою, привертаючи увагу до центру композиції.

Симетрія використовується для створення вражаючих та естетично привабливих зображень, зокрема у природі, архітектурі та портретах.

Асиметрія в фотографії: асиметрія означає нерівномірне розташування елементів у кадрі. Це може бути досягнуто шляхом нерівномірного розташування об'єктів, наприклад, розміщення основного об'єкта на одній стороні кадру з простором на іншій стороні, що створює динаміку.

Асиметрія використовується для створення більш живих і динамічних зображень, підсилення емоційного впливу та використання контрастних елементів для підкреслення основного об'єкта.

Симетрія та асиметрія можуть взаємодіяти для створення складних і цікавих композицій.

Математика у фотографії допомагає фотографам точно планувати знімки, розширюючи їх творчі можливості. І нарешті,

робота фотографа повинна оплачуватися. Як фотографу обчислити вартість своїх послуг? Перш за все, необхідно розрахувати собівартість роботи, а в неї входять вартість одиниці часу роботи фотографа, амортизація фототехніки і комп'ютера (її потрібно розрахувати окремо на певну кількість років!), витратні матеріали, транспортні витрати, витрати фотографа на підвищення кваліфікації, податки. Розрахунок амортизації – це математичні дії, які застосовуються в бухгалтерському обліку, але без знання цього алгоритму фотограф може помилитися не в свою користь.

Математика – дуже важлива і корисна наука не лише для фотографа.

Список використаних джерел:

1. Фрімен М. Око фотографа: Композиція та естетика цифрової фотографії. – К.: Смолоскип, 2024. – 240 с.
2. The Golden Ratio in Graphic Design [Електронний ресурс] // Adobe Creative Cloud

Вікторія Конкіна,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Руслана Щебет,
*викладачка математики, вища
категорія, викладач – методист*

МІСЦЕ «ЗОЛОТОГО ПЕРЕТИНУ» В КОМПОЗИЦІЯХ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

«Золота пропорція», або божественна пропорція, — це один із характерних критеріїв краси, що знаходить прояв у численних аспектах мистецтва, науки та природи. Золотий перетин виражається числом 1,618, позначається давньогрецькою літерою (ϕ) і визначає ідеальне співвідношення частин.

Історія золотого перетину пов'язана з Фібоначчі, відомим математиком XIII століття. Будучи юнаком, Леонардо Пізанський (Фібоначчі) багато подорожував із батьком по торгових справах і вивчав математику у арабських учителів. Там він познайомився з працями індійських математиків, які описували числову

послідовність, тепер відому нам як ряд Фібоначчі. Послідовність виглядає так: 0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144... де кожне наступне число, починаючи з третього, є сумою двох попередніх. [1] А константу з послідовності ми отримуємо діленням кожного наступного числа на попереднє: $\frac{8}{5} = 1,625$; $\frac{21}{13} = 1,619$; $\frac{89}{55} = 1,618...$ Золотий перетин можна відшукати всюди і неймовірним є те, що абсолютно випадкові природні явища та організми розвиваються з однаковою «божественною» залежністю.

Попри математичну природу, золотий переріз вплинув і на літературу. Гармонійні пропорції, які підсвідомо відчуються як «правильні», використовуються для структурування текстів і створення гармонії в літературних творах, так і українські письменники, такі як Тарас Шевченко, Леся Українка та Іван Франко, використовували золотий переріз у своїх творах. Наприклад, виявлено, що кількість рядків у віршах Шевченка часто відповідає числам із ряду Фібоначчі: 5, 8, 13, 21, 34.

У вірші «Нащо мені женитися» кількість складів у рядках демонструє співвідношення 8:6, що тяжіє до золотого перерізу.

Нащо мені женитися? (8)

Нащо мені братись? (6)

Будуть з мене, молодого, (8)

Козаки сміятись. (6)

Оженився, вони скажуть, (8)

Голодний і голий, (6)

Занапастив, нерозумний, (8)

Молодую волю. (6)

Нескладний аналіз показує, що кількість складів у сусідніх рядках відповідає сусіднім числам ряду Фібоначчі, а саме деякій із варіацій ряду Фібоначчі- r-числам(6, 8, 11, 15...), що переймають на себе той самий принцип пропорції золотого перетину. [2] Можна відзначити, що числа 6 і 8 знаходяться в «сусідстві» до чисел 5 і 8 у Фібоначчі, подібний «зсув» чи адаптація зустрічається в мистецтві, літературі та музиці, коли ритміка чи структура лише наближається до математичних закономірностей, зберігаючи гармонійний характер поезії.

У вірші «Псалми Давидові» Тараса Шевченка кількість складів у рядках також дорівнює 8:6.

Блаженний муж на лукаву (8)

Не вступає раду, (6)

І не стане на путь злого, (8)

І з лютим не сяде. (6) [2]

Застосування принципу золотого перетину робить текст більш гармонійним і ритмічним. Це дозволяє читачу легше запам'ятовувати та насолоджуватися твором. Вірші Тараса Шевченка мають гармонійне співвідношення частин, що впливає на емоційне сприйняття читача. Гармонія ритму та форми сприяє зануренню в текст і викликає підсвідоме відчуття краси.

Аналізуючи твори минулого, не можна сказати напевне, чи був Шевченко знайомий з концепцією чисел Фіббоначі, проте, і математика, і мистецтво формувалися впродовж століть у різних кутках світу, і хоч між собою ідеї могли не перетинатись, проте, донести ідею краси, або знайти її з нуля, для геніїв української літератури було цілком життєвим.

Ця концепція підкреслює, як математичні закони можуть формувати естетику і зміст літературних творів, роблячи їх водночас науковими та мистецькими.

Список використаних джерел:

1. Рівні Фібоначчі: Від стародавніх цивілізацій до фінансових ринків URL: <https://nordfx.com/uk/useful-articles/883-Fibonacci-levels> (дата звернення: 20.01.2025).

2. Азарова Л.Є. «Золота» пропорція як вияв гармонії у поетичній творчості Тараса Шевченка //Одеський лінгвістичний вісник : зб. наук. праць / Національний університет «Одеська юридична академія». Випуск 3. Спеціальний випуск, присвячений 200-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка, Одеса ,2014. –с. 7-9

Роман Мінчук, Іван Оліферук,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*
Науковий керівник: Юлія Колодич,
*викладач географії, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист*

ПРОМИСЛОВО – ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РІВНЕНЩИНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ОДИНИЦІ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА НА ОСНОВІ ГЕНЕАЛОГІЧНИХ РОЗВІДОК

Мета статті — з'ясувати центри існування в минулому та сучасного розвитку й еволюції промислового виробництва м. Рівне та прилеглих територій, на основі проведення генеалогічної розвідки даного дослідження.

Місто Рівне ніколи не вражало сучасників особливою архітектурною витонченістю. У. Самчук описав його доволі непривітним, містечком без тих родзинок, які б вирізняли його з-поміж інших у краю. «Місто Рівне, – зауважив він, – ніколи не відзначалося красотами краєвидів чи вибагливістю архітектури. Єдиним його привілеєм є його положення: на середині головного шляху Львів–Київ – лінія, яка творить також єдину головну і справжню його вулицю, що перетинає місто з заходу на схід, яка за царя, здається, звалася Головною, за Польщі Третього Мая...» [1].

Попри те, що Рівне не дивувало ані його мешканців, ані гостей архітектурними ансамблями, воно, здається, ніколи не втрачало свого ділового амплуа. Рівне виглядало, як великий торговельний центр, де, незважаючи на війну, пульсувало кипуче ділове життя» [2]. Особливо помітним воно було в центральній частині міста. Незадовго до початку Другої світової війни, коли на Волині давно усталився мир, котрий дав імпульс поступовому економічному розвитку, центральна вулиця Рівного уже була схожою на осердя великих міст [3].

Рівне першої половини ХХ ст. було звичайним провінційним містом, але найбільшим за чисельністю у Волинському воєводстві. Воно вирізнялося активним ремісничим і торговим життям. Підприємницьке обличчя міста формувала в основному єврейська громада, частка якої серед мешканців була найвищою.

На тлі життєвих злиднів мешканців «спальних мікрорайонів» м. Рівне виділялися євреї, кого сміливо можна зарахувати до тодішньої бізнес-еліти міста. Серед них – Пісюк, Штайнберг, Маргулес.

М. Пісюк у 1906 р. відкрив у Рівному пивоварний завод «Бергшлос», який згодом перетворено в акціонерне товариство. Вже на зламі 1920-х–1930-х рр. воно мало свої гуртові склади не тільки у Волинському, а й Львівському, Поліському та ін. воєводствах Польщі. Підприємницький талант Маєра Пісюка був оцінений сучасниками: його визнано піонером промислового пивоваріння в південно-східних воєводствах Польщі. Не менш важливими для економіки міста були й інші підприємства, що належали євреям: фабрики мила (власність Д. Стока) та «Вулкан», що виробляла сірники, – власність Штайнберга і Маргулеса. Станом на 1923 р. на останньому працювало 120 робітників, які задовольняли потреби волинян в одному з товарів першої необхідності. У 1930-х рр. роботодавцями в Рівному були й інші євреї. Зокрема, брати Райц, які володіли цегельнею «Wołyń», та Мілітан, яким належав невеличкий цегельний завод «Сева».

Рівняни Х. Віднік і Н. Штайнман були власниками фабрик по виробництву свічок. Каган Хай спільно з синами – власники

механічних закладів із обробки деревини, а Б. Гольдфельд – власник столярного цеху. Всі ці фабрики були невеличкими, на яких працювали лише кілька десятків працівників.

Природа українського Полісся, його ландшафти й клімат однотипні від Десни до Західного Бугу, водночас велика кількість лісів, рік і боліт створили сприятливі умови для вирощування льону, а відповідно – і розвитку ткацтва, обробки дерева й заліза, виробництва поташу й селітри для виготовлення пороху й скла.

На початку ХІХ ст. в містечку Березному працювала суконна фабрика, на якій в 1809 році, виробляли 4500 аршинів сукна на рік. Протягом першої половини століття з'явилися й інші підприємства, зокрема, на початку 40-х років уже діяли три шкіряні підприємства, а також миловарний завод і невелике залізобудівне підприємство. Невдовзі тут відкрили і скляний завод. Вигідне географічне розташування на річковому шляху сприяло дальшому розвитку містечка.

У ХІХ ст. місто Дубно заселили німецькі ткачі-сукнороби. Поряд домашнього виробництва від 14 ст. з'явилися цехи, до яких належали ткачі. Вони виробляли на замовлення ткані матеріали для палаців, панських дворів, церков з імпортованої сировини (шовк, золотиста пряжка).

Внаслідок стрімкого розвитку хмелярства у регіоні, була збудована у ХІХ ст. хмелефабрика, яка колись належала братам Фішбейнам.

В одному з корпусів розташовувався горілчаний склад, який горів у 1929 році. За свідченнями нащадків власників фабрики – хмелефабрикавля належала Авраму Герш Перелю.

В Острозі працювало найпотужніше тогочасне українське видавництво- кирилична друкарня Івана Федорова. якою видрукувано греко-слов'янський «Буквар»-перший український підручник (1578).

Список використаних джерел:

1. Самчук У. На білому коні. – Нью-Йорк – Мюнхен, 1965. – С. 122–123.
2. Д-ко Ф. Оскілівський переворот у Рівному (Спомин із 1919 року) // Дніпро. Календар-альманах на звичайний рік 1939. – Львів, 1938. Річник ХVІ. – С. 120.
3. Хитрий Ч. І. Минувшина Рівненщини – далека і близька. – Вид. 2-ге, доп.. – Рівне : Волинські обереги, 2010. – С. 65–66.
4. Księga adresowa. Województwo Wołyńskie. – В. m, b. r. – S. 2040.
5. Хитрий Ч. І. Минувшина Рівненщини – далека і близька. – Вид. 2-ге, доп. – Рівне : Волинські обереги, 2010. – С. 65–66.

Палівода Анастасія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Шостак Дмитро,
*викладач циклової комісії фізико-
математичних дисциплін та
інформаційних технологій, спеціаліст*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЩО ДОЗВОЛЯЮТЬ ПЕРЕЖИТИ БЛЕКАУТ

Сучасний світ настільки залежний від електроенергії, що навіть короточасні блекаути можуть створити серйозні незручності як для окремих людей, так і для великих підприємств. Однак завдяки розвитку технологій існує цілий арсенал фізичних приладів, здатних полегшити життя під час відключень електроенергії. Давайте розглянемо найважливіші з них, а також їх значення для повсякденного життя і роботи бізнесу.

Портативні джерела світла – це пристрої, які забезпечують освітлення в різних умовах і ситуаціях, коли немає доступу до стаціонарного джерела електроенергії. Вони можуть використовуватися для освітлення приміщень, робочих місць, вулиць, паркувань, а також у туристичних походах, кемпінгах та інших місцях поза домом. [1]

Одним із найпростіших, але дуже корисних приладів є світлодіодні ліхтарі та ліхтарики. Вони компактні, економні у використанні батарей і забезпечують яскраве освітлення. Ліхтарики на акумуляторах, які можна заряджати від сонячних батарей, стають дедалі популярнішими. У домашніх умовах вони допомагають підтримувати комфорт, а для підприємств, наприклад, у магазинах чи кафе, дозволяють продовжувати обслуговування клієнтів навіть у темряві: переносні світлодіодові лампи – компактні та легкі світильники, що працюють від вбудованих акумуляторів. Часто використовуються в кемпінгу, на дачі або в аварійних ситуаціях; лампи із сонячними панелями – заряджаються від сонячного світла і можуть забезпечувати освітлення вночі. Ідеальні для використання в віддалених районах без електромережі; бензинові та газові лампи. Ці традиційні джерела світла досі знаходять застосування в сільській місцевості та в екстремальних умовах. Працюють на рідкому пальному, яке необхідно регулярно поповнювати.

Кожен із цих видів портативних джерел світла має свої переваги та недоліки, тому вибір залежить від конкретних умов використання та вимог користувача.

Для сучасної людини доступ до гаджетів є майже такою ж необхідністю, як і їжа чи вода. Повербанки великої ємності дозволяють підтримувати роботу смартфонів, планшетів і навіть ноутбуків упродовж кількох днів. На підприємствах вони допомагають забезпечити безперервний доступ до зв'язку, що є критично важливим для координації роботи команд чи взаємодії з клієнтами.

Мабуть ключова характеристика, за якою обирають павербанк – це ємність. Від ємності залежить скільки пристроїв може заряджати акумулятор, а також які це будуть пристрої. Прийнято вважати, що для того, щоб два рази зарядити смартфон ємністю акумулятора 4000 mAh, потрібно купувати акумулятор на 8000 mAh, але ця думка помилкова. Потрібно враховувати, що при передачі і підзарядці енергії, відбувається невелика втрата, яка в зрештою відбирає деяку силу струму. Тому, щоб зарядити смартфон потужністю акумулятора 4000 mAh два рази, потрібно підбирати акумулятор приблизно на 10000 – 12000 mAh. А для одного циклу повної зарядки – потрібен акумулятор потужністю 6000 mAh. Кілька років тому були дуже популярні літій-іонні батареї (Li-ion). Однак зараз на їх місце стали літій-полімерні (Li-Pol). При тому що Li-Pol акумулятори дорожчі і значно перевищують вагу Li-Ion акумуляторів – вони вважаються більш безпечними в процесі експлуатації, крім того, виробництво їх обходиться дешевше.[2]

Генератори — це ефективне рішення для тих, хто хоче бути готовим до відключень електроенергії. Існують різні види генераторів: бензинові, дизельні та газові, і кожен з них має свої переваги.

Бензинові генератори: добре підходять для коротких періодів використання через легкість у експлуатації та доступність палива.

Дизельні генератори: ідеальні для тривалої та інтенсивної роботи, тому часто вибираються для промислових потреб.

Газові генератори: є більш екологічно чистими та економічними, що зменшує вплив на навколишнє середовище.

Генератори можуть забезпечити електроенергією весь будинок чи офіс. У звичайному житті вони допомагають зберегти продукти в холодильнику, готувати їжу, підтримувати роботу опалення чи кондиціонерів. Для підприємств генератори — це інструмент виживання, який дозволяє продовжувати виробництво, обслуговування клієнтів або навіть зберігати базові функції бізнесу.

Інвертор – це електронні пристрої, що перетворюють постійну напругу (DC) на змінну напругу (AC), забезпечуючи живлення різних електричних приладів у ситуаціях, коли основне джерело електроенергії недоступне. Сьогодні інвертори використовуються в широкому спектрі додатків – від забезпечення електропостачання дому до використання в промисловості та автономних системах. Інвертор – це ключовий елемент в резервних системах електроживлення, зокрема у тих, що використовують сонячну енергію. Перетворювач напруги дозволяє отримати з 12, 24 та інших значень – 220В, змінного струму.[2]

До інвертора не рекомендується підключати прилади з великим індукційним навантаженням, такі як потужні двигуни або електронагрівальні пристрої, оскільки вони можуть спричинити перевантаження інвертора і його пошкодження. Однак при виборі інвертора слід враховувати характер і величину навантаження, оскільки потужні інвертори або спеціалізовані моделі здатні безпечно працювати з такими типами обладнання. Існує кілька типів інверторів для сонячної енергії:

Для звичайних людей ці пристрої дозволяють зберігати звичний ритм життя навіть у найскладніших умовах. Можливість зарядити телефон, забезпечити освітлення або обігрів зробили ці прилади необхідністю.

Для підприємств фізичні прилади — це інструменти, які гарантують стабільність і мінімізацію втрат. Уявіть магазин, який завдяки генератору продовжує працювати, тоді як його конкуренти змушені зачинитися. У час блекаутів такі рішення не просто допомагають уникнути збитків, а й створюють конкурентну перевагу. Фізичні прилади, що допомагають під час блекаутів, — це більше, ніж просто зручність. Вони стають символом стійкості, автономності й адаптації до нових реалій. У світі, де енергетичні виклики стають дедалі гострішими, інвестиції в ці технології — це інвестиції в стабільність і майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Пережити відключення світла: як підготуватися до тривалих знеструмлень URL : <https://dou.ua/lenta/articles/how-to-prepare-for-a-blackout/>

2. Пережити відключення світла: як підготуватися до тривалих знеструмлень URL : https://www.dp.yasno.com.ua/news/yasno_news/how-to-be-ready-for-power-outages

Поліна Полякова,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Руслана Щебет,
*викладачка математики, вища
категорія, викладач-методист*

ПОКАЗНИКОВА ФУНКЦІЯ ЯК МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ РЕАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Функція – одне з основних математичних і загальнонаукових понять, що виражає залежність між змінними величинами, та дозволяє структурувати, аналізувати та описувати взаємозв'язки між різними величинами, а також прогнозувати поведінку різноманітних систем. Кожна область знань: фізика, хімія, біологія, соціологія, економіка і т.п. – має свої об'єкти вивчення, встановлює властивості і взаємозв'язок між цими об'єктами. Важливу роль під час математичного моделювання реальних процесів відіграє показникова функція. Вона дозволяє описувати різноманітні явища, від природних до соціальних, а також має безліч практичних застосувань.

Показникові функції мають властивості, які роблять їх ідеальними для моделювання реальних процесів, а саме:

1) Швидке зростання або спадання. Це дає можливість описувати процеси, що змінюються дуже швидко, такі як зростання популяції чи радіоактивний розпад.

2) Безмежність за часом. Показникові функції можуть описувати процеси, що відбуваються безперервно протягом тривалого часу.

3) Стійкість до масштабів. Показникові функції добре працюють як для великих, так і для малих величин, що є важливим у багатьох прикладних задачах.

Розглянемо кілька прикладів застосування показникової функції.

1. Зростання популяції. Якщо популяція організмів розвивається без обмежень, її зростання може бути описане функцією: $N(t) = N_0 e^{rt}$, де $N(t)$ – кількість організмів через час t , r — коефіцієнт росту (постійна величина, яка визначає швидкість розмноження), N_0 — початкова кількість організмів, а t — час.

Наприклад. Припустимо, що в початковий момент часу в культурі бактерій є 100 одиниць ($N_0 = 100$), а коефіцієнт росту $r = 0,1$ на годину. Тоді кількість бактерій через 5 годин буде: $N(5) = 100e^{0,1 \cdot 5} = 100e^{0,5} \approx 164,87$

Отже, через 5 годин кількість бактерій складе приблизно 165 одиниць.

2. Радіоактивний розпад. Під час радіоактивного розпаду маса M речовини змінюється на протязі часу t за законом: $M(t) = M_0 2^{-\frac{t}{T}}$, де $M(t)$ — маса речовини через t років після початку розпаду, M_0 — початкова маса речовини, T — період напіврозпаду речовини. [1]

Наприклад. Перший міжнародний еталон радію був виготовлений Марією Кюрі в серпні 1911 року, і складав 16,74 мг чистого радію. Цей еталон зберігається в Музеї історії науки в Парижі. Для того, щоб визначити кількість радію, що міститься в еталоні у 2024 році, нам потрібно врахувати розпад радію, який має період напіврозпаду 1600 років. Це означає, що через кожні 1600 років кількість радію зменшується вдвічі. Різниця між 2024 і 1911 роками становить $t = 2024 - 1911 = 113$ років. Підставивши всі відомі значення у формулу $M(t) = M_0 2^{-\frac{t}{T}}$, отримаємо: $M(113) = 16,74 \cdot 2^{-\frac{113}{1600}} \approx 15,91$ мг. Таким чином, в еталоні радію в 2024 році міститься приблизно 15,91 мг чистого радію.

3. Моделювання інфляції. Інфляція також описується показниковими функціями. Якщо вартість товару зростає на певний відсоток щороку, то його ціну через t років можна розрахувати за допомогою формули: $C(t) = C_0 r^t$, де C_0 — початкова ціна товару, r — базовий індекс інфляції, t — час в роках.

Наприклад. Якщо ціна товару становить 1000 грн, а базовий індекс інфляції складає 110,7%, то через 3 роки ціна товару буде: $C(3) = 1000 \cdot 1,107^3 \approx 1357$ грн.

Також за допомогою показникової функції можна описати: зростання населення, приріст деревини, залежність врожайності від кількості використаних органічних добрив, залежність швидкості реакції від температури (правило Вант-Гоффа), залежність атмосферного тиску від висоти, залежність між температурою тіла і температурою навколишнього середовища; зменшення маси (чи концентрації) лікарського препарату в організмі людини за рахунок виведення його природним шляхом. [2]

Показникові функції не лише розширюють уявлення про світ, але і створюють міцний міст між абстрактною математикою та реальними ситуаціями, які можуть виникнути в повсякденному житті, науці та інших галузях.

Список використаних джерел:

1. Кондратюк В., Штонда О. Застосування показникової функції в задачах з фізики. Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі : зб. тез доп. учасників VI Міжнар. наук.-практ. конф. молод. учених, м. Харків, 15–16 трав. 2024 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди та ін. ; упор.: Н. Пономарьова, Н. Олефіренко, В. Андрієвська. Харків, 2024. с. 275–277.

2. Соколенко Л.О., Філон Л.Г., Швець В.О. Прикладні задачі природничого характеру в курсі алгебри і початків аналізу: практикум. Навчальний посібник. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. 128 с.

Богдана Цихович,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Оксана Таранчук,
*викладачка циклової комісії фізико-
математичних дисциплін та
інформаційних технологій, спеціаліст
вищої категорії, старший викладач*

«МАТЕМАТИКА В ШТУЧНОМУ ІНТЕЛЕКТІ»

Вступ: Ми живемо в сучасному світі, де кожен прагне до змін і самовдосконалення. Науковий прогрес крокує сміло вперед. Всі сьогодні знають, що таке ШІ (штучний інтелект), але ...

Проблемне питання: які сфери математики заповнили ШІ та переваги і недоліки його застосування.

Штучний інтелект почав застосовуватись майже у всіх сферах нашого життя, в різних наукових галузях, в тому числі, і в математиці для: розв'язку складних задач. В основі подібних процесів завжди лежить математична логіка та аналіз. Залежно від типу задач додатково можуть використовуватися комбінаторика, диференціальні рівняння, алгоритми, обчислювальна математика та задачі з багатьма змінними

візуалізації. Цей напрям ШІ будується на геометрії. Проте також треба впевнене розуміння діаграм, графіків, таблиць, анімацій та абстрактних понять.

обробки та аналізу даних. Тут не обійтися без математичної статистики. Також в цій галузі багато методів основані на обчислювальній математиці та лінійній алгебрі. Штучний інтелект (ШІ) застосовується в математиці для вирішення різноманітних завдань, оптимізації розрахунків та розробки нових підходів до аналізу даних. Ось основні напрями застосування ШІ в математиці:

освіти та навчання. Інтерактивні платформи для викладання математики з використанням ШІ для пояснення складних тем. Підтримка студентів у вирішенні задач та перевірці правильності їхніх рішень.

відкриття нових знань. ШІ допомагає знаходити нові закономірності в абстрактній математиці. Наприклад, системи можуть знаходити нові зв'язки між математичними об'єктами, як це сталося з відкриттям ШІ структури симетрій в теорії вузлів.

Українські науковці, які досліджують застосування ШІ в математиці: Білокобильський Олександр, Бодянський Євгеній, Жохін Анатолій. Вони роблять значний внесок у розвиток ШІ у математиці, попри складні обставини. Науковці активно співпрацюють із зарубіжними колегами [2].

Українські інститути, які досліджують ШІ в математиці: інститут кібернетики імені В.М. Глушкова (НАН України), інститут математики НАН України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка [2]. Варто згадати Волинський національний університет імені Лесі Українки. Цей навчальний заклад створює базу для досліджень у цій сфері.

Розділи математики для застосування ШІ: лінійна алгебра, теорія ймовірностей і статистика, математичний аналіз, дискретна математика, теорія оптимізації, чисельні методи, теорія інформації, геометрія та топологія.

Ці розділи є фундаментальними для розробки алгоритмів ШІ, аналізу даних та навчання моделей. Без їхньої теоретичної основи неможливо побудувати ефективні системи ШІ.

Топ-3 додатки дають більше, ніж просто відповіді. Вони розбивають базові арифметичні задачі на складніші, пропонуючи покрокові рішення [3].

1. Smodin Omni –математичний розв'язувач на основі штучного інтелекту та просунуте рішення для складних математичних задач [4].

Плюси: Точність і акуратність, економія часу, зручний інтерфейс.

Мінуси: Обмежені типи задач, залежність від штучного інтелекту.

2. Photomath—це додаток на основі штучного інтелекту, дозволяє користувачам сфотографувати математичну задачу, після чого додаток миттєво надає покрокове рішення [4].

Плюси: Освітня цінність, простота використання, доступність.

Мінуси: Обмежена сфера застосування, надмірна залежність, проблеми з точністю.

3. Socratic, який працює на базі Google, пропонує багату платформу для студентів, які потребують допомоги з домашніми завданнями. Перевага програми в тому, що він містить відео, визначення та корисні посилання. Усе це робить посібник універсальним навчальним інструментом [4].

Плюси: Широке тематичне охоплення, інтеграція з Google, зручний інтерфейс.

Мінуси: Обмежене глибоке навчання, потенціал надмірної залежності, інтернет-залежність.

Висновок: Отже, штучний інтелект вніс зміни в різні життєві та наукові сфери, включаючи математику. Застосування цієї науки значно прискорює процеси, які раніше були тривалими та складними. Різні додатки на основі ШІ стали безцінними ресурсами для навчання, вирішення проблем і розвитку необхідних навичок. Враховуючи всі плюси та мінуси, штучний інтелект існує і продовжує ставати ще більш популярним. Він має величезний потенціал у математиці, але його використання повинно бути обміркованим. Важливо підтримувати баланс між ШІ та розвитком людських здібностей, щоб не втратити творчий і теоретичний погляд математики.

Список використаних джерел:

1. Математика, що нас оточує: минуле, сучасне, майбутнє: Зб. наук. праць XI Всеукраїнської конф. курсантів та студентів. – Львів: ЛДУ БЖД, 2024 -172с.

2. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні: Монографія [За заг. ред. А.І.Шевченка]. – Київ: ІПШІ, 2023. 305 с.

3. 8 найкращих інструментів ШІ для математики: Стаття URL: <https://www.unite.ai/uk/best-ai-for-math-tools/>(дата звернення: 20.12.2024)

4. 11 найкращих математичних розв'язувачів зі штучним інтелектом: Стаття URL: <https://smodin.io/blog/uk/best-ai-math-solvers/>(дата звернення: 7.12.2024)

8. ВИРОБНИЦТВО, ХАРЧОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

Денис Анашкін,
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фахового коледжу харчових технологій
та підприємства Дніпровського
державного технічного університету»
Науковий керівник: Ольга Куропятник,
викладач технологічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії*

СУЧАСНЕ ВІДНОШЕННЯ ДО ХАРЧОВИХ ДОБАВОК

Харчування – одна із основних життєво необхідних умов існування людини. Здоров'я людини, її працездатність і настрої, нормальний розвиток значною мірою залежить від харчування. Інститутом харчування розроблені норми харчування залежно від віку, професії, клімату, вивчено ряд проблем обміну речовин в організмі, закладено основи лікувального харчування. І завжди ми чули. Що своє здоров'я ми повинні берегти з молодю.

В сучасному часі якісна їжа є постачальником енергії для розвитку та життєдіяльності організму, сприяє підтриманню здоров'я в належному стані, підвищує працездатність людини та її самопочуття. Але наявність у харчових продуктах сторонніх та токсичних речовин, які не мають основних фізіологічних властивостей, є однією з найбільш істотних причин, які загрожують здоров'ю й життю людини: призводять до харчової інтоксикації, спричиняють канцерогенні, мутагенні явища. Велику групу небезпечних чинників складають харчові добавки. Деякі з них є традиційними і використовуються людством здавна (сіль, оцет). Але, починаючи з середини минулого сторіччя, надзвичайно широкого застосування набули харчові добавки, ідентичні натуральним, і синтетичні. Їх отримують шляхом хімічного синтезу. І хоча за їх чистотою та складом здійснюється постійний контроль, усе ж вони являють суттєву небезпеку для здоров'я людини. Значна їх частина є сторонніми (чужорідними), а віддалені наслідки їхнього впливу на організм людини невідомі. Існує багато визначень поняття «харчова добавка». Це пояснюється тим, що вони виконують різноманітні функції. Згідно з Законом України «Про якість та безпеку харчових

продуктів і продовольчої сировини» (редакція від 24.10.2002 р.): «Харчова добавка – природна чи синтетична речовина, яка спеціально вводиться у харчовий продукт для надання йому бажаних властивостей».

Нам потрібно в собі виховувати, що харчові добавки потрібно раціонально вживати у мінімальній кількості, але не вище від встановленого максимально допустимого рівня (МДР). Дозвіл на використання нових добавок дає Головний державний санітарний лікар України на підставі позитивного висновку державної санітарно-гігієнічної експертизи. Фізико-хімічні властивості харчових добавок, ступінь їх чистоти та інші властивості визначаються ДСТУ і відповідними нормативно-технічними документами.

Контроль за правильністю застосування та вмістом харчових добавок у харчових продуктах здійснюють виробничі лабораторії підприємств харчової промисловості й органи державного санітарного нагляду. Контроль за додержанням встановлених допустимих рівнів у сфері виробництва продуктів покладено на органи Держстандарту України. Останнім часом різко збільшився асортимент харчових добавок, зараз відомі більш 2800 найменувань. [1]

Це пов'язано із загальними тенденціями розвитку індустрії здорового харчування: зростає виробництво низькокалорійних продуктів, із зниженим вмістом цукру та жиру, дієтичного та лікувального призначення, швидкого приготування. Тому гострішим стає питання безпечності цих добавок для організму людини. Актуальність його зростає при врахуванні можливості споживання багатьох добавок людьми різного віку протягом більшої частини свого життя.

Українське законодавство визначає: **харчова добавка** – речовина, яку зазвичай не вважають харчовим продуктом або його складником, але додають до харчового продукту з технологічною метою в процесі виробництва та у результаті стає невід'ємною частиною продукту (термін не включає забруднюючі речовини, пестициди або речовини, додані до харчових продуктів для поліпшення їх поживних властивостей). [2]

Харчові добавки (адитиви) – це речовини натурального або синтетичного походження, які використовуються у виробництві продуктів і напоїв. Такі добавки поліпшують зовнішній вигляд, смак і консистенцію продуктів, а також підвищують тривалість їхнього зберігання.

Застосування харчових добавок і барвників регулюється законодавством кожної країни світу. Зазвичай добавки в продуктах містяться в дуже малих кількостях і не повинні завдавати шкоди здоров'ю. Однак сьогодні алергічні реакції на харчові добавки та барвники зустрічаються все частіше. [3]

Потрібно додати, що деякі харчові добавки можуть бути небезпечними як у разі їх передозування, так і у випадку неправильної температурної обробки. Приміром, чимало синтетичних харчових добавок можуть суттєво зашкодити здоров'ю, якщо при їхньому використанні перевищено дозволені норми використання, або якщо споживач зловживатиме деякими продуктами, що містять умовно небезпечні добавки. Ознайомившись з класифікацією харчових добавок можемо дати характеристику.

Всі харчові добавки поділяють на кілька груп.

E100-E182 барвники

Ці речовини застосовують для додання продуктам потрібного кольору. Синтетичні харчові барвники: тартразин, кармазин, понсо та інші. Їх можна замінити на натуральні харчові барвники – анато, шафран, куркумін, кармін – здебільшого приправи, що більшість із нас любить додавати у домашні страви.

E200-E280 консерванти

Ці хімічні компоненти використовуються для збільшення терміну зберігання та регуляції кислотності продуктів. Синтетичні консерванти використовують у харчовій промисловості дуже часто: саліцилати, бензоати, нітроти, сульфіти, кислоти. Їх можна замінити на натуральні консерванти – сіль, цукор, оцет – те, що ми використовуємо у домашній консервації.

E300-E391 антиокислювачі, регулятори кислотності

Синтетичні домішки – лимонна і ортофосфорна кислоти, БГА (бутилгідроксіанізол), БГТ (бутилгідроксітолуен) та інші. А замінити їх можна на натуральні антиоксиданти – вітаміни С і Е, лецитин.

E400-E481 стабілізатори, емульгатори, загусники

Стабілізатори та емульгатори: надають продуктам потрібної консистенції і форму протягом тривалого часу. Більшість цих добавок – речовини натурального походження: пектин, камедь, карагенан, яєчний білок, лецитин.

E600-E637 підсилювачі смаку і аромату

Ароматизатори та підсилювачі смаку: стимулюють смакові рецептори. Для цього використовуються глутамат натрію, спеції і

підсолоджувачі (аспартам). Підсилювачі смаку і запаху дозволяють здешевити продукцію шляхом заміни дорогих компонентів дешевшими аналогами. Тому найбільш часто цей вид харчових добавок використовують виробники м'ясної, рибної та овочевої продукції, чіпсів, снєків і готових спецій.

Е900-Е967 протипінні, глазурувальники, поліпшувачі борошна, підсолоджувачі

Наприклад, Е-900 має вигляд в'язко-прозорої рідини, без смаку і запаху. Використовується в харчовій промисловості для виготовлення консервованих овочів, джемів, желе, жувальних гумок, в деяких видах соку, суміші для омлетів і т. д. Вважається придатним, однак у чутливих людей може викликати алергічну реакцію. Домішок Е-900 дозволений для застосування в харчовій промисловості у всіх країнах. Е-901 – бджолиний білий та жовтий віск, можливо, викличе алергію. А ось Е-924а застосовується як окислювач і покращувач. Найбільш часто ця речовина можна зустріти в складі хлібобулочних виробів. Його додають в борошно, що дозволяє зробити її більш пухкої, а також надати їй білий колір.

Численні наукові дослідження виявили прямий зв'язок між регулярним вживанням продуктів харчування, що містять харчову добавку Е-924а, і виникненням, розвитком **онкологічних захворювань**. Крім того, ця речовина провокує ниркову недостатність.

Харчова добавка Е-924а заборонена до використання в харчовій добавці в більшості країн світу, Євросоюз, за винятком США, де ця речовина може застосовуватися в якості покращувача якості хліба і борошна.

Список харчових добавок постійно змінюється: якийсь компонент забороняють до використання або знову дозволяють, паралельно з цим з'являються і нові види добавок. Крім того, збільшується виробництво комбінованих харчових добавок і барвників, які представляють собою суміші ароматизаторів, консервантів, емульгаторів.

Сучасна людина не може повністю уникнути вживання харчових добавок, але ми повинні хоча б точно знати, які речовини додані до того чи іншого продукту. Наявність харчових добавок у продуктах має бути зазначено на упаковці. Ми маємо право самостійно робити свій вибір щодо того чи іншого продукту, і ми повинні знати, які речовини вживаємо, купуючи той чи інший продукт. Звичайно, людство не може оголосити війну харчовим добавкам.

Цілком відмовитися від них все одно неможливо. Враховуючи це треба зробити висновки, що головним критерієм використання харчових добавок повинна бути їх безпечність, і навіть при тривалому зберіганні та споживанні вони не повинні загрожувати здоров'ю людини.

Список використаних джерел:

1. Плахотін В.Я., Тюрікова І.С., Хомич Г.П. Теоретичні основи технології харчових виробництв: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 640 с. 7. Дубініна А.А., Малюк Л.П., Селютіна Г.А., Шапорова Т.М.,

2. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (від 23.12.1997 № 771/97-ВР, редакція від 04.04.2018). Архів оригіналу за 23 жовтня 2018. Процитовано 5 квітня 2022.

3. Вікіпедія: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tsn.ua/zdorovya/korysni-statti/harchovi-dobavki-ta-barvniki-scho-treba-znati-pro-nebezpechni-i-bezpechni-e-kodi-produktiv-harchuvannya-1859524.html>

Демчук Анастасія, Бойко Вікторія,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій
Науковий керівник: Репута Інна,
викладач фахових дисциплін*

ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУХНІ В НОВІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТА СУЧАСНИХ ТРЕНДАХ

Немає нічого більш смачного та затишного, ніж страви рідної кухні. Вони наповнюють душу теплом та надають сил.

Українська кухня з давніх часів відзначалась великою різноманітністю страв і їх високими смаковими й поживними якостями.

Більшість страв української кухні, на відміну від страв інших кухонь, відзначається складною рецептурою та комбінованими способами їх готування. [1].

Можна впевнено стверджувати, що сучасна кухня – це високе кулінарне мистецтво. Зокрема, кожна національна кухня – вагома

складова частина цього мистецтва. Саме тому розглядаючи сучасну українську кухню, будемо опиратися на національну традиційну кухню – українську, яка не поступається жодній національній гастрокультурі світу.

Набір вітчизняних продуктів, їх натуральний смак, екологічне виробництво, безперечно, дають можливість створювати страви та розвивати унікальну кулінарну спадщину нашої культури. Прогресивні керівники ресторанів та відомі шеф-кухарі об'єдналися та створили надзвичайний проект «Taste of Ukraine», спрямований на вивчення історії та розкриття потенціалу української кухні. Ідея проекту полягає в популяризації та переосмисленні українських рецептів і продуктів, навчанні шефів і кухарів, а також просуванні української кухні на гастрономічну карту світу [2].

Тренди сучасної гастрономії диктують свої правила, і українські шеф-кухарі не залишаються осторонь цього процесу. Вони вдосконалюють традиційні рецепти, додають нові інгредієнти та поєднують їх зі світовими кулінарними техніками. Таким чином, національні страви отримують нові форми та смакові відтінки, стаючи більш сучасними та оригінальними.

У сучасному гастрономічному світі спостерігається розмаїття тенденцій у виконанні українських національних страв. Шеф-кухарі та кулінари з усього світу ретельно вивчають традиційні рецепти та надають їм нову інтерпретацію, додаючи свіжі ідеї та інгредієнти. Такі нові тенденції дозволяють зберегти смак та особливості української кухні, але водночас додати їй сучасний шарм та оригінальність. [2].

Однією з головних тенденцій є поєднання класичних українських страв зі світовими кулінарними техніками та інгредієнтами. Наприклад, національні борщі або вареники можуть бути приготовані з використанням сучасних методів готування, таких як смаження на грилі або вакуумне варіння. Крім того, шеф-кухарі експериментують зі складом страв, додаючи неочікувані інгредієнти, які надають нові аромати та текстури.

Останні зміни в гастрономічній культурі України привнесли свіжість і смак до української кухні. Сьогодні, у нашому сучасному світі, тренди та нові концепції ставляться в центр уваги, спонукаючи шеф-кухарів до творчості та експериментів з українськими стравами. Через поєднання традиційних рецептів з інноваційними ідеями, національна кухня стає ще більш привабливою та смачною.

Інтернаціоналізація українських національних страв – це процес, що розширює межі та можливості української кухні. Вона дозволяє зберегти традиційність та смакові особливості, але водночас привносить нові ідеї, інгредієнти та технології. Це надає унікального шарму та привабливості українським стравам в сучасному світі.

У сучасному виконанні українські страви стають все більш популярними, а тренди гастрономічного світу не залишаються осторонь. Змішання кулінарних традицій української кухні з іншими кухнями світу – це нова хвиля, яка привносить свіжість та оригінальність до національної кухні.

Одним з трендів, який зустрічається в актуалізованих версіях українських національних страв, є використання сезонних та місцевих інгредієнтів. Це дозволяє не лише підкреслити природність та свіжість страв, але й підтримувати сталість та розвиток місцевої економіки. [3].

Іншим важливим аспектом актуалізованих версій українських національних страв є їх презентація. Традиційні страви в сучасному виконанні оформлюються з урахуванням сучасних тенденцій у дизайні страв, що додає їм естетичної привабливості та відповідає сучасним стандартам гастрономічного середовища.

Актуалізовані версії українських національних страв – це поєднання класичних рецептів з новими ідеями та сучасними кулінарними техніками. Вони дозволяють зберегти спадщину української кухні, але водночас оновити її та зробити більш привабливою для сучасного споживача.

Список використаних джерел:

1. Доцяк В.С. Українська кухня. Підручник. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. / В.С. Доцяк. — Львів: Оріяна-Нова, 1998. — 558 с. — ISBN 5-8326-0062-2.
2. Taste of Ukraine. URL: <https://tasteof.com.ua/>.
3. <https://fact-news.com.ua/ukrainski-natsionalni-stravi-u-suchasnomu-vikonanni-trendi-ta-novi-interpretatsii-novitni-zmini-v-gastronomichnij-kulturi-ukraini>

Бондарець Дарина, Крук Аліна,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*
**Наукові керівники: Шевчук
Катерина, Колодич Юлія,**
*викладачі туризмознавчих дисциплін,
спеціалісти вищої категорії*

ТАЄМНИЦІ ПІДЗЕМЕЛЛЯ ЛЮБОМИРСЬКИХ

Рід Любомирських – одна з найвідоміших та впливових аристократичних родин Речі Посполитої. Їхня спадщина охоплює не лише величні замки, палаци та багатства, але й таємничі підземелля, які досі зберігають безліч загадок. Ці підземні споруди, що слугували різним цілям, від оборонних до господарських, стали не лише важливим історичним, а й культурним феноменом. У цій статті розглянемо історію, функції та легенди, пов'язані з ними, а також сучасні дослідження цих дивовижних об'єктів.

Підземелля Любомирських виникли як частина оборонних споруд замків і палаців, збудованих цим шляхетним родом. У середньовіччі, коли часті війни та напади були звичайним явищем, підземні ходи використовувалися для сховищ, евакуації та транспортування цінностей. Вони з'єднували основні будівлі з укріпленнями, складами та навіть сусідніми поселеннями.

Особливо цікавими є інженерні рішення, які використовували Любомирські для створення своїх підземель. Вентиляційні шахти забезпечували доступ свіжого повітря, а продумані дренажні системи захищали від затоплення. Стіни і перекриття часто зміцнювали каменем, що забезпечувало довговічність споруд.

У мирний час підземелля виконували господарські функції. Тут зберігали запаси зерна, вина, зброї та інших цінностей. Деякі з них також використовувалися як в'язниці або місця для тортур.

Однак у періоди воєн і заворушень ці підземні лабіринти ставали останнім притулком для мешканців замків.

Сьогодні підземелля Любомирських є об'єктом пильної уваги археологів, істориків та туристів. Розкопки, які проводяться у цих місцях, відкривають нові сторінки історії. У підземеллях знаходять старовинні артефакти, серед яких — знаряддя праці, предмети побуту, зброя, а також унікальні рукописи. Ці знахідки дозволяють краще зрозуміти побут та культуру тогочасної шляхти.

Сьогодні підземелля Любомирських стають дедалі популярнішими серед туристів. Організовані екскурсії пропонують відвідувачам не лише зануритися в атмосферу минулих століть, а й почути захоплюючі історії та легенди. У деяких місцях проводять театралізовані вистави, які відтворюють події того часу, а також інтерактивні квести, що дозволяють туристам відчувати себе шукачами скарбів.

Для популяризації цих пам'яток створюються мультимедійні експозиції, які розповідають про життя Любомирських, їхні досягнення та трагедії. Також проводяться міжнародні конференції та виставки, присвячені археологічним відкриттям у цих місцях.

Таємничі підземелля Любомирських — це не лише інженерне диво минулого, а й важлива частина культурного надбання. Вони є свідченням високого рівня архітектурного та інженерного мистецтва, а також відображенням складних історичних подій. Їхній стан на сьогоднішній день вартий уваги та збереження для майбутніх поколінь.

Дослідження цих підземель дозволяє не лише краще зрозуміти історію родини Любомирських, але й розкрити нові факти про розвиток міської інфраструктури, військової справи та шляхетного побуту. Збереження та відновлення цих об'єктів є важливим кроком у підтримці культурної ідентичності регіону.

Отже, таємничі підземелля Любомирських залишаються одним із найбільш інтригуючих аспектів їхньої спадщини. Вони зберігають у собі історії про велич і трагедії, про мистецтво і технічні досягнення минулого. Завдяки сучасним дослідженням і популяризації цих місць, ми маємо унікальну можливість заглибитися у світ стародавньої шляхти, відчувати дух минулих століть і відкрити для себе красу та загадковість цієї частини історичної спадщини.

Список використаних джерел:

1. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство: Навчальний посібник./2013 р.

2.Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство,/ – Київ, Знання, 2016 р.

3. Чернецький Ю.О. Україна. Харків., «Клуб сімейного дозвілля», 2019 р.

Юлія Іванова, Юлія Вовчанчин ,
*«Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій»*
**Наукові керівники: Катерина
Шевчук, Юлія Колодич**
*Викладачі туризмознавчих дисциплін,
спеціалісти вищої кваліфікаційної
категорії*

ЗАЛИШКИ ПЕЙЗАЖНИХ ПАРКІВ НА РІВНЕНЩИНІ ТА ВОЛИНІ СТВОРЕНІ ДІОНІСІЄМ МІКЛЕРОМ

До появи сучасних технологій настрій створювали художники, поети, музиканти та скульптори. А також – садівники. Ці фахівці створювали унікальні шедеври. Наприкінці 18 століття у Європі були популярними англійські пейзажні парки, що відзначалися звивистими доріжками, наявністю водойм, збалансованим поєднанням штучних та природних форм. Палац або інша центральна споруда не домінували у їхніх композиціях, а спостерігач подекуди не міг виокремити насаджень садівника від навколишнього середовища.

Відомий садівник Діонісій Міклер, з ім'ям якого пов'язана організація багатьох садів на Україні, був одним із творців садово-паркових композицій, відомим парковим пейзажистом, ландшафтним архітектором, який надихався поліською красою чудових українських ландшафтів. За своє життя він заклав в Україні понад 50 пейзажних парків англійського типу [1]

Зокрема, Ізабелла Чарторийська у 1790р. спеціально поїхала до Англії у пошуках садівника-професіонала та замовити для себе, а також для князя Понятовського паркового пейзажиста [1]. У Лондоні вона познайомилася з Денісом Макклером, що прославився як Діонісій Міклер, і запропонувала йому роботу в Польщі. Садівник ухопився за цю пропозицію, сподіваючись зустріти батька, який був вимушений покинути Англію через смертний вирок за участь у повстанні.

У Польщі ботанік узявся за перші самостійні замовлення: створив парк у маєтку Чарторийських та облаштував знамениту «Аркадію» – власність шляхетної пані Радзивіл. У Варшаві Міклер за два тижні заклав сад перед палацом литовського канцлера. Так з'явився перший англійський парк у межах міста, що справив незвичайне враження на поляків.

Одного разу Діонісія перепинила красива, скромно вдягнена жінка, яка першою почала розмову про природу. Він її бачив і другого і третього дня. Невдовзі перед ним зупинилася позолочена карета, у якій він упізнав розумну і вродливу жінку, яка приходила милуватися його творінням. Це була Магдалена Любомирська, яка мала до Міклера пропозицію: причепурити її обійстя в Дубно. Діонісій не зміг відмовити її проханню. На відміну від охопленої революціями Європи в Дубенському замку було затишно і спокійно, тому парковий художник міг спокійно працювати – створювати свої живі картини на околиці Дубна. Відтоді почався відлік творчості Діонісія в Україні. «Палестина» – перший англійський парк в Україні, закладений Діонісієм Міклером у 1792 році в місті Дубно. Середньовічний дубенський замок стояв серед боліт [2]. У непростих умовах майстер створив штучний насип, який невдовзі перетворився на розкішний парк.

Згодом Міклер отримав нові пропозиції. Зокрема, він не зміг відмовити близькому товаришу Ізабелли Чарторійської – генералу Кшиштофу і поїхав до Мізоча – сучасна Рівненщина. Там, вниз від неокласичного палацу, садівник згрупував хвойні та листяні дерева, чергуючи їх із відкритими просторами; розширив річку, утворивши озеро, а з протилежного боку зробив великий штучний насип. Майстер також розпланував балюстради, невеликі башти та оранжерею, що частково вціліла донині. Мізоцька оранжерея вціліла донині. Родзинкою мізоцького парку став грот біля озера з вибитим надписом поруч: «Цей камінь закладений тут Ізабелою Чарторійською 15 серпня 1805 року. Пам'ятка створена на знак подяки та дружби» [2].

Невдовзі садівник повернувся на Волинь, де у Кривині розпланував парк для давнього друга, генерала Кшиштофа. Для цього масштабного проєкту застосували навіть працю турецьких військовополонених. Проте найбільшим проєктом вченого, напевне, став ботанічний сад при Кременецькому ліцеї. За десять тижнів вони назбирали колекцію, яка нараховувала 12 тисяч різних видів рослин.

На тлі професійних успіхів Діонісію Міклеру дуже не щастило в особистому житті. Протягом лише одного року садівник втратив трьох найближчих друзів. Пізніше раптово померла друга дружина і двоє синів. Самотній садівник завжди шукав порятунку серед природи, красою якої талановито надихався. Останні роки довголітнього життя Діонісій часто проводив у Кривині під Дубно.

Парки, що були створені Міклером, збереглися донині. На жаль, за довгі десятиліття недогляду втрачають свої естетичні якості. Проте збереглася велика кількість віковичних дерев, які мають наукову та господарську цінність. Отже, збереження унікальних парків, закладених Міклером, буде живим пам'ятником його невтомної праці у збагаченні флори Волині цінними інтродукованими рослинами.

Список використаних джерел:

1. https://www.bbc.com/ukrainian/blogs/2016/06/160615_history_blog_ireland_gardener_or
2. https://mizoch.blogspot.com/2017/08/blog-post_11.html?m=1

Дейна Анастасія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права ВНУ імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Авдєєва Аліна,

*викладач техніко-технологічних
дисциплін, викладач першої категорії*

ДОБРА, ЧИСТА ТА ЧЕСНА ЇЖА ДЛЯ ВСІХ: ЯК SLOW FOOD ФОРМУЄ КРАЩЕ МАЙБУТНЄ

У сучасному світі, де швидкість стала ключовим фактором майже в усіх аспектах життя, харчування також підпадає під вплив культури поспіху. Проте зростаючі екологічні, соціальні та економічні виклики вимагають переосмислення наших підходів до їжі. Рух Slow Food, заснований у 1986 році в Італії, став відповіддю на ці виклики. Його метою є популяризація принципів доброї, чистої та чесної їжі, яка приносить користь як людині, так і планеті.

Сьогодні, коли споживання їжі часто стає механічним і неусвідомленим процесом, рух Slow Food пропонує альтернативний підхід. Він закликає до гармонії з природою, збереження кулінарних традицій і відповідального ставлення до їжі.

Слоуфуд (англ. Slow «повільний» і food «їжа») – рух, що протистоїть системі швидкого харчування, що виник в Італії. Всім відомо, що таке фастфуд (англ fast food – швидка їжа). Сама історія почалася в 1986 році з протесту проти відкриття чергового McDonald's у центрі Риму. Цей символічний прихід гомогенізації в

місце з такою багатою історією та культурою переконує Карло Петрині та інших засновників руху, що настав час діяти, і так народжується рух Slow Food. Активні городяни вирішили висловити свою думку нестандартним способом. Вони зайняли будмайданчик Macdonald's, з дощок, які її відгороджували, змайстрували столи, а потім на це місце принесли з дому різні страви.

Рух отримав назву Slow Food, тому що гаслом протестувальників у Римі було «Не хочемо fast food, хочемо slow food». Slow Food офіційно стає міжнародним рухом, коли провідні італійські культурні діячі та представники 14 інших країн підписують Маніфест Slow Food «За захист і право на задоволення» в «Опері комік» у Парижі.

В Італії у 2004 році проходить перша всесвітня зустріч продовольчих спільнот Terra Madre, яка збирає 5000 делегатів зі 130 різних країн. Terra Madre — це перша міжнародна подія, яка ставить дрібних виробників у центр уваги, надаючи голос тим, чий підхід до виробництва продуктів харчування захищає навколишнє середовище та громади.

Slow Food засновує Університет гастрономічних наук, перший у світі навчальний заклад, який повністю займається міждисциплінарним вивченням їжі та харчової культури.

У 2006 році Slow Food запускає свій слоган: хороша, чиста та чесна їжа для всіх. Це знаменує собою подальшу еволюцію руху, який тепер додає принцип соціальної справедливості до задоволення від їжі та захисту навколишнього середовища [1].

З невеликого гастрономічного співтовариства Slow Food перетворився на глобальне екологічне та гастрономічне ком'юніті, яке всіма силами прагне звільнитися від стресу швидкості сучасного життя. Всесвітній фонд Slow Food проводить зустрічі, що об'єднують людей різних професій, причетних до виробництва продуктів: кухарів, наукових і культурних діячів, рибалок, скотарів, сироварів.

Сьогодні це потужна організація, яка об'єднує фермерів, виробників, шеф-кухарів та споживачів. Slow Food International рятує світову різноманітність продуктів, рецептів і страв. Такі активності діють у їх проєкті «Ковчег смаку», який займається пошуком та захистом продуктів, порід, сортів – всього, що знаходиться на межі вимирання. Також Фонд створив «Ковчег смаку» світовий каталог продуктів, що знаходяться на межі зникнення, але мають багатий потенціал. Зараз туди входять близько 5795 найменувань. В Україні місцевий Local Food Guide – лише у планах, хоча вже є претенденти (кримське вино, рахівська бринза, ялтинська цибуля). Slow Food

знаходить унікальні, зникаючі продукти, сприяє їх відродженню і просуванню на світовий ринок.

У 2009 році Slow food був започаткований проєкт «Шеф Альянс». Наразі він розповсюдився на понад 20 країн світу, серед яких і Україна. У «Шеф Альянс» беруть участь сотні шеф-кухарів. У кожного з них своя творча манера приготування страв та методи осучаснення давніх кулінарних технік. Але всі вони об'єднані однією метою – захищати біорізноманіття сільського господарства та зберігати гастрономічні знання й культуру кожного регіону.

Символ Slow Food руху – равлик, зображення якого можна бачити у всіх слоуфуд-ресторанах. Його можна вважати еталоном, до якого варто прагнути, самим «правильним слоулайфером», оскільки їсть і рухається він повільно і взагалі поводить себе дуже спокійно. Ідея слоуфуд нагадує нам давно забуту істину – їжу потрібно ретельно пережовувати. Тоді наш шлунково-кишковий тракт працюватиме як годинник, що позбавить нас від багатьох звичних проблем сучасності, таких як печія, тяжкість та здуття живота. До того ж тоді у нас менше шансів переїсти, адже через 20 хвилин після початку їжі у мозок надійде сигнал про насичення [2].

Натуральні продукти, приготовані максимально простими способами, відсутність штучних смакових, стабілізаційних додатків, традиційні рецепти, апетитна презентація – ці прості речі швидко завоювали популярність серед людей, які втомилися від метушні сучасного світу із його стандартними продуктами харчування на полицях стандартних супермаркетів [3].

Slow Food почався як протест проти відкриття ресторанів швидкого харчування, але поступово перетворився на глобальний рух, що охоплює понад 160 країн. Його філософія базується на трьох ключових принципах: їжа має бути доброю, чистою та чесною. Гасло слоуфуда говорить: «Смачно, чисто, чесно». «Смачно» означає те, що продукти і страви, приготовані з них, повинні бути приємними на смак. «Чисто» – при виробництві та споживанні продуктів слід шанобливо ставитися до екосистеми. І «чесно» – організація ресторанного господарства слоуфуд повинна забезпечувати прийнятну ціну для своїх покупців і гідну оплату праці своїм працівникам.

Слоуфуд – це не та їжа, яку дуже повільно готують. Філософія «повільної їжі» полягає у тому, що їсти потрібно, не поспішаючи, лише хороші продукти, отримуючи від процесу неабияке задоволення. В Україні поки дуже мало слоуфуд-ресторанів, але можна долучитися до цього руху на власній кухні.

Кухня – це місце, де ми змінюємо свої стосунки з їжею.

Slow Food – це глобальний рух, що має коріння у всіх куточках планети. Він різноманітний, але міцно об'єднаний як масовий рух. В Україну Slow Food прийшов у 2004 році через створення конвівіуму в Києві. «Спочатку організація виникла як гурманська, де первинним було задоволення від їжі», — розповідає лідер конвівіуму Slow Food Юлія Пітенко, (Київ).

Активісти руху вчать насолоджуватися органічною їжею, а також ставлять за мету не тільки визначити національні гастрономічні родзинки, а й захистити зникаючі продукти. Крім того, столичне співтовариство навчає за розробленою Slow Food методикою в гімназіях, школах і вишах.

Slow Food – це більше, ніж просто харчування; це ідеологія, що спонукає поважати культуру, місцеві традиції, екологічний підхід до споживання. Цей рух набуває дедалі більшої популярності у світі, зокрема й в Україні, де він адаптується до місцевих умов, сприяючи розвитку локальних ініціатив.

Цей підхід є надзвичайно актуальним у сучасних умовах, коли глобальні екологічні проблеми, зникнення локальних культур і недобросовісні методи виробництва продуктів харчування набувають небувалих масштабів.

В Україні рух Slow Food має унікальний потенціал завдяки багатій культурній спадщині та різноманітним локальним продуктам. Ініціативи, пов'язані зі Slow Food, допомагають відновлювати традиційні рецепти, підтримувати невеликі фермерські господарства та популяризувати українські продукти на міжнародній арені.

Slow Food розуміє культурну та соціальну цінність їжі, і наша віра в те, що їжа поєднує в собі задоволення, культуру та святковість, робить наш підхід до харчової освіти унікальним.

Список використаних джерел:

1. Slow Food [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.slowfood.com/our-global-structure>

2. Лебедев В. А. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації в управлінні асортиментом, якістю та безпекою товарів і послуг» (м. Львів, 24 листопада 2016 р.) Львів: Растр-7, 2016. 376 с. С.319-321.

3. Ципріян В. І., Матасар І. Т., Слободкін В. І. Гігієна харчування з основами нутріціології: підручник / За ред. проф. В. І. Ципріяна. К.: Медицина, 2007. 544 с.

Ольга ДЕНИСЮК,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій бізнесу та
права ВНУ імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Новосад Т. І.,
*викладач технологічних дисциплін,
викладач вищої категорії, методист*

«КОРОНА ВІТОВТА» – РЕСТОРАН ДЛЯ СПРАВЖНІХ КОРОЛІВ

Один з найкращих способів познайомитися з країною — спробувати її на смак. «Корона Вітовта» – ресторан для справжніх королів, що знаходиться під мурами середньовічного замку у Луцьку. Меню вдало поєднує класичну європейську і старосвітську кухню, що дозволяє повністю поринути у королівську атмосферу. Заклад займає старовинний будинок, котрий було ретельно відреставровано. Інтер'єр дворівневого основного залу гармонійно поєднує в собі класику й елементи декору в княжому середньовічному стилі – колони, меблі та оздоблення з натурального дерева, кування, склепінні стелі, арки, розкішні люстри з імітацією канделябрів. До послуг гостей бенкетний зал, балюстрада галерея, круглий і камінний зали, а також літній майданчик біля підніжжя замку.

Кухарі спеціалізуються на приготуванні традиційних страв волинської кухні, які готують за старовинними рецептами княжого кухаря, знайденими в процесі реставрації будівлі. Також гості можуть покуштувати страв, приготованих за секретної монастирської рецептурою.

У ресторані подають холодні й гарячі закуски, гарніри, борошняні вироби, перші й основні страви, страви, приготовані на вугільному грилі, сири й десерти. Акцент в закладі зроблено на стравах з дичини – смажене філе плямистого оленя в підливі з соснових шишок, делікатно запечене філе косулі в підливі з закарпатських абрикосів.

Спеціалітетом вважається філе міньйон су-вид, запечене в пікантній вишневій підливі. Також до фірмових страв ресторану відносяться:

- салат з качиної грудки су-вид з апельсинами й імбирною заправою,

- карпачо із запеченого буряка з сиром фета, червоними яйцями перепелиці й мигдальною стружкою,

- паштет з фуа-гра власного приготування,
- польська грибна юшка з лісових грибів з галушками,
- світязька рибна юшка з вугра, сома і раків,
- довготомлена ягнятина з картоплею, оливками й анчоусами,
- ніжка кролика, тушкована в соусі «Велюте» з канелоні з білих грибів,
- стейк з лосося, запечений на кедровій дошці,
- шашлик «Княжий меч» з телятини, камамбер, смажений на вугільному грилі зі смородиновим джемом,
- фундучно-шоколадний десерт з карамелізованими ананасами.

Серед напоїв у ресторані подають фірмові старолуцькі наливки, капучино «Королівський», каву по-ірландськи, узвар, морс, лимонад, авторські чаї.

Кожен заклад з багатолітнім досвідом може поділитися чималою кількістю веселих, романтичних, приголомшливих, натхненних та щасливих розповідей.

Факти з історії ресторану «Корона Вітовта», про які Ви, можливо, навіть не здогадувалися.

1. Історія ресторану пов'язана з бенкетом, який князь Вітовт влаштував на честь першого у Луцьку з'їзду наймогутніших монархів 15 європейських країн у січні 1429 року.

2. Під час новітніх дипломатичних прийомів та міждержавних аудієнцій ресторан «Корона Вітовта» частував п'ятьох президентів трьох країн світу. Президент Литви Валдас Адамкус попросив на гостинець слоїк фірмового смальцю та буханець хліба ресторанної випічки. Як реліквію у ресторані зберігають крісло, на якому сидів Перший Президент України.

3. Найдревніший рецепт з меню ресторану – мисливський поташ на перепілці з м'ясом вепра та квасолею – походить з кухарської книги 1682 року.

4. Загальна довжина домашньої ковбаси, начиненої кухарями ресторану за двадцять років, дорівнює відстані від Луцька до Львова.

5. найдешевша страва, яка була в меню ресторану і коштувала 77 копійок (у 1996 році), – салат Шаріток.

6. Ресторан «Корона Вітовта» – єдине в Луцьку місце, де можна скуштувати м'ясо мангалиці, печене на гратарі.

7. Першими іноземними гостями ресторану була делегація з Китаю, яка відвідала Луцьк 22 березня 1997 року.

8. Найбільша кількість гостей, яких одночасно пригощали кухарі ресторану на виїзному бенкеті, становила 5000 осіб. За їх одноставним відгуком – голодних не залишилось.

9. Поява у 1997 році в меню ресторану «Корона Вітовта» м'яса акули викликала резонанс у місцевій пресі. Відома обласна газета засудила марнотратство «нових українців» на такі делікатеси.

10. Понад півтисячі сімей відсвяткували своє весілля у стінах ресторану. 86 шлюбних пар були інтернаціональними. Найбільшою екзотикою запам'яталися друзі нареченого із Шотландії, які «поголовно» прибули на урочистість у кілтах (картатих спідницях).

11. За 20 років роботи кухарі ресторану створили та впровадили у меню 3267 страв.

12. Парадне давнє дзеркало у холі ресторану зменшує відображення гостей на два розміри.

13. У 1999 році ресторан «Корона Вітовта» презентував Волинь на експозиційному форумі «Україна – крок у нове тисячоліття».

14. Рекорд з тривалості перебування у ресторані встановлено у 1998 році: група гостей залишила заклад майже через добу, чим підтвердили девіз, що «ресторан працює до останнього клієнта».

15. Обізнані стверджують: бажання, загадане між двома фортецями, – Любартовим замком на валах і його мініатюрною копією на подвір'ї ресторану – неодмінно збувається.

16. Сюжети про ресторан «Корона Вітовта» дев'ять раз виходили на центральних телеканалах у програмах, присвячених туристичним перлинам України.

Історія «Корони Вітовта» тісно пов'язана з подіями 1429 року, а точніше існує легенда, що саме на цьому місці відбувся з'їзд монархів з усієї Європи для коронації князя Вітовта та вирішення інших важливих питань.

Сам князь та його дружина Уляна організували розкішний прийом і подекують, що гостей було втричі більше, ніж жителів міста. Тоді, за свідченням літописів, гості з'їли 700 волів, 1400 баранів, 100 зубрів і лосів (дрібної птиці ніхто не лічив) і випили 700 діжок медовухи та пива.

Проте, коронація Вітовта так і не відбулась, бо корону було викрадено.

Поляки були у тривозі і після довгих нарад знову послали послів до Вітовта. Посли здивували Вітовта пропозицією прийняти польську корону, яку поступався йому Ягайло, і по старості років вже відчуває себе нездатним до правління. Вітовт відповів, що вважає мерзенним справою прийняти польську корону, забрати її у брата, і додав, що сам не стане більш домагатися королівської корони, але якщо її надішлють, то не відмовиться прийняти.

Сьогодні «Корона Вітовта» – туристична перлина Луцька, що зберігає історичну атмосферу й пропонує гостям вишукані страви, бездоганне обслуговування та унікальний досвід.

Список використаних джерел:

1. <https://lutsk.bestrest.com.ua/ua/info-Restoran-Korona-Vitovta>
2. <https://korona-vitovta.ps.me>
3. <https://volyn.tabloyid.com/smak/20-faktiv-pro-restoran-korona-vitovta-yaki-vas-prygomshat>

Євген Задоя,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва Дніпровського
державного технічного університету»*

Науковий керівник: Олена Вільхова,
*викладач спецдисциплін, спеціаліст
вищої категорії*

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ПРИГОТУВАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУЛІНАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Сучасна кулінарія переживає бурхливий розвиток. Нові технології, інгредієнти та вимоги споживачів формують нові тренди в приготуванні та подачі страв. Естетика та здоров'я стають пріоритетними.

Технологія *Sous Vide* – це революційний підхід до приготування їжі, який дозволяє зберегти всі корисні властивості продуктів.

Не менш популярна інноваційна технологія *Raso Jet* (пакоджеттинг).

Це інноваційний метод обробки продуктів, який дозволяє отримувати однорідну масу з будь-яких інгредієнтів – від свіжих овочів до заморожених фруктів. *Raso Jet* використовується для приготування мусів, пюре, соусів, морозива та багатьох інших страв.

Ультразвуковий гомогенізатор – це потужний інструмент, який дозволяє миттєво змішувати будь-які інгредієнти, навіть ті, що зазвичай не змішуються. Він розбиває продукти на найдрібніші частинки, вивільняючи при цьому максимум аромату та зберігаючи корисні речовини.

За допомогою гомогенізатора можна за кілька хвилин приготувати концентрований фруктовий сік або напій з витриманим смаком, який зазвичай досягається тривалим настоюванням.

Anti-Griddle – це інноваційна поверхня для швидкого заморожування продуктів. Вона дозволяє створювати страви з хрусткою скоринкою зовні та м'яким центром. Її використовують для приготування десертів, закусок, а також для створення оригінальних прикрас.

Обладнання, що використовується в процесі виготовлення кулінарної продукції, диктує нові відкриття, значно спрощує технологічний процес її виготовлення. Слід зазначити, що створення нових напрямів у технологічному процесі приготування кулінарної продукції неможливий без використання нових видів якісної вітчизняної сировини.

Широке використання рослинної сировини, такої як, амарантове борошно, кіноа та кіноборошно, яке ідеально підходить для салатів, каш або десертів, зелене гречане борошно. Сиропи з ягід обліпихи, чорниці, журавлини, ідеальні для коктейлів випічок, та соусів. Овочі та зелень — мікрогрін для декору та додавання смаку до страв. Локальні трюфелі — вирощують у певних регіонах України, вони підходять для делікатесів. З масла та жирів — олія гарбузового розчину (заправки, маринади), масло з волоських горіхів (салати, десерти). Також, молочні продукти, такі як, крафтові сири. Виробники пропонують козині, овечі, м'які сири з різноманітними добавками. Фермерські йогурти — натуральні, з ягодами чи медом.

Основні напрямки приготування кулінарної продукції:

- сучасна кулінарія орієнтована на економне використання інноваційної сировини, спецій та приправ із нетрадиційними сполуками, що створюють унікальні текстури, смаки та емоційний ефект;

- просування та популяризація нової української регіональної (локальної) кухні та автентичних в регіональних сезонних продуктів;

- для адаптації українських страв їх зовнішній вигляд часто змінюють (вінегрет оформлюють у вигляді ролу та ін.);

- холодні лінії представляють складні у виконанні рулети, паштети;

- з метою створення особливих смакових відчуттів у виробках із рубаних мас використовують комбінації рубаних мас із щільними інгредієнтами.

Оформлення кулінарної продукції:

- в оформленні кулінарної продукції важливу роль відіграє вдало підібраний посуд; використовуваний посуд має різноманітні форми та забарвлення;

- для яскравих по своїй палітрі страв використовують лише білий посуд різноманітної форми;

- важливу роль у дизайні страв відіграють способи розташування гарнірів;

- соуси розташовують поруч зі стравою в посуді зі спеціальним заглибленням або в соусниках, стаканчиках, філіжанках, ложках, розташованих поруч зі стравою; за допомогою соусів прикрашають тарілки, що надає стравам особливої оригінальності;

- банкетні страви змінилися докорінно — у складі страв як основні компоненти використовується кілька видів м'яса, риби, птиці, морепродуктів. Компоненти страв можуть мати різну форму, зовнішній вигляд, термообробку.

Розташування страв у посуді:

1. Страви можуть розташовуватися як у площинному, так і в об'ємному вимірі, іноді страви зміщені до краю тарілки;

2. Ламані, паралельні, сферичні лінії надають стравам незвичайного зовнішнього вигляду;

3. У дизайні страв важливу роль відіграє вдало підібрана колірна гама;

4. Як один із напрямів в оформленні кулінарної продукції слід виділити Арт-візаж.

5. За допомогою соусів декорують тарілки, що надає стравам особливої оригінальності.

6. Актуальним є використання живих квітів при оформленні страв.

Провідним принципом у сучасному приготуванні та оформленні кулінарної продукції є творче самовираження шеф-кухаря, особливий неповторний його стиль, унікальне бачення гармонії смаків, запахів, кольорних відтінків, тому що професія кулінара – це нелегкий шлях творчості, спроб і помилок, сумнівів та знахідок.

Список використаних джерел:

1. Петренко А. Інноваційні технології в кулінарії. Київ: Основа, 2020.

2. Григоренко Л. Технологічні процеси у харчовій промисловості. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019.

3. Сидоренко Н. Мистецтво сучасної гастрономії. Харків: Ранок, 2021.

Злодюжко Анна,
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*
Науковий керівник: Кисляк С.В.,
викладач вищої категорії

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАДАННЯ ПОСЛУГ БАРМЕНА

На сьогодні в ресторанному бізнесі триває жорстока боротьба за споживача. Конкурентноздатному підприємству слід постійно впроваджувати новітні прогресивні технології, підвищувати рівень обслуговування, надавати нові ексклюзивні послуги тощо. Таким вимогам цілком відповідають бари із застосуванням нових форм обслуговування та методів роботи барменів.

З розвитком технологій, барна індустрія почала використовувати нові методи для покращення сервісу та залучення гостей. Багато барів і клубів у світі використовують програми для замовлення напоїв, управління чергою та надання інформації про меню. Деякі заклади також запроваджують технології розпізнавання осіб для автоматичного визначення гостей та надання їм персоналізованого сервісу.

Сьогодні все більше людей намагаються вести здоровий спосіб життя, що відбивається на виборі напоїв та закусок у барах. У барній індустрії з'являються нові напої на базі здорових інгредієнтів, а також закуски, виготовлені з натуральних продуктів.

Багато барів та клубів почали приділяють більше уваги альтернативним напоям, таким як безалкогольні коктейлі, щоб задовольнити потреби гостей, які не вживають алкоголь.

Бар – це заклад ресторанного господарства, в якому алкогольні, безалкогольні, змішані напої, страви до них і закупні товари продаються через барну стійку.

Відповідно до асортименту продукції і послуг бари поділяються на три групи. До першої групи входять бари, в асортименті яких основне місце посідають різноманітні алкогольні та безалкогольні коктейлі, змішані напої та спеціальні закуски до них: аперитив-бар, винний бар, коктейль-бар, пивний бар (паб), молочний бар, фіто-бар, десертний бар.

До другої групи входять бари, в асортименті яких переважають холодні закуски, другі та солодкі страви, а різноманітні змішані або однорідні алкогольні й безалкогольні напої є доповненням до них. Це гриль-бар та снєк-бар.

У третій групі знаходяться бари з різними послугами: диско-бар (night – club bars), бізнес-клуб-бар, театральний бар, хол-бар тощо.

Бармен – це людина, яка експлуатує бар, згідно із правилами й атмосферою закладу. Він вітає, інформує, дає поради своїм гостям, приймає та виконує їх замовлення.

Бармен повинен добре знати правила подавання напоїв та поведінки із барними аксесуарами й інструментами. Йому необхідно бездоганно володіти технологією приготування усіх класичних коктейлів, їх пропорціями та варіантами, а також фірмовими коктейлями закладу.

Однією з інноваційних форм надання послуг барменів є флейринг – мистецтво приготування коктейлів.

Флейринг (англ. – талант, стиль) – артистичне приготування змішаних напоїв, під час якого бармен перевертає, обертає, підкидає та ловить пляшки, шейкер, лід та ін..

Кожен бармен, який бере в одну руку більше двох пляшок, використовує елементи флейрингу. Обов'язковою флейрингу є – максимально точне наливання напою без використання мірного посуду. Проливання напоїв під час виконання трюків повинно бути зведене до мінімуму, а в ідеалі – відсутнє.

Основні технічні елементи флейрингу – зворотні захвати, прості кидки, кидки через голову, перебори, баланси, жонгливання і безліч інших трюків та їх поєднань. За складністю флейринг може зрівнятися з бойовими мистецтвами.

Робота барменів вже давно вийшла за рамки барів, ресторанів і клубів. Зараз це ще й особливий напрямок мистецтва, наповнений видовищністю та оригінальністю.

Бармен-шоу проходить за участю лише професійних барменів, які прагнуть до творчої реалізації і розвиваючи своє мистецтво. Бармен-шоу буде доречно на будь-якому святі. Виступ проходить під запальний музичний супровід з віртуозними елементами жонгливання пляшками в поєднанні з вогненным шоу (фаєр-шоу).

Виїзне бармен-шоу не має аналогів по техніці, винахідливості і видовищності. Шоу барменів прикрасить будь-який захід – весілля, день народження, приватну вечірку або корпоративне свято.

Використовуючи всі свої професійні навички, бармени готують не просто коктейлі, а справжні витвори мистецтва, представляють неймовірні трюки з підпалом та підкиданням пляшок і безліччю інших сюрпризів.

Бармени, які професійно займаються шоу-флейрингом, підбирають аксесуари, які найбільш відповідають їм за антропометричними показниками. На виступах найвищого класу навіть незначні деталі можуть вплинути на результат. Не існує єдиного правильного способу флейрингу. Різні стилі не конкурують, а доповнюють один одного.

Наразі починають з'являтися бари, в яких шоу-флейринг є частиною розважальної програми.

Отже, щоб зацікавити споживача і отримати престиж та дохід у барах, ресторанах – все більше впроваджують інноваційні форми надання послуг бармена, які набувають популярності в ресторанному бізнесі.

Список використаних джерел:

1. Влащенко Н. М. Інноваційні технології у ресторанному, готельному господарстві та туризмі: навч. посібник / Н. М. Влащенко; Харків. нац. ун-т міськ. госпва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 373 с.

2. Капліна Т. В., Столярчук В. М., Малюк Л. П., Капліна А. С. Інноваційні технології в готельному господарстві: основи теорії: навчальний посібник / Т. В. Капліна, В. М. Столярчук, Л. П. Малюк, А. С. Капліна. – Полтава : ПУЕТ, 2018. – 357 с.

3. П'ятницька Г. Т., П'ятницька Н. О. Інноваційні ресторанны технології: Основи теорії. Київ: Кондор, 2015, – 250 с.

Вікторія Ковалюк, Катерина Сімончук,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій
Наукові керівники:*

**Наукові керівники: Катерина Шевчук,
Юлія Колодич,**
*викладачі туризмознавчих дисциплін,
спеціалісти вищої категорії*

ПАНСЬКІ МАЄТКИ ПОЛІССЯ

Полісся — географічний та історико-етнографічний регіон, який охоплює північні райони Волинської, Рівненської, Житомирської, Київської, Чернігівської та Сумської областей України.

Цей край дрімучих лісів та непрохідних боліт часто називають прадавньою колискою слов'янства. Історико-етнографічний регіон Полісся приваблює увагу науковців та дослідників-аматорів – особливостями традиційно-побутової матеріальної і духовної культури, мови його населення.

Краєзнавців та туристів привертають увагу історико-культурні об'єкти польських панів на території Полісся.

Вперше про місцевість, де зараз розташоване м. Гоща в Рівненській області, згадується в літописах ще в 1152 році. Одним з архітектурних пам'яток, розташованих на цій землі, є садиба Валевських. Поміщики Валевські мали велике тваринницьке господарство та шкіряний завод. Звичайно ж, така розкіш не могла не відбитися на будинку господарів. Палац поміщиків Валевських, яким з 1840-х років належав маєток в Гощі, побудований в стилі шале – альпійського будиночка. Поруч розкинувся розкішний парк. Серед паркових насаджень можна зустріти реліктове дерево гінкго, а також понад 30 видів рідкісних каштанів і ясенів, які дозволяють уявити, яким чудовим був парк в той час.

Садибу Стецьких, яку за переказами, Ян Стецький отримав нібито, вигравши в карти у 1773 році, розташована у с. Великі Межирічі. У 1789 році Стецький починає будувати свій палац. Архітектором найняли поляка італійського походження – Домініка Мерліні. Він звів палац у своєму улюбленому стилі – класицизм. Про нього ходила слава як про найкращого королівського архітектора. На жаль, час нещадний, і вся ця краса залишилася жити тільки на картинах.

У мальовничих околицях північної частини Рівненської області виринає з історичного туману архітектурний шедевр – Палац Ходкевичів. Ця перлина архітектури, заснована у 1780 році і є втіленням вишуканості та історичної глибини, овіяна легендами та зберігає неповторні розповіді минулих епох. Архітектурний ансамбль, розроблений Є. Шрегером, відомим представником класицизму, демонструє неперевершеність та гармонію форм, завдяки чому палац і досі захоплює відвідувачів. Поруч з палацом розкинувся парк. Палац Ходкевичів, як важлива пам'ятка архітектури національного значення, продовжує надихати своєю красою та історією.

Замок XV століття, який пов'язують з родом Чарторийських, — одна із найстаріших пам'яток архітектури Рівненщини. Він входить до переліку ста чудесних замків і фортець України. У 1780 році, коли замком володів рід Чарторийських, він був перебудований у палац. А через 50 років комплекс згорів. На початку 20 століття планували провести реконструкцію, втім її так і не зробили. Зараз від замку Корецьких залишилися тільки зовнішні кам'яні стіни, міст, підземелля і надбрамна вежа. З замкової гори можна помилуватись видом на місто.

Палац Красицьких — найстаріша будівля Володимирця і єдина збережена пам'ятка палацової архітектури на Волині.

Палац побудували у 20-х роках 19 століття для графа Вінсента Юзефа Красицького. Ім'я архітектора, на жаль, невідоме, але про автентичний вигляд споруди можна дізнатися завдяки збереженим описам і фотографіям. Будівлю звели в стилі провінційного класицизму з елементами ампіру. Красицькі володіли маєтком до початку 20 століття. У 1914 році його викупила родина де Пурбе, однак вона використовувала палац переважно для адміністративних потреб, а не як резиденцію.

За радянської влади маєток розграбували. Зараз палац Красицьких знаходиться у дуже поганому стані. Місцева молодь та активісти регулярно намагаються привернути увагу до будівлі за допомогою мистецьких акцій.

Список використаних джерел:

1. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство, / – Київ, Знання, 2016 р.
2. Чернецький Ю.О. Україна. Харків., «Клуб сімейного дозвілля», 2019 р.
3. Що таке Полісся ... <https://search.app/fK9SXdFzq5cfRYPi8>

Кряжкова Дар'я,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва Дніпровського
державного технічного університету*

Науковий керівник: Ірина Жуковська,
*викладач спецдисциплін, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист*

7 ПРИНЦИПІВ ХАССП, ЯК СПОСІБ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ

Все частіше в Україні реєструються випадки харчових отруень, пов'язаних із відвідуванням закладів громадського харчування. Головним чином це трапляється через порушення технології приготування страв, їх неправильне зберігання, а також через недотримання закладами громадського харчування санітарно-гігієнічних норм і правил.

З метою покращення ситуації вітчизняним законодавством передбачене обов'язкове впровадження у закладах громадського харчування (ресторани, бари, кафе, їдальні, піцерії, кав'ярні, кондитерські, бістро, заклади швидкого приготування їжі тощо) постійних процедур, що засновані на принципах аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках – НАССР.

На сьогодні система НАССР діє майже у всьому світі. Запроваджені принципи схвалили ООН, Європейський Союз, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Японія. Україна також приєдналась до вимог щодо розробки та впровадження систем управління безпечністю харчової продукції за принципами НАССР.

НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Points) – Аналіз небезпек та критичні контрольні точки. Це система, яка за наслідками аналізу ризиків дозволяє підприємству зосередити контроль на критичних контрольних точках. Ця система не є системою нульових ризиків, але допомагає знизити ризики.

Розроблення та впровадження принципів НАССР у компанії передбачає виконання таких принципів ХАССП:

1. Аналіз небезпечних факторів.

На цьому етапі група ХАССП повинна скласти перелік усіх небезпечних факторів. Не існує універсального переліку небезпечних чинників для харчових підприємств, кожна компанія повинна провести аналіз ризиків, враховуючи власну специфіку, свій

технологічний процес, обладнання, сировину та матеріали, що надходять, ступінь впровадження програм попередніх умов.

2. Визначення критичних контрольних точок.

Після аналізу небезпечних факторів група впровадження повинна визначити критичні контрольні точки (ККТ)

Критична контрольна точка (ККТ) – етап, на якому можуть бути застосовані заходи контролю та який є суттєво важливим для запобігання або усунення небезпечного чинника, що загрожує безпеці харчових продуктів, або зниження його до прийняттого. Прикладами критичних контрольних точок є температурна обробка, перевірка продукту на забрудненість металевими домішками, пастеризація, автоклавування, окислення тощо.

3. Встановлення критичних меж

Критичні межі необхідні для того, щоб розуміти, чи перебуває ККТ під контролем, чи ні. Для всіх ККТ критичні межі можуть встановлюватися за одним або кількома параметрами. Такими параметрами є: час, температура, рН, вологість, активність води, кислотність тощо.

4. Створення системи моніторингу

Моніторинг – акт проведення планової послідовності спостережень або вимірювань контрольних параметрів. Процедури моніторингу мають бути такими, щоб можна було виявити втрату контролю в ККТ. Моніторинг може здійснюватися на виробничій лінії (періодичне вимірювання температури) або за її межами (вимірювання вмісту солі, активності води, рН). Наслідки порушення критичних меж можуть бути найсерйознішими, аж до летального результату покупця, який спожив цей продукт.

5. Встановлення коригувальних дій.

Коригувальна дія – будь-яка дія, яку слід вжити в тому разі, коли результати моніторингу в критичній контрольній точці вказують на втрату контролю. Коригувальні дії можуть бути оперативного характеру і можуть бути спрямовані на усунення причини невідповідності, що сталася.

6. Встановлення процедур перевірки

Для перевірки правильності виконання системи ХАССП необхідно розробити процедури перевірки. Перевірка має проводитися незалежною особою, не тією, яка відповідає за здійснення моніторингу та коригувальних дій. Перевірку від імені підприємства можуть проводити сторонні експерти в разі, якщо заходи з перевірки виконати силами співробітників неможливо.

7. Встановлення процедур реєстрації даних

Створення процедур реєстрації даних – найважливіша умова застосування системи ХАССП. Процедури ХАССП повинні документально реєструватися. Документація та облік мають відповідати характеру та масштабу підприємства і бути достатніми для того, щоб перевірити існування та підтримання заходів контролю в системі ХАССП.

Неодмінною умовою успішного розроблення, впровадження та підтримання системи, заснованої на принципах ХАССП, є постійне навчання та залучення співробітників. Рекомендується розробляти програми навчання, плани навчання співробітників, конкретні робочі інструкції, в яких були б встановлені завдання персоналу, що бере участь у певних операціях.

Список використаних джерел:

1. ХАССП це систематичний підхід до забезпечення безпеки продуктів харчування. URL: <https://certificant.org/xassp-ce-sistematichnij-pidxid-do-zabezpechennya-bezpeki-produktiv-harchuvannya/> (дата звернення 08.01.25)

2. Впровадження систем управління безпечністю харчової продукції за принципами НАССР у закладах громадського харчування. URL: <https://dp.dpss.gov.ua/news/vprovadzhennya-sistem-upravlinnya-bezpechnisty-u-harchovoyi-produkciyi-za-principami-nassr-u-zakladah-gromadskogo-harchuvannya> (дата звернення 11.01.25).

Анастасія Мичка, Негода Андрій,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій
Науковий керівник: Оксана Артемюк,
викладач фахових дисциплін,
першої категорії*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЧАЮ В НАШОМУ СЬОГОДЕННІ

Завдяки новітнім технологіям і людському розуму такий напій як чай зміг модернізуватися в суспільстві та став чимось новим та бажаним для споживачів. Ми звикли пити чай щодня, але цей напій п'ють не лише в оригінальному вигляді, а використовують різні продукти для покращення смакових властивостей. Такі як молоко, сіль, сиропи та інші наповнювачі.

Але найцікавіший представник поєднань чаю – бульбашковий чай або як його ще називають bubble tea. Цей напій створюється на основі чорного чи зеленого чаю, з додаванням фруктових сиропів, молока, екстрактів екзотичних рослин, різні топінги та найголовніший секрет – кульки з тапіоки чи попінг-боба.

В Україні цей бульбашковий чай почав набирати популярність нещодавно. Завдяки закладам харчування, що готують та подають його, пропонуючи спробувати щось нове, смачне та унікальне своїм гостям, напій набрав обертів популярності серед молоді. Секретним інгредієнтом цього напою є тапіока або попінг-боба.

Тапіока – крохмалистий зернистий продукт, що виготовляється з коренеплоду маніока- своєрідним аналогом європейської картоплі, росте в різних регіонах Азії, Африки та Південної Америки. Тапіоку активно використовують в приготуванні коктейлів, вона буває різного забарвлення та може використовуватись з сиропами, карамеллю та іншими компонентами. Вона є дуже цінною, поживною та корисною [4].

Попінг-боба – це кульки з оболонкою всередині якої знаходиться фруктовий сік чи сироп. Стала популярна через свій вигляд форму і різноманітність смаків. Має тонку плівку, що лопається при стисканні. Виготовляється за допомогою цікавого процесу сферифікації[2].

Процес сферифікації тісно пов'язаний з молекулярною кухнею. Завдяки цьому процесу рідини можна помістити в прозору оболонку, що є їстівною та має унікальний вигляд. Такий процес дає можливість створити ікроподібні сфери з рідким наповненням та ніжною гель мембраною[3].

Процес виготовлення проходить таким чином: спершу підготовлюють наповнювач, далі додають у суміш альгінат натрію, що допоможе в подальшому створити цю оболонку. Також готують кальцієвий розчин(використовують кальцію хлорид) і завдяки цим двом елементам і відбувається реакція сферифікації. Далі за допомогою спеціального обладнання рідкий наповнювач із альгінатом натрію краплями додається у кальцієвий розчин в результаті чого утворюються гелева плівка, формуючи кульки, що і є знайомою нам попінг-бобою[6].

Цей напій набув популярності також у місті Рівне. Наприклад, заклад «Бегемоті» реалізує бульбашковий напій, маючи багато гостей, що бажають спробувати « незвичний напій». Цей напій не лише смачний, а й оригінальний на вигляд, що привертає увагу дітей,

молоді, навіть дорослі охоче смакують бульбашковий чай. В асортименті ресторану-кондитерської «Бегемоті» є bubble tea з різними наповнювачами, десерти та азійські смаколики, з якими можна посмакувати чай, спробувати на смак та відчутти текстуру славетних кульок тапіока та попінг боба, що обов'язково вразить кожного.

Для того, щоб гість отримував «емоцію», заклади прагнуть вигадувати щось нове: поєднання різних продуктів і текстур, смаків і виглядів.

Модернізація продукту завжди проходить через зміну продукту, надання йому родзинки для заохочення людей цікавитися та куштувати цей виріб. Для цього використовують ідеї, технології, вміння фахівців, щоб довести, що той чи інший виріб може мати різні вигляди і смакові якості, які сподобаються кожному та матимуть особливе місце в серці споживача.

Список використаних джерел:

- Бульбашковий чай, бабл ті – пояснення термінів
- Попінг боба – що це таке
- Сферифікація – як розшифровується цей процес (Молекулярна кухня)
- Тапіока та її виготовлення
- Чай(значення)
- Як виготовляється попінг-боба на виробництві (відео)

Карина Наумова,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва Дніпровського
державного технічного університету*

Науковий керівник: Ірина Жуковська,
*викладач спецдисциплін, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист*

МОЖЛИВОСТІ SMM У РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Хороший профіль у соціальній мережі – це суцільна візуальна радість, що ґрунтується на гарних фотографіях їжі, знімках персоналу і гостей, відеороликах із заходів. Крім того, соцмережі є чудовою

базою для всіляких інтеграцій і розсилок. У режимі онлайн на рекламу витрачається менше грошей, ніж в офлайн, але результат у рази відчутніший.

Social Media Marketing (SMM) – маркетинг у соціальних медіа – це просування товарів і послуг у соціальних мережах, блогах, групах, форумах, які сприймаються маркетингом, як соціальні медіа.

SMM спрямований безпосередньо на цільову аудиторію, і має більше спільного з мережевим PR, ніж із рекламою. Увагу споживачів можна купити за допомогою реклами, але довіру купити не вийде, її потрібно заробити. На цей час, аудиторія соціальних медіа порівнянна з аудиторією телебачення є більш сконцентрованою і чуйною. Робота соціальних медіа полягає в тому, що вони, за допомогою прямої та прихованої взаємодії, охоплюють цільову групу користувачів.

Хоч як дивно це звучить, наповнити зали ресторану відвідувачами можуть... Instagram, Facebook та інші соцмережі. Практика і реальний досвід доводять, що просування ресторанів у соціальних мережах – вельми ефективний, фінансово прийнятний і швидко окупований спосіб розкрутки закладів ресторанного господарства, за умови відповідної якості їжі та сервісу, звісно.

Серед популярних платформ, які використовують споживачі не тільки популярні Facebook, Instagram та Twitter, це ще й відеохостинг YouTube, а також індивідуальні месенджери WhatsUpp, Viber та Telegram. Багато компанії підтримує присутність у Facebook, Google Maps, 2Gis, Tripadvisor.

Наразі більшість ресторанів в Україні як головний майданчик для комунікації обирають саме Instagram, адже він зазвичай дає кращі показники щодо органічного охоплення та кількості взаємодій, пропонує створювати більше типів контенту: пости, сторіс, reels.

Не менш важливим напрямом, ніж ведення сторінок у соціальних сітях, є робота з блогерами. Організація заходів спеціально для блогерів – це хороша стратегія для генерації позитивних відгуків про заклад чи боротьбу з негативними відгуками. На таких заходах ресторан може безплатно погодувати блогерів, розповісти про страви та кухні та попросити їх натомість залишити чесні відгуки. Не варто забувати про візуалізацію.

UGC – користувацький контент, пости та сторіс гостей – впливають на якість комунікації та поширення знання про бренд не менше, ніж комунікація самого бренду. Необхідно не тільки реагувати на згадки, а також стимулювати їх. Може йтися про використання

простої механіки в стилі «подарунок за сторіс», однак це найпростіший шлях. Не менш, а навіть більш ефективним шляхом буде робота над креативними подачами страв, деталями інтер'єру або навіть пакуванням, які гість сам схоче сфотографувати та розповісти про них.

Головне в сучасних комунікаціях: щирість, швидкість та гнучкість. Наразі майже неможливо працювати за стандартними контент-планами та запланованими публікаціями на місяць вперед: натомість має бути визначена стратегія, ключові повідомлення, які ви хочете донести, щодо того, що і як варто комунікувати. А от сам контент має відповідати ситуації тут і зараз.

По суті, комунікація в соціальних мережах завжди має відповідати тим цінностям, ідеям та сенсам, як закладні в самому бізнесі. В цьому сенсі у спілкуванні офлайн та онлайн має не так багато відмінностей.

Список використаних джерел:

1. Навіщо вам потрібно просування в Instagram. URL: <https://smm.co.ua/uk/instagram/> (дата звернення 18.12.2024)
2. Соціальні медіа для ресторанів: Збільшення впливу та взаємодії з аудиторією URL: <https://seo-evolution.com.ua/blog/reklama-v-internete/sotsialni-media-dlya-restoraniv> (дата звернення 16.12.2024)
3. Соціальні мережі для ресторанів: як вести, оцінювати ефективність та планувати комунікацію. URL: https://www.restorator.ua/post/social_media (дата звернення 12.12.2024)

Вікторія Поварчук, Антон Марков,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*
Науковий керівник: Ольга Прокопчук,
викладач фахових дисциплін

МАРКЕТИНГ В УКРАЇНСЬКІЙ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

У сучасних економічних умовах принципи глобальної клієнтоорієнтованості закладені в основу функціонування кожного підприємства. Успішні компанії розглядають враження гостей, як важливий ресурс бізнесу, тому для забезпечення прибутковості

інвестують в емоції, почуття та враження своїх відвідувачів. Для задоволення цих психологічних аспектів клієнтів особливо актуальним є застосування інструментарію маркетингу вражень. Це важливо позаяк маркетинг вражень впливає не лише на основну вигоду, що отримують споживачі, а й на те, як вони себе почувають у процесі отримання та користування товаром/послугою. Це спонукає компанії бути більш креативними та створювати wow-сервіс і wow-ефект. Сфера гостинності за своєю природою покликана найбільше уваги приділяти враженням, емоціям і почуттям споживачів, а здатність їх викликати і надавати визначатиме успіх підприємств цієї сфери на ринку.

Заклади ресторанного господарства використовують різноманітні формати маркетингових заходів для створення wow-сервісу і wow-ефекту, наприклад майстер-класи для дітей, послуги діджея на вихідні і святкові дні, тематичні вечори, гастрономічні вечери, дегустації, закриті дегустації меню та ін. Проведення таких та інших цікавих маркетингових заходів дає змогу продемонструвати гостю все краще відразу: продукт, сервіс закладу, атмосферу, здивувати приємними дрібницями, подружитися, сформувані лояльність гостя. Із погляду бізнесу такі маркетингові заходи повинні мати чітко окреслену мету, підпорядковану маркетинговій стратегії ресторанного закладу. Це означає, що кожна подія має бути спланованою і врахованою у щомісячному, щоквартальному і щорічному плані маркетингу. Наприклад, проведення дегустації оновленого основного меню сприятиме збільшенню замовлень; дегустація коктейлів із демонстрацією навичок міксології барменів посилить розвиток питної культури в барі тощо.

Важливо дотримуватися балансу між концепцією ресторанного закладу і форматом конкретного маркетингового заходу, спрямованого на створення позитивних вражень клієнта. І ще потрібно сфокусувати увагу на тому, що розвиток підприємства ресторанного бізнесу на основі пропозиції вражень можливий за умови залучення споживача в дію на особистому рівні, прагнучи при цьому зробити цю дію незабутньою. Креативний підхід до впровадження маркетингу вражень сильно впливає на бажання клієнта відвідувати ресторанний заклад повторно. Найчастіше заклади ресторанного господарства здійснюють кулінарні майстер-класи, кулінарні шоу, кулінарні квести, тематичні гастрономічні чи кулінарні фестивалі та ін. До цього слід додати різновиди проєктів відкритої кухні, реалізація яких дає змогу

наочно демонструвати приготування страв, створює можливість отримання споживачем кулінарного досвіду, кулінарної майстерності та кулінарного мистецтва, сприяє розширенню кулінарного світогляду про правильне ставлення до їжі, урізноманітнює інгредієнти та принципи поєднання продуктів. Синергія цих методів на підсвідомому рівні, безумовно, збільшує довіру гостей до ресторанного закладу.

У закладах ресторанного господарства події, які найчастіше використовуються як привід для організації креативних маркетингових заходів, умовно прийнято розділяти на: – класичні (Новий рік, Різдво, Міжнародний жіночий день, Великдень). До цих свят готують спеціальну програму, наприклад до Нового року – карнавальне шоу, до Великодня – паски «із собою», фірмові великодні кошики; на Різдво – кутю; у сезон пікніків – набори BBQ і т. д. Такі маркетингові заходи не лише збільшують товарообіг, а й зміцнюють лояльність гостя, адже економиться його час.

Удале і комплексне використання маркетингу вражень дає змогу успішно вирішити низку маркетингових завдань ресторанного закладу, серед яких: його презентація цільовій аудиторії; позиціонування і популяризація цінностей бренду; збільшення кількості відвідувачів і середнього чека в довгостроковому періоді; створення новинного приводу для PR-комунікацій; підвищення престижу і поваги до ресторанного закладу серед його працівників. Сьогодні чітко прослідковується дотримання концепції маркетингу вражень і на українському ринку ресторанних послуг.

Маркетингові дослідження засвідчують зростання інтересів споживачів до тематичних закладів ресторанного господарства з чітким позиціонуванням, у яких усі елементи (від меню до інтер'єру та поведінки персоналу) побудовані навколо єдиної ідеї (наприклад, «Львівська майстерня шоколаду»), що забезпечує клієнтоорієнтований сервіс і, як результат, максимально сильні емоції та враження. Удало реалізований маркетинг вражень потенційно забезпечує продаж ресторанного продукту, підвищення рентабельності, отримання додаткового прибутку та формування стабільної конкурентної переваги. Важливо, що маркетинг вражень обов'язково пов'язаний зі створенням нової цінності, пов'язаної із захопливістю, розвагою. Підтвердженням цьому є результати маркетингових досліджень, які визначили основні детермінанти вибору споживачем закладу ресторанного бізнесу, а саме продукція,

персонал, атмосфера, ціна, імідж, інтер'єр, тип кухні, якість обслуговування, комфорт, рівень і якість звуку в приміщенні.

Сучасний споживач сприймає властивості та переваги, якість продукту та позитивний імідж як належне й очікує, щоб продукт, комунікації та маркетингові кампанії збуджували його почуття, хвилювали душу. За результатами маркетингових досліджень можемо підсумувати, що фінансовий успіх підприємств індустрії гостинності значною мірою залежить від задоволення потреб сучасного споживача щодо отримання незабутніх враження та емоційної насолоди. Це означає, що підприємства індустрії гостинності повинні надавати споживачу не тільки послуги, а й пов'язані з ними емоції, що формують широкий спектр почуттів. Ученими доведено, що досвід і позитивні враження роблять людину набагато щасливішою, ніж матеріальні блага, тому споживачі цінують враження й емоції, які вони можуть отримати під час взаємодії з підприємством сфери гостинності. Для розширення спектру вражень та збільшення їхньої споживчої цінності підприємствам індустрії гостинності необхідно впроваджувати маркетингові інновації і використовувати новітні технології. Синергічно це сприятиме забезпеченню максимального задоволення запитів і потреб клієнтів, підвищенню їхньої лояльності та формуванню з ними довгострокових і взаємовигідних відносин.

Уважаємо, що саме ті підприємства індустрії гостинності, які ефективніше застосовуватимуть технології маркетингу вражень, матимуть вагомі конкурентні переваги і забезпечать своє успішне майбутнє. Подальші дослідження варто зосередити на дослідженні емоційних потреб споживачів та створенні таких маркетингових продуктів, які б найповніше задовольняли потреби споживачів у позитивних враженнях.

Список використаних джерел:

1. Белова Т.Г., Крайнюченко О.Ф. Маркетинг вражень – технологія майбутнього. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8892/1/31>.

2. Поверіна Ю.О. Передумови виникнення та сутність маркетингу вражень <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/15456/1/Pre-conditions%20of%20marketing%20>.

3. Шеремета П.М. Тотальний маркетинг в економіці вражень. URL: <http://innovations.com.ua/uk/articles/4/18/744>

Поліщук Юрій, Шахрайчук Назар,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*
Науковий керівник: Оксана Артемюк,
*викладач фахових дисциплін,
першої категорії*

НОВІТНІ РОЗРОБКИ ТА ІННОВАЦІЇ В ЇЖІ ЗМІНЮЮТЬ НАШ РАЦІОН

Технології проникають у всі сфери життя, не оминувши й харчову індустрію. Харчові технології постійно розвиваються і новітні розробки та інновації в їжі кардинально змінюють наш раціон.

Сучасні харчові технології спрямовані на покращення якості продуктів, підвищення їхньої безпеки та створення нових харчових рішень. Завдяки інноваційним підходам, сьогодні ми можемо насолоджуватися продуктами, які раніше були недосяжними або невідомими. Розвиток технологій харчування дозволяє не лише покращити смакові властивості їжі, але й зробити її більш корисною та екологічно чистою.

До новітніх розробок у харчових технологіях відносять: штучне м'ясо, вертикальні ферми, 3D-друк їжі, нанотехнології у харчуванні.^[4]

Штучне м'ясо – це м'ясо, що вирощується в лабораторних умовах з клітин тварин, та не потребує вбивства цієї тварини. Для початку вирощування беруть зразки стовбурових клітин їх поміщають в біореактор – резервуар з «бульйоном», в якому є фактори росту, вітаміни, мінерали та інші поживні речовини. У цьому середовищі стовбурові клітини, що забезпечуються киснем, активно розмножуються. Процес займає близько трьох тижнів. Коли набирається критична маса клітин, вони зливаються, формуючи м'язові волокна. Ця технологія дозволяє зменшити негативний вплив на навколишнє середовище та забезпечити етичніші умови виробництва, особливо для тих, хто вважає, що тварин не можна вбивати.^[3,4]

Штучне морозиво – за допомогою ферментації грибів розроблено молочний продукт ідентичний молочному білку (казеїн та сироватка).^[2]

Вертикальні ферми— використання вертикальних ферм дозволяє вирощувати овочі та зелень у міських умовах, що зменшує витрати на транспортування та зберігання. Це теплиця з багато

ярусним розташуванням рослин. Вона «нафарширована» високими технологіями, які контролюють клімат, воду та освітлення. Такі ферми можна розмістити не тільки на землі, а й на даху та в підвалі. Їх розмір – від метрової шафи чи вантажного контейнера до великого тепличного комплексу. Ці ферми використовують менше води та землі, що робить їх більш екологічно чистими.^[1]

3D-друк їжі— технологія 3D-друку дозволяє створювати їжу з різних інгредієнтів за заданими формами та текстурами, використовуючи відповідне обладнання.^[4]

Наприклад, вироби із шоколаду різних форм і об'ємів, пасти, печиво, із рибних сумішей та м'ясних паст- текстури, схожі на справжнє м'ясо або морепродукти, із сирних паст- сир складних форм і текстур.

Ці матеріали мають бути в правильній консистенції для плавного проходження через принтер, тому часто використовуються спеціальні рецепти або готові пасти, які адаптовані для друку.

Це відкриває нові можливості для кулінарії та дозволяє експериментувати з різними рецептами та інгредієнтами.

Нанотехнології у харчуванні — використання наночастинок у харчовій індустрії дозволяє покращити смак, текстуру та поживну цінність продуктів. Нанотехнології також можуть використовуватися для створення нових пакувальних матеріалів, що забезпечують довший термін зберігання їжі.

Інновації в їжі мають значний вплив на наше здоров'я. Нові продукти та технології дозволяють створювати більш корисні та поживні продукти, які сприяють покращенню загального стану здоров'я.

Також в нашій час набувають популярності інтелектуальні кухні та гаджети, оснащені штучним інтелектом. Вони дозволяють автоматизувати процес приготування їжі, забезпечуючи точне дотримання рецептів та покращуючи якість страв. Такі технології роблять кулінарію більш доступною та зручною для кожного.

Попри численні переваги, новітні харчові технології стикаються з певними викликами. Одним з головних викликів є необхідність адаптації до нових технологій та підвищення обізнаності споживачів про їх переваги та ризики.

Для успішного впровадження новітніх харчових технологій важливо забезпечити належний рівень освіти та обізнаності споживачів. Освітні програми можуть допомогти людям зрозуміти переваги нових продуктів та технологій, а також навчитись їх правильно використовувати.

Іншою важливою складовою є регулювання та стандартизація новітніх харчових технологій. Необхідно розробити та впровадити стандарти, які забезпечать безпеку та якість нових продуктів, а також захистять споживачів від можливих ризиків.

Використання новітніх розробок та інновацій у харчовій індустрії приносить численні переваги як для споживачів, так і для виробників:

- новітні технології дозволяють створювати продукти з покращеними смаковими властивостями та підвищеною поживною цінністю;

- використання екологічно чистих технологій допомагає зменшити викиди парникових газів та зменшити споживання природних ресурсів;

- новітні технології дозволяють забезпечити високий рівень безпеки продуктів, що знижує ризик харчових отруєнь та інших захворювань;

- впровадження новітніх розробок у процесі виробництва допомагає підвищити ефективність та зменшити витрати.

На висновок хотів сказати – технології харчування та новітні розробки можуть змінювати наш раціон, роблячи його більш неординарним, багатогранним, смачним та різноманітним. Інновації в їжі, такі як штучне м'ясо, вертикальні ферми, 3D-друк їжі та нанотехнології, відкривають нові можливості для покращення якості життя. Однак важливо пам'ятати про необхідність адаптації до нових технологій та забезпечення належного рівня освіти та обізнаності споживачів, відповідальних виробників.

Список використаних джерел:

1. Вертикальні ферми в Україні: скільки це коштує та як організувати tech-господарство вдома – Економічна правда

2. Інновації в харчовій промисловості: здобутки та перспективи майбутнього

3. М'ясо з пробірки: як його роблять, яка його вартість і чому це важливо | Співчуття у фермерстві

4. Технології харчування: як новітні розробки та інновації в їжі змінюють наш раціон – NEWFOOD

5. https://www.yakaboo.ua/ua/innovacijni-tehnologii-harchovih-virobnictv-monografija.html?srsId=AfmBOopdGbmvgOSiUuoxcf0LD264O23BQLfhDIC_BNu_iRSCkU94N1R

Олександр Радіонов,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва Дніпровського
державного технічного університету*

Науковий керівник: Ірина Жуковська,
*викладач спецдисциплін, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист*

ФУД-ДИЗАЙН: МИСТЕЦТВО В ТАРІЛЦІ

Дизайн та оформлення страв відіграють ключову роль у кулінарії, тому що вони не лише покращують візуальне сприйняття їжі, а й впливають на загальне враження про неї. Кулінари та шеф-кухарі використовують фуд-дизайн для створення естетично привабливих кулінарних шедеврів, які здатні здивувати та порадувати гостей. Різноманітність методів, включаючи карвінг та флористику, додають унікальності та оригінальності кожній страві.

Зазвичай під фуд-дизайном розуміють симбіоз естетичних компонентів, який робить їжу привабливішою, цікавішою, бажанішою. Однак, основа фуд-дизайну – це функціональність, а зовсім не краса. І є навіть відповідні спеціалісти – фуд-стилісти.

Завдання дизайнера створити таку страву, щоб відвідувачу захотілося спробувати, пробудити інтерес до взаємодії. Природна цікавість та любов до естетики допомагають у створенні фуд-дизайну, що працює. Іноді кажуть, що всі найвдаліші та ергономічніші форми вже створені природою — напевно тому кондитери та шефи так люблять маскувати страви під якісь продукти чи предмети інтер'єру.

Попри вікову історію гастрономії, про фуд-дизайн люди почали замислюватися не дуже давно. Кухарі зберігали акцент на якості продукту, спеціях чи поєднаннях. Проте, наприкінці ХХ століття людство перестало задовольнятися чимось звичним і знадобилося оновлення.

Піонером фуд-дизайну вважають іспанця Марті Гіше, який у 1997 році придумав розмістити на печиво схему в скільки способів його відкушувати. Іншим нововведенням уродженця Іберії стали торти із кольорових сегментів різного розміру, які вказували на кількість інгредієнтів у складі.

З того часу індустрія зробила крок далеко і широко. Наприклад, паризькі графічні дизайнери Томас Вейл та Квентін Вайсбух

видумали бургер у формі морозива. А канадський дослідник Діана Леклер Біссон у гонитві за екологічністю створила посуд із їстівних, біорозкладних елементів.

Цілу сторінку у фуд-дизайні було перевернуто з винаходом рослинного «не м'яса» та потраплянням його в тренди. Наприклад Марі Вогельзанг вигадала власних вигаданих тварин, яким могло б належати це «м'ясо», щоб зацікавити аудиторію. Способів отримати увагу стає все більше, важливо вміти ними користуватися

Ще однією масштабною частиною фуд-дизайну є предметна зйомка їжі. Саме завдяки їй їжа набуває своїх привабливих властивостей, стає бажанішою та апетитнішою. Але є певні правила, яких треба дотримуватись при фуд-зйомці:

Композиція та колір. Під кожен страву, шикується своя експозиція. Важливо, щоб фото було «живим», тобто побачивши його, людина буквально відчула смак і аромат страви. Як правило, знімати їжу доводиться безпосередньо в ресторані відразу після її приготування. Ця ж обставина накладає сильні обмеження часу — їжа довго не «живе», сир остигає, хліб завітрюється, пінка опадає. Тож знімати треба швидко. Використання кольорів залежить від стилю вашої зйомки та настрою замовника. У зйомці для ресторану швидкого харчування все має бути максимально яскраво і соковито, а в маленькій кав'ярні або барі доречні будуть стриманіші фото.

Форма, текстура та ракурс. У глядача має сформуватися відчуття повної природності, наче він прямо зараз може сісти до столу та насолодитися смаком їжі. Домогтися цього можна використовуючи сильні сторони страв – плавлений сир, підсмажену булочку, легкий піт на крижаному коктейлі. Їжа має бути привабливою, але не ідеальною – якщо поруч з тарілкою лежатимуть кілька крихт, природності буде більше. Порожніх місць у кадрі краще уникати – заповнити їх чимось підручним або взяти ближчий ракурс. Якщо їжа сама по собі не надто приваблива, то є можливість додати кадру фарб цікавим посудом незвичайної форми.

Світло та тінь. Найкраще використовувати природне світло так можна досягти ефекту максимальної натуральності, проте прямих променів краще уникати, щоб уникнути відблисків. Якщо зйомка проходить у темну пору дня, то рекомендується не допускати різких тіней і побудувати гармонійну композицію з використанням відбивача.

Пропорції та масштаб. Іноді, для внесення різноманітності в кадр можна застосувати кілька невеликих хитрощів. Під цим зазвичай розуміють яскраві, епатажні взаємодії з їжею, що викликають апетит: розрізати торт, розколоти шоколад, полити бургер сиром, а потім розламати. Багато ресторанів тепер спеціально вводять у меню страви, з якими зручно та красиво виходить знімати контент.

Переходячи до висновків, зазначимо, фуд-дизайн оточує нас з усіх боків іноді цілком очевидним, але при цьому не усвідомленим чином. Естетичному фактору у «фуд-дизайні» належить важлива роль на підставі того, що їжа має характер гастрономічно – духовного, що знаходить свій відбиток у культурі, а

сам фуд-дизайн в кулінарному мистецтві стає самостійним напрямком.

Список використаних джерел:

1. Літвінчук А.Р., Фесак Є.М., Колісниченко Т.О. : Фуд-дизайн та фудстайлінг – інноваційні напрямки естетичного оформлення і презентації ресторанних страв.

URL:https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/19589/1/Innovatyka2021_V2_P130-135.pdf (дата звернення 11.12.2024)

2. Фудстайлінг: мистецтво готування їжі до фотосесії.

3. URL: <https://mmr.ua/show/fudstajling-mistecztvo-gotuvannya-yizhi-do-fotosesiyi/> (дата звернення 17.12.2024)

Микола Степанчук, Володимир Трум,
*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*

Науковий керівник: Ольга Прокопчук,
викладач фахових дисциплін

КУЛІНАРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ

Культурна спадщина — це сукупність матеріальних та нематеріальних цінностей, які мають історичну, культурну, наукову чи художню значимість для певного народу, регіону або людства в цілому. Культурна спадщина є важливим елементом національної ідентичності, вона передається від покоління до покоління, формуючи уявлення про історію, традиції та культурні досягнення. Культурна спадщина може бути розділена на дві основні категорії:

1) Матеріальна культурна спадщина:

Нерухома: будівлі, пам'ятники, архітектурні комплекси, археологічні об'єкти, старовинні міста тощо.

Рухома: картини, скульптури, книги, архіви, артефакти, предмети мистецтва, музичні інструменти та інші об'єкти, що мають культурну цінність.

2) Нематеріальна культурна спадщина.

Культурна спадщина України в їжі є глибокою, багатою та різноманітною, відображаючи багатовікові традиції, географічне розташування та впливи інших культур. Українська кухня не лише смачна, а й сповнена символізму, традицій та обрядів, які передаються з покоління в покоління.

Основні елементи української гастрономічної спадщини:

Борщ — це справжній символ української кухні. Ця страва має десятки різновидів і відрізняється в кожному регіоні країни. Основними інгредієнтами борщу є буряк, капуста, картопля, морква, цибуля, м'ясо (зазвичай свинина або яловичина), а також сметана для подачі. Борщ часто асоціюється з гостинністю та святковими подіями.

Вареники — це тісто з різноманітними начинками (картопля, сир, вишня, капуста, м'ясо), яке варять у кип'ятку. Вареники також мають ритуальне значення, особливо в народних обрядах та святкуваннях. Вони символізують родинний затишок та злагоду.

Сало є важливою частиною української кулінарної спадщини. Воно використовується як окрема закуска або додається до страв для надання смаку. Сало є настільки важливим для українців, що часто використовується в народній творчості, жартівливих піснях та легендах.

Домашні ковбаси з м'яса (свинячі або яловичі) — традиційна частина українських свят. Вони готуються за родинними рецептами, переданими через покоління. Найвідоміші з них — це кров'янка, ліверна ковбаса та паляниця.

Голубці — це страва, в якій капустяне листя загортається навколо начинки з м'яса і рису. Голубці зазвичай подаються на свята або важливі події, такі як весілля, Великдень чи Різдво.

Куліш — це традиційна страва українських козаків, готується на основі пшона, сала, цибулі та м'яса. Ця проста, але поживна страва символізує давні українські воєнні традиції та побут.

Хліб займає важливе місце в українській культурі. Він символізує достаток, гостинність і є обов'язковим елементом багатьох обрядів. Паляниця та коровай є одними з найбільш відомих видів хліба. Короваї часто використовують на весіллях і урочистостях як символ єдності та добробуту.

Пампушки — це невеликі пухкі булочки, які традиційно подаються до борщу з часниковим соусом. Це ще одна популярна українська страва, яка відображає багатство української кулінарної культури.

Млинці та деруни (картопляні оладки) є важливою частиною української кухні. Їх часто подають зі сметаною або іншими соусами. Млинці також використовуються в обрядових стравах, наприклад, на Масницю.

Кисіль — традиційний український десерт на основі фруктів та ягід з додаванням крохмалю. Узвар — це компот, приготовлений з сушених фруктів (яблук, груш, слив), який часто готують на Різдво.

Кухня є не лише способом забезпечити організм поживними речовинами, але й важливим елементом національної ідентичності. Українські страви часто пов'язані з релігійними святами та обрядовими традиціями:

Кутя на Різдво символізує достаток і родинну єдність.

Паска на Великдень символізує воскресіння і нове життя.

Мед та мак використовуються у традиційних українських стравах на свята Маковія та Спаса.

Збереження національних страв

Українські страви, такі як борщ, вареники, галушки, сало, квашені овочі, стали не лише символом національної ідентичності, але й проявом культурного опору. У 2022 році борщ офіційно увійшов до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, що стало важливим кроком у міжнародному визнанні української кулінарної традиції. Це рішення підкреслило важливість збереження традиційної кухні в умовах війни та спроби знищити українську культурну самобутність.

Нові тенденції: відродження та інновації

В умовах війни українські кухарі та кулінарні ентузіасти активно працюють над популяризацією старовинних рецептів та локальних продуктів. З'явилися проекти, що спрямовані на відновлення рецептів, які передавалися з покоління в покоління в різних регіонах України. Особливо важливим стало використання локальних інгредієнтів, що допомагає підтримувати місцевих фермерів та виробників.

Війна також вплинула на розвиток гастрономічних трендів, які адаптуються до нових умов. Наприклад, популярними стали продукти тривалого зберігання, які легко транспортувати на фронт та в зони бойових дій. Це варення, тушкованки, різноманітні засоленості та

консервація. Водночас українські кухарі почали адаптувати рецепти до умов обмеженого доступу до продуктів, що дозволяє готувати традиційні страви навіть у складних умовах.

Волонтерство та соціальні проекти

Кулінарна спадщина України стала основою багатьох волонтерських ініціатив. Під час війни з'явилося чимало громадських організацій та волонтерських проектів, які готують та доставляють їжу для військових, переселенців та постраждалих від бойових дій. Українські страви, такі як борщ, каші, пиріжки, готуються та передаються на передову, символізуючи не лише підтримку, але й єднання нації.

Також виникають проекти, спрямовані на збереження кулінарної спадщини у вигляді кулінарних книг, онлайн-курсів та майстер-класів, де молоде покоління вчиться готувати традиційні українські страви. Це допомагає не лише зберегти культуру, але й передати її наступним поколінням.

Кулінарія як інструмент дипломатії та культурної ідентичності

Українська кухня стає частиною культурної дипломатії. Зі збільшенням кількості українських біженців у Європі та інших країнах світу, зростає інтерес до української кухні на міжнародному рівні. Відкриваються українські ресторани, проводяться гастрономічні фестивалі, де знайомлять із традиційними українськими стравами, що дозволяє іноземцям краще зрозуміти українську культуру та історію.

Таким чином, війна зробила українську кулінарну спадщину не лише предметом збереження, але й джерелом натхнення для розвитку нових форм кулінарної ідентичності. Кухня стала символом боротьби та сили духу, нагадуванням про важливість національної єдності та підтримки.

Культурна спадщина відіграє важливу роль у збереженні історичної пам'яті та національних традицій. Організації, такі як ЮНЕСКО, сприяють збереженню світової культурної спадщини через міжнародні програми охорони та підтримки історично значущих об'єктів і культурних практик.

Кулінарна спадщина України зазнала значних змін та випробувань під час російсько-української війни, але водночас набула нового значення та символізму. Війна, яка триває з 2014 року і загострилася у 2022 році, змусила українців не лише переосмислити свої національні цінності, але й звернути особливу увагу на збереження своїх культурних традицій, зокрема кулінарних.

Після російської агресії Україна акцентує увагу на моніторингу ситуації в Криму. Виконавча рада ЮНЕСКО приймає рішення, що підтверджують територіальну цілісність України та створюють умови для моніторингу окупованих територій. У 2022 році ухвалено рішення про надання надзвичайної допомоги Україні у всіх сферах мандату ЮНЕСКО. Також під час війни 25 об'єктів культурної спадщини України отримали посилений захист за Гаазькою конвенцією. Ці об'єкти тепер під міжнародним імунітетом від нападів, а їх руйнування вважається воєнним злочином. Україна представлена у багатьох робочих органах ЮНЕСКО, зокрема у комітетах, що захищають культурну спадщину, та у радах з фізичного виховання, комунікацій і спорту. Українські об'єкти, такі як Собор Святої Софії та Києво-Печерська Лавра, Львівський історичний центр, Херсонес Таврійський, занесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Також традиції, такі як Петриківський розпис, козацькі пісні та борщ, визнані нематеріальною культурною спадщиною. ЮНЕСКО також підтримує асоційовані школи та університетські кафедри в Україні, що працюють над міжнародними освітніми проектами та сприяють співпраці у різних галузях науки і культури.

Культурна спадщина України є надзвичайно багатою та різноманітною, відображаючи багатовікову історію, традиції та впливи різних культур. Вона включає архітектурні пам'ятки, народні ремесла, музичні та танцювальні традиції, літературні твори та багато іншого. Українська культура формувалася під впливом слов'янських, грецьких, римських, візантійських та інших цивілізацій, що зробило її унікальною та самобутньою. Збереження та розвиток цієї спадщини є важливим завданням для наступних поколінь, адже вона є основою національної ідентичності та гордості українського народу.

Список використаних джерел:

1. https://lb.ua/culture/2023/10/12/579241_cherez_rosiyske_vtorgnenya.html
2. <https://suspilne.media/rivne/931019-kulinarnij-spadok-osoblivosti-cervonogo-borsu-z-visnami-po-gosanski-z-rivnensini/>
3. <https://suspilne.media/rivne/926701-kulinarnij-spadok-so-take-kolotusa-i-ak-ii-gotuut-na-rivnensini/>
4. <https://genevasolutions.news/explorations/ukraine-stories>

Віктор Токарчук,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва Дніпровського
державного технічного університету»*

Науковий керівник: Олена Вільхова,
*викладач спецдисциплін, спеціаліст
вищої категорії*

СУЧАСІ ТЕХНОЛОГІЧНІ РІШЕННЯ ДЛЯ КУЛІНАРНОЇ ОБРОБКИ ПРОДУКТІВ У ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Розвиток людини давно вийшов на інший рівень і ми вже готуємо їжу не на відкритому вогні, а на сучасному обладнанні, яке дозволяє корегувати температуру, тиск, тривалість нагрівання тощо. Ще недавно всі з захопленням знайомилися з принципом роботи Су-від (sous vide), а на сьогоднішній день без нього не обходиться майже жоден заклад ресторанного господарства [1]. Поряд з цим обладнанням в гарячий цех варто додати Thermomix. Цей «кухонний робот» робить приготування їжі простішим і приємнішим. Серед його основних переваг: вбудовані ваги, таймер, програма «Cookidoo», яка допомагає отримувати доступ до 88 тисяч рецептів. Сучасні його варіації мають нову функцію автоматичного покрокового приготування.

Основні переваги даного обладнання – це м'яке кип'ятіння інгредієнтів протягом тривалого періоду часу, що надає глибокі, складні смаки, які важко отримати основним способом варіння. Володіння технологічними принципами роботи дозволяють розробляти власні рецепти.

Серед існуючого переліку пропозицій програми «Cookidoo» досить обмежена кількість соусів, що і спонукало до розробки унікальних дресингів на основі олії з підвищеною поживною цінністю. В основі розробленого напівфабрикату для дресингів є олія оливкова рафінована (400 г). З метою підвищення її поживної цінності та надання органолептичної привабливості до її складу додано базилік (50 г) і шпинат (200 г). Змішування складових відбувається при температурі 80 °С. Після досягнення заданої температури суміш фільтрується. Вихід становить 500 г. Короткотривале нагрівання до вказаної температури дозволяє пролонгувати термін зберігання напівфабрикату.

«Зелена олія» має низку характеристик, які відрізняють її від звичайних олій з додаванням трав. Вміст шпинату та базиліку, додає в

олію вітаміни (А, С, К), мінерали (залізо, магній), антиоксиданти (лютеїн, зеаксантин), які фактично не приймаються стандартними трав'яними оліями. Завдяки короткотривалому нагріванню до 80 °С, активні речовини з інгредієнтів залишаються стабільними, що забезпечує збереження більшої кількості живильних компонентів. Стабільність «Зеленої олії» залежить від кількох ключових факторів, які впливають на її збереження органолептичних, поживних і технологічних властивостей. Це температура зберігання, світло, контакт з повітрям (киснем), вологість і мікробіологічний вплив, тривалість нагрівання під час виробництва. Щоб «Зелена олія» як найдовше зберігала свої властивості, потрібно дотримуватися усіх ключових умов: використовувати скляні пляшки темного кольору або нержавіючі металеві ємності, забезпечити герметичне закриття після кожного використання, зберігати у холодильнику (при температурі 4°С, до 1-2 місяців) або у темному прохолодному місці, вказати дату виготовлення, щоб контролювати термін придатності. Отримана «Зелена олія» має насичений зелений колір, який тільки додає візуальної привабливості стравам, що важливо для презентації в ресторанах. Смак та аромат притаманний інгредієнтам з яких вона складається. Вона може бути основою для створення унікальних заправок, маринадів і соусів. Її склад і технологія приготування забезпечують чудове поєднання зі стравами середньоморської, європейської та вегетаріанської кухні. «Зелена олія» виділяється своїм унікальним складом, технологічною обробкою та універсальністю, що робить її інноваційним продуктом у сучасній кулінарії.

Метою подальших досліджень є кількісне та якісне визначення екстрактивних речовин отриманого напівфабрикату, розроблення дресингів на його основі.

Технічні можливості Thermomix дозволяють в одній ємності змішати інгредієнти, подрібнити та гомогенізувати їх при заданій температурі, що значно спрощує процес приготування і забезпечує високу якість готового продукту. Дана функція є основою для приготування «Зеленої олії». Вона є перспективним функціональним продуктом, який характеризується високим вмістом антиоксидантів, що сприяє зміцненню імунітету та запобігання окислювальним процесам в організмі. Дослідження показало високу стабільність «Зеленої олії» при зберіганні, що розширює можливості її застосування в харчовій промисловості.

Список використаних джерел:

1. Singh P. et al. Sous vide processing for food quality enhancement: A review Food and Humanity, Vol. 1. – 2023. – P. 543-552.

9. ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я ТА БЕЗПЕКА

Вікторія Воробей,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Валентина Веснянка,
*викладач природничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-
методист*

ЯДЕРНИЙ ТЕРОРИЗМ, ЕКОЦИД І ВІЙНА: РУЙНУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ

Російсько-українська війна є основним чинником знищення навколишнього середовища, що спричиняє незворотні екологічні наслідки. З часом це призводить до загибелі та знищення флори й фауни як на території України, так і на Землі загалом.

З початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року російська федерація завдала значної шкоди природі України. Ці дії спричинили радіаційну, хімічну, фізичну, механічну та психологічну небезпеку.

Одним із найсерйозніших ризиків стала радіаційна небезпека. З перших днів війни рівень радіації різко зріс через втрату контролю над Чорнобильською зоною. Використання бронетехніки РФ у зоні відчуження спричинило зняття верхнього шару ґрунту та підвищення радіаційного фону. 9 березня 2022 року через численні обстріли Чорнобильська АЕС залишилася без електропостачання, що створило ризик втрати контролю над системами охолодження ядерного палива. Подальші дії окупантів, такі як недотримання радіаційного захисту та санітарних норм, лише ускладнили ситуацію [1].

Захоплення Запорізької атомної електростанції (ЗАЕС) у ніч на 4 березня 2022 року стало ще одним актом ядерного тероризму. ЗАЕС є найбільшою атомною електростанцією в Європі з потужністю 6000 МВт. Наслідки дій окупантів включають знищення високовольтної лінії зв'язку, пожежі, замінування енергоблоків, ризик витоку водню та розпилення радіоактивних речовин [2].

6 червня 2023 року Росія здійснила підлив Каховської ГЕС та греблі Каховського водосховища. Цей акт екоциду спричинив

затоплення територій площею близько 600 км². Забруднення вод Чорного моря та Дніпра відбулося через змив сміття, агрохімікатів і паливно-мастильних речовин. Руйнування Каховської ГЕС позбавило водопостачання значну кількість населення, а також поставило під загрозу флору та фауну. Постраждали Національний парк «Нижньодніпровський» і десятки видів тварин, у тому числі ті, що занесені до Червоної книги України [3].

Знищення об'єктів критичної інфраструктури також спричиняє значну шкоду екології. Наприклад, ракетний удар 8 березня 2022 року по заводу «Планета Пластик» призвів до потрапляння токсичних речовин у воду, ґрунт і повітря. Детонація ракет і артилерійських снарядів стала регулярною причиною хімічного забруднення, включаючи утворення кислотних дощів, які змінюють кислотність ґрунту та викликають опіки рослин.

Особливу небезпеку становить використання фосфорних боєприпасів, які спричиняють важкі пожежі та токсичні ураження живих організмів. Контакт із цими речовинами викликає хімічні опіки, ураження кісткової тканини та органів дихання.

Російське вторгнення спричинило руйнування екосистем, забруднення природних ресурсів і зменшення біорізноманіття. Після закінчення війни Україна ризикує зіткнутися з масштабною екологічною катастрофою, яка може поширитися на всю Європу.

Список використаних джерел:

1. Чорнобиль і ядерний терор окупантів. Чому трагедія на АЕС могла повторитись. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/chornobil-i-derniy-terror-okupantiv-chomu-1714056244.html> (дата звернення: 26.01.2025 р.).

2. Запорізька АЕС: захоплення окупантами, ядерний тероризм. URL: <https://mvs.gov.ua/news/zaporizka-aes-zaxoplennia-okupantami-iadernii-terrorizm> (дата звернення: 26.01.2025 р.).

3. Підрив Росією Каховської ГЕС: затоплено нацпарк «Нижньодніпровський» із угіддями світового значення, під загрозою сотні видів риб і птахів. URL: <https://espresso.tv/pidriv-rosieyu-kakhovskoi-ges-zatopleno-natspark-nizhnodniproviskiy-iz-ugiddyami-svitovogo-znachennya-pid-zagrozoju-sotni-vidiv-rib-i-ptakhiv> (дата звернення: 26.01.2025 р.).

*Гаврилюк Юліана,
Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»
Науковий керівник: Сидорук Іван,
викладач спеціаліст*

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я ТА БЕЗПЕКА

Громадське здоров'я та безпека є одними з ключових елементів сталого розвитку сучасного суспільства.

Ці аспекти включають комплекс заходів, спрямованих на покращення фізичного, соціального та психічного благополуччя населення. У рамках цього дослідження акцент зроблено на інтеграції медицини, фізичної реабілітації, сучасних технологій, фармації, соціальної роботи, охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Сучасне суспільство стикається з низкою викликів, які безпосередньо впливають на здоров'я населення:

1. Інфекційні хвороби. Епідемії, як-от COVID-19, показали важливість готовності систем охорони здоров'я до реагування на надзвичайні ситуації. Вчасна вакцинація, діагностика та ізоляція інфікованих осіб допомогли зменшити негативний вплив пандемії.

2. Неінфекційні захворювання. Згідно з даними ВООЗ, понад 70% смертей у світі спричинені хронічними захворюваннями, такими як серцево-судинні хвороби, діабет та рак [1]. Ці захворювання часто пов'язані зі способом життя, включаючи неправильне харчування, недостатню фізичну активність і стрес.

3. Екологічні проблеми.

Забруднення навколишнього середовища, зміна клімату та деградація природних ресурсів впливають на якість води, повітря та їжі, що є критичним для здоров'я населення. Забезпечення ефективної профілактики, ранньої діагностики та доступності медичних послуг залишається пріоритетом для багатьох країн.

Фізична реабілітація є невід'ємною складовою відновлення здоров'я після травм, операцій чи захворювань. Вона сприяє покращенню якості життя пацієнтів, зменшенню їхньої залежності від сторонньої допомоги та поверненню до активного життя.

Основні напрями фізичної реабілітації:

Реабілітація після інсультів. Використання сучасних методів, таких як кінезіотерапія, електростимуляція та ерготерапія, допомагає пацієнтам повернути втрачені рухові функції.

Реабілітація спортсменів. У спорті реабілітація відіграє ключову роль у відновленні після травм, запобіганні повторним пошкодженням і підтримці високої фізичної активності.

Інтеграція технологій. Сучасні пристрої, як-от екзоскелети, реабілітаційні роботи та віртуальна реальність, значно підвищують ефективність реабілітаційного процесу [2].

Важливим аспектом є також психологічна підтримка пацієнтів, оскільки їхній емоційний стан безпосередньо впливає на швидкість відновлення.

Безпека життєдіяльності охоплює всі аспекти, що забезпечують комфортне та безпечне існування людини. Сучасні технології пропонують інноваційні підходи до покращення безпеки:

Розумні системи дому. Датчики руху, сигналізації та системи автоматичного управління дозволяють вчасно реагувати на потенційні небезпеки, як-от пожежі чи витіки газу.

Цифровий моніторинг здоров'я. Носимі пристрої, які вимірюють пульс, тиск, рівень кисню в крові, допомагають своєчасно виявляти відхилення у стані здоров'я.

Автоматизація виробництва. Системи контролю на підприємствах знижують ризики травмування працівників і покращують умови праці [3].

Розвиток громадського здоров'я включає кілька ключових аспектів:

Профілактика захворювань. Згідно зі статистикою ВОЗ, 80% серцево-судинних захворювань можна запобігти завдяки зміні способу життя [2].

Розширення доступу до медичних послуг. Важливим є впровадження телемедицини, яка забезпечує надання консультацій навіть у віддалених регіонах.

Освітні кампанії. Інформування населення щодо здорового способу життя знижує ризик виникнення хронічних хвороб.

Фізична реабілітація спрямована на відновлення функцій організму після травм або захворювань. Основними її напрямками є:

Відновлення моторики. Наприклад, кінезіотерапія використовується для пацієнтів із порушеннями руху після інсульту.

Застосування сучасних технологій. Використання екзоскелетів та реабілітаційних тренажерів прискорює процес відновлення.

Індивідуалізований підхід. Реабілітаційні програми створюються з урахуванням фізичних можливостей і стану здоров'я пацієнта

Освітні кампанії є важливим інструментом для підвищення обізнаності населення про здоровий спосіб життя та безпеку. Навчальні програми з надання першої допомоги, популяризація здорового харчування та профілактичні заходи для зменшення стресу сприяють формуванню культури здоров'я.

Громадське здоров'я та безпека є невід'ємними елементами сталого розвитку суспільства. Їхня ефективна інтеграція можлива лише через співпрацю медичних, соціальних і наукових інституцій, а також завдяки впровадженню інноваційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. Неінфекційні захворювання: профілактика талікування. URL: <https://www.who.int>.

1. Петров О.О. Вплив сучасних технологій на процес фізичної реабілітації// Український журнал медицини. – 2022. – №5. – С.35-40.

3. Іваненко М.В. Інновації у сфері безпеки життєдіяльності // Техніка та інновації. – 2023. – №7. – С.12-18.

Ліза ІЩУК,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технології, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Людмила ГОЛУБ,
викладачка вищої категорії**

ПРОБЛЕМА НОРМУВАННЯ БІЛКА В СПОРТИВНОМУ ХАРЧУВАННІ, РИЗИКИ ЗБІЛЬШЕНОГО ДОЗУВАННЯ

Для оптимальної роботи всього організму важливо регулярно задовольняти його необхідною кількістю поживних речовин. Білки входять до есенціальних нутрієнтів. Їх значення важко переоцінити, так як вони є не лише основним «будівельним» матеріалом для створення клітин, тканин і органів, але і беруть безпосередню участь в синтезі ферментів, гормонів, необхідні для утворення гемоглобіну, підтримки імунітету, для здійснення обмінних процесів тощо.

Оскільки саме білок забезпечує зростання тканин і розвиток в'язевої маси в спортивному харчуванні норми споживання білку

індивідуальні в залежності від віку, часу та інтенсивності тренувань, виду спортивної діяльності, фізіологічного стану організму тощо. Кількість споживання білка вар'юється від 1,5 до 4 г на кг ваги маси тіла спортсмена. Це звісно більше, ніж у звичайному житті, так як в дієтології в загальній рекомендації для споживання дорослого в середньому 0,8 – 1,5 г на кг маси тіла.

Для тих, хто активно займається спортом і веде активний спосіб життя, відомо, що регулярний прийом протеїну дуже важливий. Білок дозволяє: наростити м'язову масу, попередити катаболізм, прискорити процеси регенерації м'язових тканин, зміцнити опорно-руховий апарат, втамовує голод, підтримує обмін речовин, збільшує кількість спалюваних калорій, зміцнює імунітет, підвищує силові показники і працездатність тощо. [1]

При нестачі білка в організмі (це стосується різних категорій осіб, від маленьких дітей до людей похилого віку, особливо спортсменів та військових) проявляється білкова недостатність. Перші тривожні симптоми:

Проблеми з шкірним покривом, нігтями і волоссям. Може спостерігатися лущення шкіри, поява почервоніння і депігментація. Волосся стоншуються, стають бляклими, випадають, а нігті ламаються;

Втрата м'язової маси. Не секрет, що мускулатура є найбільшим сховищем білків у всьому організмі. Коли прийом протеїну з тих чи інших причин зведений до мінімуму, організм починає черпати його з скелетних м'язів, що в результаті призводить до втрати м'язової маси і згодом до її виснаження.

Поява втоми і слабкості. Амінокислоти, що входять до складу протеїну, важливі не тільки для підтримки багатьох функцій організму, але і для виробництва енергії. До того ж, білки беруть участь в транспортуванні кисню, в зв'язку з чим їх нестача може привести до почуття втоми і слабкості. Важливо звернути увагу на загальне самопочуття, адже якщо ви схильні до хронічної втоми і занепаду сил, скоріш за все ви споживаєте мало білкової їжі.

Рецидивуючі вірусні або бактеріальні інфекції. Дефіцитні стани здатні знизити захисні функції організму і привести до частих захворювань і низькому опору інфекціям. Погане загоєння ран і тривала регенерація мускулатури. Якщо відновлювальні процеси протікають досить довго і рани заживають нешвидко, слід переглянути своє меню.

Для того щоб виявити в себе причину нестачі білку першочергово варто переглянути свій раціон та приблизно порахувати скільки білку ви вживаєте, а також розрахувати приблизну необхідну кількість в залежності від свої потреб.

Протеїн є незамінним та біодоступним компонентом раціону та існує у декількох видах, які можна використовувати в раціоні. По-перше, тваринний протеїн, який міститься в м'ясі, рибі, яйцях та молочних продуктах. Він є повноцінним джерелом білка, оскільки містить всі необхідні амінокислоти.

По-друге, рослинний протеїн, який можна знайти у бобових (квасоля, сочевиця), горіхах, насінні та соєвих продуктах. Рослинні джерела білка зазвичай не містять всіх амінокислот, тому для повноцінного білкового профілю потрібно комбінувати різні джерела. По-третє, білкові добавки, такі як сироватковий протеїн, казеїн, соєвий протеїн тощо. Вони зручні у використанні, особливо для людей з високими потребами в білку або тих, хто не може забезпечити їх через звичайну їжу. Існує і комбінований протеїн, в склад якого входять різні типи протеїнів, в тому числі звичайний сироватковий протеїн, а також яечний альбумін та казеїн. Такі комплекси допомагають довше тримати насичення та забезпечувати ефективно відновлення амінокислотами, які попадають у кров із протеїну. А також допомагає добрати необхідний рівень білка тому у кого є із цим складнощі. По-п'яте, гейнер при неповноцінному харчуванні. Гейнер є харчовою добавкою, що містить високий рівень калорій, білків і вуглеводів, і призначена для підтримки набору м'язової маси і ваги, особливо для людей з високою активністю або тих, хто відчуває труднощі з отриманням достатньої кількості нутрієнтів з їжі. Основними компонентами гейнерів є якісний білок найчастіше сироватковий, швидкі та повільні вуглеводи, а також додаткові вітаміни і мінерали. Це дозволяє не тільки забезпечити енергетичні потреби організму, але й сприяти відновленню і зростанню м'язів. Крім того, деякі гейнери містять ферменти для травлення, що забезпечує краще засвоєння та знімає можливий дискомфорт у шлунку.

Однак, важливо пам'ятати, що гейнер не повинен повністю замінити повноцінне харчування. Це доповнення, яке допомагає збалансувати раціон і забезпечити організм усім необхідним у тих випадках, коли отримання поживних речовин з їжі є складним або є великий брак часу стосовно прийому харчування. [2]

Висновки:

Помірковане застосування протеїну у вигляді харчових добавок дозволяє легко контролювати споживання необхідної кількості білку, що сприяє досягненню різних цілей – від нарощування м'язової маси до зниження ваги та підтримки здоров'я.

Список використаних джерел:

1. https://bioweb.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/10/Lektsiia8_BE_proteiny.pdf
2. https://mega-mass.ua/uk/blog/deficit-ta-profit-bilka-v-organizmi-scho-ce-i-yak-z-nimborotisy/?srsltid=AfmBOor0w1hRKyLgJJcpt7mIf_eKWVxjZM7iuFlRzR80QsPZxVzaOltM#h_497397837551716200125876

Колб Вікторія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технології, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Голуб Людмила,
викладачка вищої категорії**

ДОСЛІДЖЕННЯ АНТИДОПІНГОВИХ ПРАВИЛ І АНТИДОПІНГОВОГО КОНТРОЛЮ В СУЧАСНОМУ СПОРТІ. ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДОПІНГУ В УКРАЇНІ

Допінг у спорті залишається однією з найсерйозніших проблем сучасного спорту та суспільства в цілому. Використання заборонених препаратів не лише порушує принципи чесної гри, але й несе значні ризики для здоров'я спортсменів. В Україні питання протидії допінгу набуває особливої актуальності у зв'язку з інтеграцією до міжнародного спортивного співтовариства та необхідністю дотримання міжнародних стандартів.

Вирішення проблеми допінгу в Україні є надзвичайно складною, оскільки включає в себе взаємозв'язані медичні, юридичні, політичні, моральні, організаційні, соціальні та педагогічні аспекти. За це правопорушення передбачено декілька видів відповідальності одночасно: адміністративна, громадська, дисциплінарна і в особливих

випадках – кримінальна. Гіпотеза дослідження полягає в тому, що в сучасному олімпійському спорті спостерігається тенденція впровадження в якості допінгу нових вдосконалених субстанцій і методів, генного і клітинного допінгів, інших досягнень медицині і біології. Фахівці Олімпійського спорту України повинні постійно моніторити ці тенденції, удосконалювати законодавчу і нормативно-правову бази та інфраструктури антидопінгової політики, що мають бути приведеними у відповідність до сучасних міжнародних стандартів. [1]

Вплив допінгу на здоров'я спортсмена охоплює широкий спектр речовин та методів, спрямованих на штучне підвищення його фізичних можливостей. Незважаючи на тимчасове покращення спортивних результатів, використання допінгу може призвести до серйозних медичних та психологічних наслідків.

Медичні наслідки:

-серцево-судинні ускладнення: деякі допінгові препарати викликають підвищення артеріального тиску;

-гормональні порушення: використання анаболічних стероїдів може призвести до дисбалансу гормонів, що впливає на репродуктивну систему та обмін речовин;

-печінкові та ниркові ураження: деякі речовини мають токсичний вплив на печінку та нирки, що може призвести до їх недостатності;

-психологічні наслідки: залежність (деякі допінгові препарати викликають психологічну та фізичну залежність); психічні розлади (можливі прояви агресії, депресії, тривожності та інших психічних розладів) [2].

Всесвітній антидопінговий кодекс діє сумісно з п'ятьма Міжнародними стандартами – документами, що стосуються практично всіх складових частин допінгконтролю: список заборонених речовин і методів; тестування; антидопінгові лабораторії, акредитовані WADA; терапевтичне використання заборонених в спорті речовин і методів; захист приватного життя та особистої інформації. Законодавство України про антидопінгову діяльність у спорті ґрунтується на Конституції України і складається з цього Закону, Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті, Антидопінгової конвенції, Додаткового протоколу до неї, Закону України «Про фізичну культуру і спорт» та інших нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини у сфері антидопінгової діяльності у спорті.

В останні роки був реалізований ряд ініціатив, у тому числі, розробка нових аналітичних методів, таких як дослідження вмісту соматотропного гормону, біомаркерів генного допінгу і стероїдного профілю спортсменів.

Незважаючи на величезні зусилля із боротьби з допінгом, час від часу, можна почути іншу точку зору: якщо застосування незаконних речовин неминуче, можливо, варто легалізувати їх вживання? Як спортсменам долати надмірні навантаження, яких вимагають змагальні перегони? Як продовжувати дотримуватися олімпійського девізу: «Швидше, вище, сильніше!», якщо потенціал природних рекордів практично вичерпаний?

Висновки:

1. Зусиллями агентства WADA AMA в останні роки був реалізований ряд ініціатив, у тому числі і розробка нових аналітичних методів, таких як дослідження людського гормону росту, біомаркерів генного допінгу і стероїдного профілю спортсменів.

2. Список допінг препаратів WADA розділяє на три типи заборони. Повністю заборонені препарати і методи: анаболічні агенти, гормони і модулятори метаболізму, діуретики і маскувальні агенти, β -2-агоністи, пептидні гормони і чинники зростання, маніпуляції з кров'ю і сечею, генний допінг (статеві модифікатори). Речовини заборонені на змаганнях: стимулятори, наркотики, канабіноїди, стероїдні гормони глюкокортикоїди. Речовини обмежені за видами спорту: β -блокатори.

3. Аналіз показників біологічного паспорту спортсмена, що складається із стероїдного гематологічного і ендокринологічного модулів, не замінює традиційний допінг-контроль методом пошуку заборонених речовин у зразках, а доповнює його.

4. На мою думку використання ерголітичних засобів вбиває саму ідею «чесної гри» (fair play) – етичного кодексу світового спорту. Згідно з ним, на старті всі атлети повинні мати рівні шанси на перемогу. Допінгові перегони загрожують і соціальним функціям спорту: дозволити нерівні умови на старті та зневагу до здоров'я спортсменів на змаганнях означає допустити їх в інших сферах життя.

Список використаних джерел:

1. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1118927>
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-20#Text>
3. https://protocol.ua/ua/pro_antidopingovu_diyalnist_u_sporti_stattya_2/

Ліщук Софія,
*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*
**Науковий керівник: Ходорчук
Олександр,**
викладач фізичної культури

ЗАСТОСУВАННЯ МАСАЖУ ПІСЛЯ СПОРТИВНИХ ЛЕГКОАТЛЕТИЧНИХ ТРАВМ

Масаж є ключовим компонентом реабілітації після спортивних травм, особливо для легкоатлетів, які регулярно зазнають значних фізичних навантажень. Використання масажу допомагає значно пришвидшити процес відновлення організму, а також запобігти ускладненням кістково-м'язової системи. Основними завданнями масажу є покращення кровообігу, стимуляція якого забезпечує доставку кисню та поживних речовин до уражених тканин, зменшення набряків за рахунок виведення зайвої рідини, розслаблення м'язів і зняття спазмів, а також сприяння відновленню еластичності тканин.

Масаж підвищує адаптивні можливості організму, м'язи, зв'язки та суглоби стають стійкими до значних фізичних навантажень. Краще починають працювати дихальна та серцево-судинна системи. Посилене кровопостачання тканин і виведення токсичних продуктів обміну дозволяє швидко відновлюватись після змагань. Подразнення та активізація нервово-рефлекторних зв'язків є фактором додаткового тренування мускулатури.

Масаж при спортивних травмах може бути різноманітним за технікою та метою. Класичний масаж зазвичай застосовується для зняття напруги та покращення кровообігу, тоді як глибокий масаж тканин ефективно працює з фасціями та глибокими м'язами, сприяючи їх відновленню. Спортивний масаж може бути підготовчим, якщо проводиться перед тренуванням або змаганнями, чи відновлювальним, якщо його метою є реабілітація після фізичних навантажень. Лімфодренажний масаж також відіграє важливу роль у зменшенні набряків та стимуляції регенеративних процесів.

За допомогою різних видів масажу для спортсменів з такого виду спорту як легка атлетика, можна надати позитивного впливу на

стан організму особи, для подальшого кращого функціонування органів, з удосконаленням усіх систем організму спортсмена, які можуть проводитися в якості лікування, реабілітації та профілактики здоров'я людини.

Підхід до масажу залежить від стадії реабілітації. У гострому періоді, коли набряк і біль є найбільш вираженими, застосовуються легкі техніки, такі як погладження та легке розминання, щоб уникнути додаткового подразнення тканин. У підгострій фазі акцент робиться на стимуляції кровообігу та профілактиці м'язової атрофії через техніки розтирання й вібрації. На етапі пізньої реабілітації масаж стає більш інтенсивним, допомагаючи відновлювати рухливість суглобів, зменшувати залишкові симптоми травми та готувати спортсмена до повернення до тренувального процесу.

Ефективність масажу залежить від типу отриманої травми. Наприклад, при розтягненнях зв'язок і сухожилів масаж допомагає зменшити біль, запалення та сприяє покращенню еластичності тканин. У випадку ушкоджень м'язів застосування локального масажу дозволяє уникнути фіброзу та прискорити регенерацію. При травмах суглобів масаж сприяє зменшенню набряків, покращенню рухливості та зміцненню навколосуглобових структур. Масаж також є важливою складовою комплексного відновлення, поєднуючись із такими методами, як фізіотерапія, лікувальна фізична культура та гідротерапія.

Для досягнення максимального ефекту необхідно враховувати індивідуальні особливості спортсмена, характер його травми та стадію відновлення. Важливо, щоб масаж виконувався професійним фахівцем із дотриманням відповідних технік і протоколів. У комплексі з іншими реабілітаційними заходами масаж дозволяє легкоатлетам швидше повернутися до активної спортивної діяльності, знижуючи ризик повторних травм і сприяючи тривалому збереженню здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Ахметов Р. Ф., Максименко Г. М., Кутек Т. Б. Легка атлетика: Підручник. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2013. – 340 с.
2. Вакуленко Л. О., Вакуленко Д. В., Кутакова О. В., Прилуцька Г. В. Реабілітаційний масаж. Тернопіль: ТДМУ, 2018. 524 с.
3. Мухін В. М. Фізична реабілітація. К.: Олімпійська література, 2009. 488 с.

Софія Максимова,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Оксана Тесунова,
*керівник фізичного виховання, спеціаліст
вищої категорії, старший викладач*

ЗНАЧЕННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗМІЦНЕННІ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність теми. Нераціональний розподіл навантаження на студентів призводить до перевтоми. Сучасне життя та навчання має свої наслідки. Це пов'язано з тим, що вони характеризуються малою фізичною рухливістю протягом дня. Що і є основною причиною функціональних 143 порушень в організмі, хронічних захворювань внутрішніх органів та значного порушення постави. Тому, заняття фізичними вправами має бути спрямоване на загальне зміцнення організму студента. А саме, для підвищення працездатності, та сприяння зміцненню здоров'я студентської молоді [1].

До основних завдань ЗФПО сьогодні входять: розвиток і збереження інтелектуального та фізичного потенціалу молодого покоління. А це передбачає виховання повноцінного, гармонійно розвиненого, психічно і фізично здорового здобувача [2].

На сьогоднішній день, на жаль, стан здоров'я студентської молоді є не найкращим. Праці І. Боднар (2010), А. Драчука (2011) вказують, що близько 90 % студентів мають значні відхилення саме у стані здоров'я. Нажаль, половина з них – незадовільну фізичну підготовленість. Ця проблема, останнім часом, все більше привертає увагу вітчизняних науковців. Над проблемою здоров'я учнівської та студентської молоді, а також різних груп населення працювали: С. Кириленко, А. Нагорна В. Горашук, Л. Хижняк, та ін..

Мета – узагальнити вітчизняний досвід фізкультурно-оздоровчої діяльності з метою зміцнення здоров'я студентської молоді. Для вирішення поставленої мети ми використали методи дослідження – це аналіз та узагальнення вітчизняного досвіду.

Результати дослідження. На думку вчених, людство сьогодні знаходиться перед рядом загрозливих чинників планетарного масштабу: розповсюдження вірусних інфекцій, війна, демографічний

дисбаланс, екологічні катаклізми. Погіршується здоров'я у населення більшості країн, що створює ще одну суспільну проблему, і вимагає системного, комплексного розуміння та його вирішення [1].

Фізичне виховання у його широкому розумінні – це багатогранний процес організації активної пізнавальної і фізкультурно-оздоровчої діяльності молоді. Ця діяльність спрямована на формування потреби у заняттях фізичною культурою та спортом. На розвиток фізичних сил і здоров'я, а також на здоровий спосіб життя [2].

Фізкультурно-оздоровча діяльність, яка на сьогодні є дієвим засобом формування саме потреби в здоровому способі життя, вирішує ряд завдань, а саме:

- виховання в молодій людині любові до життя і усвідомлення того, що ціннішого за життя і здоров'я людини не має;
- формування у вихованні потреби фізичного вдосконалення і загартування на основі їхнього відповідального ставлення до свого здоров'я;
- забезпечення захисту молоді, охорони її життя та здоров'я, а також гідності і честі;
- вироблення навичок та умінь збереження та зміцнення здоров'я тощо.

Зміст фізкультурно-оздоровчої діяльності повинен відповідати певним педагогічним вимогам:

- бути спрямованим на формування в молодих людей якостей, а саме: свідомого ставлення до особистого здоров'я та фізичного розвитку. Зацікавленості у фізичній культурі та спорту. Формуванні потреби у регулярних фізичних вправах для розвитку сили, витривалості, спритності, а також гнучкості в різних видах роботи. Обов'язкового оволодіння технікою рухових дій тощо;
- до систематичних занять фізичною культурою та оздоровчих заходів має бути залучене все молоде покоління. Кожен повинен долучитися до такого виду діяльності, який відповідав би його інтересам, нахилам, здібностям та, обов'язково, рівню його фізичного розвитку [1].

Фізкультурно-оздоровча діяльність включає в себе наступні напрямки [3]:

- діяльність з попередження травматизму та порушень у здоров'ї молодих людей;

- діяльність із впровадженням національної системи фізичного виховання та самовдосконалення;
- туристично-краєзнавчу роботу;
- роботу з батьками;
- консультативну роботу медичних працівників та ін.

Висновки. Отже, на сьогодні, особливо актуально виступає проблема формування звички, у молодих людей, до систематичних занять фізичною культурою і спортом. Нам, фахівцям галузі, необхідно сьогодні формувати переконання у необхідності ведення здорового способу життя. Акцентувати увагу молоді на значенні фізичного, психічного та морального здоров'я. Розвивати потребу у самоаналізі стану свого здоров'я, рівня фізичної підготовленості та пошуку нових шляхів їх покращення.

Список використаних джерел:

1. Горащук В.П. Сутнісна характеристика «культура здоров'я особистості» // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. пр. К., 2000. Вип. 4. С. 23–28.

2. Ткачук В., Римик В., Городинська І., Степанюк С. Формування у студентів ціннісного ставлення до власного здоров'я. // Проблеми сучасної валеології, фізичної культури та реабілітації: Матер. VIII Всеукр. наук.-практ. конф, (Херсон, 1-2 жовтня 2015 року). Херсон, Видавництво ПП Вишемирський В.С 2015. С. 220–223

Подолець Анастасія,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Шепітько Денис,
викладач фізичної культури**

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Безпека життєдіяльності є ключовим аспектом у забезпеченні якісного рівня життя кожної людини. Вона охоплює комплекс заходів, спрямованих на зменшення ризиків, збереження здоров'я та запобігання надзвичайним ситуаціям. У сучасному світі зростання технологічного прогресу, урбанізація та зміни клімату створюють нові

виклики для безпеки людей, що вимагає ефективних підходів та рішень. Особиста безпека є одною з найважливіших елементів безпеки життєдіяльності в наш час. Такі як: правила дорожнього руху- носіння світловідбивальних елементів, дотримання правил перетину дороги, поведінка в екстремальних ситуаціях- пожежа, повінь чи землетрус, медична грамотність-знання першої допомоги та способів уникнення травматизму.

Враховуючи фактори з якими ми стикаємось у світі потрібно дотримуватись екологічної безпеки для продовження життєдіяльності. Екологічна безпека передбачає: зменшення використання пластика та інших шкідливих матеріалів, раціональне використання ресурсів, таких як вода, електроенергія та природні матеріали, участь у програмах зі збереження навколишнього середовища.

У ХХІ столітті техногенні виробництва та винаходи приносять багато користі але чимало небезпеки. Зростання залежності від технологій підвищує ризики техногенних катастроф, які можна зменшити шляхом: регулярного технічного обслуговування обладнання, дотримання норм і правил техніки безпеки на виробництві, використання сучасних технологій для моніторингу та попередження аварій.

В нашому світі 88% населення користуються інформаційними технологіями у вигляді мобільних телефонів і тд. Відповідно напруга загрози для своєї віртуальної безпеки стає більшою. З огляду на поширення цифрових технологій, інформаційна безпека стає пріоритетом: захист особистих даних в інтернеті, дотримання правил кібергігієни, таких як використання надійних паролів, освіта щодо небезпек шахрайства у віртуальному просторі.

Соціальні виклики, як-от міграція, безробіття або дискримінація, також впливають на безпеку життєдіяльності. Запобігання цим проблемам включає: розвиток громадських ініціатив, взаємодію з правоохоронними органами для забезпечення правопорядку, підтримку вразливих верств населення.

Розвиток сучасних технологій своїм впливом на людство може покращити рівень безпеки життєдіяльності для всесвіту . Використання штучного інтелекту для аналізу даних та прогнозування надзвичайних ситуацій, впровадження смарт-систем у будинках для запобігання пожежам або витокам газу, розробка мобільних додатків для навчання основам безпеки та оперативного реагування на загрози.

Безпека життєдіяльності – це фундаментальна складова існування сучасного суспільства. Її забезпечення вимагає комплексного підходу, що поєднує індивідуальні знання, суспільну відповідальність та інноваційні рішення. Кожен з нас може зробити внесок у створення безпечного середовища, дотримуючись елементарних правил і беручи участь у програмах з підвищення обізнаності та безпеки.

Список використаних джерел:

1. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Запарний В. В. Ж516 Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / За ред, Є. П. Желібо. 6-е вид. – К.: Каравела, 2008. — 344 с.

2. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів всіх спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» / А.І. Ткачук, О.В. Пуляк. Перевидання, доповнене та перероблене. – Кропивницький: ПП «Центр оперативної поліграфії «Авангард». – 2017. – 184 с.

3. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. /за ред. проф. В.В. Березуцького. Х. Факт, 2005, 348 с

Селедець Юлія Єлисавета,

*учениця КЗЗСО «Луцький ліцей №25
Луцької міської ради»*

Науковий керівник: Шинкаренко О.Р.,

учитель фізичної культури,

спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ

Здоров'я дітей – одне з основних джерел щастя, радості і повноцінного життя батьків, вчителів, суспільства в цілому. Для України головною проблемою, яка пов'язана з майбутнім держави, є збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді. Турботу викликає різке погіршення стану фізичного та розумового розвитку підростаючого покоління, зниження рівня народжуваності й тривалості життя, зростання смертності, особливо дитячої. Тому **актуальність теми** зумовлена необхідністю дослідження засобів

ліквідації недоліків у фізичному розвитку та підвищення розумової працездатності.

У Державному стандарті загальної середньої освіти зазначено, що метою освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» є формування здоров'язбережувальної компетентності шляхом набуття учнями навичок збереження, зміцнення, використання здоров'я та дбайливого ставлення до нього, розвитку особистої фізичної культури.

Мета дослідження полягає у визначенні основних причин недостатньої рухової активності та пошуку нових ефективних технологій, форм та методів роботи.

Поняття «здоров'язбережувальні технології» об'єднує в собі всі напрями діяльності загальноосвітнього закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів.[1]

Під здоров'язберігальними технологіями вчені пропонують розуміти:

- сприятливі умови навчання дитини в школі (відсутність стресових);
- ситуацій, адекватність вимог, методик навчання та виховання);
- оптимальну організацію навчального процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм);
- повноцінний та раціонально організований руховий режим.

Слід зазначити, що впровадження здоров'язберігальних освітніх технологій пов'язано з використанням медичних (медико-гігієнічних, фізкультурно-оздоровчих, лікувально-оздоровчих), соціально-адаптованих, екологічних здоров'язберігальних технологій та технологій забезпечення безпеки життєдіяльності. [3]

Сутність здоров'язберігальних та здоров'яформувальних технологій постає в комплексній оцінці умов виховання і навчання, які дозволяють зберігати наявний стан учнів, формувати більш високий рівень їхнього здоров'я, навичок здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я і здійснювати відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи з метою забезпечення успішності навчальної діяльності та її мінімальної фізіологічної «вартості», поліпшення якості життя суб'єктів освітнього середовища.

Аналіз класифікацій існуючих здоров'язберігальних технологій дає можливість виокремити такі їх типи (О. Ващенко):

здоров'язберігальні технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі та ті, що вирішують

завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини;

оздоровчі технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, ароматерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія;

технології навчання здоров'я – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання.

виховання культури здоров'я – виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації щодо ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини.[4]

Ці технології реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, уведення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти. Слід зазначити, що поняття «здоров'язберігальна» можна віднести до будь-якої педагогічної технології, яка в процесі реалізації створює необхідні умови для збереження здоров'я основних суб'єктів освітнього процесу – учнів та вчителів. І найголовніше, що будь-яка педагогічна технологія має бути здоров'язберігальною. [2]

Отже, вирішення проблеми збереження здоров'я дітей та підлітків потребує спільної уваги всіх зацікавлених у цьому: педагогів, медиків, батьків, представників громадськості. Однак особливе місце та відповідальність з оздоровчій діяльності відводиться освітній системі, яка повинна й має всі можливості для того, щоб зробити освітній процес здоров'язберігальним. І в цьому випадку мова йде вже не просто про стан здоров'я сучасних школярів, а про майбутнє України.

Список використаних джерел:

1. Андрющенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема / Т. К. Андрющенко // Наук. вісн. Волин.нац. ун-ту ім. Лесі Українки: Пед. науки. – 2012. – № 7. – С. 123-127.

2. Мельник О. Системний підхід до формування культури здоров'я учасників навчально-виховного процесу/ О. Мельник // Початкова школа. – 2005. – № 11. – С. 14-16.

3. Дубогай О.Д.; Тимошенко О.В.; Бережна Т.І.

4. Впровадження здоров'язбережувальної технології «Навчання у русі» в систему освіти учнів початкових класів. – 2019. – С. 34–42.

5. Ващенко О. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи / О.Ващенко, С.Свириденко // Початкова освіта. – 2005. – №46. – С. 2-

Сергійчук Уляна,

учениця 8 класу комунального закладу загальної середньої освіти «Заборольський ліцей № 32 Луцької міської ради»

Науковий керівник: Удот Ірина,
учитель біології та географії

САМООЦІНКА ЗДОРОВ'Я УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Проблема зміцнення, збереження й покращення здоров'я все більш стає актуальною у зв'язку зі зниженням показників фізичного здоров'я дітей і молоді, збільшенням кількості патологічних та спадкових захворювань [1; 2].

Як зазначають дослідники [4; 5] рівень здоров'я та фізичного розвитку підростаючого покоління є відображенням ефективності функціонування всієї системи шкільної освіти. Одним з пріоритетних завдань цієї системи є впровадження особистісно-орієнтовної моделі формування у дітей знань та навичок здорового способу життя, усвідомленого відношення до збереження здоров'я [3].

Ціннісне ставлення до здоров'я формується в людини на основі сукупності знань та відображається у свідомо обраному способі життя. Одним із показників здорового способу життя є самооцінка стану здоров'я, за допомогою якої здійснюється саморегуляція поведінки особистості.

Метою роботи було проаналізувати самооцінку стану здоров'я учнів та встановити рівень їх соматичного розвитку.

Дослідження проводилося на базі комунального закладу загальної середньої освіти «Заборольський ліцей № 32 Луцької міської ради» в яких прийняли участь 94 учні 9-11 класів. Серед них 50 дівчат,

44 хлопці. Самооцінка здоров'я школярів здійснювалась за методикою В. П. Войтенка [6]. Рівень соматичного здоров'я визначався за допомогою експрес-методики Г. Л. Апанасенка за 5 морфофункціональними показниками: ваго-ростове співвідношення, силовий та життєвий індекси, індекс Руф'є та індекс Робінсона [1]. Усі результати було проаналізовано та статистично опрацьовано.

В результаті проведених досліджень самооцінки здоров'я школярів за методикою В. П. Войтенка, ми встановили, що ідеальним стан власного здоров'я оцінювали лише 3 учні (1 %), добрим – 12 учнів (12 %), посереднім – 26 учні (26 %), задовільним стан оцінили 53 учні (58 %), незадовільним – 3 учні (3 %).

Враховуючи дані самооцінки здоров'я дітей ми проаналізували об'єктивні функціональні показники їхнього організму. Серед учнів, які оцінили свій стан як «посередній», «задовільний» і «незадовільний» у 14 учнів (15 %) рівень соматичного здоров'я був відзначений як низький. Значення соматичного рівня здоров'я нижче за середні були встановлені в 31 учнів (34 %), що оцінювали свій стан як «добрий», «посередній» і «задовільний». Середній рівень здоров'я був виявлений в 38 школярів (41 %), які свій стан оцінили як «добрий» і «посередній» та «задовільний». Серед тих учнів, які оцінили свій стан як «добрий» і «посередній», це 5 дітей (6 %), був відзначений вище за середній рівень здоров'я. У 4 школярів (4 %), які оцінили свій стан як «ідеальний» і «добрий» був високий рівень соматичного розвитку.

Слід відзначити, що серед учнів які мали «низький» і «нижче за середній» рівень соматичного здоров'я найменший був силовий індекс, відзначений у 60 % школярів та індекс Руф'є у 42 % дітей.

Для учнівської молоді властивий високий рівень самооцінки стану власного здоров'я, що не повною мірою співпадає з рівнем їх фізичного розвитку. З всієї кількості обстежених лише 47 школярів (51 %) мали середні, вище середнього та високі показники рівня соматичного здоров'я.

Г. Л. Апанасенком визначено, що безпечний рівень соматичного здоров'я починається на межі середнього і вище середнього рівнів, а тому 49 % досліджених учні перебувають у зоні ризику розвитку соматичних захворювань.

Список використаних джерел:

1. Апанасенко Г. Л. Книга о здоровье / Г. Л. Апанасенко. – К. : Медкнига, 2007. – 132 с.

2. Апанасенко Г. Л. та ін. Інформативність різних методів оцінки рівня здоров'я дітей і підлітків / Г. Л. Апанасенко, Ю. В. Бушуєв, Л. М. Волгіна, М. В. Морозов // Стратегія формування здорового способу життя. Матеріали конф. – Київ, 2002. – С.152-155.

3. Жабокрицька О. В. Педагогічні умови виховання основ здорового способу життя підлітків у позакласній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук / Жабокрицька О. В. – Київ, 2004. – 22 с.

4. Круцевич Т. Ю. Основні напрямки вдосконалення програм фізичного виховання школярів / Т. Ю. Круцевич // Теорія і методика фізичного і спорту. – 2006. – № 4. – С. 20–27.

5. Москаленко Н. В. Теоретико-методичні засади інноваційних технологій в системі фізичного виховання молодших школярів : автореф. дис. д-ра наук з фіз. виховання та спорту : спец. 24.00.02 – Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення / Н. В. Москаленко. – Київ, 2009. – 44 с.

6. Стасенко В. Здоров'язбережувальні технології / В. Стасенко, В. Волканова. – К. : Шкільний світ, 2013. – С. 73-74.

Стернічук Марія,

*учениця КЗЗСО «Луцький ліцей №25
Луцької міської ради»*

Науковий керівник: Малицький І.І.,

*учитель фізичної культури,
спеціаліст вищої категорії, старший
вчитель*

ВІДНОВЛЕННЯ ФУНКЦІЙ ОРГАНІЗМУ УЧНІВ У СПЕЦІАЛЬНІЙ МЕДИЧНІЙ ГРУПІ

Здоров'я людини визначається як один з найважливіших соціальних чинників, що свідчить про загальне здоров'я, сприятливі екологічні умови, ефективність системи виховання.

Актуальність теми зумовлена збільшенням кількості учнів, що мають відхилення в стані здоров'я. Важлива роль у вирішенні цієї проблеми належить фізичному вихованню. Фізичні вправи зміцнюють мускулатуру, покращують діяльність серцевосудинної системи, зберігають рухомість у суглобах і міцність зв'язок, стимулюють обмінні процеси, позитивно впливають на нервову систему, підвищують опір організму простудним захворюванням, є

профілактикою гіподинамії. Для того щоб стати здоровим, потрібні власні зусилля, які не можливо нічим замінити. Фізична культура є не тільки засобом виховання і поліпшення фізичної підготовленості школярів, а й нерідко основним засобом відновлення та зміцнення здоров'я в період становлення і кінцевого формування організму.[2]

Мета дослідження – аналіз літературних джерел щодо проблеми фізичного виховання школярів у спеціальних медичних групах.

Завдання-Проаналізувати особливості формування спеціальних медичних груп в навчальних закладах. Визначити правила розвитку окремих рухових якостей у спеціальних медичних групах.

При дослідженні використовувалися такі методи: аналіз літературних джерел, узагальнення отриманих результатів. У спеціальній медичній групі можуть навчатися учні з дуже слабким здоров'ям, а також ті, хто раніше не виконував фізичних вправ. Ці діти потребують індивідуального підходу та особливої уваги на кожному уроці.

Основні завдання занять фізичною культурою з учнями, віднесеними до спеціальної медичної групи полягають у :

Зміцненні здоров'я, сприянні правильному фізичному розвитку дитини.

Підвищенні фізіологічної активності органів і системи організму учнів, ослаблених хворобою.

Формуванні основних рухових умінь і навичок, життєво важливих видів рухів, передбачених програмою певної вікової групи.

Вихованні моральних і вольових якостей – дисциплінованості, почуття дружби і товариськості, власної гідності, патріотизму, свідоме ставлення до громадської власності, наполегливості, сміливості, рішучості .

Підготовці учнів до складання заліків з розділів програми і переведення їх до підготовчої чи основної групи.

До спеціальної медичної групи відносяться учні зі значними відхиленнями постійного чи тимчасового характеру в стані здоров'я, що не перешкоджають навчанню в школі, але протипоказані для занять фізичною культурою за навчальною програмою і потребують суттєвого обмеження фізичного навантаження. Рівень їх функціонально-резервних можливостей низький або нижче середнього. Такі учні навчаються за окремою програмою для спеціальних медичних груп.[1] Учні спеціальної медичної групи повинні обов'язково займатися на загальних уроках фізичної культури

у відповідному одязі і взутті. Вони беруть участь у підготовчій та заключній частинах уроків, закріплюють матеріал вивчений на заняттях у спецгрупі, а при стійкому покращенні стану здоров'я виконують елементи рухів основної частини зі значним зниженням фізичних навантажень, без затримки дихання, виключаючи стрибки, психоемоційне навантаження (елементи змагань). Таким учням можна виставляти поточну оцінку за знання і техніку виконання корегувальних вправ (за сприятливих для учня умов), а наприкінці навчального семестру ставиться «Зараховано».

У програмі для спеціальної медичної групи обмежені вправи на силу, швидкість, витривалість, значно зменшені дистанції ходьби та бігу, стрибки пов'язані зі значним напруженням та вібрацією тулуба. Вона враховує стадію та динаміку патогенезу захворювань учнів даної групи.

Освоєння програм дає можливість покращити самопочуття учнів і підготувати до переведення їх до підготовчої, а згодом, і до основної медичної групи. Такий підхід, навіть при довготривалих дисфункціях, дає можливість учням познайомитися з основами рухових умінь для формування професійних навичок в майбутньому. Основною формою організації навчальної діяльності, є індивідуальний підхід сумісний з груповим. Це завдання вирішується за рахунок диференціації методики (різні вихідні положення, ступені напруження, амплітуди рухів, дозування і та інше).

Фізичне виховання учнів спеціальної медичної групи здійснюється за спеціальною навчальною програмою.

Повне звільнення учнів від занять фізичними вправами може бути тимчасовим. Тимчасове звільнення від занять або обмеження в них потрібні після перенесених гострих і загострень хронічних захворювань. Строки відновлення занять фізичними вправами в цих випадках визначають суто індивідуально, з урахуванням стану здоров'я і функціонального стану систем організму.

Фізичне виховання учнів, віднесених до спеціальної медичної групи, не можна обмежувати загальною фізичною підготовкою, яку вони отримують під час занять у групах. Таке виховання має підкріплюватись правильним режимом дня, зокрема фізкультурно-оздоровчими заходами (ранковою гігієнічною гімнастикою вдома, фізкультхвилинами на уроках, загартовувальними процедурами як вдома, так і в навчальному закладі). Цих учнів потрібно залучати до посильних форм позанавчальної роботи з фізичної культури: участі в

масових виступах, прогулянках, екскурсіях, спортивних святах та вечорах. Правильне, регулярне виконання завдань з фізкультури здійснює благотворний вплив на здоров'я учня, одночасно задовольняє потребу в русі, допомагає провести змістовне та корисне дозвілля. [3]

На заняттях зі спеціальними медичними групами застосовуються наступні методи фізичного виховання. Метод суворо регламентованої вправи застосовується на усіх етапах фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи. Він потребує точного дозування навантаження і суворо встановленого чергування його з відпочинком, чіткого порядку повторення вправ, їх зв'язку між собою. Ігровий і змагальний методи в роботі зі спеціальною медичною групою слід використовувати з великим обмеженням, оскільки фактор суперництва у процесі змагання викликає особливий емоцій фон і може призвести до небажаних функціональних проявів серцево-судинної та інших систем.

Висновки. Фізичне виховання ослаблених учнів не повинно обмежуватися уроками фізичної культури. Його слід підкріплювати дотриманням правильного режиму дня з обов'язковими фізкультурно-оздоровчими заходами (ранкова гігієнічна гімнастика вдома, ранкова гімнастика до занять, фізкультурні хвилини під час проведення уроків та приготування домашніх завдань, ігри та фізичні вправи на великих перервах, фізкультурні заняття в групах подовженого дня).

Список використаних джерел:

1. Майер В.І.; Програма для спеціальної медичної групи (5–9 класи)/ Майер В.І., Деревянко В.В. – Київ, 2008. –56 с.
2. Присяжнюк С.І.; Організація занять з фізичного виховання у спеціальних медичних групах з метою формування правильної постави. – Фізичне виховання в сучасній школі. .– 2013. – №1. – С. 38–42.
3. Бенедь С.П.; Фізичне виховання дітей молодшого шкільного віку спеціальної медичної групи –Луцьк, Надстир'я,-1998
4. <https://elibrary.kubg.edu.ua> Дата звернення: 21.01.2025

10. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ

Забокрицька Анастасія Олександрівна,
*Відокремлений структурний підрозділ
„Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*
Науковий керівник: Дмитро Горбач,
викладач іноземної мови

ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ В ІТ ПРОСТОРІ

Ділова англійська в сфері інформаційних технологій відіграє ключову роль у міжнародному спілкуванні, обміні знаннями та розвитку глобальних проєктів. Оскільки ІТ-індустрія є однією з найбільш динамічних і міжнародних галузей, використання англійської мови стало її невід’ємною частиною. Специфічна лексика, професійна термінологія та комунікативні особливості ділового мовлення дозволяють ефективно взаємодіяти між розташованим командам, клієнтам і партнерам по всьому світу.

Актуальність теми: Зростання ролі англійської мови в ІТ- секторі пояснюється тим, що більшість технічної документації, програмного коду, інтерфейсів програм і комунікації між фахівцями ведеться саме англійською. Це вимагає від ІТ- фахівців не лише знання загальної ділової англійської, а й розуміння професійної термінології. Володіння діловою англійською відкриває нові можливості для професійного розвитку, полегшує співпрацю з іноземними замовниками та дозволяє працювати над міжнародними проєктами.

Мета:Ця стаття аналізує особливості використання ділової англійської в ІТ- середовищі, визначає основні виклики, з якими стикаються фахівці при її використанні, та розглядає методи покращення навичок комунікації в професійній сфері. Ділова англійська в ІТ- просторі має свої специфічні особливості:

1. Використання технічного сленгу та термінології – програмісти, тестувальники, проджект-менеджери та інші спеціалісти застосовують специфічні терміни, такі як bug, feature, deploy, release, sprint, backlog тощо.

2. Стандартизовані формати комунікації – робочі зустрічі (stand-ups and others), презентації, звіти, email-листування та технічна документація мають певну структуру та стиль.

3. Короткість і чіткість формулювань – ділова англійська в ІТ орієнтована на ефективне передавання інформації без зайвих деталей. Наприклад, у технічних завданнях та інструкціях використовуються конструкції типу: «Ensure that the database is updated correctly before deployment.»

4. Необхідність знання культурних особливостей – у міжнародних командах важливо враховувати культурні відмінності, що впливає на стиль комунікації та сприйняття повідомлень.

Основні труднощі у використанні ділової англійської в ІТ:

Попри поширеність англійської мови в ІТ-сфері, спеціалісти часто стикаються з певними викликами:

1. Нестача словникового запасу – ІТ-фахівці можуть добре володіти технічною термінологією, але мати труднощі з написанням офіційних листів чи веденням переговорів.

2. Різниця між розмовною та письмовою мовою – усна комунікація часто є менш формальною, тоді як ділові листи, презентації та звіти вимагають офіційного стилю.

3. Різні акценти та вимова – у міжнародних командах спеціалісти з різних країн можуть мати різну вимову, що ускладнює розуміння під час онлайн-зустрічей.

4. Розбіжності в культурних нормах спілкування – наприклад, у США прийнято чітко висловлювати свою думку та надавати конструктивний зворотний зв'язок, тоді як у деяких інших культурах може бути більш поширений м'який стиль комунікації.

Стратегії та методи покращення комунікації:

1. Практика ділового листування – вивчення стандартних фраз та шаблонів для email-листування, написання звітів та документації.

2. Використання мовних інструментів – такі програми, як Grammarly, DeepL, можуть допомогти покращити якість письмової англійської.

3. Участь у тренінгах та курсах – спеціалізовані курси з ділової англійської допоможуть краще освоїти основні мовні конструкції.

4. Читання професійної літератури – ознайомлення з технічною документацією, статтями та кейсами.

5. Практика в реальних умовах – участь у міжнародних проєктах, спілкування з колегами англійською мовою.

Висновки: Ділова англійська є важливим інструментом для спеціалістів в ІТ-сфері, оскільки вона забезпечує ефективну міжнародну комунікацію, ведення переговорів, створення

документації та роботу в глобальних командах. Володіння діловою англійською допомагає ІТ-фахівцям розширювати кар'єрні можливості та працювати у провідних компаніях світу. Попри певні труднощі, такі як нестача словникового запасу чи мовні бар'єри, розвиток мовних навичок через практику, навчання та використання цифрових інструментів допомагає покращити якість комунікації. Дослідження цієї теми є актуальним, оскільки дозволяє визначити ефективні методи навчання та адаптації спеціалістів до міжнародного ІТ-середовища.

Список використаних джерел:

1. Автори: С. В. Частник, О. С. Частник Опис: У статті розглядається значення ділової англійської мови у професійній підготовці, зокрема в інформаційній сфері. Посилання: https://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/17/part_2/8.pdf «Англійська для ІТ: навчальні ресурси для програмістів»

2. Стаття містить добірку підручників, словників та онлайн-ресурсів, спрямованих на покращення знань англійської мови в ІТ-сфері. Посилання: <https://yappi.com.ua/posts/read/anhliiska-dlia-it-navchalni-resursy-dlia-prohramistiv> «Ділова іноземна мова (англійська)»

3. Автори: С. В. Частник, О. С. Частник Опис: Навчальний посібник для студентів магістратури, який охоплює аспекти ділового спілкування англійською мовою в інформаційній сфері. Посилання: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0055959.pdf> «Я стала автором першого підручника з англійської для ІТ»

3. Обговорення створення підручника, який навчає навичкам ділового спілкування через призму індустрії програмного забезпечення. Посилання: <https://dou.ua/forums/topic/35642/> «Англійська для ІТ: книги, словники та відео, без яких не обійтись»

4. Добірка ресурсів для вивчення англійської мови, корисних для ІТ-фахівців, включаючи підручники та онлайн-курси. Посилання: <https://grade.ua/uk/blog/angliyskiy-dlya-it-cto-smotret-chitat-i-kak-uchit-yazyk-effektivno/>

Марія Анна Мацей,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

**Науковий керівник: Людмила
Шутовська,**

*викладач іноземної мови, викладач другої
категорії*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЖАРТІВ І КУЛЬТУРНИХ ВІДСИЛОК АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Визначення гумору та питання «Чому ми сміємося?» є складними через суб'єктивність сприйняття гумору. Люди сміються з різних причин, залежно від їхнього особистого досвіду, тому те, що є смішним для однієї особи, може бути незрозумілим або не викликати емоційного відгуку в іншій. Це зумовлено різноманітними факторами, зокрема культурними контекстами, соціальним середовищем, індивідуальними уподобаннями та навіть поточним емоційним станом людини. Наприклад, сарказм може бути смішним для тих, хто звик до такого стилю спілкування, тоді як інші можуть сприймати його як образливий чи важко зрозумілий.

Актуальність теми полягає в тому, що жарти, культурні відсилки є важливими складовими мовної та культурної ідентичності. Переклад таких елементів є складним, адже потрібно зберегти не тільки лексичний зміст, але й культурні особливості мови. У англійськомовному середовищі існують культурні контексти, що можуть бути незрозумілі для носіїв інших мов. Тому важливо дослідити, як перекладаються жартівливі та культурні елементи, щоб зберегти гумор, адекватно передати контекст і забезпечити правильне розуміння для нової аудиторії.

Метою тез є аналіз процесу перекладу жартів та культурних відсилок з англійської мови на інші мови, визначення основних труднощів, що виникають у процесі перекладу, а також вивчення методів і стратегій, які використовуються перекладачами для збереження ефекту гумору та культурного контексту.

Найбільш поширеним сучасним різновидом комічного є гумор. Відповідно до Кембриджського словника, цей термін трактується так: «Гумор – це здатність отримувати радість від чогось побаченого,

почутого чи подуманого, що іноді викликає посмішку чи сміх, або властивість чогось, що викликає таку радість».

Гумор змінюється разом із розвитком культури суспільства. Переклад гумору вимагає не лише хорошого володіння мовою, а й високої ерудиції. Дослідження цієї теми дозволяє оцінити розвиток сучасної школи перекладу та виявити загальні тенденції, що поєднують творчий підхід з вимогами до формальних елементів мови оригіналу та перекладу. Перекладач має враховувати національні особливості мови оригіналу та обирати еквіваленти, зрозумілі для аудиторії мови перекладу. Переклад жартів, зокрема тих, що ґрунтуються на грі слів, є складним завданням, оскільки часто виникають ситуації, які важко передати через різницю в культурних контекстах і мовних структурах [1].

Переклад таких видів комічного, як сатира, іронія та гумор, вимагає використання спеціальних перекладацьких стратегій. Дірк Делабастіт виокремлює п'ять основних трансформацій:

1) заміна – зміна граматичних чи синтаксичних структур для досягнення еквівалентності. Як приклад, уривок діалогу із серіалу «Друзі». *«Monica : Why did they get divorced? Rachel : Well, apparently she caught him cheating on her with someone else. Isn't that sad? *giggles* God, could you imagine if I actually married him? I mean how different would my life be»*, який з перекладу на українську звучить так: *«Моніка: Так, а чому вони розлучились? Рейчел: Мабуть, тому, що вона спіймала його на зраді. Сумно... *сміється* Боже, а якби я за нього вийшла? Моє життя було б зовсім інше»*.

2) повторення – дослівний переклад, де комічний сенс залишається ідентичним. *«Rachel: Good day for married people, huh?»* та його переклад *«Рейчел: Вдалий день для одружених людей, еге ж»*.

3) опущення – пропуск жарту без втрати суті. *«Charlie: It's something! You go, girlfriend!»*, що в українському варіанті звучить як *«Чарлі: Це дуже круто!»*.

4) додавання – додавання необхідної інформації для збереження сенсу. Як приклад, діалог із серіалу «Друзі»: *«Joe: And now you're gonna throw that juice at me, aren't ya? Chandler: It's not all juice»* та його український переклад: *«Джої: А зараз ти виллеш на мене цей сік? Чендлер: Тут не тільки сік, шановний!»*

5) компенсація – передача гумору в іншому місці тексту через граматичні чи синтаксичні обмеження. Наприклад: *«Why don't you write a good thrilling detective story? – Me?»* – *«А чому б вам не написати детективний роман, такий, щоб аж дух перехоплювало? – Що?»* [2].

Ці методи дозволяють перекладачеві адаптувати жарти та зберегти їх комічний ефект для нової аудиторії.

Отже, переклад гумору – складний процес, що потребує творчого підходу, мовних знань і розуміння культурних відмінностей. Перекладачі часто адаптують жарти, щоб зробити їх зрозумілими для нової аудиторії, особливо коли гумор базується на культурних особливостях чи грі слів. Дослівний переклад часто неефективний, тому застосовуються методи заміни, компенсації, додавання, опущення чи повторення для збереження комічного ефекту. Перекладачі шукають баланс між адекватністю і потребами аудиторії, долаючи мовні та культурні бар'єри. Проблема перекладу гумору недостатньо досліджена, тому подальші дослідження важливі для вдосконалення підходів до перекладу.

Список використаних джерел:

1. Особливості перекладу англійського гумору українською.
URL:

https://www.lingstud.od.ua/archive/2020/31/26.pdf?utm_source=chatgpt.com

2. Англomовний гумор та особливості його перекладу українською мовою. URL: https://www.apnh-journal.in.ua/archive/61_2023/part_2/20.pdf

Мороз Д.Р.,

*Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж технологій, бізнесу та
права Волинського національного
університету імені Лесі Українки»*

Науковий керівник: Мокриденко О.М.,
*викладач циклової комісії української та
іноземної філології, викладач вищої
категорії.*

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ» У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасне інформаційне суспільство потребує гармонійного розвитку особистості, зокрема вдосконалення мовленнєвих навичок, які спрощують інтеграцію в міжнародне середовище та забезпечують

успішну взаємодію в ньому. Одним із ключових завдань сучасної української освіти є виховання комунікативної культури. Іноземні мови стають важливими засобами спілкування в умовах культурного діалогу глобалізованого світу. Зокрема, англійська, як мова міжнародного спілкування, вимагає від здобувачів освіти опанування вміннями іншомовної комунікації.

Безсумнівно, іноземні мови мають високу освітню цінність. Вони не лише сприяють розвитку навичок спілкування, а й підвищують загальний і професійний рівень культури. У сучасному світі це формує спосіб мислення, який стимулює міжкультурні відносини, дозволяє гідно представляти свою країну, регіон, місто чи навчальний заклад у міжнародній співпраці та виховує повагу до духовних цінностей інших народів. Тому основна мета навчання іноземних мов може бути реалізована лише через ефективний розвиток іншомовної компетентності у студентів[1].

Сучасний розвиток фінансового сектора, глобалізація економіки та інтеграція у світові ринки вимагають високого рівня володіння англійською мовою від фахівців у галузі фінансів, банківської справи та страхування. Володіння іноземною мовою, зокрема англійською, не лише підвищує професійну компетентність майбутніх фахівців, а й розширює їхні можливості для кар'єрного зростання на міжнародному рівні.

Термін «комунікативна компетенція» виражає відношення та взаємодію між граматичною компетенцією (знання граматичних правил) та соціолінгвістичною компетенцією (вміння спілкуватися). Визначення комунікативної компетенції містить чотири складові частини: граматична компетенція, дискурсивна компетенція, тобто здатність будувати речення у дискурсі з метою формування змістовної цілісності ряду висловлювань, соціолінгвістична компетенція, яка полягає у розумінні правил вживання мовних норм, які залежать від певного соціального контексту, та стратегічна компетенція, яка визначає мовні прийоми, які використовують мовці, коли спілкування погіршується у результаті недостатнього знання мови [2].

Студенти, які спеціалізуються на фінансах, банківській справі та страхуванні, стикаються з кількома викликами в оволодінні навичками говоріння англійською мовою:

Складна термінологія. Фінансова лексика є високоспеціалізованою і часто важко інтегрується в повсякденне вивчення мови.

Обмежена практична база. Навчальні аудиторії зазвичай не відтворюють реальних фінансових ситуацій, що ускладнює можливість практикувати релевантну комунікацію.

Тривога та відсутність впевненості. Багатьом студентам не вистачає впевненості у своїх розмовних навичках, особливо у незнайомих професійних контекстах.

Обмеженість часу. Насиченість навчальної програми у фінансовій сфері часто залишає мало часу для інтенсивного вивчення мови. [3].

Для подолання цих викликів у дослідженні пропонується інтегрований підхід, який поєднує традиційне навчання мови із завданнями, специфічними для фінансової галузі. Запропонована методологія включає:

Навчання на основі контенту (Content-Based Instruction, CBI). Включення фінансових матеріалів у заняття з англійської допомагає студентам одночасно здобувати мовні навички та профільні знання. Наприклад:

Читання та обговорення статей із фінансових видань, таких як The Economist або Financial Times. Вивчення термінології через кейс-стаді у банківській чи страховій сферах.

Навчання на основі завдань (Task-Based Learning, TBL). Рольові ігри, симуляції та завдання з розв'язання проблем моделюють реальні ситуації, з якими студенти можуть зіткнутися у професійному житті. Приклади завдань:

Проведення імітаційних зустрічей із клієнтами.

Симуляція консультацій із фінансових питань.

Презентації про ринкові тенденції.

Використання технологій. Сучасні цифрові інструменти підсилюють процес навчання завдяки інтерактивним платформам і автентичним матеріалам:

Онлайн-симуляції фінансових переговорів.

Подкасти та вебінари від галузевих експертів.

Мовні додатки з акцентом на бізнес-англійську.

Отже, сучасне суспільство потребує вдосконалення мовленнєвих навичок як ключового елементу гармонійного розвитку особистості, особливо для інтеграції в міжнародне середовище. Англійська мова, як основний засіб глобального спілкування, відіграє важливу роль у формуванні міжкультурних зв'язків і професійного

зростання. Здобуття комунікативної компетенції, яка поєднує граматичні, дискурсивні, соціолінгвістичні та стратегічні аспекти, є важливим завданням для студентів фінансових спеціальностей.

Список використаних джерел:

1. Орап М. О. Мовленнєва компетенція та мовленнєва діяльність у структурі мовленнєвого досвіду особистості. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. 2014. Вип. 48. С. 178–191.

2. Родигіна І.В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання / І.В. Родигіна. – Х.: Видавнича група «Основа», 2005. – 96 с.

3. Харнер Джерем. Практика викладання англійської мови. Л. – Нью-Йорк, 1991.- 296 с.

Продоус Ангеліна,

*Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій*

Наукові керівники: Шевчук

Катерина, Колодич Юлія,

*викладачі туризмознавчих дисциплін,
спеціалісти вищої кваліфікаційної
категорії*

АРОМАТИ ЯК КУЛЬТУРНІ МАРКЕРИ КРАЇН СВІТУ

Цей документ досліджує значення ароматів як унікальних елементів національної ідентичності, вивчаючи як різні культури використовують запахи для створення своїх неповторних образів.

Відкриємо світ ароматичних традицій, досліджуючи вплив ароматів на формування культурної спадщини, туризму та міжнародного сприйняття різних країн. Вступ: значення ароматів у формуванні національної ідентичності Аромати, як невід’ємна частина нашого повсякденного життя, мають глибокий вплив на наші емоції, спогади та сприйняття навколишнього світу.

Цей вплив особливо помітний у контексті національної ідентичності. Аромати, як культурні маркери, формують образ країни, її історію, традиції та стиль життя, роблячи їх невід’ємною частиною національної самосвідомості. Від запахів традиційної кухні до ароматів парфумів, що відображають національний

характер, ароматні маркери є потужним інструментом, що допомагає розкрити культурні особливості кожної країни.

Вони слугують своєрідним мостом, що з'єднує людей з їхньою спадщиною, а також допомагають формувати унікальне сприйняття країни у світі. Ароматичне різноманіття світу: погляд на Азію Азія, з її багатовіковою історією та різноманітними культурами, пропонує вражаюче різноманіття ароматів. Від спецій Індії до трав'яних чаїв Китаю, аромати Азії відіграють важливу роль у кулінарних традиціях, релігійних церемоніях та повсякденному житті.

У Китаї, наприклад, аромат чаю є невід'ємною частиною культури. Традиційні китайські чаї, як зелений та чорний чай, відомі своїми унікальними ароматами, що виражають різні настрої та емоції. В Японії, аромат сакури, квітучого японського вишневого дерева, символізує красу та швидкоплинність життя.

Дослідження ароматичної Африки: відкриття прихованих скарбів Африка, з її різноманітними екосистемами та багатими традиціями, є справжнім скарбом ароматів. Від запахів африканських спецій до ароматів місцевих дерев, аромати Африки відіграють важливу роль у житті людей. Африканські спеції, як імбир, кориця, перець та гвоздика, використовуються не тільки для приготування їжі, але й для створення традиційних ліків та косметичних засобів. Аромати дерев, як сандалове дерево та кедр, використовуються в релігійних церемоніях та для створення ароматних пахощів.

Ароматичні традиції Латинської Америки: поєднання минулого та сучасності Латинська Америка, з її багатовіковою спадщиною та різноманітними культурами, пропонує унікальне поєднання ароматів, що відображають вплив індіанських, іспанських та африканських культур. Традиційні аромати Латинської Америки, як ваніль, кориця, перець чилі та какао, відображають її кулінарні традиції та використовуються в багатьох стравах.

Латинська Америка також відома своїми традиційними парфумами, що відображають її сексуальність, яскравість та любов до життя. Парфуми як вікно в Європу: від Франції до Скандинавії Європа, з її багатими культурними традиціями та історією парфумерії, відома своїми вишуканими ароматами. Франція, як батьківщина парфумерії, пропонує широкий вибір ароматів, від

класичних квіткових до сучасних фруктових та деревних композицій. Скандинавія, з її спадщиною природних ароматів, відома своїми парфумами, що відображають красу природи, як аромат хвойних дерев, морської солі та свіжої трави.

Запахи Близького Сходу: багатство культурної спадщини Близький Схід, з його багатими культурними традиціями та релігійною спадщиною, відомий своїми ароматними традиціями. Від ароматних спецій, які використовуються в традиційній кухні, до ароматичних пахоців, що використовуються в релігійних церемоніях, запахи Близького Сходу грають важливу роль у повсякденному житті.

Парфуми на Близькому Сході, що відображають його культурну спадщину, відомі своєю насиченістю, різноманітністю та екзотичністю. Традиційні парфуми, що виготовляються з натуральних інгредієнтів, як спеції, деревина та квіти, залишаються незмінною частиною культурної спадщини.

Специфіка Океанії: аромати Тихоокеанського регіону Океанія, з її незвичайними екосистемами та різноманітними культурами, відома своїми унікальними ароматичними традиціями. Від ароматів тропічних фруктів, які виростають на островах, до ароматів деревини та квітів, що використовуються в традиційних ритуалах, аромати Океанії створюють неповторну атмосферу спокою та гармонії. Океанія також відома своїми традиційними ароматними маслами, що виготовляються з натуральних інгредієнтів, як квіти, деревина та трави. Ці масла використовуються в традиційній медицині, косметиці та ритуалах.

Висновки: перспективи міжкультурного діалогу через ароматичні маркери Аромати, як могутній інструмент комунікації та культурного обміну, відкривають широкі можливості для міжкультурного діалогу. Вивчаючи ароматичні традиції різних країн, ми збагачуємо своє розуміння їхньої культури та історії. Аромати можуть стати містком з'єднання між людьми з різних культур, сприяючи розумінню, толерантності та гармонії. Наше глибоке розуміння ароматичних маркерів дозволить нам розширити свої горизонти та створити кращий світ, де культури зустрічаються через ароматичні традиції

Фесик Анастасія, Люлька Анастасія,
Рівненський фаховий коледж
інформаційних технологій
Наукові керівники: Шевчук
Катерина, Колодич Юлія,
викладачі з туризмознавчих дисциплін,
спеціалісти вищої кваліфікаційної
категорії

В УКРАЇНІ КРАЩЕ ЯК ЗА КОРДОНОМ

Ми живемо у час, коли подорожі стали невід'ємною частиною життя багатьох людей. Щороку мільйони туристів вирушають до інших країн у пошуках краси, пригод та нових вражень. Проте часто ми забуваємо, що Україна має величезний потенціал і володіє неймовірними місцями, які нічим не поступаються, а інколи й перевершують відомі закордонні локації.

Ось кілька причин, чому українські туристичні місця можуть бути кращими ніж закордонні.

1. Аналог Тунелю кохання, як у Китаї.

У Рівненській області, біля селища Клевань, розташований унікальний природний феномен — Тунель кохання. Цей тунель утворений деревами, гілки яких переплітаються у формі зеленої арки. Це місце стало улюбленим серед закоханих пар, фотографів і туристів з усього світу. Тунель не лише надихає своєю романтичною атмосферою, а й слугує символом єдності природи і людського натхнення. Подібний тунель є в Китаї, відомий як «Зелений коридор». Однак саме український Тунель кохання є природним явищем, тоді як китайський створений штучно. Різниця очевидна: те, що створено природою, має унікальну магію, яку неможливо повторити.

2. Духовна спадщина Єрусалима. Аналог в Україні – Зарваниця.

Україна багата на духовні святині, і одним із найвідоміших духовних центрів є Зарваниця в Тернопільській області. Її часто називають «Українським Єрусалимом», і не дарма. Комплекс включає копії основних святинь Єрусалиму: Храм Гробу Господнього, Голгофу, Віа Долороза. Щороку сюди приїжджають тисячі паломників, шукаючи натхнення, спокій та зцілення. Зарваниця — це місце, де духовність поєднується з красою природи, створюючи гармонію, яку важко знайти десь інде.

Єрусалим, безумовно, є святим місцем для багатьох релігій, але для українців Зарваниця є ближчою не лише географічно, а й духовно. Це місце наповнене українським духом, традиціями та особливим відчуттям спокою, яке торкається серця кожного, хто сюди потрапляє.

3. Архітектурні святині: Мечеть «Ар-Рахма» та мечеть Омейядів.

У самому серці Києва знаходиться перша мечеть України — мечеть «Ар-Рахма». Вона була збудована у 1996–2011 роках і стала символом толерантності нашої країни. Мечеть відкрита для всіх відвідувачів, які бажають більше дізнатися про ісламську культуру. Це не лише місце молитви, а й важливий культурний осередок для мусульман України.

Подібну роль відіграє Велика мечеть Омейядів у Сирії, яка є одним із найважливіших архітектурних пам'яток ісламського світу. Проте українська мечеть має свою особливу атмосферу: вона інтегрована у наше суспільство, розташована в серці столиці і стає символом єдності різних культур.

4. Рожеві озера України в порівнянні з Мертвим морем в Ізраїлі.

На Херсонщині розташоване унікальне природне явище — рожеве озеро, яке часто називають українським «Мертвим морем». Його вода насичена сіллю та мікроелементами, які мають цілющі властивості. Особливий рожевий колір вода отримує завдяки наявності бета-каротину, що виробляється мікрободоростями.

Це озеро можна порівняти з Мертвим морем в Ізраїлі, яке є одним із найвідоміших курортів світу. Однак, щоб відчути оздоровчий ефект і насолодитися унікальним краєвидом, не потрібно вирушати за тисячі кілометрів — усе це є в Україні, доступне кожному.

5. Озера у формі серця: Синевир та Тайною.

Карпатське озеро Синевир — це справжнє природне диво України. Його часто називають «перлиною Карпат». Воно має унікальну форму серця і оточене густими лісами, які створюють неймовірну атмосферу спокою та гармонії.

Подібне озеро є в Японії, на острові Хоккайдо, і має назву Тайною. Проте саме українське озеро приваблює не лише красою, а й багатою історією, легендами та особливою енергетикою, яка наповнює кожного відвідувача.

6. Сакури України і Японська казка.

Щороку навесні Закарпаття перетворюється на квіткову казку. Тисячі сакур розквітають в Ужгороді та Мукачеві, привертаючи увагу туристів з усіх куточків світу. Ця традиція прийшла до нас із Японії, але українські сакури мають особливий шарм. Їхня краса у поєднанні з місцевим колоритом створює атмосферу, якої немає ніде більше. В Японії цвітіння сакур є частиною національної культури, проте в Україні воно набуває іншого значення, адже сакури стали символом весни, гармонії і краси нашої землі.

7. Квіткові локації: Ковалівка в порівнянні з Dubai Miracle Garden.

Село Ковалівка на Київщині є справжнім оазисом квіткової краси. Її квітковий парк із арками у формі сердець нагадує відомий парк в ОАЕ. Хоча дубайський сад вражає своїми масштабами, Ковалівка підкорює своєю природністю та затишком.

Україна — це країна з неймовірним потенціалом. Її природні багатства, духовні центри та архітектурні пам'ятки є джерелом натхнення, гордості та любові. Часто ми недооцінюємо нашу країну, прагнучи знайти красу за кордоном, проте справжні скарби знаходяться поряд.

Список використаних джерел:

1. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%83%D0%BD%D0%B5%D0%BB%D1%8C_%D0%BA%D0%BE%D1%85%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F
2. <https://zarvanytsya.org/>
3. <https://www.obozrevatel.com/ukr/city/news/rozheve-ozero-nahersonschini-opublikovani-nejmovirni-foto.htm>

Наукове видання

**МОЛОДЬ
ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗБУДОВИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

*ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
XVII МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ*

Укладачі О. П. Боярчук, І. В. Макарук, Р. Г. Савчук

Головний редактор – *Світлана Політило*

Обкладинка – *Людмили Терехової*
Верстка – *Анастасії Дідух*

Наклад 100. Зам. 05.
Ум.-друк. арк. 21,6.

ВОРВП «Надстир'я»
43016 м. Луцьк, вул. Лесі Українки, 7.
Тел.: +38 099 45 72509; +38 067 33 41 306.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 349 від 02.03.2001.

М 75 Молодь як стратегічний потенціал розбудови національної економіки: Збірник тез доповідей XVIII Міжнародної студентської наукової конференції / Укладачі: О. П. Боярчук, І. В. Макарук, Р. Г. Савчук. Луцьк: Надстир'я, 2025. 372 с.

ISBN 978-617-8438-07-4

До збірника включені тези доповідей здобувачів освіти на XVIII Міжнародній студентській науковій конференції «Молодь як стратегічний потенціал розбудови національної економіки» у яких висвітлені актуальні проблеми і перспективи розвитку менеджменту та економіки, запропоновані шляхи вдосконалення фінансової та маркетингової політики, підвищення мовленевої компетенції майбутніх фахівців, вирішення глобальних і регіональних екологічних проблем сучасності.

УДК 33 (477) (06)